

Na osnovu člana 23 stav 6 i člana 98 stav 2 Zakona o energetici („Službeni list CG”, br. 5/16 i 51/17), Vlada Crne Gore, na sjednici od 18. jula 2019. godine, donijela je

UREDBU
O IZMJENI UREDBE O NAČINU OSTVARIVANJA I
VISINI PODSTICAJNIH CIJENA ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU PROIZVEDENU
IZ OBNOVLJIVIH IZVORA I VISOKOEFIKASNE KOGENERACIJE

Član 1

U Uredbi o načinu ostvarivanja i visini podsticajnih cijena za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora i visokoeфикаsne kogeneracije („Službeni list CG“, broj 3/19) član 6 mijenja se i glasi:

„Podsticajna cijena električne energije, od 1. januara 2020. godine, određuje se prema sljedećoj formuli:

$$C_i = C \times (1 - k \times 0,1)$$

gdje je:

C_i – podsticajna cijena električne energije na koju ima pravo povlašćeni proizvođač električne energije koji je podnio zahtjev za dobijanje statusa u godini „i“, odnosno koji je podnio zahtjev za sticanje privremenog statusa povlašćenog proizvođača u godini „i“ ako je isti prethodio sticanju statusa;

C - podsticajna cijena električne energije iz čl. 3 i 4 ove uredbe;

k - broj koji predstavlja razliku između godine “i” i 2019. godine.

Energetski subjekat koji je stekao status povlašćenog proizvođača, odnosno koji je stekao status povlašćenog proizvođača nakon privremenog statusa povlašćenog proizvođača, ostvaruje pravo na podsticajnu cijenu koja je važila na dan podnošenja zahtjeva za sticanje statusa, odnosno privremenog statusa povlašćenog proizvođača.“.

Član 2

Ova uredba stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 07-3335

Podgorica, 18. jula 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

Na osnovu čl. 68 i 77 Zakona o privrednim društvima („Službeni list RCG“, broj 6/02 i „Službeni list CG“, br. 17/07, 80/08 i 36/11) i člana 10 stav 1 alineja 1 Odluke o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Crnogorski operator tržišta električne energije“ - Podgorica („Službeni list CG“, br. 76/10, 60/11 i 18/19), Vlada Crne Gore, na sjednici od 13. juna 2019. godine, donijela je

ODLUKU
O IZMJENAMA I DOPUNI STATUTA DRUŠTVA SA OGRANIČENOM
ODGOVORNOŠĆU „CRNOGORSKI OPERATOR TRŽIŠTA ELEKTRIČNE
ENERGIJE“ – PODGORICA

Član 1

U Statutu društva sa ograničenom odgovornošću „Crnogorski operator tržišta električne energije“ - Podgorica („Službeni list CG“, br. 13/11, 60/11 i 39/15) član 15 mijenja se i glasi:
„Osnovni kapital Društva iznosi 470.338,87 EUR-a.“.

Član 2

U članu 23 stav 2 alineja 16 mijenja se i glasi:
„- imenuje predstavnike u organima društva čiji je osnivač Društvo“.

Član 3

U članu 35 stav 1 alineja 9 mijenja se i glasi:
„- odlučuje o raspolaganju sredstvima regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad u funkciji obavljanja djelatnosti Društva;“.

Poslije alineje 9 dodaje se nova alineja koja glasi:

„- vrši plaćanja finansijskih obaveza iz osnovne djelatnosti Društva, utvrđene Zakonom o energetici i tržišnim pravilima;“.

Član 4

U članu 43 stav 2 poslije riječi: „pokriva se iz“ dodaju se riječi: „neraspoređene dobiti,“.
Poslije stava 2 dodaje se novi stav koji glasi:
„Sredstva rezervi se formiraju obaveznim izdvajanjem 30% iz neraspoređene dobiti Društva“.

Član 5

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 07-2367

Podgorica, 13. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

Na osnovu člana 14 Zakona o eksproprijaciji («Službeni list RCG», br. 55/00,12/02 i 28/06 i «Službeni list CG», br. 21/08, 30/17 i 75/18), Vlada Crne Gore na sjednici od 20. juna 2019. godine, donijela je

ODLUKU
O UTVRĐIVANJU JAVNOG INTERESA ZA
EKSPROPRIJACIJU NEPOKRETNOSTI ZA REKONSTRUKCIJU
MAGISTRALNOG PUTA M-2 ROŽAJE – ŠPILJANI, RASKRSNICA VUČA –
GRANICA SA REPUBLIKOM SRBIJOM

Član 1

Utvrđuje se javni interes za eksproprijaciju nepokretnosti u Opštini Rožaje, i to:

KO Bijela Crkva

1. kat. parcela broj 1078/2, neplodno zemljište u površini od 92 m² i kat. parcela broj 1078/3, neplodno zemljište u površini od 36 m² upisane u listu nepokretnosti broj 1 kao susvojina Mpetrol doo Rožaje 9200/11210;

2. kat. parcela broj 1068/2, pašnjak 6. klase u površini od 6 m² upisana u listu nepokretnosti broj 173 kao susvojina Murić Sinana Halila 600/1572;

3. kat. parcela broj 1077/3, dvorište u površini od 87 m² upisana u listu nepokretnosti broj 186 kao svojina Hodžić Rasima Rešada 1/1.

KO Rožaje

1. kat. parcela broj 1375/2, livada 2. klase u površini od 451 m² i kat. parcela broj 1375/3, livada 2. klase u površini od 5 m² upisane u listu nepokretnosti broj 215 kao korišćenje PDS Ibarmond Rožaje 1/1;

2. kat. parcela broj 1374/41, pašnjak 2. klase u površini od 108 m² i kat. parcela broj 1374/42, pašnjak 2. klase u površini od 49 m² upisane u listu nepokretnosti broj 2763 kao korišćenje Ferizović Iljaza Husa 1/1;

3. kat. parcela broj 1374/43, pašnjak 2. klase u površini od 3 m² upisana u listu nepokretnosti broj 2775 kao korišćenje Dautović Hajriza Murata 1/1;

4. kat. parcela broj 1374/36, pašnjak 2. klase u površini od 20 m², kat. parcela broj 1374/38, pašnjak 2. klase u površini od 695 m², kat. parcela broj 1374/39, pašnjak 2. klase u površini od 15 m² i kat. parcela broj 1374/40, pašnjak 2. klase u površini od 6 m² upisane u listu nepokretnosti broj 1594 kao korišćenje Kooperativa Agrobisernica 1/1;

5. kat. parcela broj 1374/37, pašnjak 2. klase u površini od 107 m² i kat. parcela broj 1374/35, pašnjak 2. klase u površini od 27 m² upisane u listu nepokretnosti broj 2828 kao korišćenje Zejnilović Ismeta Senihe 1/1;

6. kat. parcela broj 1373/2, neplodno zemljište u površini od 4 m², kat. parcela broj 1373/3, neplodno zemljište u površini od 27 m², kat. parcela broj 1373/4, neplodno zemljište neplodno zemljište u površini od 5 m² i kat. parcela broj 1373/5, neplodno zemljište u površini od 34 m² upisane u listu nepokretnosti broj 2665 kao svojina Kooperativa Interfood Rožaje 1/1;

7. kat. parcela broj 1410/2, zemljište uz privrednu zgradu u površini od 173 m² upisana u listu nepokretnosti broj 1746 kao svojina Tofi doo Rožaje 1/1;

8. kat. parcela broj 1357/6, pašnjak 3. klase u površini od 70 m² upisana u listu nepokretnosti broj 2820 kao svojina Murić Mehdije Ernata 1/1;

9. kat. parcela broj 1415/7, pašnjak 3. klase u površini od 603 m² upisana u listu nepokretnosti broj 2284 kao svojina Sutović Šerifa Admirata 1/1;

10. kat. parcela broj 1370/2, neplodno zemljište u površini od 91 m² upisana u listu nepokretnosti broj 216 kao korišćenje DP Kristal Rožaje 1/1;

11. kat. parcela broj 1415/8, pašnjak 3. klase u površini od 52 m², kat. parcela broj 1417/2, pašnjak 3. klase u površini od 220 m² i kat. parcela broj 1417/3, pašnjak 3. klase u površini od 903 m² upisane u listu nepokretnosti broj 210 kao svojina Dekor ad Rožaje 1/1;

12. kat. parcela broj 1451/20, pašnjak 3. klase u površini od 1770 m² upisana u listu nepokretnosti broj 2880 kao svojina Fetahović Muhameda Ismeta 1/1;

13. kat. parcela broj 1450/2, šuma 3. klase u površini od 330 m² upisana u listu nepokretnosti broj 1791 kao svojina Fetahović Muhameda Ismeta 1/1.

KO Bać

1. kat. parcela broj 3/1/2, livada 7. klase u površini od 225 m², kat. parcela broj 3/1/3, livada 7. klase u površini od 9 m² i kat. parcela broj 3/1/4, livada 7. klase u površini od 13 m² upisane u posjedovnom listu broj 126 sopstvenika – posjednika Murić Čazima Sulejmana;

2. kat. parcela broj 1/74/2, livada 6. klase u površini od 26 m², kat. parcela broj 1/74/3, livada 6. klase u površini od 1 m², kat. parcela broj 1/74/4, livada 6. klase u površini od 1 m², kat. parcela broj 1/74/5, livada 6. klase u površini od 6 m², kat. parcela broj 1/74/6, livada 6. klase u površini od 42 m², kat. parcela broj 1/74/7, livada 6. klase u površini od 48 m², kat. parcela broj 1/74/8, livada 6 klase u površini od 3 m² i kat. parcela broj 1/74/9, livada 6. klase u površini od 4 m² upisane u posjedovnom listu broj 102 sopstvenika – suposjednika Kurbarović Adema Fadila 1/4, Kurbarović Adema Haruna 1/4, Kurbarović Adema Haćifa 1/4 i Kurbarović Adema Seada 1/4;

3. kat. parcela broj 1/29/5, livada 6. klase u površini od 735 m², kat. parcela broj 1/29/6, livada 6. klase u površini od 240 m² i kat. parcela broj 1/29/7, livada 6. klase u površini od 13 m² upisane u posjedovnom listu broj 159 sopstvenika – posjednika Murić Amira Redžepa;

4. kat. parcela broj 5/15/25, neplodno zemljište u površini od 11 m² upisana u posjedovnom listu broj 211 sopstvenika – posjednika VIR Company DOO Rožaje;

5. kat. parcela broj 1/77/3, livada 7. klase u površini od 40 m², kat. parcela broj 1/77/4, livada 7 klase u površini od 216 m², kat. parcela broj 1/77/5, livada 7. klase u površini od 65 m² i kat. parcela broj 1/77/6, livada 7. klase u površini od 119 m² upisane u posjedovnom listu broj 9 sopstvenika – suposjednika Kurbarović Šabana Dauta 1/3, Kurbarović Šabana Isa 1/3 i Kurbarović Šabana Muse 1/3;

6. kat. parcela broj 1/9/6, njiva 5. klase u površini od 2 m² upisana u posjedovnom listu broj 123 sopstvenika – posjednika Murić Muse Velije;

7. kat. parcela broj 1/9/8, njiva 5. klase u površini od 23 m² upisana u posjedovnom listu broj 119 sopstvenika – posjednika Murić Muse Alije;

8. kat. parcela broj 1/9/9, livada 6. klase u površini od 4 m² i kat. parcela broj 1/9/10, livada 6. klase u površini od 33 m² upisane u posjedovnom listu broj 99 sopstvenika – posjednika Murić Muse Sahita;

9. kat. parcela broj 1/104/3, livada 7. klase u površini od 34 m² i kat. parcela broj 1/104/4, livada 7. klase u površini od 55 m² upisane u posjedovnom listu broj 29 sopstvenika – posjednika Šahić Sefa Kadrije;

10. kat. parcela broj 1/106/2, dvorište u površini od 98 m² upisana u posjedovnom listu broj 127 sopstvenika – posjednika Fejzić Naila Šemsa;

11. kat. parcela broj 1/5/2, njiva 7. klase u površini od 147 m² upisana u posjedovnom listu broj 30 sopstvenika – posjednika Šahić Naljka Huljke;

12. kat. parcela broj 1/61/2, šuma 6. klase u površini od 74 m², kat. parcela broj 1/61/3, šuma 6. klase u površini od 208 m² i kat. parcela broj 1/61/4, šuma 6. klase u površini od 36 m² upisane u posjedovnom listu broj 18 sopstvenika – suposjednika Murić Smaila Asima 1/3, Murić Smaila Dema 1/3 i Murić Smaila Hajradina 1/3.

KO Besnik

1. kat. parcela broj 4/15/2, livada 7. klase u površini od 252 m², kat. parcela broj 4/15/3, livada 7. klase u površini od 6 m² i kat. parcela broj 4/15/4, livada 7 klase u površini od 157 m² upisane u posjedovnom listu broj 64 sopstvenika – posjednika Murić Hima Bajrama;

2. kat. parcela broj 4/19/2, livada 7. klase u površini od 3 m², kat. parcela broj 4/19/3, livada 7. klase u površini od 25 m² i kat. parcela broj 4/19/4, livada 7 vklase u površini od 281 m² upisane u posjedovnom listu broj 12 sopstvenika – suposjednika Murić Handroša Ibrahima 1/2 i Murić Andra Rifa 1/2;

3. kat. parcela broj 4/7/2, livada 7. klase u površini od 117 m² i kat. parcela broj 4/7/3, livada 7. klase u površini od 13 m² upisane u posjedovnom listu broj 15 sopstvenika – posjednika Murić Destana Meha;

4. kat. parcela broj 4/49/5, pašnjak 5. klase u površini od 10 m² upisana u posjedovnom listu broj 99 sopstvenika – suposjednika Murić Feriza Nusreta 1/2 i Murić Feriza Rafeta 1/2;

5. kat. parcela broj 4/9/2, livada 6. klase u površini od 270 m² upisana u posjedovnom listu broj 100 sopstvenika – posjednika Dacić Misina Ibrahima;

6. kat. parcela broj 1/7/3, livada 7. klase u površini od 19 m², kat. parcela broj 1/7/4, livada 7 klase u površini od 2 m², kat. parcela broj 1/7/5, livada 7. klase u površini od 447 m², kat. parcela broj 1/7/6, livada 7. klase u površini od 219 m² i kat. parcela broj 1/7/7, livada 7. klase u površini od 31 m² upisane u posjedovnom listu broj 5 sopstvenika – posjednika Murić Halila Ćazima;

7. kat. parcela broj 1/3/2, livada 7. klase u površini od 18 m² upisana u posjedovnom listu broj 6 sopstvenika – posjednika Murić Ćazima Sulejmana;

8. kat. parcela broj 2/28/3, livada 7. klase u površini od 39 m² upisana u posjedovnom listu broj 146 sopstvenika – posjednika Murić Hazba Asada;

9. kat. parcela broj 1/5/2, livada 7. klase u površini od 173 m² i kat. parcela broj 1/5/3, livada 7. klase u površini od 80 m² upisane u posjedovnom listu broj 106 sopstvenika – posjednika Murić Halila Nazima;

10. kat. parcela broj 1/6/3, livada 7. klase u površini od 10 m² upisana u posjedovnom listu broj 80 sopstvenika – posjednika Kurbarović Feka Sulja;

11. kat. parcela broj 1/1/5, livada 6. klase u površini od 37 m² i kat. parcela broj 1/1/6, livada 6 klase u površini od 129 m² upisane u posjedovnom listu broj 143 sopstvenika – posjednika Dacić Isljama Fehima;

12. kat. parcela broj 2/13/3, livada 6. klase u površini od 149 m² upisana u posjedovnom listu broj 4 sopstvenika – posjednika Dacić Isljama Šefkije;

13. kat. parcela broj 1/1/7, dvorište 7. klase u površini od 23 m² upisana u posjedovnom listu broj 149 sopstvenika – posjednika Kurbarović Mahmuta Raifa.

KO Balotiće

1. kat. parcela broj 3/14/12, pašnjak 5. klase u površini od 47 m² i kat. parcela broj 3/14/13, pašnjak 5. klase u površini od 5 m² upisane u posjedovnom listu broj 398 sopstvenika – posjednika Košuta Ćerima Rahmana;

2. kat. parcela broj 1/12/3, njiva 7. klase u površini od 227 m², kat. parcela broj 1/12/4, njiva 7. klase u površini od 37 m², kat. parcela broj 1/12/5, njiva 7. klase u površini od 14 m², kat. parcela broj 1/12/6, njiva 7. klase u površini od 25 m², kat. parcela broj 1/12/7, njiva 7. klase u površini od 85 m², kat. parcela broj 1/12/8, njiva 7. klase u površini od 20 m², kat. parcela broj 1/12/9, njiva 7. klase u površini od 19 m², kat. parcela broj 1/12/10, njiva 7. klase u površini od 34 m² i kat. parcela broj 1/12/11, njiva 7. klase u površini od 717 m² upisane u posjedovnom listu broj 388 sopstvenika – posjednika Mehović Jusufa Fadila i u posjedovnom listu broj 346 sopstvenika – posjednika Mehović Muhameda Jusufa;

3. kat. parcela broj 1/14/2, neplodno zemljište u površini od 134 m² i kat. parcela broj 1/14/3, neplodno zemljište u površini od 4 m² upisane u posjedovnom listu broj 336 sopstvenika – posjednika Murić Džema Dauta;

4. kat. parcela broj 4/1/6, livada 7. klase u površini od 419 m², kat. parcela broj 4/1/7, livada 7. klase u površini od 7 m², kat. parcela broj 4/1/8, livada 7. klase u površini od 14 m² i kat. parcela broj 4/1/9, livada 7. klase u površini od 169 m² upisane u posjedovnom listu broj 365 sopstvenika – posjednika Mujević Smaila Alije;

5. kat. parcela broj 3/14/14, pašnjak 5. klase u površini od 17 m² i kat. parcela broj 3/14/15, pašnjak 5. klase u površini od 27 m² upisane u posjedovnom listu broj 387 sopstvenika – posjednika Mehović Rama Halila;

6. kat. parcela broj 1/7/2, livada 6. klase u površini od 5m² upisana u posjedovnom listu broj 421 sopstvenika – posjednika Pepić Dana Selmana;

7. kat. parcela broj 1/12/12, njiva 8. klase u površini od 153 m², kat. parcela broj 1/12/13, njiva 8 klase u površini od 427 m² i kat. parcela broj 1/12/14, njiva 8 klase u površini od 2 m² upisane u posjedovnom listu broj 409 sopstvenika – posjednika DOO Tofi Rožaje;

8. kat. parcela broj 16/11/5, pašnjak 4. klase u površini od 251 m² upisana u posjedovnom listu broj 4 sopstvenika – posjednika Dautović Zeća Mustafe;

9. kat. parcela broj 3/4/2, livada 8. klase u površini od 122 m² upisana u posjedovnom listu broj 374 sopstvenika – posjednika Pepić Aćifa Rešada;

10. kat. parcela broj 1/13/4, njiva 8. klase u površini od 394 m² upisana u posjedovnom listu broj 337 sopstvenika – posjednika Hadžić Mehmeda Kasuma;

11. kat. parcela broj 1/4/5, pašnjak 4. klase u površini od 133 m² i kat. parcela broj 1/4/6, pašnjak 4. klase u površini od 330 m² upisane u posjedovnom listu broj 260 sopstvenika – posjednika Mehović Naila Selima;

12. kat. parcela broj 1/2/2, pašnjak 4. klase u površini od 760 m², kat. parcela broj 1/2/3, pašnjak 4 klase u površini od 146 m² i kat. parcela broj 1/2/4, pašnjak 4. klase u površini od 482 m² upisane u posjedovnom listu broj 100 sopstvenika – posjednika Pepić Bećira Etema;

13. kat. parcela broj 1/4/7, pašnjak 4. klase u površini od 114 m² upisana u posjedovnom listu broj 261 sopstvenika – posjednika Mehović Naila Taipa;

14. kat. parcela broj 1/3/3, njiva 6. klase u površini od 219 m² upisana u posjedovnom listu broj 222 sopstvenika – posjednika Mehović Meha Ismeta.

KO Jablanica

1. kat. parcela broj 1/13/3, njiva 6. klase u površini od 8 m² upisana u posjedovnom listu broj 231 sopstvenika – posjednika Košuta Brahima Kadrije;

2. kat. parcela broj 1/13/4, njiva 6. klase u površini od 3 m² upisana u posjedovnom listu broj 108 sopstvenika – posjednika Kajević Delja Rahmana;

3. kat. parcela broj 5/2/2, livada 7. klase u površini od 59 m² upisana u posjedovnom listu broj 27 sopstvenika – posjednika Murić Demira Šerifa;

4. kat. parcela broj 1/5/2, njiva 6. klase u površini od 165 m² i kat. parcela broj 1/5/3, njiva 6. klase u površini od 15 m² upisane u posjedovnom listu broj 2 sopstvenika – suposjednika Kajević Smaila Asmira 1/5, Kajević Smaila Avdije 1/5, Kajević Smaila Rama 1/5, Kajević Smaila Rešada 1/5 i Kajević Smaila Sadrije 1/5;

5. kat. parcela broj 1/15/2, njiva 6. klase u površini od 11 m², kat. parcela broj 1/15/3, njiva 6. klase u površini od 19 m² i kat. parcela broj 1/15/4, njiva 6 klase u površini od 10 m² upisane u posjedovnom listu broj 4 sopstvenika – posjednika Kajević Hazira Aiše;

6. kat. parcela broj 1/16/3, livada 5. klase u površini od 18 m² upisana u posjedovnom listu broj 6 sopstvenika – posjednika Kajević Džema Omera;

7. kat. parcela broj 1/2/2, livada 6. klase u površini od 48 m², kat. parcela broj 1/2/3, livada 6. klase u površini od 128 m² i kat. parcela broj 1/2/4, livada 6. klase u površini od 239 m² upisane u posjedovnom listu broj 159 sopstvenika – posjednika Kajević Šabana Riza;

8. kat. parcela broj 1/19/2,njiva 6. klase u površini od 47 m2 upisana u posjedovnom listu broj 179 sopstvenika – posjednika Kajević Hamdije Bešira;

9. kat. parcela broj 1/54/6,pašnjak 4. klase u površini od 14 m2 upisana u posjedovnom listu broj 166 sopstvenika – posjednika Kajević Redžepa Šerifa;

10. kat. parcela broj 1/82/2,livada 7. klase u površini od 20 m2 upisana u posjedovnom listu broj 160 sopstvenika – posjednika Kajević Šabana Halema;

11. kat. parcela broj 3/1/4,njiva 6. klase u površini od 92 m2 upisana u posjedovnom listu broj 199 sopstvenika – posjednika Muković Bajrama Esada;

12. kat. parcela broj 3/1/5,njiva 6. klase u površini od 58 m2, kat. parcela broj 3/1/6,njiva 6. klase u površini od 314 m2, kat. parcela broj 3/1/7,njiva 6. klase u površini od 32 m2, kat. parcela broj 3/1/8,njiva 6. klase u površini od 11 m i kat. parcela broj 3/1/9,njiva 6. klase u površini od 87 m2 upisane u posjedovnom listu broj 84 sopstvenika – suposjednika Muković Bajrama Esada 1/3, Muković Bajrama Jusufa 1/3 i Muković Bajrama Ramiza 1/3.

Član 2

Svrha eksproprijacije nepokretnosti iz člana 1 ove odluke je rekonstrukcija magistralnog puta M-2 Rožaje – Špiljani, raskrsnica Vuča – granica sa Republikom Srbijom.

Član 3

Korisnik eksproprijacije je Država Crna Gora – Uprava za saobraćaj.

Član 4

Postupak eksproprijacije nepokretnosti iz člana 1 ove odluke, sprovedeće Uprava za nekretnine.

Član 5

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u «Službenom listu Crne Gore».

Broj:07-2470

Podgorica, 20. juna 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

Na osnovu čl. 64 i 68 Zakona o privrednim društvima („Službeni list RCG“, broj 6/02 i „Službeni list CG“, br. 17/07, 80/08 i 36/11) i člana 10 stav 1 alineja 1 Odluke o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću „Radio-difuzni centar“ Podgorica („Službeni list CG“, broj 21/09, 24/12, 16/13 i 38/19), Vlada Crne Gore, na sjednici od 18. jula 2019. godine, donijela je

STATUT DRUŠTVA SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU „RADIO-DIFUZNI CENTAR“- PODGORICA

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim statutom uređuje se organizacija i način rada Društva sa ograničenom odgovornošću „Radio-difuzni centar“-Podgorica (u daljem tekstu: Društvo) i druga pitanja od značaja za rad Društva.

Član 2

Društvo je osnovano kao jednočlano društvo sa ograničenom odgovornošću, na neodređeno vrijeme.
Osnivač Društva je Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Osnivač).

Član 3

Društvo ima svojstvo pravnog lica sa pravima, obavezama i odgovornostima utvrđenim zakonom i ovim statutom.
Društvo samostalno istupa u pravnom prometu, zaključuje ugovore i obavlja druge pravne poslove.
Društvo odgovara za svoje obaveze cjelokupnom svojom imovinom.
Osnivač odgovara za obaveze Društva do visine svog uloga.

Član 4

Društvo posluje pod nazivom: Društvo sa ograničenom odgovornošću „Radio-difuzni centar“-Podgorica.
Skraćeni naziv Društva je: „RDC“ d.o.o. Podgorica.
Sjedište Društva je u Podgorici, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 130/V.

Član 5

Društvo ima svoj znak-logo.
Znak-logo Društva utvrđuje Odbor direktora.

Član 6

Društvo ima pečat okruglog oblika, prečnika 30 mm, na kojem je po obodu ispisan tekst: DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU PODGORICA, a u središnjem dijelu tekst: “RADIO-DIFUZNI CENTAR”.
Štambilj Društva je pravougaonog oblika, dimenzija 6x2 cm i sadrži tekst: “Društvo sa ograničenom odgovornošću „Radio-difuzni centar“- Podgorica“ i prostor za upisivanje broja akta i datuma zavođenja.
Tekst na pečatu i štambilju ispisuje se na crnogorskom jeziku, latiničnim pismom.
Način korišćenja i broj pečata i štambilja utvrđuje Odbor direktora Društva.

Član 7

Društvo ima svoj Dan.

Dan Društva je 3. avgust.

II. DJELATNOST DRUŠTVA

Član 8

Pretežna djelatnost Društva je obavljanje telekomunikacione djelatnosti (šifra djelatnosti 6190), a naročito:

- iznajmljivanje elektronsko komunikacione infrastrukture operatorima, emiterima i drugim korisnicima;
- prenos i emitovanje radio i/ili televizijskih programa i nuđenje drugih elektronskih radio-komunikacionih servisa korisnicima putem radio-relejnih distribucionih sistema;
- prenos i emitovanje programa nacionalnog javnog emitera Radio i Televizija Crne Gore;
- upravljanje kapacitetima mreže u sistemima namijenjenim za distribuciju radio-difuznih i drugih telekomunikacionih signala i tehničko usklađivanje;
- tehničko usklađivanje i prilagođavanje radio-komunikacionog sistema Crne Gore sa radio-komunikacionim sistemima evropskih država u saradnji sa Agencijom za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost;
- projektovanje i izrada projektne dokumentacije elektronskih komunikacionih mreža i televizijskih i radijskih sistema;
- izgradnja, korišćenje i održavanje objekata, uređaja i opreme, koji su namijenjeni prenosu i emitovanju elektronskih radio-komunikacionih signala uz upotrebu savremene tehničko-tehnološke opreme za njihov prenos, emitovanje i distribuciju;
- promet roba i usluga iz oblasti telekomunikacija i telekomunikacione infrastrukture;
- obrada podataka vezanih za radio-komunikacioni sistem;
- obuka kadrova za potrebe elektronskih radio-komunikacija;
- drugi poslovi u skladu sa zakonom i ovim Statutom.

Član 9

Pored djelatnosti iz člana 8 ovog statuta, Društvo može da obavlja djelatnosti:

- inženjeringa (šifra djelatnosti 74203);
- konsaltinga i menadžmenta poslova (šifra djelatnosti 74140);
- projektovanja građevinskih i drugih objekata, (šifra djelatnosti 74202);
- arhitektonskih i inženjerskih aktivnosti i tehničkih savjeta, građevinskih i specijalizovnih radova (šifra djelatnosti 74204 i 74250);
- postavljanja električnih instalacija i opreme i instalacionih radova (šifra djelatnosti 45310 i 745340);
- kupovine i prodaje nekretnina za sopstveni račun, iznajmljivanje nekretnina i upravljanje nekretninama za tuđ račun (šifra djelatnosti 70120, 70200 i 70320);
- iznajmljivanja kancelarijskih mašina, kompjutera i druge opreme (šifre djelatnosti 71330 i 71340).

Član 10

Osnovni kapital Društva iznosi 5.943.937 €.

Član 11

Društvo posluje i raspolaže kapitalom na način utvrđen zakonom i ovim statutom.

Član 12

Društvom upravlja Osnivač na način i pod uslovima utvrđenim zakonom, aktom o osnivanju i ovim statutom.

Član 13

Osnivač:

- donosi statut Društva;
- donosi odluku o raspodjeli dobiti i pokriću gubitaka Društva;
- usvaja godišnje finansijske iskaze i izvještaje o poslovanju Društva;
- donosi odluku o restrukturiranju Društva;
- daje saglasnost na finansijski plan Društva;
- usvaja odluku o promjeni osnivačkog kapitala i
- imenuje nezavisnog revizora.

Član 14

Nadzor nad radom Društva vrši organ državne uprave nadležan za poslove elektronskih komunikacija (u daljem tekstu: Ministarstvo).

III. ORGANI DRUŠTVA

Član 15

Organi Društva su: Odbor direktora i Izvršni direktor.

Član 16

Odbor direktora je organ upravljanja Društva.

Članovi Odbora direktora svoju funkciju obavljaju u interesu Društva i postupaju sa pažnjom dobrog privrednika.

Član 17

Odbor direktora ima pet članova.

Odbor direktora čine predsjednik Odbora direktora i četiri člana, koje imenuje Osnivač na prijedlog Ministarstva.

Predsjednik Odbora direktora funkciju obavlja profesionalno i ima pravo na mjesečnu zaradu, u visini 1,5 prosječne zarade u Društvu i sva prava na osnovu rada.

Četiri člana Odbora direktora funkciju obavljaju honorarno i imaju pravo na mjesečnu naknadu za rad u iznosu od 70% prosječne zarade u Društvu ostvarene u mjesecu za koji se vrši obračun.

Odbor direktora odlučuje ako na sjednicama prisustvuje većina članova odbora, a odluke donosi većinom glasova prisutnih članova.

Član 18

Predsjednik i članovi Odbora direktora imenuju se na period od pet godina, uz mogućnost ponovnog izbora.

Član 19

Odbor direktora:

- upravlja Društvom neposredno;
- predlaže osnivaču Statut Društva;
- utvrđuje poslovnu politiku Društva i donosi akta za njeno izvršavanje;
- utvrđuje visinu naknade za vršenje usluga;
- utvrđuje visine naknade za vršenje usluga nacionalnom javnom radio-difuznom servisu RTV Crne Gore, uz saglasnost osnivača;
- usvaja godišnji plan rada i finansijski plan Društva;
- usvaja izvještaj o realizaciji godišnjeg plana rada i finansijskog plana Društva;
- predlaže osnivaču godišnji finansijski iskaz i izvještaj o radu Društva;
- predlaže osnivaču promjenu osnivačkog kapitala;
- predlaže osnivaču raspodjelu profita i način pokrića gubitaka;
- donosi odluku o imenovanju izvršnog direktora i zaključuje ugovor o radu sa njim;

- donosi akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
- odlučuje o kreditnom zaduženju uz saglasnost osnivača;
- vrši druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Društva.

Član 20

Pored poslova iz člana 19 ovog statuta, Odbor direktora obavlja i sljedeće poslove:

- odlučuje o prodaji usluga koje nijesu definisane cjenovnom politikom Društva;
- odlučuje o raspolaganju imovinom Društva (prodaji, zakupu, zamjeni, sticanju ili na drugi način raspolaganju) čija je vrijednost do 5% knjigovodstvene vrijednosti imovine Društva;
- odlučuje o kupovini imovine, odnosno nabavci usluga i izvođenju radova donošenjem odluka o pokretanju postupaka javnih nabavki, u skladu sa Zakonom;
- daje saglasnost na ugovore koje zaključuje Izvršni direktor koji nijesu vezani za prodaju usluga Društva;
- donosi odluke o otpisu potraživanja i preuzimanju dugova Društva;
- na predlog Izvršnog direktora odlučuje o zajedničkim ulaganjima sa drugim privrednim domaćim i stranim subjektima;
- daje smjernice Izvršnom direktoru za sprovođenje poslovne politike Društva;
- na zahtjev Izvršnog direktora razmatra pitanja iz njegove nadležnosti, koja se tiču poslovanja Društva;
- odlučuje o dugoročnoj poslovnoj saradnji Društva sa drugim subjektima;
- odlučuje o pomoćima subjektima izvan Društva, donacijama i sponzorstvima preko 1.000,00 €;
- odlučuje o neplaćenom odsustvu zaposlenih u trajanju dužem od 30 dana.

Član 21

Sjednice Odbora direktora saziva i njima predsjedava predsjednik Odbora direktora ili član Odbora kojeg on ovlasti.

Član 22

Predsjednik Odbora direktora:

- rukovodi radom Odbora direktora;
- saziva sjednice Odbora direktora, predlaže dnevni red i predsjedava sjednicama;
- pokreće raspravu o određenim pitanjima iz djelokruga rada Odbora direktora;
- potpisuje akte koje donosi, odnosno usvaja Odbor direktora;
- obavlja druge poslove u skladu sa zakonom.

Predsjednik Odbora direktora radi i odlučuje na sjednicama u skladu sa Poslovnikom o radu. Odbor direktora donosi odluke, zaključke i druge akte.

Administrativne poslove za Odbor direktora obavlja lice određeno aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Društva.

Član 23

Članovi Odbora direktora imaju jednako pravo glasa.

Odbor direktora punovažno odlučuje, ako na sjednici prisustvuje većina članova Odbora direktora.

U slučaju jednakog broja glasova, glas predsjednika Odbora direktora je odlučujući.

Član Odbora direktora nema pravo glasa, ako Odbor direktora odlučuje o njegovoj materijalnoj ili drugoj odgovornosti.

Član 24

Predsjednik i članovi Odbora direktora mogu da budu razriješeni dužnosti prije vremena na koje su imenovani.

- 1) na lični zahtjev;

- 2) ako su kažnjavani na безусловnu kaznu zatvora za djelo koje ih čini nedostojnim za vršenje funkcije;
- 3) ako trajno izgube poslovnu sposobnost;
- 4) ako postupaju suprotno zakonu i opštim aktima društva;
- 5) ako nesavjesnim i nepravilnim radom društva nanesu štetu društvu.

Član 25

Izvršni direktor je organ rukovođenja Društva.

Izvršni direktor Društva svoju funkciju vrši u interesu Društva.

U vršenju poslova iz svoje nadležnosti Izvršni direktor postupa u skladu sa načelima odgovornosti, legitimnosti, objektivnosti i transparentnosti i postupa sa pažnjom dobrog privrednika.

Izvršni direktor odgovara za zakonitost, ekonomičnost i efikasnost rada Društva Odboru direktora.

Član 26

Izvršnog direktora bira Odbor direktora na osnovu javnog konkursa, na period od četiri godine.

Za Izvršnog direktora Društva može biti imenovano lice koje:

- 1) je crnogorski državljanin sa prebivalištem u Crnoj Gori;
- 2) ima VII 1 nivo kvalifikacija obrazovanja;
- 3) ima najmanje pet godina radnog iskustva na poslovima rukovođenja ili devet godina na drugim poslovima;
- 4) nije osuđivan za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje funkcije i protiv koga nije pokrenut krivični postupak po službenoj dužnosti.

Član 27

Odbor direktora donosi odluku o imenovanju izvršnog direktora i zaključuje ugovor o radu sa njim.

Član 28

Izvršni direktor ima prava, obaveze i odgovornosti utvrđene zakonom i ovim statutom.

Član 29

Izvršni direktor:

- zastupa i predstavlja Društvo;
- organizuje i upravlja procesom rada i poslovanjem Društva;
- izvršava odluke Odbora direktora;
- predlaže akte koje donosi Odbor direktora i odgovoran je za sprovođenje odluka i drugih akata Odbora direktora;
- priprema predlog godišnjeg plana rada, finansijskog plana i godišnjeg finansijskog iskaza Društva;
- predlaže izvještaj o realizaciji finansijskog plana Društva;
- zaključuje ugovore u ime Društva, uz saglasnost Odbora direktora, a u skladu sa Statutom Društva;
- vrši druge poslove utvrđene zakonom, aktom o osnivanju, Statutom Društva i odlukama Odbora direktora.

Član 30

Pored poslova iz člana 29 ovog statuta, Izvršni direktor obavlja i sljedeće poslove:

- imenuje i razrješava rukovodioce posebnih organizacionih jedinica Društva;
- zaključuje pojedinačni kolektivni ugovor sa sindikatom Društva, po ovlaštenju Odbora direktora;

- zaključuje ugovore o radu sa zaposlenima kao i raspoređivanje zaposlenih u Društvu;
- stara se o organizaciji zaštite na radu;
- stara se o zakonitosti rada Društva i odgovara za zakonitost rada u granicama svojih ovlaštenja;
- potpisuje finansijska dokumenta i stara se o likvidnosti Društva;
- formira stručne komisije i radne grupe i određuje im djelokrug i način rada;
- odlučuje o kupovini imovine, odnosno usluga i radova u iznosu do 50.000 EUR-a, osim ako posebnim zakonom nije drugačije propisano;
- vrši prodaju usluga i zaključuje ugovore o prodaji usluga za koje je Odbor direktora donio cijene u skladu sa cjenovnom politikom;
- formira stručne komisije i radne grupe sa djelokrugom i načinom njihovog rada;
- podnosi izvještaje o svom radu i radu Društva;
- predlaže odluke o otpisu potraživanja i preuzimanju dugova Društva;
- predlaže akta o dugoročnoj poslovnoj saradnji Društva sa drugim subjektima;
- odlučuje o pomoćima subjektima izvan Društva, sponzorstvima i donacijama vrijednosti do 1.000,00€;
- odlučuje o službenim putovanjima zaposlenih u zemlji i inostranstvu;
- odlučuje o neplaćenom odsustvu zaposlenih u trajanju do 30 dana;
- predlaže akta o zajedničkim ulaganjima sa drugim privrednim domaćim i stranim subjektima;
- predlaže odluke o uzimanju bankarskih kredita i davanju finansijskih garancija;
- obavlja poslove koje mu iz svog djelokruga povjeri Odbor direktora;
- odlučuje o svim ostalim pitanjima vezanim za rad i poslovanje Društva, koja nijesu stavljena u nadležnost drugim organima u skladu sa zakonom, ovim Statutom, kolektivnim ugovorom i drugim opštim aktima i
- druge poslove utvrđene zakonom.

Član 31

Izvršni direktor može da bude razriješen dužnosti prije vremena na koje je izabran:

- 1) na lični zahtjev;
- 2) ako je kažnjavao na bezuslovnu kaznu zatvora za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje funkcije;
- 3) ako trajno izgubi poslovnu sposobnost;
- 4) ako postupa suprotno zakonu i opštim aktima društva;
- 5) ako nesavjesnim i nepravilnim radom društva nanese štetu Društvu.

IV. POSLOVANJE DRUŠTVA

Član 32

Društvo posluje na način utvrđen zakonom, statutom i odlukama koje donosi Osnivač i Odbor direktora.

Društvo vodi poslovne knjige i priprema godišnje i periodične izvještaje i iskaze u skladu sa zakonima kojima se uređuje računovodstvo i revizija.

Član 33

Finansiranje djelatnosti Društva obezbjeđuje se iz:

- sredstava ostvarenih pružanjem usluga iz okvira djelatnosti Društva;
- donacija;
- drugih izvora u skladu sa zakonom.

Član 34

Prihodi, rashodi i dobit utvrđuju se za Društvo:

- kao cjelinu;
- kao organizacionu jedinicu, u skladu sa odlukama Odbora direktora.

Član 35

Dio prihoda iz poslovanja koji po godišnjem obračunu preostane po izmirenju rashoda i drugih zakonskih obaveza, iskazuje se kao neraspoređena dobit.

Član 36

Dobit koju Društvo ostvari po godišnjem obračunu, na osnovu odluke Osnivača, raspoređuje se za:

- pokriće gubitka,
- rezerve Društva,
- uplatu Osnivaču,
- povećanje kapitala,
- za fondove i
- druge namjene.

Član 37

Ako prihod Društva po godišnjem obračunu nije dovoljan da podmiri rashode i druge zakonske obaveze, Društvo iskazuje gubitak u poslovanju.

Iskazani gubitak iz stava 1 ovog člana, pokriva se iz sredstava rezervi ili osnovnog kapitala društva.

Odluku o pokriću gubitka iz stava 2 ovog člana donosi osnivač na osnovu predloga Odbora direktora.

Član 38

Revizija finansijskog izvještaja vrši se po isteku finansijske godine.

Reviziju vrši nezavisni revizor.

Nezavisnog revizora iz stava 2 ovog člana imenuje Osnivač na predlog Odbora direktora.

Član 39

Društvo može da uspostavi organizacione jedinice (sektore, odjeljenja, službe), u skladu sa aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta.

Član 40

Rad Društva je javan.

Osnivač i zaposleni u Društvu imaju pravo da budu informisani u vezi sa poslovanjem i radom Društva u skladu sa zakonom.

Član 41

Predstavnik ili predstavnici Osnivača, članovi organa Društva, zaposleni, kao i lica izvan Društva obavezni su da čuvaju isprave i podatke koji se smatraju poslovnom tajnom Društva. Poslovnom tajnom smatraju se ona dokumenta i podaci čije bi saopštavanje neovlašćenim licima zbog njihovog značaja bile protivne interesima Društva.

Dokumenta i podaci koji se smatraju poslovnom tajnom i način na koji se obezbjeđuje čuvanje poslovne tajne uređuje se aktom Odbora direktora.

Član 42

Opšti akti Društva su:

- 1) statut,
- 2) pravilnici;
- 3) cjenovnici;
- 4) poslovnici;
- 5) uputstva;

6) odluke.

Akti iz stava 1 tač. 2 do 6 ovog člana stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja na oglasnoj tabli Društva.

V. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 43

Danom stupanja na snagu ovog Statuta prestaje da važi Statut Društva sa ograničenom odgovornošću "Radio-difuzni centar" Podgorica, br.0102-2240 od 23.10.2009. godine, br.01-2777 od 17.07.2012. godine i br.01-274 od 01.02.2013. godine.

Član 44

Ovaj Statut stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 07-3248

Podgorica, 18. jula 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

Na osnovu člana 7 stav 6 Zakona o zaštiti potrošača ("Službeni list CG", br. 2/14, 43/15 i 70/17), Ministarstvo ekonomije donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA PRAVILNIKA O LISTI PROIZVODA, NAČINU ISTICANJA I
VRSTI OBJEKATA U KOJIMA SE ISTIČU OBAVJEŠTENJA O ROBI NA
BRAJEVOM PISMU**

Član 1

U Pravilniku o listi proizvoda, načinu isticanja i vrsti objekata u kojima se ističu obavještenja o robi na Brajevom pismu ("Službeni list CG", broj 30/17) član 2 mijenja se i glasi:

„Proizvodi za koje se obavještenja o robi ističu na Brajevom pismu su:

- 1) sredstva za ličnu higijenu;
- 2) sredstva za higijenu prostora.“

Član 2

U članu 3 stav 2 mijenja se i glasi:

„U prodajnim objektima u kojima se nalaze proizvodi iz člana 2 ovog pravilnika, trgovac treba da:

- 1) istakne obavještenje na Brajevom pismu na minimum 50% proizvoda;
- 2) obezbijedi da u prvom redu izloženih proizvoda na polici, bude izložen najmanje jedan artikal sa nazivom proizvoda na Brajevom pismu.“

Član 3

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 330-247/2019-4
Podgorica, 12. jula 2019. godine

Ministarka,
Dragica Sekulić, s.r.

Na osnovu člana 20 stav 3 Zakona o infrastrukturi prostornih podataka ("Službeni list CG", broj 37/17), Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je

PRAVILNIK
O BLIŽEM SADRŽAJU PODATAKA O STANJU ŽIVOTNE SREDINE, NAČINU I
ROKOVIMA DOSTAVLJANJA TIH PODATAKA

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se bliži sadržaj podataka o stanju životne sredine, način i rokovi dostavljanja tih podataka.

Član 2

Evropskoj agenciji za životnu sredinu u skladu sa članom 20 Zakona o infrastrukturi prostornih podataka, dostavljaju se podaci o životnoj sredini, i to za:

- 1) kvalitet vazduha;
- 2) procjene i indikatore za biodiverzitet i ekosisteme;
- 3) biodiverzitet;
- 4) uticaj klimatskih promjena, ranjivost i adaptaciju;
- 5) komunikaciju;
- 6) životnu sredinu i energiju;
- 7) informacione sisteme za životnu sredinu;
- 8) informacije o očekivanom scenariju;
- 9) životnu sredinu i zdravlje;
- 10) industrijsko zagađenje;
- 11) zemljišni pokrivač;
- 12) more i priobalno područje;
- 13) buku;
- 14) korišćenje resursa i životnu sredinu kroz održivu ekonomiju;
- 15) stanje životne sredine;
- 16) zemljište;
- 17) ekološki status i kvalitet voda;
- 18) kvantitet voda;
- 19) mitigaciju zagađenja vazduha i klimatske promjene;
- 20) životnu sredinu i poljoprivredu;
- 21) emisije u vode;
- 22) otpad;
- 23) životnu sredinu i transport;
- 24) upotrebu zemljišta i prostorno planiranje; i
- 25) šumarstvo.

Član 3

Podaci iz člana 2 ovog pravilnika dostavljaju se u elektronskom obliku.

Podaci iz stava 1 ovog člana dostavljaju se do 31. decembra tekuće za prethodnu godinu.

Član 4

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 112-1681/3

Podgorica, 04. juna 2019. godine

Ministar,
Pavle Radulović, s.r.

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG" br. 64/17, 44/18 i 63/18), Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA PRAVILNIKA O TEHNIČKIM
ZAHTEJVIMA ZA ČELIČNE KONSTRUKCIJE**

Član 1

U Pravilniku o tehničkim zahtjevima za čelične konstrukcije ("Službeni list CG", broj 25/18), u članu 14 stav 1 riječi: "Prilogu 8" zamjenjuju se riječima: "Prilogu 8 ili Prilogu 7".

Član 2

Član 29 mijenja se i glasi:

"Prilog 7 ovog pravilnika primjenjivaće se do 1. avgusta 2020. godine."

Član 3

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 101-2888/3

Podgorica, 9. jula 2019. godine

Ministar,
Pavle Radulović, s.r.

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG" br. 64/17, 44/18 i 63/18), Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENI I DOPUNI PRAVILNIKA O TEHNIČKIM ZAHTJEVIMA ZA ZIDANE
KONSTRUKCIJE**

Član 1

U Pravilniku o tehničkim zahtjevima za zidane konstrukcije ("Službeni list CG", broj 18/18), u članu 14 poslije stava 2 dodaje se novi stav koji glasi:

“Na projektovanje zidanih konstrukcija primjenjuje se Pravilnik o tehničkim mjerama i uslovima za izvođenje zidova zgrada ("Službeni list SFRJ", broj 17/70), Pravilnik o tehničkim normativima za izgradnju objekata visokogradnje u seizmičkim područjima ("Službeni list SFRJ", br. 31/81, 49/82, 29/83, 20/88 i 52/90) i tehnička pravila koja se odnose na zidane konstrukcije. “

Član 2

Član 31 mijenja se i glasi:

“Član 14 stav 3 ovog pravilnika, primjenjivaće se do 1. avgusta 2020. godine.”

Član 3

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj:101-2887/3

Podgorica, 9. jula 2019. godine

Ministar,
Pavle Radulović, s.r.

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG" br. 64/17, 44/18 i 63/18), Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA PRAVILNIKA O TEHNIČKIM
ZAHTJEVIMA ZA DRVENE KONSTRUKCIJE**

Član 1

U Pravilniku o tehničkim zahtjevima za drvene konstrukcije ("Službeni list CG", broj 18/18), u članu 15 stav 1 riječi: "Prilogu G" zamjenjuju se riječima: "Prilogu G ili Prilogu F".

Član 2

Član 34 mijenja se i glasi:

"Prilog F ovog pravilnika primjenjivaće se do 1. avgusta 2020. godine."

Član 3

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj:101-2889/3

Podgorica, 9. jula 2019. godine

Ministar,
Pavle Radulović, s.r.

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG" br. 64/17, 44/18 i 63/18), Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENI I DOPUNI PRAVILNIKA O TEHNIČKIM ZAHTJEVIMA ZA
ALUMINIJUMSKE KONSTRUKCIJE**

Član 1

U Pravilniku o tehničkim zahtjevima za aluminijumske konstrukcije ("Službeni list CG", broj 19/18), u članu 14 poslije stava 2 dodaje se novi stav koji glasi:

“Na projektovanje aluminijumske konstrukcije primjenjuju se pravila struke koja nijesu u suprotnosti sa ovim pravilnikom.”

Član 2

Član 30 mijenja se i glasi:

“Član 14 stav 3 ovog pravilnika, primjenjivaće se do 1. avgusta 2020. godine.”

Član 3

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 101-2890/3

Podgorica, 11. jula 2019. godine

Ministar,
Pavle Radulović, s.r.

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG" br. 64/17, 44/18 i 63/18), Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA PRAVILNIKA O TEHNIČKIM
ZAHTJEVIMA ZA SPREGNUTE KONSTRUKCIJE OD ČELIKA I BETONA**

Član 1

U Pravilniku o tehničkim zahtjevima za spregnute konstrukcije od čelika i betona ("Službeni list CG", broj 28/18), u članu 15 stav 1 riječi: "Prilogu E" zamjenjuju se riječima: "Prilogu E ili Prilogu D".

Član 2

Član 31 mijenja se i glasi:

"Prilog D ovog pravilnika primjenjivaće se do 1. avgusta 2020. godine."

Član 3

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj:101-2886/3

Podgorica, 9. jula 2019. godine

Ministar,
Pavle Radulović, s.r.

Na osnovu člana 12 stav 5 i člana 14 stav 5 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06 i "Službeni list CG", br. 28/11 i 48/15), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

PRAVILNIK
O FITOSANITARNIM MJERAMA ZA SPRJEČAVANJE UNOŠENJA I ŠIRENJA
BAKTERIJE *XYLELLA FASTIDIOSA* (Wells et al.)*

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se fitosanitarne mjere za sprječavanje unošenja i širenja, otkrivanje i iskorjenjivanje bakterije *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) i njenih podvrsta (u daljem tekstu: štetni organizam) na određenom bilju, granice područja ukoliko je štetni organizam prisutan ili postoji rizik od njegovog prisustva.

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) određeno bilje** su biljke domaćini i ostalo bilje namijenjeno sadnji, osim sjemena, koje pripada rodovima ili vrstama sa liste date u Prilogu 1;
- 2) biljke domaćini** su određeno bilje osjetljivo na *Xylella fastidiosa* koje pripada rodovima ili vrstama sa liste Evropske unije datim u Prilogu 2;
- 3) profesionalni držalac bilja** (*professional operator*) je lice koje obavlja jednu ili više aktivnosti:
 - sadnja bilja;
 - oplemenjivanje bilja (*breeding*);
 - proizvodnja, uključujući uzgoj, umnožavanje i održavanje bilja;
 - unošenje i premještanje bilja na teritoriji Crne Gore i izvoz bilja sa teritorije Crne Gore;
 - stavljanje bilja u promet.

Otkrivanje ili sumnja na prisustvo štetnog organizma

Član 3

(1) Lice koje posumnja na prisustvo štetnog organizma, bez odlaganja obavještava organ uprave nadležan za zdravstvenu zaštitu bilja (u daljem tekstu: organ uprave).

(2) Na osnovu obavještenja iz stava 1 ovog člana, organ uprave bez odlaganja:

- vrši evidentiranje obavještenja o štetnom organizmu;
- preduzima mjere, radi potvrđivanja prisustva štetnog organizma;
- obavještava držaoce bilja koji posjeduju bilje koje bi moglo biti zaraženo štetnim organizmom, o njegovom prisustvu ili sumnji na prisustvo, mogućim posljedicama i riziku, kao i o fitosanitarnim mjerama koje treba preduzeti i sprovodi kampanju podizanja svijesti o prijetnji koju predstavlja štetni organizam za javnost, , profesionalne držaoce i prevoznike.

(3) U slučaju potvrde prisustva štetnog organizma ili sumnje na njegovo prisustvo donosi se krizni plan u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti bilja, kojim se utvrđuju fitosanitarne mjere koje se sprovode u skladu sa ovim pravilnikom koji se dostavlja Evropskoj Komisiji na njen zahtjev.

Posebni nadzor

Član 4

(1) Radi utvrđivanja prisustva i sprječavanja širenja štetnog organizma, organ uprave i/ili ovlašćene ustanove sprovodi posebni nadzor nad određenim biljem, u skladu sa godišnjim

programom fitosanitarnih mjera.

(2) Posebni nadzor vrši se:

- vizuelnim pregledom, a u slučaju sumnje na prisustvo štetnog organizma vrši se uzorkovanje i laboratorijska ispitivanja;

- u odgovarajuće doba godine, uzimajući u obzir naučne i tehničke podatke, biologiju štetnog organizma, prisustvo i biologiju određenog bilja i druge informacije, radi utvrđivanja prisustva štetnog organizma.

(3) Na neobilježenom području prisustvo štetnog organizma provjerava se jednim molekularnim ispitivanjem, a u slučaju pozitivnih rezultata, u skladu sa međunarodnim standardima, prisustvo se potvrđuje na osnovu još najmanje jednog pozitivnog rezultata molekularnih ispitivanja.

(4) Na obilježenom području prisustvo štetnog organizma provjerava se jednim laboratorijskim ispitivanjem, a u slučaju pozitivnih rezultata, u skladu sa međunarodnim standardima, prisustvo se potvrđuje na osnovu još najmanje jednog pozitivnog rezultata molekularnih ispitivanja.

Obilježeno područje

Član 5

(1) Područje na kojem je potvrđeno prisustvo štetnog organizma bez odlaganja se obilježava.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, ako se potvrdi prisustvo jedne podvrste štetnog organizma, obilježeno područje može da se odnosi samo na tu podvrstu.

(3) Ako se potvrdi prisustvo više od jedne podvrste štetnog organizma, obilježeno područje se odnosi na sve njegove podvrste.

(4) Ako je utvrđivanje prisustva podvrste u toku, obilježeno područje se odnosi na sve podvrste štetnog organizma.

(5) Obilježeno područje sastoji se od zaraženog i sigurnosnog područja.

(6) Zaraženo područje je područje koje obuhvata bilje za koje je utvrđeno da je zaraženo štetnim organizmom, bilje sa simptomima koji upućuju na moguću zarazu i drugo bilje koje bi moglo biti zaraženo zbog neposredne blizine zaraženog bilja ili zaraženog matičnog stabla ili dijelova bilja kao inicijalnog materijala za proizvodnju ili bilja proizvedenog iz tog materijala.

(7) Sigurnosno područje je područje oko zaraženog područja, širine najmanje 5 km računajući od granice zaraženog područja.

(8) Sigurnosno područje može se smanjiti na širinu od najmanje 1 km ako se utvrdi sa visokim stepenom pouzdanosti da se štetni organizam nije širio u odnosu na stanje u trenutku utvrđivanja prisustva i ako:

a) su sve biljke domaćini, bez obzira na njihovo zdravstveno stanje, odmah uklonjene u krugu od 100 m od biljke za koju je utvrđeno da je zaražena;

b) od preduzimanja mjera iskorjenjivanja nije utvrđeno da su druge biljke zaražene štetnim organizmom na zaraženom području na osnovu službenih ispitivanja sprovedenih najmanje jednom godišnje, uzorkovanjem sa 99% pouzdanosti kojim se može utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 1% ili veći ciljajući bilje sa simptomima prisustva štetnog organizma i bilje bez simptoma u blizini bilja sa simptomima;

c) je sproveden nadzor radi razgraničenja na području širine od najmanje 5 km oko zaraženog područja, osnovan na mreži lokaliteta kvadratnog oblika, dimenzija 100×100 m, na području širine od najmanje jednog km oko zaraženog područja i mreži kvadrata dimenzija 1×1 km na ostatku sigurnosnog područja pri čemu se u svakom kvadratu vrše vizuelni pregledi određenog bilja i uzorkovanje i ispitivanje bilja sa simptomima i bez simptoma u blizini bilja sa simptomima i na osnovu čega se utvrđuje da na tom području nema prisustva štetnog organizma;

d) nakon sprovedenih mjera iskorjenjivanja štetnog organizma, u zaraženom području nijesu

utvrđeni vektori zaraženi štetnim organizmom, što je potvrđeno ispitivanjima dva puta u toku sezone leta vektora, u skladu sa međunarodnim standardima iz čega se zaključuje da je isključeno prirodno širenje štetnog organizma.

(9) U slučaju zaraženog područja u kojem se sprovode mjere suzbijanja štetnog organizma u skladu sa članom 9 ovog pravilnika, sigurnosno područje je obima najmanje 10 km.

(10) Razgraničenje područja zasniva se na naučnim principima, biologiji štetnog organizma i njegovih vektora, nivou infekcije, rasprostranjenosti određenog bilja i vektora u području.

(11) Ako se potvrdi prisustvo štetnog organizma u sigurnosnom području, razgraničenje zaraženog i sigurnosnog područja se bez odlaganja mijenja u skladu sa novonastalom situacijom.

(12) Listu obilježenih područja organ uprave objavljuje na svojoj internet stranici.

(13) Ako se na osnovu posebnog nadzora i monitoringa u obilježenom području tokom pet godina ne utvrdi prisustvo štetnog organizma, obilježeno područje se ukida.

(14) Ako je smanjeno sigurnosno područje na širinu od najmanje 1 km, u skladu sa stavom 8 ovog člana, obilježeno područje se ukida nakon 12 mjeseci od njegovog obilježavanja ako:

a) se kao rezultat mjera preduzetih u skladu sa stavom 8 ovog člana sa visokim stepenom pouzdanosti utvrđuje da je prisustvo štetnog organizma u trenutku utvrđivanja prisustva izolovani slučaj i na obilježenom području nije došlo do daljeg širenja;

b) su prije ukidanja sprovedena službena ispitivanja u obilježenom području, uzorkovanjem kojim se sa 99% pouzdanosti može utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 1% ili veći ciljajući bilje sa simptomima prisustva štetnog organizma i bilje bez simptoma u blizini bilja sa simptomima.

(15) Nakon ukidanja obilježenog područja, određeno bilje koje se nalazi na prethodno obilježenom području podvrgava se intenzivnom nadzoru tokom sljedeće dvije godine uzorkovanjem sa 99% pouzdanosti kojim se može utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 1% u skladu sa međunarodnim standardima i na osnovu naučnih i tehničkih principa vezano za moguće širenje štetnog organizma u neposrednom okruženju, ciljajući bilje sa simptomima prisustva štetnog organizma i bilje bez simptoma u blizini bilja sa simptomima.

(16) Izuzetno od stava 1 ovog člana područje na kojem je potvrđeno prisustvo štetnog organizma ne mora se obilježiti odmah, ako:

a) postoji dokaz da je štetni organizam nedavno unesen na područje sa biljem na kojem je utvrđen ili je prisustvo štetnog organizma utvrđeno na mjestu sa fizičkom zaštitom od vektora štetnog organizma;

b) postoji osnovana sumnja da je bilje bilo zaraženo prije unošenja na to područje;

c) na osnovu ispitivanja sprovedenih u skladu sa međunarodno priznatim metodama u blizini tog bilja nijesu otkriveni vektori prenosioci štetnog organizma.

(17) U slučaju iz stava 16 ovog člana sprovodi se godišnji nadzor tokom najmanje dvije godine radi utvrđivanja da li je zaraženo neko drugo bilje osim onog na kojem je utvrđeno prisustvo štetnog organizma od čega zavisi obilježavanje područja.

(18) O razlozima smanjenja i smanjenju širine sigurnosnog područja, ukidanju obilježenog područja, razlozima neobilježavanja područja obavještava se Evropska komisija, uz obavještenje se dostavlja spisak obilježenih područja.

Sadnja biljaka domaćina u zaraženom području

Član 6

Biljke domaćini mogu se saditi u zaraženom području samo na mjestima koja su fizički zaštićena od unošenja vektora koji prenose štetni organizam.

Iskorjenjivanje štetnog organizma

Član 7

(1) U obilježenom području sprovode se sljedeće fitosanitarne mjere za iskorjenjivanje štetnog organizma:

1) uklanjanje, bez odlaganja, u poluprečniku od 100 m oko biljaka u kojima je ispitivanjem potvrđeno prisustvo štetnog organizma:

- a) biljaka domaćina bez obzira na njihovo zdravstveno stanje;
- b) bilja za koje je potvrđeno da je zaraženo štetnim organizmom;
- c) bilja sa simptomima koji upućuju na moguću zarazu štetnim organizmom ili za koje se sumnja da je zaraženo štetnim organizmom;

2) uzorkovanje i ispitivanje određenog bilja u poluprečniku od 100 m oko svake zaražene biljke, u skladu sa međunarodnim standardom za fitosanitarne mjere ISPM-31;

3) prije uklanjanja biljaka iz tačke 1 ovog stava, vrše se tretmani protiv vektora štetnog organizma i biljaka koje bi mogle biti domaćini tim vektorima, a po potrebi može se uključiti i uklanjanje biljaka;

4) uništavanje biljaka i njihovih dijelova iz tačke 1 ovog člana, na licu mjesta ili na obližnjoj lokaciji unutar zaraženog područja određenoj za tu namjenu, na način da se izbjegne širenje štetnog organizma;

5) odgovarajuće istraživanje, radi utvrđivanja porijekla zaraze štetnim organizmom, pri čemu se prati i određeno bilje koje se dovodi u vezu sa zarazom, uključujući i određeno bilje koje je premješteno prije obilježavanja područja;

6) monitoring prisustva štetnog organizma sprovođenjem godišnjih posebnih nadzora, koji podrazumijeva vizuelne preglede određenog bilja, uzorkovanje i ispitivanje bilja sa simptomima, kao i bilja bez simptoma koje se nalazi u blizini bilja sa simptomima, u skladu sa članom 4 ovog pravilnika, a u sigurnosnom području se formira mreža lokaliteta kvadratnog oblika, dimenzija 100 × 100 m, u okviru najmanje jednog km oko zaraženog područja i mreža kvadrata dimenzija 1 × 1 km na ostatku sigurnosnog područja pri čemu se u svakom kvadratu vrše vizuelni pregledi i uzorkovanje;

7) informisanje javnosti o opasnosti od štetnog organizma i o fitosanitarnim mjerama, radi sprječavanja njegovog unošenja i širenja, kao i postavljanje znakova na putu koji označavaju razgraničenje obilježenog područja;

8) preduzimanje mjera za rješavanje posebnih slučajeva ili komplikacija za koje se smatra da sprječavaju, ometaju ili odlažu iskorjenjivanje, a naročito u vezi sa dostupnošću i uništavanju zaraženog bilja ili bilja za koje se sumnja da je zaraženo, bez obzira na lokaciju, vlasništvo i odgovorno lice;

9) sprovođenje drugih mjera radi iskorjenjivanja štetnog organizma u skladu sa međunarodnim standardom ISPM br. 9 i ISPM br. 14;

10) primjena odgovarajuće poljoprivredne prakse za upravljanje štetnim organizmom i njegovim vektorima.

(2) O rezultatima istraživanja iz tačke 5 stava 1 ovog člana obavještavaju se države porijekla određenog bilja.

Biljke od istorijskog značaja

Član 8

(1) Izuzetno od člana 7 stav 1 tačka 1 podtačka a) ovog pravilnika, biljke od istorijskog značaja koje su biljke domaćini ne uklanjaju se, pod uslovom da su:

- biljke uzorkovane i ispitane i da je potvrđeno da nijesu zaražene štetnim organizmom;
- pojedinačne biljke ili područje u kojem se nalaze fizički izolovani od vektora na način da je spriječeno širenje štetnog organizma;
- primijenjene odgovarajuće poljoprivredne prakse za upravljanje štetnim organizmom i njegovim vektorima;

(2) O rezultatima uzorkovanja i ispitivanja iz stava 1 ovog člana, njihovoj opravdanosti i lokaciji pojedinačnih biljaka, obavještava se Evropska komisija.

(3) Biljke iz stava 1 ovog člana se tokom sezone leta vektora službeno pregledaju na

simptome infekcije štetnim organizmom i kvalitet fizičke izolacije.

(4) Ako se primijete simptomi infekcije štetnim organizmom, biljka se uzorkuje i ispituje kako bi se utvrdilo prisustvo štetnog organizma.

Suzbijanje štetnog organizma

Član 9

(1) Izuzetno od člana 7 ovog pravilnika, na zaraženom području sprovode se fitosanitarne mjere za suzbijanje štetnog organizma (*containment measures*), i to:

1) uklanjanje biljaka za koje je utvrđeno da su zaražene štetnim organizmom na osnovu nadzora iz tačke 6 ovog stava odmah nakon službene potvrde prisustva štetnog organizma, uz primjenu svih mjera opreza radi sprječavanja širenje štetnog organizma tokom i nakon uklanjanja;

2) uzorkovanje i ispitivanje biljaka domaćina u poluprečniku od 100 m oko svake zaražene biljke, u skladu sa međunarodnim standardom za fitosanitarne mjere ISPM-31, najmanje dva puta godišnje;

3) prije uklanjanja biljaka iz tačke 1 ovog stava, sprovođenje odgovarajućih fitosanitarnih tretmana protiv vektora štetnog organizma i biljaka koje bi mogle biti domaćini tim vektorima, a po potrebi može se uključiti i uklanjanje biljaka;

4) uništavanje biljaka i njihovih dijelova iz tačke 1 ovog stava, na licu mjesta ili na obližnjoj lokaciji određenoj za tu namjenu, unutar područja suzbijanja štetnog organizma, na način da se spriječi širenje štetnog organizma;

5) primjena odgovarajuće poljoprivredne prakse za upravljanje štetnim organizmom i njegovim vektorima;

6) monitoring prisustva štetnog organizma sprovođenjem godišnjih posebnih nadzora radi praćenja prisustva štetnog organizma na sljedećim lokacijama:

a) u blizini mjesta iz člana 10 stav 3 ovog pravilnika;

b) u blizini mjesta na kojima rastu biljke posebnog kulturnog, društvenog ili naučnog značaja.

(2) Nadzor iz tačke 6 sprovodi se na mreži lokaliteta kvadratnog oblika, dimenzija 100 × 100 m, pri čemu se na svakom kvadratu sprovode vizuelni pregledi određenog bilja, uzorkovanje i ispitivanje bilja sa simptomima i bilja bez simptoma u blizini bilja sa simptomima u skladu sa članom 4 ovog pravilnika.

Premještanje određenog bilja

Član 10

(1) Određeno bilje koje je tokom dijela svog životnog ciklusa raslo u obilježenom području, ne smije se premještati iz zaraženog područja u odgovarajuće sigurnosno područje, niti van obilježenog područja.

(2) Izuzetno od stava 2 ovog člana, određeno bilje može se premještati ako je raslo na mjestu koje je:

a) upisano u fitoregistar u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti bilja;

b) uspostavljeno kao slobodno od štetnog organizma i vektora, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere;

c) fizički zaštićeno od unošenja štetnog organizma njegovim vektorima;

d) okruženo područjem širine 100 m i podvrgnuto službenim inspekcijским pregledima dva puta godišnje i na kojem je svo bilje za koje je utvrđeno da je zaraženo štetnim organizmom ili da pokazuje simptome zaraze odmah uklonjeno i gdje su prije uklanjanja sprovedeni odgovarajući fitosanitarni tretmani protiv vektora štetnog organizma;

e) bilo podvrgnuto odgovarajućim fitosanitarnim tretmanima u odgovarajuće doba godine radi održavanja statusa „slobodnog od“ vektora štetnog organizma, pri čemu tretmani mogu uključiti i uklanjanje bilja;

f) službeno pregledano sa najmanje dva službena inspekcijska pregleda godišnje u odgovarajuće vrijeme, uključujući i područje iz tačke d) ovog stava;

g) bez simptoma prisustva štetnog organizma i vektora, na određenom bilju tokom perioda rasta, a u slučaju sumnje da su vršena ispitivanja kojima je potvrđeno odsustvo štetnog organizma;

h) bez simptoma prisustva štetnog organizma ili da su u slučaju sumnje na prisustvo štetnog organizma vršena ispitivanja, kojima je potvrđeno da štetni organizam nije prisutan na određenom bilju tokom perioda rasta u području iz tačke d) ovog stava.

(3) Reprezentativni uzorci određenog bilja uzimaju se u odgovarajuće vrijeme (period vegetacije, životni ciklus i biologija štetnog organizma i vektora i slično), sa svih mjesta, radi vršenja nadzora odnosno godišnjih ispitivanja i potvrđivanja odsustva štetnog organizma u skladu sa međunarodno priznatim metodama.

(4) Partija (lot) određenog bilja službeno se vizuelno pregleda, uzorkuje i molekularno ispita u skladu sa međunarodno priznatim metodama za ispitivanje, uzorkovanjem kojim se 99% pouzdanosti može utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 1% ili veći ciljajući naročito bilje sa simptomima prisustva štetnog organizma, u skladu s standardom ISPM br. 31 i što je moguće bliže vremenu premještanja.

(5) Izuzetno od st. 1 i 4 ovog člana, bilje *Vitis* namijenjeno sadnji, osim sjemena, u stanju mirovanja, može se premještati unutar ili izvan obilježenih područja ako je:

a) raslo na mjestu upisanom u fitoregistar u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti bilja;

b) što je praktično moguće bliže vremenu premještanja, u skladu sa standardom EPPO-a iz 2012. „*Hot water treatment of grapevine to control Grapevine flavescence dorée phytoplasma.*” Bulletin OEPP/EPPO Bulletin, 42(3), 490.–492., podvrgnuto odgovarajućem termoterapijskom tretmanu u objektu za tretiranje i nad kojim se sprovodi nadzor, kojim se biljke u stanju mirovanja uranjaju na 45 minuta u vodu zagrijanu na 50 °C.

(6) Prije premještanja partije određenog bilja sprovode se fitosanitarni tretmani protiv vektora štetnog organizma.

(7) Određeno bilje koje se premješta u ili prolazi kroz obilježeno područje se prevozi u zatvorenom kontejneru ili drugom pakovanju čime se isključuje mogućnost zaraze štetnim organizmom ili njegovim vektorima.

(8) Bilje iz stava 1 ovog člana prilikom premještanja prati biljni pasoš.

(9) Biljke domaćini koje nikada nijesu gajene u obilježenom području mogu se premještati samo ako:

a) su gajene na mjestu koje podliježe godišnjim službenim inspekcijskim pregledima i, u slučaju uočavanja simptoma štetnog organizma, uzorkovane i ispitane u skladu sa međunarodnim standardima;

b) ih prati biljni pasoš.

(10) Bilje namijenjeno sadnji, osim sjemena, roda *Coffea* i vrsta *Lavandula dentata* L., *Nerium oleander* L., *Olea europaea* L., *Polygala myrtifolia* L. i *Prunus dulcis* (Mill.) D.A. Webb premještaju se samo ako su gajene na mjestu koje podliježe godišnjim službenim inspekcijskim pregledima i uzorkovanju, ispitivanju u skladu sa međunarodnim standardima kojim je potvrđeno da štetni organizam nije prisutan, uzorkovanjem kojim se sa 99% pouzdanosti može utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 5%.

(11) Osim uslova iz stava 10 ovog člana, prije prvog premještanja sa mjesta proizvodnje svaka partija (lot) bilja namijenjenog sadnji vrste *Polygala myrtifolia* L., koja se premješta, podliježe vizuelnom pregledu i uzorkovanju, koje se sprovodi što je moguće bliže vremenu premještanja, u skladu sa međunarodnim standardima, radi utvrđivanja prisustva štetnog organizma i kojim je potvrđeno da štetni organizam nije prisutan, uzorkovanjem kojim se sa 99% pouzdanosti može utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 5%.

(12) Prisustvo štetnog organizma u bilju iz stava 10 ovog člana provjerava se jednim ispitivanjem, a u slučaju pozitivnih rezultata, u skladu sa međunarodnim standardima, njegovo se prisustvo potvrđuje na osnovu još najmanje jednog pozitivnog rezultata molekularnih ispitivanja.

(13) Odredbe st. 1 do 12 ovog člana ne primjenjuju se na:

- a) bilje koje je tokom cijelog proizvodnog ciklusa uzgajano *in vitro*; ili
- b) bilje koje pripada sortama određenog bilja iz Priloga 3.

Premještanje određenog bilja koje je gajeno *in vitro*

Član 11

Određeno bilje koje je tokom cijelog svog proizvodnog ciklusa gajeno *in vitro*, a koje je tokom dijela svog životnog ciklusa raslo na obilježenom području, može se premještati iz obilježenog područja i iz zaraženog područja u odgovarajuće sigurnosno područje samo ako:

1) je raslo je na mjestu koje je:

- a) upisano u fitoregistar u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti bilja;
- b) uspostavljeno kao slobodno od štetnog organizma i vektora, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere;
- c) fizički zaštićeno od unošenja štetnog organizma njegovim vektorima;
- d) službeno pregledano sa najmanje dva službena inspekcijska pregleda godišnje u odgovarajuće vrijeme;
- e) bez simptoma prisustva štetnog organizma i vektora, na određenom bilju tokom perioda rasta, a u slučaju sumnje da su vršena ispitivanja kojima je potvrđeno odsustvo štetnog organizma;

2) je raslo u prozirnog kontejneru u sterilnim uslovima i:

- a) uzgojeno je iz sjemena;
- b) proizvedeno je razmnožavanjem u sterilnim uslovima od matičnih biljaka koje su cijeli svoj životni ciklus rasle na području u kojem štetni organizam nije prisutan i za koje je ispitivanjem utvrđeno da nijesu zaražene štetnim organizmom;
- c) proizvedeno je razmnožavanjem u sterilnim uslovima od matičnih biljaka koje su rasle na mjestu koje ispunjava uslove iz tačke 1 ovog člana i za koje je ispitivanjem utvrđeno da nijesu zaražene štetnim organizmom.

3) se prevozi u prozirnog kontejneru u sterilnim uslovima čime se isključuje mogućnost zaraze štetnim organizmom preko njegovih vektora;

4) ga prati biljni pasoš.

Sljedljivost

Član 12

(1) Profesionalni držaoci bilja, koji isporučuju i primaju određeno bilje koje je raslo najmanje jednim dijelom životnog ciklusa u obilježenom području ili je premještanje kroz obilježeno područje, vode evidenciju o svakom dostavljenom (*supplied*) lotu i nazivu profesionalnog držaoca bilja kome je lot isporučen, o čemu vode evidenciju, koja se čuva tri godine od dana dostavljanja ili isporuke partije (lota).

(2) Odredba stava 1 ovog člana primjenjuju se i na bilje za sadnju *Coffea*, *Lavandula dentata* L., *Nerium oleander* L., *Olea europaea* L., *Polygala myrtifolia* L. i *Prunus dulcis* (Mill.) D.A. koje se nikada nije uzgajalo u obilježenom području.

(3) Držaoci bilja iz stava 1 ovog člana bez odlaganja obavještavaju nadležnog fitosanitarnog inspektora o svakoj dostavljenoj ili primljenoj partiji (lotu) dostavljajući informacije koje uključuju porijeklo partije (lota), pošiljaoca i primaoca partije (lota), mjesto odredišta, individualne serije, broj sedmice ili broj proizvodne serije biljnog pasoša i identitet i količina određene partije (lota).

(4) Informacije iz stava 3 ovog člana dostavljaju se organu uprave i fitosanitarnom inspektoratu na mjestu odredišta partije (lota).

Službene kontrole prilikom premještanja određenog bilja

Član 13

(1) Prilikom premještanja određenog bilja van obilježenog područja i iz zaraženog područja u sigurnosno područje sprovode se službene kontrole.

(2) Službene kontrole iz stava 1 ovog člana sprovode se najmanje na mjestima:

- a) premještanja određenog bilja iz zaraženog područja u sigurnosno područje;
- b) premještanja određenog bilja iz sigurnosnog područja u područje van obilježenog područja;
- c) odredišta određenog bilja u sigurnosnom području;
- d) odredišta van obilježenog područja.

(3) Službene kontrole iz stava 1 ovog člana sprovode se na određenom bilju, bez obzira na lokaciju, vlasništvo, lice ili subjekat koji je odgovoran za bilje i uključuju pregled dokumentacije i provjeru identiteta određenog bilja.

(4) Učestalost službenih kontrola iz st. 2 i 3 ovog člana zasniva se na riziku prisustva štetnog organizma odnosno njegovih poznatih ili potencijalnih vektora na bilju, uzimajući u obzir porijeklo partije (lota), stepen osjetljivosti bilja, kao i podacima o prethodnim neusaglašenostima profesionalnog držaoca bilja odgovornog za premještanje određenog bilja.

(5) Kada se službenom kontrolom iz stava 1 ovog člana, utvrdi da nijesu ispunjeni uslovi za premještanje određenog bilja iz člana 10 ovog pravilnika, fitosanitarni inspektor naređuje uništavanje tog bilja, na licu mjesta ili na obližnjoj lokaciji, uz preduzimanje mjera, radi sprečavanja širenja štetnog organizma i vektora.

Uspostavljanje mjesta slobodnih od štetnog organizma

Član 14

(1) Mjesta slobodna od štetnog organizma određuju se u skladu sa odgovarajućim međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere.

(2) Lista mjesta slobodnih od štetnog organizma objavljuje se na internet stranici organ uprave i dostavlja Evropskoj komisiji.

Unošenje određenog bilja porijeklom iz država koje nijesu članice Evropske unije u kojima nije prisutan štetni organizam

Član 15

(1) Određeno bilje porijeklom iz država koje nijesu članice Evropske unije u kojima nije prisutan štetni organizam, može se unositi na teritoriju Crne Gore ako:

- a) se nalazi na listi Evropske komisije;
- b) ga prati fitosertifikat koji u rubrici "Dopunska izjava" sadrži podatke da štetni organizam nije prisutan u toj državi;
- c) na mjestu unošenja određenog bilja na teritoriju Crne Gore prilikom kontrole nadležnog fitosanitarnog inspektora u skladu sa članom 17 stav 1 ovog pravilnika nije pronađen štetni organizam, niti postoji sumnja na prisustvo štetnog organizma.

(2) Bilje namijenjeno sadnji, osim sjemena, *Coffea*, *Lavandula dentata* L., *Nerium oleander* L., *Olea europaea* L., *Polygala myrtifolia* L. i *Prunus dulcis* (Mill.) D.A. Webb može se unositi na teritoriju Crne Gore ako je gajeno na mjestu koje podliježe godišnjim službenim inspekcijskim pregledima sa uzorkovanjem i ispitivanjem koji se na tom bilju vrše u odgovarajuće vrijeme radi utvrđivanja prisustva štetnog organizma i u skladu sa međunarodnim standardima i ako se potvrdi da štetni organizam nije prisutan, uzorkovanjem kojim se sa 99% pouzdanosti može utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 5%.

(3) Pored uslova iz stava 2 ovog člana, prije prvog premještanja sa mjesta proizvodnje i što je moguće bliže vremenu premještanja svaka partija (lot) bilja namijenjenog za sadnji vrste

Polygala myrtifolia L. podliježe službenom vizuelnom pregledu i uzorkovanju i ispitivanju u skladu sa međunarodnim standardima radi utvrđivanja prisustva štetnog organizma kojim je potvrđeno da štetni organizam nije prisutan, uzorkovanjem kojim se sa 99% pouzdanosti može utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 5%.

Unošenje određenog bilja porijeklom iz država koje nijesu članice Evropske unije u kojima je prisutan štetni organizam

Član 16

Određeno bilje porijeklom iz država koje nijesu članice Evropske unije za koje je poznato da je u njima prisutan štetni organizam i iz područja koje je nadležna služba za zdravstvenu zaštitu bilja te države uspostavila kao slobodno od štetnog organizma u skladu sa međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere, može se unositi na teritoriju Crne Gore ako:

- a) se slobodno područje te države nalazi na listi Evropske komisije;
- b) ga prati fitosertifikat u kome je u rubrici "Mjesto porijekla" upisan naziv područja slobodnog od štetnog organizma.

Službene kontrole prilikom unošenja određenog bilja

Član 17

(1) Pošiljke određenog bilja koje se unose u Crnu Goru iz država koje nijesu članice Evropske unije službeno se kontrolišu na mjestu unošenja na teritoriju Crne Gore ili na mjestu odredišta, i to:

- a) vizuelnim pregledom; i
- b) u slučaju sumnje na prisustvo štetnog organizma uzorkovanjem i ispitivanjem radi potvrđivanja odsustva štetnog organizma.

(2) Uzorci iz stava 1 ovog člana moraju biti veličine na osnovu koje je sa 99% pouzdanošću moguće utvrditi nivo prisustva zaraženog bilja od 1% ili veći, uzimajući u obzir Međunarodni standard za fitosanitarne mjere broj 31.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana bilje koje je tokom cijelog svojeg proizvodnog ciklusa uzgajano *in vitro* i prevozi se u prozirnim kontejnerima u sterilnim uslovima ne podliježe uzorkovanju.

Obavještavanje o fitosanitarnim mjerama

Član 18

O fitosanitarni mjerama iz čl. 4, 5, 9 i 13 ovog pravilnika i rezultatima sprovođenja tih mjera, fitosanitarnim mjerama koje se planiraju preduzeti u narednoj godini, fitosanitarnim mjerama za suzbijanje štetnog organizma i razlozima za primjenjivanje mjera obavještava se Evropska komisija do 31. decembra svake godine.

Prilozi

Član 19

Prilozi 1, 2 i 3 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Prestanak važenja

Član 20

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja bakterije *Xylella fastidiosa* (Wells et al.)* („Službeni list CG“, broj 36/15).

Stupanje na snagu

Član 21

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

*U ovaj pravilnik prenešena su: Odluka Komisije 2015/789/EU od 18. maja 2015. godine o mjerama za sprječavanje unošenja u Uniju organizma *Xylella fastidiosa* (Well et al.) i njegovog širenja unutar Unije; Implementaciona odluka Komisije (EU) 2015/2417 od 17. decembra 2015. o izmjeni Implementacione odluke (EU) 2015/789 o mjerama za sprečavanje unošenja u Uniju organizma *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) i njegovog širenja unutar Unije; Implementaciona odluka Komisije (EU) 2016/764 od 12. maja 2016. o izmjeni Implementacione odluke (EU) 2015/789 o mjerama za sprečavanje unošenja u Uniju organizma *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) i njegovog širenja unutar Unije; Implementaciona odluka Komisije (EU) 2017/2352 od 14. decembra 2017. o izmjeni Implementacione odluke (EU) 2015/789 o mjerama za sprečavanje unošenja u Uniju organizma *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) i njegovog širenja unutar Unije; Implementaciona odluka Komisije (EU) 2018/927 od 27. juna 2018. o izmjeni Implementacione odluke (EU) 2015/789 o mjerama za sprečavanje unošenja u Uniju organizma *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) i njegovog širenja unutar Unije; Implementaciona odluka Komisije (EU) 2018/1511 od 9. oktobra 2018. o izmjeni Implementacione odluke (EU) 2015/789 o mjerama za sprečavanje unošenja u Uniju organizma *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) i njegovog širenja unutar Unije.

Broj: 320-964/19-4

Podgorica, 16. jula 2019. godine

Ministar,
mr **Milutin Simović**, s.r.

PRILOG 1

LISTA ODREĐENOG BILJA OSJETLJIVOG NA EVROPSKE I NEEVROPSKE ISOLATE ŠTETNOG ORGANIZMA

Acacia dealbata Link

Acacia longifolia (Andrews) Willd.

Acacia saligna (Labill.) H. L. Wendl.

Acer

Aesculus

Agrostis gigantea Roth

Albizia julibrissin Durazz.

Alnus rhombifolia Nutt.

Alternanthera tenella Colla

Amaranthus blitoides S. Watson
Ambrosia
Ampelopsis arborea (L.) Koehne
Ampelopsis cordata Michx.
Anthyllis hermanniae L.
Artemisia arborescens L.
Artemisia douglasiana Hook.
Artemisia vulgaris var. heterophylla (H.M. Hall & Clements) Jepson
Asparagus acutifolius L.
Avena fatua L.
Baccharis halimifolia L.
Baccharis pilularis DC.
Baccharis salicifolia (Ruiz & Pav.)
Bidens pilosa L.
Brachiaria decumbens (Stapf)
Brachiaria plantaginea (Link) Hitchc.
Brassica
Bromus diandrus Roth
Calicotome villosa (Poiret) Link
Callicarpa americana L.
Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.
Carex
Carya illinoensis (Wangenh.) K. Koch
Cassia tora (L.) Roxb.
Catharanthus
Celastrus orbiculata Thunb.
Celtis occidentalis L.
Cenchrus echinatus L.
Cercis canadensis L.
Cercis occidentalis Torr.
Cercis siliquastrum L.
Chamaecrista fasciculata (Michx.) Greene
Chenopodium album L
Chenopodium quinoa Willd.
Chionanthus
Chitalpa tashkentensis T. S. Elias & Wisura
Cistus creticus L.
Cistus monspeliensis L.
Cistus salviifolius L.
Citrus
Coelorachis cylindrica (Michx.) Nash
Coffea
Commelina benghalensis L.
Conium maculatum L.
Convolvulus arvensis L.
Conyza canadensis (L.) Cronquist
Coprosmia repens A. Rich.
Cornus florida L.
Coronilla valentina L.
Coronopus didymus (L.) Sm.

Cynodon dactylon (L.) Pers.
Cyperus eragrostis Lam.
Cyperus esculentus L.
Cytisus scoparius (L.) Link
Cytisus villosus Pourr.
Datura wrightii Regel
Digitaria horizontalis Willd.
Digitaria insularis (L.) Ekman
Digitaria sanguinalis (L.) Scop.
Disphania ambrosioides (L.) Mosyakin & Clemants
Dodonaea viscosa Jacq.
Duranta erecta L.
Echinochloa crus-galli (L.) P. Beauv.
Encelia farinosa A. Gray ex Torr.
Eremophila maculata F. Muell.
Erigeron bonariensis L.
Erigeron sumatrensis Retz.
Eriochloa contracta Hitchc.
Erodium
Erysimum
Escallonia montevidensis Link & Otto
Eucalyptus camaldulensis Dehnh.
Eucalyptus globulus Labill.
Eugenia myrtifolia Sims
Euphorbia hirta L.
Euphorbia terracina L.
Fagopyrum esculentum Moench
Fagus crenata Blume
Ficus carica L.
Fragaria vesca L.
Fraxinus
Fuchsia magellanica Lam.
Genista corsica (Loisel.) DC.
Genista ephedroides DC.
Genista monspessulana (L.) L. A. S. Johnson
Genista x spachiana (sin. Cytisus racemosus Broom)
Geranium dissectum L.
Ginkgo biloba L.
Gleditsia triacanthos L.
Grevillea juniperina L.
Hebe
Hedera helix L.
Helianthus annuus L.
Helichrysum italicum (Roth) G. Don
Heliotropium europaeum L.
Hemerocallis
Heteromeles arbutifolia (Lindl.) M. Roem.
Hibiscus schizopetalus (Masters) J.D. Hooker
Hibiscus syriacus L.
Hordeum murinum L.

Hydrangea paniculata Siebold
Ilex vomitoria Sol. ex Aiton
Ipomoea purpurea (L.) Roth
Iva annua L.
Jacaranda mimosifolia D. Don
Juglans
Juniperus ashei J. Buchholz
Koelreuteria bipinnata Franch.
Lactuca serriola L.
Lagerstroemia indica L.
Laurus nobilis L.
Lavandula × allardi (syn. Lavandula × heterophylla)
Lavandula angustifolia Mill.
Lavandula dentata L.
Lavandula × intermedia
Lavandula stoechas L.
Ligustrum lucidum L.
Lippia nodiflora (L.) Greene
Liquidambar styraciflua L.
Liriodendron tulipifera L.
Lolium perenne L.
Lonicera japonica (L.) Thunb.
Ludwigia grandiflora (Michx.) Greuter & Burdet
Lupinus aridorum McFarlin ex Beckner
Lupinus villosus Willd.
Magnolia grandiflora L.
Malva
Marrubium vulgare L.
Medicago polymorpha L.
Medicago sativa L.
Melilotus
Melissa officinalis L.
Metrosideros
Modiola caroliniana (L.) G. Don
Montia linearis (Hook.) Greene
Morus
Myoporum insulare R. Br.
Myrtus communis L.
Nandina domestica Murray
Neptunia lutea (Leavenw.) Benth.
Nerium oleander L.
Nicotiana glauca Graham
Olea europaea L.
Origanum majorana L.
Parthenocissus quinquefolia (L.) Planch.
Paspalum dilatatum Poir.
Pelargonium
Persea americana Mill.
Phagnalon saxatile (L.) Cass.
Phillyrea latifolia L.

Phoenix reclinata Jacq.
Phoenix roebelenii O'Brien
Pinus taeda L.
Pistacia vera L.
Plantago lanceolata L.
Platanus
Pluchea odorata (L.) Cass.
Poa annua L.
Polygala myrtifolia L.
Polygala x grandiflora nana
Polygonum arenastrum Boreau
Polygonum lapathifolium (L.) Delarbre
Polygonum persicaria Gray
Populus fremontii S. Watson
Portulaca
Prunus
Pyrus pyrifolia (Burm. f.) Nakai
Quercus
Ranunculus repens L.
Ratibida columnifera (Nutt.) Wooton & Standl.
Rhamnus alaternus L.
Rhus
Rosa californica Cham. & Schldl.
Rosa canina L.
Rosa x floribunda
Rosmarinus officinalis L.
Rubus
Rumex crispus L.
Salix
Salsola tragus L.
Salvia apiana Jeps.
Salvia mellifera Greene
Sambucus
Sapindus saponaria L.
Schinus molle L.
Senecio vulgaris L.
Setaria magna Griseb.
Silybum marianum (L.) Gaertn.
Simmondsia chinensis (Link) C. K. Schneid.
Sisymbrium irio L.
Solanum americanum Mill.
Solanum elaeagnifolium Cav.
Solanum lycopersicum L.
Solanum melongena L.
Solidago fistulosa Mill.
Solidago virgaurea L.
Sonchus
Sorghum
Spartium junceum L.
Spermacoce latifolia Aubl

Stellaria media (L.) Vill.
Streptocarpus
Tillandsia usneoides (L.) L.
Toxicodendron diversilobum (Torr. & A. Gray) Greene
Trifolium repens L.
Ulmus
Umbellularia californica (Hook. & Arn.) Nutt.
Urtica dioica L.
Urtica urens L.
Vaccinium
Verbena litoralis Kunth
Veronica
Vicia faba L.
Vicia sativa L.
Vinca
Vitis
Westringia fruticosa (Willd.) Druce
Westringia glabra L.
Xanthium spinosum L.
Xanthium strumarium L.

PRILOG 2

LISTA BILJAKA DOMAĆINA OSJETLJIVIH NA EVROPSKE IZOLATE ŠTETNOG ORGANIZMA (BILJKE DOMAĆINI)

Biljke domaćini osjetljivi na podvrstu *Xylella fastidiosa* subsp. *fastidiosa*
Cistus salviifolius L.
Convolvulus cneorum L.
Coprosmma repens A. Rich.
Coronilla glauca L.
Coronilla valentina L.
Cytisus scoparius (L.) Link
Cytisus villosus Pourr.
Elaeagnus angustifolia L.
Euryops chrysanthemoides (DC.) B.Nord.
Euryops pectinatus (L.) Cass.
Ficus carica L.
Fraxinus angustifolia Vahl
Genista x spachiana (syn. Cytisus racemosus Broom)
Genista corsica (Loisel.) DC.
Genista ephedroides DC.
Grevillea juniperina R. Br.
Hebe
Helichrysum italicum (Roth) G. Don
Lavandula angustifolia Mill.
Lavandula stoechas L.
Lavandula x allardii (syn. Lavandula x heterophylla)

Lavandula x intermedia
Lonicera japonica Thunb.
Medicago sativa L.
Metrosideros excelsa Sol. ex Gaertn.
Myrtus communis L.
Olea europaea L.
Pelargonium graveolens L'Hér
Phagnalon saxatile (L.) Cass.
Prunus armeniaca L.
Prunus cerasifera Ehrh.
Prunus domestica L.
Prunus cerasus L.
Quercus suber L.
Rhamnus alaternus L.
Rosa canina L.
Spartium junceum L.
Ulex europaeus L.
Veronica elliptica L.
Westringia fruticosa (Willd.) Druce
Biljke domaćini osjetljivi na podvrstu Xylella fastidiosa subsp. pauca
Acacia saligna (Labill.) Wendl
Amaranthus retroflexus L.
Asparagus acutifolius L.
Catharanthus
Chenopodium album L.
Cistus creticus L.
Dimorphoteca fruticosa (L.)
Dodonaea viscosa Jacq.
Eremophila maculata F. Muell.
Erigeron sumatrensis Retz.
Erigeron bonariensis L.
Euphorbia chamaesyce L.
Euphorbia terracina L.
Grevillea juniperina L.
Heliotropium europaeum L.
Laurus nobilis L.
Lavandula angustifolia Mill.
Lavandula stoechas L.
Myrtus communis L.
Myoporum insulare R. Br.
Olea europaea L.
Pelargonium x fragrans
Phillyrea latifolia L.
Rhamnus alaternus L.
Spartium junceum L.
Vinca
Westringia fruticosa (Willd.) Druce
Westringia glabra L.
Biljke domaćini osjetljivi na Xylella fastidiosa – bez obzira na podvrstu
Calicotome spinosa (L.) Link

Cistus albidus L.
Coffea
Genista lucida Cambess.
Helicrysum stoechas (L.) Moench
Lavandula dentata L.
Lavandula x chaytorae
Nerium oleander L.
Polygala myrtifolia L.
Prunus avium L.
Prunus dulcis (Mill.) D.A. Webb
Rosmarinus officinalis L.
Teucrium capitatum L.
Ulex minor Roth*
Vinca*

*determinacija podvrste na čekanju

PRILOG 3

SORTE ODREĐENOG BILJA KOJE NISU OSJETLJIVE NA ODREĐENI SOJ PODVRSTA ŠETNOG ORGANIZMA

Sorte	Vrsta sorti	Podvrsta navedenog organizma
Cabernet Sauvignon	<i>Vitis vinifera</i> L.	<i>Xylella fastidiosa</i> podvrsta <i>pauca</i> ST 53
Negroamaro	<i>Vitis vinifera</i> L.	<i>Xylella fastidiosa</i> podvrsta <i>pauca</i> ST 53
Primitivo	<i>Vitis vinifera</i> L.	<i>Xylella fastidiosa</i> podvrsta <i>pauca</i> ST 53

Na osnovu člana 42 stav 2 Zakona o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu ("Službeni list CG", br. 32/14 i 17/19), Ministarstvo pravde donijelo je

P R A V I L N I K
O SLUŽBENOJ LEGITIMACIJI SLUŽBENIKA MINISTARSTVA PRAVDE KOJI VRŠI
KONTROLU IZVRŠENJA ALTERNATIVNIH SANKCIJA

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se sadržaj, obrazac i način izdavanja službene legitimacije službenika Ministarstva pravde koji je, prilikom vršenja kontrole izvršenja obaveza uslovno otpuštenog osuđenog lica, kontrole izvršenja uslovne osude i uslovne osude sa zaštitnim nadzorom i kontrole sprovođenja kazne rada u javnom interesu (u daljem tekstu: kontrola izvršenja alternativnih sankcija), u skladu sa Zakonom o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu, dužan da se legitimiše, kao i sadržaj i način vođenja evidencije o izdatim službenim legitimacijama.

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Službena legitimacija službenika Ministarstva pravde koji vrši kontrolu izvršenja alternativnih sankcija (u daljem tekstu: legitimacija) je u obliku prvaougona, dimenzija 7 x 10 cm i preklapa se po sredini na dva dijela.

Korice legitimacije izrađene su u tvrdom kožnom povezu tamnobraon boje.

Prednja spoljašnja strana legitimacije sadrži nazive: "Crna Gora" i "Ministarstvo pravde", Grb Crne Gore i naziv: "SLUŽBENA LEGITIMACIJA" (Obrazac 1).

Član 4

Unutrašnja lijeva strana legitimacije sadrži naziv: "Ministarstvo pravde", broj pod kojim je izdata, mjesto za fotografiju dimenzija 3 x 3,5 cm, ime, prezime i svojeručni potpis službenika kome se izdaje legitimacija, mjesto i datum izdavanja, potpis ministra pravde i pečat (Obrazac 2).

Unutrašnja desna strana legitimacije, uz naznaku "Ovlašćenja", sadrži tekst koji glasi: "Imalac ove legitimacije je, pod uslovima propisanim Zakonom o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu i Zakonom o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, ovlašćen da vrši kontrolu izvršenja obaveza uslovno otpuštenog osuđenog lica, kontrolu izvršenja uslovne osude i uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kontrolu sprovođenja kazne rada u javnom interesu, kontrolu izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje i kontrolu izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja i mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje." (Obrazac 3).

Član 5

Legitimaciju izdaje Ministarstvo pravde.

Uz zahtjev za izdavanje legitimacije, dostavljaju se rješenje o raspoređivanju i dvije fotografije službenika Ministarstva pravde koji vrši kontrolu izvršenja alternativnih sankcija.

Član 6

Evidencija o izdatim legitimacijama sadrži: broj pod kojim je legitimacija izdata, ime i prezime imaoča legitimacije, dan, mjesec i godinu izdavanja legitimacije, dan, mjesec i godinu vraćanja legitimacije, sa navođenjem razloga vraćanja i napomene.

Evidencija iz stava 1 ovog člana vodi se u sistemu za elektronsku obradu podataka.

Član 7

Obrasci br. 1, 2 i 3 sastavni su dio ovog pravilnika.

Član 8

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o službenoj legitimaciji službenika Jedinice za uslovnu slobodu ("Službeni list CG", broj 67/15).

Član 9

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-011-7263/19
Podgorica, 12. jula 2019. godine

Ministar,
Zoran Pažin, s.r.

Prednja spoljašnja strana legitimacije

**Crna Gora
Ministarstvo pravde**

SLUŽBENA LEGITIMACIJA

Unutrašnja lijeva strana legitimacije

Ministarstvo pravde	
Broj _____	
<div style="border: 1px solid black; width: 150px; height: 80px; margin: 0 auto;"></div>	
_____ Ime i prezime	
_____ Svojeručni potpis	
_____	_____
Mjesto i datum izdavanja	M.P. Potpis ministra pravde

Unutrašnja desna strana legitimacije

<p>Ovlašćenja</p> <p>Imalac ove legitimacije je, pod uslovima propisanim Zakonom o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu i Zakonom o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, ovlašćen da vrši kontrolu izvršenja obaveza uslovno otpuštenog osuđenog lica, kontrolu izvršenja uslovne osude i uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kontrolu sprovođenja kazne rada u javnom interesu, kontrolu izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje i kontrolu izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja i mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje.</p>

Na osnovu čl. 16, 33 i 41 Zakona o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu ("Službeni list CG", br. 32/14 i 17/19), Ministarstvo pravde donijelo je

PRAVILNIK
O BLIŽEM NAČINU IZVRŠENJA USLOVNE OSUDE, USLOVNE OSUDE SA
ZAŠTITNIM NADZOROM, KAZNE RADA U JAVNOM INTERESU I USLOVNOG
OTPUSTA

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliži način izvršenja uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kazne rada u javnom interesu i uslovnog otpusta, kao i sadržaj i način vođenja evidencija o njihovom izvršenju.

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

II. USLOVNA OSUDA

Član 3

Pozivanje osuđenog lica kome je izrečena uslovna osuda, ukoliko je to potrebno, radi obavljanja razgovora o korišćenju vremena provjeravanja, Ministarstvo pravde vrši u roku od 30 dana od dana prijema pravosnažne odluke kojom je izrečena ta sankcija.

Član 4

Nakon razgovora iz člana 3 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde u skladu sa Zakonom o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu (u daljem tekstu: Zakon) sačinjava procjenu kriminogenih faktora (u daljem tekstu: procjena rizika) uslovno osuđenog lica.

Član 5

Na osnovu procjene rizika iz člana 4 ovog pravilnika, najkasnije u roku od 15 dana od dana prvog javljanja uslovno osuđenog lica, Ministarstvo pravde sačinjava individualni program postupanja prema uslovno osuđenom licu.

Program iz stava 1 ovog člana utvrđuje se prema obavezama i rokovima određenim u odluci iz člana 3 ovog pravilnika.

Član 6

Program iz člana 5 ovog pravilnika sadrži podatke o:

- 1) uslovno osuđenom licu i mjerama bezbjednosti i drugih mjerama, ukoliko su izrečene uz uslovnu osudu;
- 2) planu aktivnosti koje će službenik koga Ministarstvo pravde odredi preduzimati tokom izvršenja uslovne osude i učestalosti kontakata sa uslovno osuđenim licem;
- 3) vrsti, načinu i rokovima realizacije predviđenih aktivnosti uslovno osuđenog lica;
- 4) planu saradnje sa porodicom uslovno osuđenog lica; i
- 5) planu saradnje sa ustanovama, organizacijama i pojedincima koji su uključeni u realizaciju programa.

Član 7

Službenik iz člana 6 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika upoznaje uslovno osuđeno lice sa sadržinom programa iz člana 5 ovog pravilnika i svrhom njegovog izvršenja i upozorava ga o posljedicama neispunjenja obaveza.

Član 8

Kontrolu izvršenja uslovne osude, obaveza izrečenih uz uslovnu osudu i mjera bezbjednosti i drugih mjera, ukoliko su izrečene uz uslovnu osudu, službenik iz člana 6 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika, u skladu sa Zakonom, vrši neposredno, kao i kontinuiranom provjerom ispunjavanja obaveza kod ustanova, organizacija i pojedinaca koji su uključeni u realizaciju programa iz člana 5 ovog pravilnika.

Član 9

O toku izvršenja uslovne osude Ministarstvo pravde, svakih šest mjeseci, dostavlja izvještaj sudu koji je donio odluku u prvom stepenu.

Izvještaj iz stava 1 ovog člana sadrži podatke o uslovno osuđenom licu, podatke o izvršavanju obaveza koje su izrečene uz uslovnu osudu i podatke o izvršavanju mjera bezbjednosti i drugih mjera, ukoliko su izrečene uz uslovnu osudu.

III. USLOVNA OSUDA SA ZAŠTITNIM NADZOROM

Član 10

Pozivanje osuđenog lica kome je izrečena uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom radi obavljanja razgovora o korišćenju vremena provjeravanja, Ministarstvo pravde vrši u roku od 15 dana od dana prijema pravosnažne odluke kojom je izrečena ta sankcija.

Član 11

Nakon razgovora iz člana 10 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde sačinjava procjenu rizika uslovno osuđenog lica kome je izrečena uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom i individualni program postupanja prema tom licu, na način iz čl. 4 i 5 ovog pravilnika.

Član 12

Program iz člana 11 ovog pravilnika sadrži podatke o:

- 1) uslovno osuđenom licu, obavezama zaštitnog nadzora i mjerama bezbjednosti i drugim mjerama, ukoliko su izrečene uz uslovnu osudu sa zaštitnim nadzorom;
- 2) planu aktivnosti koje će službenik koga Ministarstvo pravde odredi preduzimati tokom izvršenja uslovne osude sa zaštitnim nadzorom i učestalosti kontakata sa uslovno osuđenim licem;
- 3) vrsti, načinu i rokovima realizacije predviđenih aktivnosti uslovno osuđenog lica;
- 4) planu saradnje sa porodicom uslovno osuđenog lica; i
- 5) planu saradnje sa ustanovama, organizacijama i pojedincima koji su uključeni u realizaciju programa.

Član 13

Službenik iz člana 12 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika upoznaje uslovno osuđeno lice sa sadržinom programa iz člana 11 ovog pravilnika i svrhom izvršenja zaštitnog nadzora i upozorava ga o posljedicama neispunjenja obaveza.

Član 14

U slučaju da izvršenje uslovne osude sa zaštitnim nadzorom ne otpočne u roku od 30 dana od dana prijema pravosnažne odluke suda ili uslovno osuđeno lice ne prihvati izvršenje zaštitnog nadzora, Ministarstvo pravde o tome, bez odlaganja, obavještava sud koji je donio odluku u prvom stepenu.

Član 15

Ako tokom sprovođenja programa iz člana 11 ovog pravilnika nastanu okolnosti koje onemogućavaju njegovo sprovođenje (bolest uslovno osuđenog lica koja zahtijeva duže liječenje ili druge okolnosti), Ministarstvo pravde o tome, bez odlaganja, obavještava sud iz člana 14 ovog pravilnika.

Član 16

Kontrolu izvršenja uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kao i mjera bezbjednosti i drugih mjera ukoliko su izrečene uz ovu sankciju, službenik iz člana 12 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika, u skladu sa Zakonom vrši neposredno najmanje jednom mjesečno, a po potrebi i češće, kao i kontinuiranom provjerom ispunjavanja obaveza zaštitnog nadzora kod ustanova, organizacija i pojedinaca koji su uključeni u realizaciju programa iz člana 11 ovog pravilnika.

Član 17

O toku izvršenja uslovne osude sa zaštitnim nadzorom Ministarstvo pravde, najmanje dva puta, dostavlja izvještaj sudu iz člana 14 ovog pravilnika, od kojih posljednji u roku od 15 dana od dana isteka vremena provjeravanja.

Izvještaj iz stava 1 ovog člana sadrži podatke o uslovno osuđenom licu, podatke o izvršavanju obaveza zaštitnog nadzora, podatke o izvršavanju mjera bezbjednosti i drugih mjera, ukoliko su izrečene uz uslovnu osudu sa zaštitnim nadzorom i okolnosti koje bitno utiču na realizaciju programa iz člana 11 ovog pravilnika.

IV. KAZNA RADA U JAVNOM INTERESU

Član 18

Pozivanje osuđenog lica kome je izrečena kazna rada u javnom interesu, radi obavljanja razgovora i upoznavanja sa pravima i obavezama tokom izvršenja te kazne, Ministarstvo pravde vrši u roku od 15 dana od dana prijema pravosnažne odluke kojom je izrečena ta kazna.

Član 19

Nakon razgovora iz člana 18 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde, u skladu sa Zakonom, određuje pravno lice, odnosno organizaciju u koju se upućuje osuđeno lice radi izvršenja kazne rada u javnom interesu i sačinjava individualni program radnih aktivnosti osuđenog lica.

Član 20

Program iz člana 19 ovog pravilnika sadrži:

- 1) vrijeme u koje je osuđeno lice dužno da se javi pravnom licu, odnosno organizaciji u koju se upućuje radi izvršenja kazne;
- 2) raspored časova rada u javnom interesu, u skladu sa odlukom iz člana 18 ovog pravilnika;
- 3) vrstu poslova koje će osuđeno lice vršiti za vrijeme izvršenja kazne rada u javnom interesu;
- 4) vrijeme u koje će osuđeno lice imati odmor u toku rada, dnevni i nedeljni odmor;
- 5) obavezu javljanja na kontakt telefon koji osuđeno lice učini dostupnim prilikom obavljanja razgovora iz člana 18 ovog pravilnika; i
- 6) pravila ponašanja za vrijeme izvršenja kazne i posljedice neispunjavanja, odnosno grubog zanemarivanja radnih obaveza, u smislu člana 31 Zakona.

Član 21

Ministarstvo pravde, najkasnije u roku od 30 dana od dana obavljanja razgovora iz člana 18 ovog pravilnika, poziva osuđeno lice radi potpisivanja posebnog ugovora u skladu sa Zakonom i upoznavanja sa individualnim programom radnih aktivnosti.

Član 22

U slučaju iz čl. 27 i 27a Zakona, molbu za privremeno prekidanje, odnosno odlaganje izvršenja kazne rada u javnom interesu, sa odgovarajućim dokazima, osuđeno lice, odnosno član njegove uže porodice podnosi najkasnije u roku od tri dana od dana nastanka razloga zbog kojih se traži privremeno prekidanje, odnosno odlaganje izvršenja.

Član 23

Kontrola sprovođenja kazne rada u javnom interesu, u skladu sa članom 28 Zakona, vrši se najmanje jednom mjesečno.

Član 24

Izveštaj koji, u skladu sa članom 32 Zakona, Ministarstvo pravde dostavlja sudu koji je donio odluku u prvom stepenu, sadrži podatke o osuđenom licu, pravnom licu, odnosno organizaciji u koju je osuđeno lice upućeno radi izvršenja kazne rada u javnom interesu, časovima koje je provelo na radu, vrsti posla, kao i druge podatke o izvršenju kazne rada u javnom interesu.

V. USLOVNI OTPUST

Član 25

Pozivanje uslovno otpuštenog osuđenog lica radi obavljanja razgovora, Ministarstvo pravde vrši u roku od osam dana od dana prijema pravosnažne odluke suda kojom se usvaja molba za uslovni otpust.

Član 26

Prilikom razgovora iz člana 25 ovog pravilnika, uslovno otpušteno osuđeno lice upoznaje se sa pravima i obavezama koje su utvrđene odlukom iz člana 25 ovog pravilnika.

Član 27

Nakon razgovora iz člana 25 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde u skladu sa Zakonom sačinjava procjenu rizika uslovno otpuštenog osuđenog lica.

Član 28

Na osnovu procjene rizika iz člana 27 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde, najkasnije u roku od 30 dana od dana obavljanja razgovora iz člana 25 ovog pravilnika, sačinjava individualni program postupanja prema uslovno otpuštenom osuđenom licu.

Program iz stava 1 ovog člana sadrži:

- 1) podatke o uslovno otpuštenom osuđenom licu;
- 2) podatke o ranijoj osuđivanosti;
- 3) podatke o obavezama utvrđenim odlukom iz člana 25 ovog pravilnika;
- 4) utvrđene kriminogene faktore, mjere za njihovo otklanjanje i druge potrebne mjere;
- 5) plan saradnje sa ustanovama, organizacijama i pojedincima koji su uključeni u realizaciju programa; i
- 6) rokove u kojima je uslovno otpušteno osuđeno lice dužno da se javlja Ministarstvu pravde.

Član 29

Ministarstvo pravde upoznaje uslovno otpušteno osuđeno lice sa programom iz člana 28 ovog pravilnika i dostavlja mu izvod iz programa koji se odnosi na njegova prava i obaveze.

Ako uslovno otpušteno osuđeno lice ne prihvati program iz člana 28 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde o tome, bez odlaganja, obavještava sud iz člana 25 ovog pravilnika.

VI. EVIDENCIJE

Član 30

Evidencija o izvršenju uslovne osude i uslovne osude sa zaštitnim nadzorom sadrži podatke o:

- osuđenom licu (ime i prezime, nadimak, pol, datum, mjesto i država rođenja, državljanstvo, prebivalište, odnosno boravište);
- pravosnažnoj sudskoj odluci (naziv suda, broj i datum donošenja i datum pravosnažnosti);
- krivičnom djelu (zakonski naziv djela, sa naznačenjem člana, stava i tačke zakona koji je primijenjen); i
- vremenu provjeravanja i obavezama koje su izrečene uz uslovnu osudu, odnosno uslovnu osudu sa zaštitnim nadzorom.

Pored podataka iz stava 1 ovog člana, evidencija o izvršenju uslovne osude sa zaštitnim nadzorom sadrži i podatke o obavezama zaštitnog nadzora.

Član 31

Evidencija o izvršenju kazne rada u javnom interesu sadrži podatke o:

- osuđenom licu (ime i prezime, nadimak, pol, datum, mjesto i država rođenja, državljanstvo, prebivalište, odnosno boravište);
- pravosnažnoj sudskoj odluci (naziv suda, broj i datum donošenja i datum pravosnažnosti);
- krivičnom djelu (zakonski naziv djela, sa naznačenjem člana, stava i tačke zakona koji je primijenjen);
- kazni (broj izrečenih časova kazne rada u javnom interesu, broj mjeseci na koji je izrečena kazna, vrijeme početka i završetka izvršenja kazne);
- prekidu izvršenja kazne;
- broju izvršenih časova rada;
- zamjenjivanju kazne rada u javnom interesu sa kaznom zatvora; i
- ugovoru o izvršenju kazne (broj i datum, naziv i sjedište pravnog lica, odnosno organizacije sa kojom je zaključen).

Član 32

Evidencija o izvršenju uslovnog otpusta sadrži podatke o:

- osuđenom licu (ime i prezime, nadimak, pol, datum, mjesto i država rođenja, državljanstvo, prebivalište, odnosno boravište);
- pravosnažnoj sudskoj odluci (naziv suda, broj i datum donošenja i datum pravosnažnosti);
- krivičnom djelu (zakonski naziv djela, sa naznačenjem člana, stava i tačke zakona koji je primijenjen) i kazni; i
- vremenu trajanja uslovnog otpusta, obavezama izrečenim uz uslovni otpust i opozivu uslovnog otpusta.

Član 33

Evidencije iz čl. 30, 31 i 32 ovog pravilnika vode se u sistemu za elektronsku obradu podataka.

VII. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 34

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o bližem načinu izvršenja uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kazne rada u javnom interesu i uslovnog otpusta ("Službeni list CG", broj 67/15).

Član 35

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-011-5813/19

Podgorica, 12. jula 2019. godine

Ministar,
Zoran Pažin, s.r.

Na osnovu člana 153 stav 4 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti ("Službeni list CG", br. 36/15 i 18/19), Ministarstvo pravde, uz saglasnost Ministarstva unutrašnjih poslova, donijelo je

PRAVILNIK
O BLIŽEM NAČINU IZVRŠENJA MJERE BEZBJEDNOSTI UDALJENJE IZ STANA
ILI DRUGOG PROSTORA ZA STANOVANJE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se bliži način izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje.

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Mjeru bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje izvršava organ uprave nadležan za poslove policije (u daljem tekstu: policija) na način da se:

- omogući osuđenom da iz stana ili drugog prostora za stanovanje iz kojeg se udaljava uzme lična dokumenta i predmete neophodne za svakodnevnu ličnu upotrebu;
- osuđeni upozori da ključeve stana ili drugog prostora za stanovanje iz kojeg se udaljava, preda oštećenom ili licu koje može prisustvovati svim postupcima i radnjama u vezi zaštite oštećenog, u skladu sa zakonom.

Član 4

Policija o udaljenju osuđenog iz stana ili drugog prostora za stanovanje, bez odlaganja, obavještava Ministarstvo pravde.

Po prijemu obavještenja iz stava 1 ovog člana i pravosnažne sudske odluke kojom je izrečena mjera bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje Ministarstvo pravde poziva osuđenog radi obavljanja razgovora.

Prilikom razgovora iz stava 2 ovog člana osuđeni se upoznaje sa pravima i obavezama tokom izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje, obavještava se o danu instaliranja uređaja za praćenje i upozorava se o posljedicama nepoštovanja obaveza.

U slučaju da se osuđeni ne odazove pozivu, Ministarstvo pravde će o tome, bez odlaganja, obavijestiti policiju radi pružanja pomoći u skladu sa zakonom.

Član 5

Nakon razgovora iz člana 4 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde na osnovu podataka dobijenih od osuđenog, podataka iz dokumentacije o tom licu (sudska odluka, nalazi i mišljenja doktora medicine i drugih stručnih lica, izvještaji centra za socijalni rad prema prebivalištvu ili boravištvu osuđenog i dr.), podataka dobijenih od drugih organa, institucija i organizacija, podataka dobijenih od oštećenog ili drugog lica, sačinjava program izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje.

Član 6

Program iz člana 5 ovog pravilnika sadrži:

- 1) ime i prezime osuđenog, nadimak ako ga ima, pol, datum, mjesto i državu rođenja;
- 2) adresu osuđenog;
- 3) prava i obaveze osuđenog tokom izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje;

- 4) posljedice u slučaju nepoštovanja obaveza;
- 5) podatke o oštećenom;
- 6) podatke o stanu ili drugom prostoru za stanovanje iz kojeg se osuđeni udaljava;
- 7) podatke o radnjama koje će se sprovoditi prilikom izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje;
- 8) datum i čas instaliranja uređaja za praćenje osuđenog;
- 9) detaljna uputstva o radu uređaja za praćenje osuđenog;
- 10) vrijeme trajanja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje;
- 11) druge podatke od značaja za izvršenje mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje.

Član 7

Nakon sačinjavanja programa iz člana 5 ovog pravilnika Ministarstvo pravde preko službenika koga odredi instalira uređaj za praćenje osuđenog, daje detaljna uputstva o radu tog uređaja i upoznaje osuđenog sa sadržinom programa, o čemu sačinjava zapisnik.

Član 8

Ministarstvo pravde, pisanim putem, upoznaje oštećenog sa početkom izvršenja programa iz člana 5 ovog pravilnika.

Oštećeni se može upoznati sa početkom izvršenja programa iz člana 5 ovog pravilnika i telefonom ili drugim sredstvima elektronske komunikacije, ako se saglasio sa takvim načinom obavještanja.

Član 9

O početku izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje Ministarstvo pravde obavještava sud koji je izrekao tu mjeru.

Član 10

Kontrolu izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje vrši Ministarstvo pravde preko službenika iz člana 7 ovog pravilnika.

Kontrola iz stava 1 ovog člana vrši se putem uređaja za praćenje osuđenog i neposredno.

Ako se osuđeni ne ponaša u skladu sa programom iz člana 5 ovog pravilnika Ministarstvo pravde o tome sačinjava izvještaj koji dostavlja policiji i državnom tužilaštvu.

Član 11

Nakon isteka vremena za koje je određeno izvršenje mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje, Ministarstvo pravde sačinjava izvještaj o izvršenju te mjere, koji u skladu sa Zakonom o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, dostavlja policiji i državnom tužilaštvu.

Član 12

O završetku izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje Ministarstvo pravde obavještava sud koji je izrekao tu mjeru.

Član 13

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o bližem načinu izvršenja mjere bezbjednosti udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje ("Službeni list CG", broj 12/17).

Član 14

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-011-5815/19

Podgorica, 12. jula 2019. godine

Ministar,
Zoran Pažin, s.r.

Na osnovu člana 128 stav 4 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti ("Službeni list CG", br. 36/15 i 18/19), Ministarstvo pravde donijelo je

PRAVILNIK
O BLIŽEM NAČINU IZVRŠENJA KAZNE ZATVORA U PROSTORIJAMA U
KOJIMA OSUĐENI STANUJE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se bliži način izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje.

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Po prijemu pravosnažne sudske odluke kojom se određuje da se kazna zatvora izvršava u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, Ministarstvo pravde poziva osuđenog radi obavljanja razgovora, o čemu sačinjava zapisnik.

Član 4

Nakon razgovora iz člana 3 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde sačinjava program izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje i osuđenog obavještava, pisanim putem, o danu i času kad će se izvršiti provjera uslova za izvršenje kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje i instaliranje uređaja za praćenje osuđenog (u daljem tekstu: uređaj).

O danu i času kad će se izvršiti provjera uslova za izvršenje kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje i instaliranje uređaja, osuđeni se može obavijestiti i telefonom ili drugim sredstvima elektronske komunikacije, ako se saglasio sa takvim načinom obavještavanja prilikom razgovora iz člana 3 ovog pravilnika.

Član 5

Program iz člana 4 stav 1 ovog pravilnika sadrži:

- 1) ime i prezime osuđenog, nadimak ako ga ima, pol, datum, mjesto i državu rođenja;
- 2) adresu prostorija u kojima osuđeni stanuje;
- 3) datum i čas instaliranja uređaja;
- 4) datum i čas isključenja uređaja;
- 5) prava i obaveze osuđenog tokom izvršenja kazne;
- 6) posljedice u slučaju nepoštovanja obaveza;
- 7) vrijeme boravka van prostorija u kojima osuđeni stanuje; i
- 8) druge podatke od značaja za izvršenje kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje.

Član 6

Ministratvo pravde, preko službenika koga odredi, provjerava uslove za izvršenje kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, instalira uređaj u tim prostorijama, upoznaje osuđenog i članove njegovog domaćinstva sa načinom rada uređaja i programom iz člana 4 stav 1 ovog pravilnika i daje detaljna uputstva o radu uređaja, o čemu se sačinjava zapisnik.

Danom instaliranja uređaja smatra se da je započelo izvršenje kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje.

Član 7

Ako službenik iz člana 6 stav 1 ovog pravilnika utvrdi da ne postoje uslovi za instaliranje uređaja u prostorijama u kojima osuđeni stanuje odrediće osuđenom rok do 30 dana da obezbijedi te uslove.

Ako osuđeni, u roku iz stava 1 ovog člana, ne obezbijedi uslove za izvršenje kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, Ministarstvo pravde će o tome, bez odlaganja, obavijestiti sud koji je izrekao tu kaznu.

Član 8

Kontrolu izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje Ministarstvo pravde vrši preko službenika iz člana 6 stav 1 ovog pravilnika.

Kontrola iz stava 1 ovog člana vrši se elektronskim ili telefonskim putem, kao i neposredno.

Član 9

U slučaju napuštanja prostorija u kojima osuđeni stanuje, u skladu sa članom 130 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti (u daljem tekstu: Zakon), osuđeni, odnosno član njegove uže porodice Ministarstvu pravde dostavlja dokumentaciju u vezi razloga zbog kojih traži napuštanje prostorija, i to:

1) odgovarajuću medicinsku dokumentaciju, u slučaju pružanja medicinske pomoći osuđenom ili članu njegovog domaćinstva, odnosno odlaska na redovne zdravstvene preglede zbog teške, akutne ili hronične bolesti;

2) potvrdu o radnom vremenu, akt o zasnivanju radnog odnosa i potvrdu o obaveznom osiguranju osuđenog u skladu sa propisima o radu, u slučaju odlaska na posao;

3) potvrdu obrazovne ustanove o redovnom školovanju osuđenog, rasporedu predavanja, danu i času ispita, u slučaju pohađanja nastave tokom redovnog školovanja, odnosno odlaska na polaganje ispita;

4) potvrdu nadležnog organa o danu i času kad je zakazano vjenčanje, u slučaju vjenčanja osuđenog;

5) smrtovnicu i izvod iz matičnog registra umrlih, u slučaju smrti bliskog lica;

6) potvrdu nadležnog organa o obaveznom staranju prema članu uže porodice, u skladu sa zakonom, u slučaju da tu obavezu ne može da obavlja drugo lice;

7) potvrdu suda ili drugog organa o vremenu prisustva osuđenog, u slučaju odlaska u sud ili drugi organ radi ostvarivanja svojih prava;

8) potvrdu nadležnog organa da je neophopno da osuđeni lično obavi neodložni posao u vezi sa sopstvenim izdržavanjem.

Dokumentacija iz stava 1 tač. 1 do 4 i tač. 6, 7 i 8 ovog člana dostavlja se uz zahtjev za napuštanje prostorija u kojima osuđeni stanuje, a dokumentacija iz stava 1 tačka 5 ovog člana u roku od osam dana od dana smrti bliskog lica.

Član 10

O toku izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje Ministarstvo pravde, najmanje dva puta, podnosi izvještaj sudu koji je donio odluku iz člana 3 ovog pravilnika, od kojih posljednji u roku od 15 dana od izvršenja kazne.

Izvještaji iz stava 1 ovog člana sadrže podatke o osuđenom, danu i času instaliranja uređaja, terminu u kojem osuđeni boravi van prostorija u kojima stanuje, danu i času napuštanja prostorija u kojima stanuje, kao i druge podatke od značaja za izvršenje kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje.

Izvještaj koji se podnosi nakon izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje sadrži i podatke o datumu i času isključenja i uklanjanja uređaja.

Član 11

Danom isteka kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, Ministarstvo pravde preko službenika iz člana 6 stav 1 ovog pravilnika isključuje uređaj.

Ako istek kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje pada u dane vikenda, državnog ili vjerskog praznika, uređaj se isključuje posljednjeg radnog dana koji prethodi tim danima.

Uređaj se uklanja iz prostorija u kojima osuđeni stanuje najkasnije u roku od 15 dana od dana njegovog isključenja.

Član 12

Evidencija o izvršenju kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje vodi se u sistemu za elektronsku obradu podataka i sadrži podatke o:

- osuđenom (ime i prezime, nadimak, pol, datum, mjesto i država rođenja, državljanstvo, prebivalište odnosno boravište);
- pravosnažnoj sudskoj odluci (naziv suda, broj i datum donošenja i datum pravosnažnosti);
- krivičnom djelu (zakonski naziv djela, sa naznačenjem člana, stava i tačke zakona koji je primijenjen);
- kazni (vrijeme početka izvršenja, vrijeme prekida i vrijeme završetka izvršenja);
- obavještenjima sudu o samovoljnom napuštanju prostorija u kojima osuđeni stanuje (broj i datum); i
- izvještajima o izvršenju kazne (broj i datum).

Član 13

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o bližem načinu izvršenja kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje ("Službeni list CG", broj 65/15).

Član 14

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-011-5816/19

Podgorica, 12. jula 2019. godine

Ministar,
Zoran Pažin, s.r.

Na osnovu člana 152 stav 3 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti ("Službeni list CG", br. 36/15 i 18/19), Ministarstvo pravde donijelo je

**PRAVILNIK
O BLIŽEM NAČINU IZVRŠENJA MJERE BEZBJEDNOSTI ZABRANA
PRIBLIŽAVANJA**

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se bliži način izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja.

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Po prijemu pravosnažne sudske odluke kojom je izrečena mjera bezbjednosti zabrana približavanja Ministarstvo pravde, bez odlaganja, poziva osuđenog radi obavljanja razgovora.

Prilikom razgovora iz stava 1 ovog člana, osuđeni se upoznaje sa pravima i obavezama tokom izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja, obavještava se o danu instaliranja uređaja za praćenje osuđenog i upozorava se o posljedicama nepoštovanja obaveza.

Član 4

Nakon razgovora iz člana 3 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde na osnovu podataka dobijenih od osuđenog, podataka iz dokumentacije o tom licu (sudska odluka, nalazi i mišljenja doktora medicine i drugih stručnih lica, izvještaji centra za socijalni rad prema prebivalištu ili boravištu osuđenog i dr.), podataka dobijenih od drugih organa, institucija i organizacija, podataka dobijenih od oštećenog ili drugog lica ili grupe lica kojima osuđeni ne smije da se približava i podataka o mjestu u odnosu na koje je određena mjera bezbjednosti, sačinjava program izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja.

Član 5

Program iz člana 4 ovog pravilnika sadrži:

- 1) ime i prezime osuđenog, nadimak ako ga ima, pol, datum, mjesto i državu rođenja;
- 2) adresu osuđenog;
- 3) prava i obaveze osuđenog tokom izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja;
- 4) posljedice u slučaju nepoštovanja obaveza;
- 5) podatke o oštećenom ili drugom licu ili grupi lica kojima osuđeni ne smije da se približava;
- 6) podatke o mjestu u odnosu na koje je određena mjera bezbjednosti zabrana približavanja;
- 7) podatke o granicama mjesta ili područja za izvršenje mjere bezbjednosti zabrana približavanja;
- 8) podatke o radnjama koje će se sprovesti prilikom izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja;
- 9) datum i čas instaliranja uređaja za praćenje osuđenog;
- 10) detaljna uputstva o radu uređaja za praćenje osuđenog;
- 11) vrijeme trajanja mjere bezbjednosti zabrana približavanja;
- 12) druge podatke od značaja za izvršenje mjere bezbjednosti zabrana približavanja.

Član 6

Nakon sačinjavanja programa iz člana 4 ovog pravilnika, Ministarstvo pravde preko službenika koga odredi instalira uređaj za praćenje osuđenog, daje detaljna uputstva o radu tog uređaja i upoznaje osuđenog sa sadržinom programa, o čemu sačinjava zapisnik.

Član 7

Ministarstvo pravde, pisanim putem, upoznaje oštećenog sa početkom izvršenja programa iz člana 4 ovog pravilnika.

Oštećeni se može upoznati sa početkom izvršenja programa iz člana 4 ovog pravilnika i telefonom ili drugim sredstvima elektronske komunikacije, ako se saglasio sa takvim načinom obavještavanja.

Član 8

O početku izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja Ministarstvo pravde obavještava sud koji je izrekao tu mjeru.

Član 9

Kontrolu izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja vrši Ministarstvo pravde preko službenika iz člana 6 ovog pravilnika.

Kontrola iz stava 1 ovog člana vrši se putem uređaja za praćenje osuđenog i neposredno.

Ako se osuđeni ne ponaša u skladu sa programom iz člana 4 ovog pravilnika Ministarstvo o tome sačinjava izvještaj koji dostavlja organu uprave nadležnom za poslove policije i državnom tužilaštvu.

Član 10

Nakon isteka vremena za koje je određeno izvršenje mjere bezbjednosti zabrana približavanja, Ministarstvo pravde sačinjava izvještaj o izvršenju te mjere, koji u skladu sa Zakonom o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, dostavlja organu uprave nadležnom za poslove policije i državnom tužilaštvu.

Član 11

O završetku izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja Ministarstvo pravde obavještava sud koji je izrekao tu mjeru.

Član 12

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o bližem načinu izvršenja mjere bezbjednosti zabrana približavanja ("Službeni list CG", broj 12/17).

Član 13

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-011-5814/19

Podgorica, 12. jula 2019. godine

Ministar,
Zoran Pažin, s.r.

Na osnovu člana 65 stav 7 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca („Službeni list CG“, br. 2/17 i 3/19), Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O
PRAVILIMA BORAVKA I KUĆNOM REDU U CENTRU ZA PRIHVAT**

Član 1

U Pravilniku o pravilima boravka i kućnom redu u Centru za prihvata („Službeni list CG“, broj 61/17) u članu 7 na kraju stava 2 tačka se briše i dodaju riječi: „(toaletni sapun, šampon, četkica i pasta za zube, nožić i pjena za brijanje, toaletni papir, kesa za smeće, za žene i higijenska sredstva za održavanje ženske higijene, a za djecu dječje pelene).“

Stav 3 mijenja se i glasi:

„Stranac može dobiti i druga sredstva za ličnu upotrebu, odjeću i obuću, ako je to potrebno.“

U stavu 4 poslije riječi „odjeće“ dodaju se riječi: „i obuće“.

Član 2

U članu 17 stav 2 riječi: „održava sobu u kojoj je smješten“ zamjenjuju se riječima: „sobu u kojoj je smješten, odnosno drugu prostoriju koja mu je određena za smještaj održava“.

Član 3

U članu 20 stav 2 riječi: „u periodu od 8,00 do 16,00 časova,“ zamjenjuju se riječima: „u cilju sprovođenja posebnih programa pomoći u skladu sa članom 65 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca,“.

Član 4

U članu 21 stav 2 riječ „Predmeti“ zamjenjuje se riječju „Novac“.

Član 5

Poslije člana 22 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 22a

Stranac je dužan da prilikom ulaska, odnosno izlaska iz Centra za prihvata službeniku Centra za prihvata stavi na uvid ispravu izdatu od strane nadležnog organa u Crnoj Gori i sve predmete koje unosi, odnosno iznosi iz Centra za prihvata.“

Član 6

Član 23 mijenja se i glasi:

„Za vrijeme boravka u Centru za prihvata stranac ne smije da:

1) se nasilnički ponaša, ispoljava rasnu, vjersku, nacionalnu mržnju i netrpeljivost i mržnju i netrpeljivost po osnovu pola ili da se politički organizuje;

2) pravi, koristi, nosi, čuva, prima ili unosi u Centar za prihvata predmet, odnosno supstancu koji na bilo koji način mogu poslužiti za napad, prijetnju drugom licu ili oštećenje imovine;

3) unosi i koristi alkohol, opojne droge ili druge psihoaktivne supstance i dolazi u Centar za prihvata pod dejstvom alkohola, odnosno tih supstanci;

4) upotrebljava duvanske proizvode u sobama, odnosno drugim prostorijama određenim za smještaj, kao i zajedničkim prostorijama u kojima je istaknuta oznaka o zabrani pušenja;

5) vrši radnje koje mogu izazvati opasnost od požara;

6) ulazi, odnosno izlazi iz Centra za prihvata van za to određenog mjesta;

7) ulazi u kancelarije, kuhinju, vešeraj, kotlarnicu i druge prostorije Centra za prihvata koje nijesu namijenjene za smještaj stranca, bez pratnje službenika Centra za prihvata;

- 8) zagađuje prostor i okolinu Centra za prihvata;
- 9) uvodi životinje, osim kad je to neophodno za ostvarivanje prava u skladu sa zakonom;
- 10) priprema, odnosno konzumira hranu van za to određenih prostorija;
- 11) iznosi hranu, pribor za jelo i posuđe iz restorana ili čajne kuhinje;
- 12) odlaže odjeću ili druge predmete van za to određenog mjesta;
- 13) omogućava boravak ili noćenje licima koja nijesu smještena u Centru za prihvata;
- 14) mijenja sobu odnosno drugu prostoriju koja mu je određena za smještaj, bez prethodnog odobrenja službenika Centra za prihvata;
- 15) organizuje, odnosno učestvuje u igrama na sreću, niti da se bavi bilo kojom komercijalnom djelatnošću;
- 16) vrši druge aktivnosti koje nijesu u skladu sa ovim pravilnikom.

Izuzetno, u opravdanim slučajevima, strancu će se dozvoliti priprema, odnosno konzumiranje hrane van za to određenih prostorija, odnosno iznošenje hrane, pribora za jelo i posuda iz restorana ili čajne kuhinje, uz prethodnu saglasnost službenika Centra za prihvata.

Nepoštovanje pravila iz stava 1 tač. 1, 2, 3, 5, 6, 13 i 15 ovog člana predstavlja grubo kršenje pravila boravka i kućnog reda u Centru za prihvata zbog kojih se, u skladu sa članom 62 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, strancu može ograničiti sloboda kretanja.“

Član 7

Član 24 briše se.

Član 8

U članu 26 stav 1 poslije riječi „sobu,“ dodaju se riječi: „odnosno drugu prostoriju koja mu je određena za smještaj“.

Član 9

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

01 Broj: 011/19-26544/2
Podgorica, 17. jula 2019. godine

Ministar,
Mevludin Nuhodžić, s.r.

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
HARMONIKAŠ/HARMONIKAŠICA

1. Standard za zanimanje Harmonikaš/Harmonikašica, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-12 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-76/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

HARMONIKAŠ/ HARMONIKAŠICA

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: HARMONIKAŠ/ HARMONIKAŠICA

NIVO: IV1

OPIS ZANIMANJA:

Harmonikaš planira i organizuje aktivnosti za realizaciju javnog nastupa samostalno i/ili u grupi, obavlja pripremne poslove za javni nastup, priprema instrument i usvirava se pred nastup, realizuje probe i javno izvodi odabrani muzički repertoar, poštujući normative i standarde u radu. Rukovodi i nadzire organizacione aktivnosti u radu manjeg muzičkog ansambla. Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za izvođenje. Vodi odgovarajuću poslovnu dokumentaciju javnih nastupa, ugovara nastupe i komunicira sa saradnicima, publikom i medijima. Obavlja poslove na način da ne ugrožava svoje zdravlje, zdravlje saradnika i publike i radnu i životnu sredinu.

KOMPETENCIJE

Harmonikaš:

- Analizira, planira i organizuje poslove za realizaciju javnog nastupa
- Obavlja potrebne pripreme za javni nastup
- Priprema mjesto za javni nastup
- Priprema instrument i usvirava se pred nastup
- Izvodi tonsku/ akustičku probu
- Izvodi muzički repertoar, u skladu sa uslovima javnog nastupa
- Obavlja završne poslove nakon javnog nastupa
- Ugovara javni nastup
- Vodi poslovnu dokumentaciju na odgovarajući način
- Rukovodi organizacionim radom manjeg muzičkog ansambla
- Nadzire organizacioni rad manjeg muzičkog ansambla
- Sprovodi lične i aktivnosti ansambla, u skladu sa primjerima dobre prakse i normativima izvođenja muzičkih djela
- Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za javni nastup
- Obavlja komunikaciju sa saradnicima, publikom i medijima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Primjenjuje postupke i mjere zaštite na radu, zdravlja i radne i životne sredine, u skladu sa propisima

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	- Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa
Priprema posla i radnog mjesta	- Priprema za javni nastup - Priprema mjesta za javni nastup
Operativni poslovi	- Usviravanje i pripremne vježbe - Tonska / akustička proba - Javni nastup - Završni poslovi nakon javnog nastupa
Komercijalni poslovi	- Ugovaranje javnog nastupa
Administrativni poslovi	- Vođenje poslovne dokumentacije
Poslovi rukovođenja	- Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla
Nadzor rada	- Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla
Obezbeđivanje kvaliteta	- Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa
Održavanje i popravke	- Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup
Komunikacija	- Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima
Očuvanje zdravlja i okoline	- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Analizira javni nastup u odnosu na ciljnu grupu, povod, vrijeme i mjesto nastupa
- Planira potrebna **sredstva** i **podršku** za realizaciju javnog nastupa

Sredstva: scena, rasvjeta, ozvučenje, instrumenti

Podrška: logistička podrška i medijska promocija

- Izrađuje plan aktivnosti za realizaciju javnog nastupa
- Definiše i dostavlja **listu zahtjeva izvođača** za realizaciju programa realizatoru programa

Lista zahtjeva izvođača: rajder lista (rider list), input lista, lista binske opreme, stejdž plot (stage plot) i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove marketinga i menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Priprema za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Vršiti odabir muzičkog repertoara, u skladu sa analizom nastupa
- Pribavlja potrebni notni materijali, u skladu sa repertoarom
- Formira ansambl, u skladu sa odabranim repertoarom
- Uvježbava izabrani muzički repertoar samostalno i/ili u grupi - ansamblu
- Dogovara termine i realizuje **probe** pred javni nastup
 - Proba:** akustička/tonska, generalna, kostimska
- Ugovora logističku podršku za javni nastup, po potrebi
- Vršiti provjeru pripremljenosti pomoćnog prostora za korišćenje pred javni nastup

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzički repertoar – klasični, popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)
- Vrste i sastav ansambala
- Osnove menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema
- Autorska prava

3.2.2. Ključni posao: Priprema mjesta za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Provjerava ispunjenost sa liste zahtjeva za realizaciju javnog nastupa
- Vršiti korekcije u odnosu na ispunjenost liste zahtjeva, u cilju usaglašavanja aktivnosti
- Daje instrukcije nadležnim za postavljanje **inventara** na scenu

Inventar: stolice, notni stalci, praktikabli, paravani i dr.

- Pozicionira se na scenu u odnosu na stejdž plot

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Tonska oprema
- Muzički instrumenti
- Vrste i sastav muzičkih ansambala

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Usviravanje i pripremne vježbe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Usaglašava intonaciju instrumenta prema dogovorenom štimu (frekvenciji kamertona)
- Izvodi **pripremne vježbe** pred javni nastup
 - Pripremne vježbe:** tjelesne vježbe, vježbe disanja, koncentracije i dr.
- Vršiti usviravanje u cilju pripreme za nastup
- Daje instrukcije ton majstoru (dizajneru zvuka) prilikom podešavanja tonskog/akustičkog balansa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Štimovanje instrumenta – definicija, vrste i načini
- Usviravanje
- Pripreme za javni nastup (tjelesne vježbe, vježbe disanja i koncentracije)

3.3.2. Ključni posao: Tonska/ akustička proba

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Procjenjuje akustičnost sale radi usklađivanja dinamike i načina muzičkog izvođenja
- Podešava balans među članovima ansambla, u skladu sa akustikom instrumenata i prostorom
- Učestvuje sa ton majstorom (dizajnerom zvuka) u provjeri funkcionalnosti **tonske opreme**

Tonska oprema: mikrofoni, zvučnici, pojačala, kablovi, di-boksovi, miksete, monitoring i dr.

- Daje sugestije ton majstoru u stvaranju konačne zvučne slike

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove akustike
- Tonska oprema

3.3.3. Ključni posao: Javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Uspostavlja **komunikaciju sa publikom** tokom javnog nastupa

Komunikacija sa publikom: verbalna, neverbalna, interakcija

- Izvodi predviđeni **muzički repertoar** samostalno ili u grupi - ansamblu po notnom ili bez notnog zapisa

Muzički repertoar: klasični i popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)

- Izvodi interpretaciju dajući poseban doprinos interpretaciji kroz lično shvatanje muzičkog djela

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Osnove komunikologije
- Muzička animacija

3.3.4. Ključni posao: Završni poslovi nakon javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Ostvaruje kontakt sa publikom nakon nastupa po sopstvenom nahođenju ili po dogovoru sa poslodavcem
- Odlaze notni materijal na odgovarajući način
- Čisti i pakuje instrument na odgovarajući način
- Odlaze garderobu i kostime na odgovarajući način
- Daje izjave za medije, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Sociologija kulture
- Psihologija
- Lična i radna higijena

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Ugovaranje javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Pregovara sa poslodavcima o uslovima ugovora za javni nastup
- Vršiti kalkulaciju troškova i definiše cijenu nastupa
- Potpisuje ugovor o javnom nastupu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove preduzetništva
- Poslovna administracija

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje poslovne dokumentacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Vodi evidenciju o realizovanim javnim nastupima
- Arhivira audio i video zapise sa javnih nastupa i objave u medijima
- Arhivira promotivni materijal na odgovarajući način, u skladu sa procedurama
- Ažurira **personalni dosije**

Personalni dosije: diplome, sertifikati, licence, ugovori, rješenja i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna administracija

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

3.6.1. Ključni posao: Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš: <ul style="list-style-type: none">- Organizuje aktivnosti manjeg muzičkog ansambla- Rukovodi aktivnostima na realizaciji javnog nastupa
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Osnove menadžmenta u kulturi

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

3.7.1. Ključni posao: Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš: - Vršiti nadzor realizacije preuzetih obaveza članova manjeg muzičkog ansambla po kvalitetu i dinamici
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
- Osnove preduzetništva

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Izvršava obaveze, u skladu sa etičkim kodeksom
- Izvodi muzički repertoar poštujući sve elemente muzičkog teksta i stilske karakteristike izabranog žanra
- Analizira kritike nakon nastupa sa ciljem unapređenja kvaliteta izvođenja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Etički kodeks
- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Komunikologija
- Muzička animacija

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastupe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš: <ul style="list-style-type: none">- Redovno održava instrument i opremu za nastup- Čuva instrument i opremu, u skladu sa uputstvima proizvođača
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Održavanje instrumenta

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Komunicira sa saradnicima, publikom i medijima na maternjem i najmanje jednom svjetskom jeziku, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije, timskog rada, protokola i bontona
- Koristi stručnu terminologiju u komunikaciji
- Komunicira sa članovima ansambla i publikom tokom nastupa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Komunikologija
- Stručna terminologija
- Strani jezik
- Protokol i bonton

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harmonikaš:

- Sprovodi postupke i mjere zaštite zdravlja na radu
- Koristi instrument, sredstva i opremu za rad na ispravan način u svrhu očuvanja zdravlja i životne sredine
- Sortira i odlaže otpad iz procesa rada na način koji ne ugrožava sopstveno zdravlje, zdravlje saradnika i publike i životnu sredinu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Zaštita i zdravlje na radu
- Zaštita životne sredine

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Humanistika i umjetnost Podsektor: Umjetnost
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ ISCO-u	2652 Muzičari, instrumentalisti, pjevači i kompozitori
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Harmonikaš radi individualno ili u muzičkim ansamblima, sa ili bez ozvučenja. Rad se odvija u zatvorenim i otvorenim prostorima u različitim uslovima za izvođenje, sjedeći ili stojeći.
Srodna zanimanja	Oboista, Flautista, Gitarista, Harfista, Fagotista, Hornista, Klarinetista, Klavirista, Kontrabasista, Oboista, Perkusionista, Saksofonista, Solo pjevač, Trombonista, Trubač, Violinista, Violista i Violončelisa
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Harmonikaš/ Harmonikašica

Kod dokumenta: SZ-020241-HARM

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Borjan Radović, spec. art-gitarista, samostalni savjetnik I, Ministarstvo prosvjete
2. Vanja Vukčević, magistar muzičke pedagogije, organizator, JU Muzički centar Crne Gore
3. Nataša Popović, MA kamerne muzike, docent, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
4. Šukrija Serhatlić, stručni učitelj, šef narodnog orkestra, JU Kulturo-informativni centar „Budo Tomović“
5. Dario Krivokapić, MA hornista, orkestarski muzičar-drugi hornista i dirigent, JU Muzički centar Crne Gore - Gradska muzika Kotor
6. Mira Popović, diplomirani muzičar, nastavnik solfeđa, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić" Podgorica
7. Predrag Janković, MA harmonikaš, profesor, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore

Koordinatori:

Dušan Bošković, diplomirani geograf – turizmolog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
ŠMINKER/ŠMINKERKA

1. Standard za zanimanje Šminker/Šminkerka, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-6 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-70/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

ŠMINKER/ ŠMINKERKA

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: ŠMINKER/ ŠMINKERKA

NIVO: III

OPIS ZANIMANJA:

Šminker vrši prijem klijenata u radnom prostoru, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i bontona. Izvodi dnevnu šminku, večernju šminku, šminku za vjenčanja, televizijsku i fotografsku šminku, poznajući redoslijed estetskih i korektivnih procedura. Vršiti prezentaciju i prodaju dekorativnih preparata za šminkanje. Obavlja završne poslove sprovodeći mjere asepe i antisepe radnog prostora, aparata i pribora za rad.

KOMPETENCIJE

Šminker

- Vršiti analizu i planiranje aktivnosti u cilju pripreme za njihovu realizaciju
- Organizuje sopstveni rad za izvođenje procedure šminkanja
- Priprema radno mjesto i resurse za izvođenje procedure šminkanja
- Vršiti ličnu pripremu za izvođenje procedure šminkanja
- Vršiti prijem klijenata u radnom prostoru, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i bontona
- Izvodi dnevnu šminku
- Izvodi večernju šminku
- Izvodi šminku za vjenčanja
- Izvodi televizijsku i fotografsku šminku
- Vršiti prezentaciju i prodaju dekorativnih preparata za šminkanje
- Obavlja završne poslove u radnom prostoru
- Vršiti nabavku opreme i repromaterijala
- Vršiti naplatu i promociju šminkerskih usluga
- Vodi radnu dokumentaciju
- Sprovodi postupke za kontrolu kvaliteta rada
- Vršiti osnovno održavanje opreme i pribora za rad
- Obavlja komunikaciju sa saradnicima, poslovnim partnerima i klijentima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Sprovodi postupke i mjere za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	<ul style="list-style-type: none">- Analiziranje i planiranje aktivnosti u cilju pripreme za njihovu realizaciju- Organizacija sopstvenog rada za izvođenje procedure šminkanja
Priprema posla i radnog mjesta	<ul style="list-style-type: none">- Pripremanje radnog mjesta za izvođenje procedure šminkanja- Pripremanje resursa za izvođenje procedure šminkanja- Lična priprema za izvođenje procedure šminkanja
Operativni poslovi	<ul style="list-style-type: none">- Prijem klijenata u radnom prostoru- Izvođenje dnevne šminke- Izvođenje večernje šminke- Izvođenje šminke za vjenčanje- Izvođenje televizijske i fotografske šminke- Prezentacija i prodaja dekorativnih preparata za šminkanje- Završni poslovi u radnom prostoru
Komercijalni poslovi	<ul style="list-style-type: none">- Nabavka opreme i repromaterijala- Naplata i promocija šminkerskih usluga
Administrativni poslovi	<ul style="list-style-type: none">- Vođenje radne dokumentacije
Poslovi rukovođenja	<ul style="list-style-type: none">- Nema poslova rukovođenja
Nadzor rada	<ul style="list-style-type: none">- Nema poslova nadzora rada
Obezbjedivanje kvaliteta	<ul style="list-style-type: none">- Sprovođenje postupaka za kontrolu kvaliteta rada
Održavanje i popravke	<ul style="list-style-type: none">- Osnovno održavanje opreme i pribora za rad
Komunikacija	<ul style="list-style-type: none">- Obavljanje komunikacije sa saradnicima i poslovnim partnerima- Obavljanje komunikacije sa klijentima
Očuvanje zdravlja i okoline	<ul style="list-style-type: none">- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiziranje i planiranje aktivnosti u cilju pripreme za njihovu realizaciju

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Pregleda dnevni raspored zakazanih procedura šminkanja, u cilju planiranja redosljeda aktivnosti
- Analizira raspoložive **resurse** za izvođenje procedura šminkanja
Resursi: kabine, šminkerska oprema, pribor, preparati i dr.
- Planira sopstveni rad, u skladu sa rasporedom zakazanih procedura šminkanja
- Analizira mogućnost zakazivanja novih termina, na osnovu trenutnih zahtjeva klijenata, u skladu sa procjenom raspoloživih resursa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Organizacija rada u radnom prostoru
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije

3.1.2. Ključni posao: Organizacija sopstvenog rada za izvođenje procedure šminkanja

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Organizuje raspored korišćenja **resursa** potrebnih za realizaciju procedure šminkanja
Resursi: oprema, pribor, materijal, preparati i dr.
- Organizuje posao racionalno i ekonomično, ne dozvoljavajući da klijenti čekaju
- Organizuje sprovođenje mjera asepse i antiseptike prije i nakon izvođenja procedure šminkanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Organizacija rada u radnom prostoru
- Mjere asepse i antiseptike

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Pripremanje radnog mjesta za izvođenje procedure šminkanja

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Provjetrava radne prostorije u cilju stvaranja odgovarajućih uslova za rad
- Sprovodi higijenu radnih i pomoćnih prostorija pomoću odgovarajućih **dezinfekcionih sredstava**
Dezinfekciona sredstva: formalin, etil-alkohol 70%, asepsol, primosept, povidon-jodid i dr.
- Vršiti **pripremu radne površine** za izvođenje procedure šminkanja, u cilju obezbjeđivanja komfora klijenta
Priprema radne površine: postavljanje navlake, peškira i ubrusa na šminkersku stolicu, postavljanje dekorativnih preparata na šminkerski sto sa ogledalom i dr.
- Prilagođava adekvatno osvjetljenje, u skladu sa potrebama procedure šminkanja
- Prilagođava adekvatnu temperaturu radne prostorije, u cilju obezbjeđivanja komfora klijenata
- Vršiti odabir odgovarajuće muzike u cilju postizanja prijatne atmosfere za rad

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Mjere asepsa i antisepsa
- Organizacija rada u radnom prostoru

3.2.2. Ključni posao: Pripremanje resursa za izvođenje procedure šminkanja

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Osigurava da je odgovarajuća **oprema za šminkanje** obezbijedena i pripremljena za rad
Oprema za šminkanje: šminkerska stolica, šminkerski sto sa ogledalom, ring rasvjeta, sterilizator i dr.
- Priprema **dekorativne preparate** za izvođenje procedure šminkanja
Dekoratívni preparati: podloge za šminku, korektori, puderi, rumenila, sjenke, ajlajneri, maskare, ruževi, olovke i dr.
- Priprema **pribor i materijal** za izvođenje procedure šminkanja
Pribor i materijal: pincete, češljíci, makazice, higijenski ubrusi, tupferi, sunderi za fiksiranje šminke, kozmetička traka, četkice (za nanošenje pudera, za nanošenje rumenila, za konturisanje, za sjenčenje, za blendanje, za nanošenje ruža i dr.)

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Organizacija rada u radnom prostoru
- Oprema, preparati, pribor i materijal za izvođenje procedure šminkanja

3.2.3. Ključni posao: Lična priprema za izvođenje procedure šminkanja

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Nosi propisanu radnu uniformu, u skladu sa kodeksom oblačenja u radnom prostoru
- Usklađuje **estetski i higijenski izgled**, u skladu sa profesionalnim likom šminkera
 - Estetski i higijenski izgled:** uredna kosa i nokti, skladna šminka, diskretan miris i dr.
- Vršiti pranje i dezinfekciju ruku prije i nakon izvođenja procedure šminkanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Profesionalni lik šminkera
- Mjere asepsa i antiseptika

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Prijem klijenata u radnom prostoru

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Ljubazno dočekuje klijenta u cilju dobrodošlice, poštujući pravila bontona
- Preuzima kaput i torbu od klijenta, u cilju obezbjeđivanja komfora
- Upućuje klijenta na odgovarajuće mjesto predviđeno za izvođenje procedure šminkanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije u poslovanju
- Poznavanje stranog jezika

3.3.2. Ključni posao: Izvođenje dnevne šminke

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Preporučuje klijentu adekvatnu dnevnu šminku, u skladu sa oblikom i proporcijama lica, uvažavajući njegove zahtjeve
- Nanosi odgovarajuću **vrstu podloge** na kožu lica, vrata i kapaka, u zavisnosti od **tipa kože**, u cilju bolje pripreme za šminkanje
 - Vrste podloge:** kreme, emulzije, podloge za kožu kapaka i dr.
 - Tipovi kože:** suva i zrela koža, suva i osjetljiva koža, mješovita koža, masna koža, problematična koža sa aknama, preosjetljiva koža sklona alergijama i dr.
- Nanosi korektor na **djelove lica**, usklađujući boju sa tenom, u cilju prekrivanja mogućih **nepravilnosti na licu**
 - Djelovi lica:** nos, brada, predio ispod oka i dr.
 - Nepravilnosti na licu:** podočnjaci, pigmentacije, akne, ožiljci i dr.
- Nanosi odabranu **vrstu pudera** na lice i vrat klijenta, odgovarajućom **vrstom četkice**, usklađujući boju sa tenom, u cilju postizanja svježijeg izgleda i ujednačavanja tena
 - Vrste pudera:** tečni puder, kompaktni puder, kremasti puder, puder u prahu i dr.
 - Vrsta četkice:** pljosnate četkice, ravne četkice, okrugle četkice, pufnaste četkice, zaobljene četkice, guste četkice i dr.
- Nanosi odabranu **vrstu rumenila** u predjelu jagodica, odgovarajućom **vrstom četkice**, usklađujući boju sa tenom, u cilju postizanja svježijeg izgleda i otklanjanja znakova umora
 - Vrste rumenila:** kremasta, u prahu, tečna i dr.
 - Vrste četkica:** koso siječene četkice, zaobljene četkice, manje guste četkice, četkice za konturisanje i dr.
- Nanosi odabrane **dekorativne preparate** na predio kapaka i obrva odgovarajućom **vrstom četkice** i olovkom, korišćenjem odgovarajuće **tehnike šminkanja** i usklađujući boje sa bojom očiju, bojom kose i garderobom, u cilju postizanja svježijeg prirodnog izgleda
 - Dekoratívni preparati:** baze za sjenku, sjenke za oči i obrve, ajlajner i dr.
 - Vrste četkica:** srednje i velike četkice za sjenčenje, četkica za fino sjenčenje, četkice za blendovanje sjenki i dr.
 - Tehnike šminkanja:** vertikalna tehnika, horizontalna tehnika, klasična tehnika, tehnika sa olovkom i dr.
- Nanosi odabranu maskaru na trepavice odgovarajućom **vrstom četkice**, usklađujući boju sa bojom očiju, u cilju postizanja boljeg volumena i dužine
 - Vrste četkica:** guste četkice, zakrivljene četkice, uske čestice, četkice sa kuglicom i dr.
- Nanosi odabrani **dekorativni preparat** na usne, odgovarajućom olovkom i **vrstom četkice**, usklađujući boju sa cjelokupnom šminom i garderobom, u cilju postizanja svježijeg prirodnog izgleda
 - Dekoratívni preparati:** ruževi, sjajevi, balsam i dr.
 - Vrste četkica:** tanke pljosnate četkice, četkice sa suženim vrhom i dr.
- Nanosi preparate za fiskiranje šminke na sve djelove lica, u cilju postizanja njene postojanosti tokom dana

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Oblici lica i tipovi kože
- Usklađenost boja
- Dekorativne i korektivne estetske procedure dnevnog šminkanja

- Vještine i inovacije u procedurama dnevnog šminkanja
- Poslovna komunikacija

3.3.3. Ključni posao: Izvođenje večernje šminke

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Preporučuje klijentu adekvatnu večernju šminku, u skladu sa oblikom i proporcijama lica, garderobom i svečanom prilikom, uvažavajući njegove zahtjeve
- Nanosi odgovarajuću **vrstu podloge** na kožu lica, vrata i kapaka, u zavisnosti od **tipa kože**, u cilju bolje pripreme za šminkanje i njene postojanosti tokom večeri
 - Vrste podloge:** kreme, emulzije, podloge za kožu kapaka i dr.
 - Tipovi kože:** suva i zrela koža, suva i osjetljiva koža, mješovita koža, masna koža, problematična koža sa aknama, preosjetljiva koža sklona alergijama i dr.
- Nanosi korektor u debljem sloju na **djelove lica**, odgovarajućom četkicom, usklađujući boju sa tenom, u cilju konturisanja i prekrivanja mogućih **nepravilnosti na licu**
 - Djelovi lica:** nos, brada, predio ispod oka i dr.
 - Nepravilnosti na licu:** podočnjaci, pigmentacije, akne, ožiljci i dr.
- Nanosi odabranu **vrstu pudera** u debljem sloju, veće pokrivne moći na lice i vrat klijenta, odgovarajućom **vrstom četkice**, usklađujući boju sa tenom, u cilju pripreme za nanošenje intenzivnijih dekorativnih preparata i postizanja efektnijeg večernjeg izgleda i ujednačavanja tena
 - Vrste pudera:** tečni puder, kompaktni puder, kremasti puder, puder u pahu i dr.
 - Vrsta četkice:** pljosnate četkice, ravne četkice, okrugle četkice, pufnaste četkice, zaobljene četkice, guste četkice i dr.
- Nanosi odabrane **dekorativne preparate** za sjenčenje **kontura lica** koje je potrebno naglasiti, odgovarajućom **vrstom četkice**, u cilju postizanja efektnijeg večernjeg izgleda
 - Dekoratívni preparati:** različite vrste rumenila (kremasta, u prahu, tečna i dr.), bronzeri, hajlajteri i dr.
 - Konture lica:** čelo, jagodice, nos, brada i dr.
 - Vrste četkica:** koso siječene četkice, zaobljene četkice, manje guste četkice, četkice za konturisanje i dr.
- Nanosi odabrane **dekorativne preparate i dodatke** na predio kapaka i obrva odgovarajućom **vrstom četkice**, olovkom i pincetom, korišćenjem odgovarajuće **tehnike šminkanja** i usklađujući boje sa bojom očiju, bojom kose i garderobom, u cilju postizanja glamurnog večernjeg izgleda
 - Dekoratívni preparati:** baze za sjenku, sjenke za oči i obrve, ajlajner, krem sjenke, gliteri, pigmenti i dr.
 - Dekoratívni dodaci:** šljokice, cirkoni i dr.
 - Vrste četkica:** srednje i velike četkice za sjenčenje, četkica za fino sjenčenje, četkice za blendovanje sjenki i dr.
 - Tehnike šminkanja:** smokey eyes, strobing, vertikalna tehnika, horizontalna tehnika, klasična tehnika, tehnika sa olovkom i dr.
- Nanosi odabranu maskaru i **dekorativne dodatke** na trepavice odgovarajućom **vrstom četkice** i pincetom, usklađujući boju sa bojom očiju, u cilju postizanja glamurnog večernjeg izgleda
 - Dekoratívni dodaci:** šljokice, cirkoni, vještačke trepavice i dr.
 - Vrste četkica:** guste četkice, zakrivljene četkice, uske čestice, četkice sa kuglicom i dr.
- Nanosi odabrani **dekorativni preparat** na usne, odgovarajućom olovkom i **vrstom četkice**, usklađujući boju sa cjelokupnom šminom i garderobom, u cilju postizanja glamurnog večernjeg izgleda
 - Dekoratívni preparati:** balsam, podloga, transparentni i mat ruževi, sjajevi, šljokice i dr.

Vrste četkica: tanke pljosnate četkice, četkice sa suženim vrhom i dr.

- Nanosi preparate za fiksiranje šminke na sve djelove lica, u cilju postizanja njene postojanosti tokom večeri

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Oblici lica i tipovi kože
- Usklađenost boja
- Dekorativne i korektivne estetske procedure večernje šminke
- Vještine i inovacije u procedurama večernjeg šminkanja
- Poslovna komunikacija

3.3.4. Ključni posao: Izvođenje šminke za vjenčanje

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Preporučuje klijentu adekvatnu šminku za vjenčanje, u skladu sa oblikom i proporcijama lica, planiranom frizurom i vjenčanicom, uvažavajući njegove zahtjeve
- Nanosi odgovarajuću **vrstu podloge** na kožu lica, vrata i kapaka, u zavisnosti od **tipa kože**, u cilju bolje pripreme za šminkanje i njene postojanosti tokom trajanja proslave vjenčanja
 - Vrste podloge:** kreme, emulzije, podloge za kožu kapaka i dr.
 - Tipovi kože:** suva i zrela koža, suva i osjetljiva koža, mješovita koža, masna koža, problematična koža sa aknama, preosjetljiva koža sklona alergijama i dr.
- Nanosi korektor u debljem sloju na **djelove lica**, odgovarajućom četkicom, usklađujući boju sa tenom, u cilju konturisanja i prekrivanja mogućih **nepravilnosti na licu**
 - Djelovi lica:** nos, brada, predio ispod oka i dr.
 - Nepravilnost na licu:** podočnjaci, pigmentacije, akne, ožiljci i dr.
- Nanosi odabranu **vrstu pudera** u debljem sloju, veće pokrivne moći na lice i vrat klijenta, odgovarajućom **vrstom četkice**, usklađujući boju sa tenom, u cilju pripreme za nanošenje intenzivnijih dekorativnih preparata i postizanja efektnijeg izgleda za dan vjenčanja i ujednačavanja tena
 - Vrste pudera:** tečni puder, kompaktni puder, kremasti puder, puder u pahu i dr.
 - Vrsta četkice:** pljosnate četkice, ravne četkice, okrugle četkice, pufnaste četkice, zaobljene četkice, guste četkice i dr.
- Nanosi odabrane **dekorativne preparate** na predio kapaka i obrva odgovarajućom **vrstom četkice** i olovkom, korišćenjem odgovarajuće **tehnike šminkanja** i usklađujući boje sa bojom očiju, frizurom i vjenčanicom, u cilju postizanja efektnijeg izgleda za dan vjenčanja
 - Dekoratívni preparati:** baze za sjenku, sjenke za oči i obrve, ajlajner, krem sjenke i dr.
 - Vrste četkica:** srednje i velike četkice za sijenčenje, četkica za fino sijenčenje, četkice za blendovanje sjenki i dr.
 - Tehnike šminkanja:** vertikalna tehnika, horizontalna tehnika, klasična tehnika, tehnika sa olovkom, smokey eye, strobing i dr.
- Nanosi odabranu maskaru na trepavice i vještačke trepavice, po potrebi, odgovarajućom **vrstom četkice** i pincetom, usklađujući boju sa bojom očiju, u cilju postizanja efektnijeg izgleda za dan vjenčanja
 - Vrste četkica:** guste četkice, zakrivljene četkice, uske četkice, četkice sa kuglicom i dr.
- Nanosi odabrani **dekorativni preparat** na usne, odgovarajućom olovkom i **vrstom četkice**, usklađujući boju sa cjelokupnom šminom i garderobom, u cilju postizanja efektnijeg izgleda za dan vjenčanja
 - Dekoratívni preparati:** podloge, ruževi, sjajevi, šljokice i dr.
 - Vrste četkica:** tanke pljosnate četkice, četkice sa suženim vrhom i dr.
- Nanosi preparate za fiskiranje šminke na sve djelove lica, u cilju postizanja njene postojanosti tokom vjenčanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Oblici lica i tipovi kože
- Usklađenost boja
- Dekorativne i korektivne estetske procedure šminkanja za vjenčanje
- Vještine i inovacije u procedurama šminkanja za vjenčanje
- Poslovna komunikacija

3.3.5. Ključni posao: Izvođenje televizijske i fotografske šminke

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Upoznaje **klijenta** sa adekvatnom televizijskom ili fotografskom šminkom, u skladu sa oblikom i proporcijama lica, uvažavajući njegove zahtjeve i zahtjeve stiliste ili fotografa
 - Klijenti:** voditelji, gosti emisija, foto modeli, manekeni i dr.
- Nanosi odabrane **dekorativne preparate** u debljem sloju, veće pokrivne moći na kožu i **djelove lica** i tijela klijenta, odgovarajućom **vrstom četkice**, usklađujući boju sa tenom, u cilju postizanja traženog izgleda
 - Dekoratívni preparati:** korektori, puderi različitih nijansi, različite vrste podloga (za lice, za kapke, za usne) i dr.
 - Djelovi lica:** nos, brada, predio ispod oka i dr.
 - Vrste četkica:** pljosnate četkice, ravne četkice, okrugle četkice, pufnaste četkice, zaobljene četkice, guste četkice i dr.
- Nanosi odabrane **dekorativne preparate** za sjenčenje **kontura lica** koje je potrebno naglasiti, odgovarajućom **vrstom četkice**, u cilju postizanja savršenijeg usklađenog izgleda za potrebe snimanja ili fotografisanja
 - Dekoratívni preparati:** različite vrste rumenila (kremasta, u prahu, tečna i dr.), bronzeri, hajlajteri i dr.
 - Konture lica:** čelo, jagodice, nos, brada i dr.
 - Vrste četkica:** koso siječene četkice, zaobljene četkice, manje guste četkice, četkice za konturisanje i dr.
- Nanosi odabrane **dekorativne preparate** za bojenje kapaka i usana odgovarajućom **vrstom četkice** i olovkom, korišćenjem odgovarajuće **tehnike šminkanja** i usklađujući boje sa bojom očiju, bojom kose i graderobom, u cilju postizanja traženog izgleda i ispunjavanja zahtjeva stiliste ili fotografa
 - Dekoratívni preparati:** sjenke za oči, ajlajner, krem sjenke, gliteri, pigmenti, boje za body art, transparentni i mat ruževi, sjajevi, šljokice i dr.
 - Vrste četkica:** srednje i velike četkice za sjenčenje, četkica za fino sjenčenje, četkice za blendovanje sjenki, tanke pljosnate četkice, četkice sa suženim vrhom i dr.
 - Tehnike šminkanja:** smokey eyes, strobing, vertikalna tehnika, horizontalna tehnika, klasična tehnika, tehnika sa olovkom i dr.
- Nanosi odabrane **dekorativne preparate** i **dodatke** na obrve i trepavice, odgovarajućom **vrstom četkice**, olovkom i pincetom, u cilju postizanja traženog izgleda i ispunjavanja zahtjeva stiliste ili fotografa
 - Dekoratívni preparati:** sjenke za obrve, maskare za obrve i trepavice i dr.
 - Dekoratívni dodaci:** šljokice, cirkoni, vještačke trepavice, peruškice i dr.
 - Vrste četkica:** kose četkice, guste četkice, zakrivljene četkice, uske četkice, četkice sa kuglicom i dr.
- Nanosi preparate za fiskiranje šminke na sve djelove lica, u cilju postizanja njene postojanosti tokom snimanja ili fotografisanja
- Koriguje, po potrebi, postojeću šminku gostu emisije, odgovarajućim dekorativnim preparatima, u skladu sa zahtjevima snimanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Oblici lica i tipovi kože
- Usklađenost boja
- Dekorativne i korektivne estetske procedure televizijske i fotografske šminke

- Vještine i inovacije u procedurama televizijske i fotografske šminke
- Poslovna komunikacija

3.3.6. Ključni posao: Prezentacija i prodaja dekorativnih preparata za šminkanje

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Informiše klijenta o ponudi dekorativnih preparata za šminkanje
- Informiše klijenta o posljedicama uslijed korišćenja neadekvatne šminke
- Predlaže klijentu korišćenje testera dekorativnih preparata za šminkanje, prema procijenjenim potrebama
- Prodaje klijentima dekorativne preparate za šminkanje, u skladu sa njihovim zahtjevima

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Tipovi i stanja kože
- Sastav i dejstvo dekorativnih preparata
- Promocija i tehnika prodaje
- Poznavanje stranog jezika
- Poslovna komunikacija

3.3.7. Ključni posao: Završni poslovi u radnom prostoru

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Sprovodi postupak zbrinjavanja klijenta nakon izvršene procedure šminkanja, u skladu sa protokolom rada
- Vršiti pranje upotrebljenog šminkerskog pribora, koristeći **odgovarajuća sredstva**
Odgovarajuća sredstva: sapuni, gelovi, sprejevi i dr.
- Vršiti sterilizaciju prethodno opranog i osušenog šminkerskog pribora, u skladu sa procedurom
- Vršiti isključivanje elektronskih uređaja i aparata, u skladu sa procedurom u radnom prostoru
- Vršiti sakupljanje i odlaganje otpada na odgovarajući način, u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Mjere asepsise i antisepsise
- Mjere za zaštitu na radu, zaštitu okoline i očuvanje zdravlja

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Nabavka opreme i repromaterijala

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Izrađuje specifikaciju potrebne opreme i **repromaterijala**

Repromaterijal: pribor, dekorativni preparati, dezinfekciona sredstva, sredstva za higijenu i dr.

- Naručuje potrebnu opremu i repromaterijal od izabranog dobavljača
- Vršiti vizuelnu provjeru ispravnosti primljene opreme i repromaterijala
- Raspoređuje primljenu opremu i repromaterijal na određeno mjesto

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Izrada specifikacije potrebne opreme i repromaterijala
- Inovacije ponuda na tržištu

3.4.2. Ključni posao: Naplata i promocija šminkerskih usluga

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Vršiti naplatu izvršenih šminkerskih usluga na osnovu formiranog cjenovnika
- Učestvuje u promovisanju šminkerskih usluga putem različitih **sredstava informisanja**
Sredstva informisanja: društvene mreže, elektronski i pisani mediji, propagandni materijal i dr.
- Istražuje tržište i aktivnosti konkurencije u cilju poboljšanja kvaliteta sopstvenog poslovanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije
- Poznavanje rada na registar kasi
- Obračun izvršenih usluga
- Marketing i menadžment usluga

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje radne dokumentacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Unosi podatke o zakazanim terminima klijenata u pisanoj ili elektronskoj formi
- Evidentira podatke o izdatim računima klijentima u odgovarajuće evidencije
- Evidentira podatke o zaduženom i utrošenom repromaterijalu u odgovarajuće evidencije

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Upotreba informaciono-komunkacione tehnologije
- Način vođenja evidencije radne dokumentacije

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

- Nema poslova rukovođenja

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

- Nema poslova nadzora rada

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka za kontrolu kvaliteta rada

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Izvršava poslove i radne zadatke, u skladu sa važećim pravilima i propisima iz oblasti estetske njege
- Korisiti i kontroliše pravilnu upotrebu šminkerske opreme i pribora, u skladu sa preporukama i uputstvima proizvođača
- Kontroliše kvalitet realizacije procedure šminkanja
- Informiše se o inovacijama na tržištu, u cilju unapređenja kvaliteta rada

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Normativi u kozmetičkoj djelatnosti
- Standardi, procedure, propisi i djelatnosti
- Trendovi iz oblasti šminkanja

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Osnovno održavanje opreme i pribora za rad

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Pravilno koristi opremu i pribor za rad u radnom postoru
- Vršiti redovno čišćenje šminkerske opreme i pribora za rad
- Vršiti redovnu provjeru roka trajanja dekorativnih preparata

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Način odlaganja, opreme i pribora za rad
- Način korišćenja, opreme i pribora za rad

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Obavljanje komunikacije sa saradnicima i poslovnim partnerima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Uspostavlja komunikaciju sa saradnicima, u cilju obezbjeđivanja potrebnih resursa za obavljanje procedure šminkanja
- Uspostavlja komunikaciju sa saradnicima, u cilju planiranja rasporeda radnog vremena i korišćenja odmora
- Uspostavlja komunikaciju sa poslovnim partnerima, u cilju prikupljanja detaljnih informacija o novim kozmetičkim proizvodima i aparatima, koristeći stručnu terminologiju na maternjem ili stranom jeziku

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Primjena stručne terminologije
- Pravila individualnog i timskog rada
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije
- Poznavanje stranog jezika

3.10.2. Ključni posao: Obavljanje komunikacije sa klijentima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Prima zahtjeve od klijenata u cilju dogovora o pružanju usluga
- Obavještava klijente o slobodnim terminima za zakazivanje procedure šminkanja
- Savjetuje klijente o izboru vrste i namjene procedure šminkanja
- Daje preporuku klijentima o daljem korišćenju dekorativnih preparata
- Obavlja komunikaciju sa klijentima telefonom, putem društvenih mreža, elektronskom poštom ili lično, koristeći pravila poslovne komunikacije
- Rješava **nepredvidive situacije**, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i procedurom u radnom prostoru

Nepredvidive situacije: otkazivanje termina, reklamacija i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Primjena stručne terminologije
- Pravila individualnog i timskog rada
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije
- Poznavanje stranog jezika

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Pravilno koristi šminkersku opremu i pribor, prema utvrđenom redosljedu i uputstvima proizvođača
- Primjenjuje higijensko-tehničke mjere zaštite prilikom rada u radnom prostoru
- Pruža prvu pomoć saradniku i/ili klijentu u slučaju povrede na radu, u skladu sa procedurom

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Mjere higijensko-tehničke zaštite za rad u kozmetičkom salonu
- Osnove pružanja prve pomoći

3.11.2. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Šminker:

- Sprovodi preventive mjere za očuvanje sopstvenog zdravlja, zdravlja svojih saradnika i klijenata
- Održava radni prostor čistim i urednim prije početka i nakon završenog posla
- Sortira različite vrste otpadnog materijala na odgovarajući način i u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine
- Odlaze otpad na odgovarajući način i u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Vrste profesionalnih oboljenja kao posljedica rada u kozmetičkom salonu
- Značaj očuvanja životne sredine
- Ekološki standardi za odlaganje otpadnog materijala
- Mjere asepsa i antisepsa
- Procedure reciklažnog postupka i iskorišćenja hemijskog, metalnog, plastičnog, papirnog i drugog otpadnog materijala

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Usluge Podsektor: Lične usluge
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ISCO-u	5142 Kozmetičari i srodna zanimanja
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Šminker može da radi u kozmetičkim ili frizerskim salonima, parfimerijama, na televiziji ili može biti angažovan za editorijale. Može raditi u zatvorenom ili otvorenom prostoru. Svoj posao obavlja stojeći, zbog čega je izložen zdravstvenim rizicima koji dovode do deformacije vratne i slabinske kičme, problema sa proširenim venama i dr.
Srodna zanimanja	Kozmetičar za manikir i pedikir, Kozmetičar za njegu tijela, Kozmetički tehničar za tretmane lica, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela, Frizer i dr.
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Šminker/ Šminkerka

Kod dokumenta: SZ-120130-ŠMINKR

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Svetlana Vučeković, doktor medicine-specijalista dermatovenerologije, dermatovenerolog/ direktor, PZU "Specijalna bolnica Dr MedTIM" Podgorica
2. Danijela Pima, kozmetičar-maser, kozmetičar-estetičar, kozmetičar za njegu lica/ direktor, kozmetički salon "Enigma" Budva
3. Ljubica Vukčević, kozmetičar-majstor, kozmetičar za njegu lica i tijela, šminker/ direktor, kozmetički salon "Beauty room by Ljubica" Podgorica
4. Davorka Popović, kozmetičar, kozmetičar za njegu lica, Centar za estetiku "Sense" Podgorica
5. Elena Đurđevac, kozmetičar za njegu lica i tijela, kozmetičar/ direktor, Beauty centar "ELLE" Podgorica
6. Ivana Todorović, kozmetičar za njegu lica i tijela, kozmetičar, kozmetički salon "Be Fancy" Podgorica
7. Slavica Vukčević, kozmetičar-tehničar, kozmetičar za manikir i pedikir, Kuća mode i ljepote „Zoran“ Podgorica

Koordinatori:

Sandra Brkanović, diplomirani inženjer elektrotehnike, rukovodilac Odjeljenja za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jadranka Mugoša, specijalista medicinske estetike i strukovni estetičar, nastavnik praktične nastave, JU Stručna medicinska škola Podgorica

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
HARFISTA/HARFISTKINJA

1. Standard za zanimanje Harfista/Harfistkinja, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-11 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-75/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

HARFISTA/ HARFISTKINJA

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: HARFISTA/ HARFISTKINJA

NIVO: IV1

OPIS ZANIMANJA:

Harfista planira i organizuje aktivnosti za realizaciju javnog nastupa samostalno i/ili u grupi, obavlja pripremne poslove za javni nastup, priprema i štимуje instrument i usvirava se pred nastup, realizuje probe i javno izvodi odabrani muzički repertoar, poštujući normative i standarde u radu. Rukovodi i nadzire organizacione aktivnosti u radu manjeg muzičkog ansambla. Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za izvođenje. Vodi odgovarajuću poslovnu dokumentaciju javnih nastupa, ugovara nastupe i komunicira sa saradnicima, publikom i medijima. Obavlja poslove na način da ne ugrožava svoje zdravlje, zdravlje saradnika i publike i radnu i životnu sredinu.

KOMPETENCIJE

Harfista:

- Analizira, planira i organizuje poslove za realizaciju javnog nastupa
- Obavlja potrebne pripreme za javni nastup
- Priprema mjesto za javni nastup
- Štimuje instrument i usvirava se pred nastup
- Izvodi tonsku/ akustičku probu
- Izvodi muzički repertoar, u skladu sa uslovima javnog nastupa
- Obavlja završne poslove nakon javnog nastupa
- Ugovara javni nastup
- Vodi poslovnu dokumentaciju na odgovarajući način
- Rukovodi radom manjeg muzičkog ansambla
- Nadzire rad manjeg muzičkog ansambla
- Sprovodi lične i aktivnosti ansambla, u skladu sa primjerima dobre prakse i normativima izvođenja muzičkih djela
- Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za javni nastup
- Obavlja komunikaciju sa saradnicima, publikom i medijima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Primjenjuje postupke i mjere zaštite na radu, zdravlja i radne i životne sredine, u skladu sa propisima

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	- Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa
Priprema posla i radnog mjesta	- Priprema za javni nastup - Priprema mjesta za javni nastup
Operativni poslovi	- Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe - Tonska / akustička proba - Javni nastup - Završni poslovi nakon javnog nastupa
Komercijalni poslovi	- Ugovaranje javnog nastupa
Administrativni poslovi	- Vođenje poslovne dokumentacije
Poslovi rukovođenja	- Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla
Nadzor rada	- Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla
Obezbjediavanje kvaliteta	- Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa
Održavanje i popravke	- Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup
Komunikacija	- Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima
Očuvanje zdravlja i okoline	- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Analizira javni nastup u odnosu na ciljnu grupu, povod, vrijeme i mjesto nastupa
- Planira potrebna **sredstva** i **podršku** za realizaciju javnog nastupa

Sredstva: scena, rasvjeta, ozvučenje, instrumenti i dr.

Podrška: logistička podrška i medijska promocija

- Izrađuje plan aktivnosti za realizaciju javnog nastupa
- Dostavlja definisanu **listu zahtjeva** izvođača za realizaciju programa realizatoru programa

Lista zahtjeva izvođača: rajder lista (rider list), input lista, lista binske opreme, stejdž plot (stage plot) i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove marketinga i menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Priprema za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Vršiti odabir muzičkog repertoara, u skladu sa analizom nastupa
- Pribavlja potrebni notni materijali, u skladu sa repertoarom
- Formira ansambl, u skladu sa odabranim repertoarom
- Uvježbava izabrani muzički repertoar samostalno i/ili u grupi - ansamblu
- Dogovara termine i realizuje **probe** pred javni nastup
 - Proba:** akustička/tonska, generalna i kostimska
- Ugovora logističku podršku za javni nastup, po potrebi
- Vršiti provjeru pripremljenosti pomoćnog prostora za korišćenje pred javni nastup

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzički repertoar – klasični, popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)
- Vrste i sastav ansambala
- Osnove menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema
- Autorska prava

3.2.2. Ključni posao: Priprema mjesta za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Provjerava ispunjenost sa liste zahtjeva za realizaciju javnog nastupa
- Vršiti korekcije u odnosu na ispunjenost liste zahtjeva, u cilju usaglašavanja aktivnosti
- Daje instrukcije nadležnim za postavljanje **inventara** na scenu

Inventar: stolice, notni stalci, praktikabli, paravani i dr.

- Pozicionira se na scenu u odnosu na stejdž plot

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Tonska oprema
- Muzički instrumenti
- Vrste i sastav muzičkih ansambala

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Usaglašava intonaciju instrumenta prema dogovorenom štimu (frekvenciji kamertona)
- Izvodi **pripremne vježbe** pred javni nastup
 - Pripremne vježbe:** tjelesne vježbe, vježbe disanja, koncentracije i dr.
- Vršiti usviravanje u cilju pripreme za nastup
- Daje instrukcije ton majstoru (dizajneru zvuka) prilikom podešavanja tonskog/akustičkog balansa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Štimovanje instrumenta – definicija, vrste i načini
- Usviravanje
- Pripreme za javni nastup (tjelesne vježbe, vježbe disanja i koncentracije)

3.3.2. Ključni posao: Tonska/ akustička proba

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Procjenjuje akustičnost sale radi usklađivanja dinamike i načina muzičkog izvođenja
- Podešava balans među članovima ansambla, u skladu sa akustikom instrumenata i prostorom
- Provjerava funkcionalnost **tonske opreme** sa ton majstorom (dizajnerom zvuka)

Tonska oprema: mikrofoni, zvučnici, pojačala, kablovi, di-boksovi, miksete, monitoring i dr.

- Daje sugestije ton majstoru u stvaranju konačne zvučne slike

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove akustike
- Tonska oprema

3.3.3. Ključni posao: Javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Uspostavlja **komunikaciju sa publikom** tokom javnog nastupa

Komunikacija sa publikom: verbalna, neverbalna, interakcija

- Izvodi predviđeni **muzički repertoar** samostalno ili u grupi - ansamblu po notnom ili bez notnog zapisa

Muzički repertoar: klasični i popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)

- Izvodi interpretaciju dajući poseban doprinos interpretaciji kroz lično shvatanje muzičkog djela

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Osnove komunikologije
- Muzička animacija

3.3.4. Ključni posao: Završni poslovi nakon javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Ostvaruje kontakt sa publikom nakon nastupa po sopstvenom nahođenju ili po dogovoru sa poslodavcem
- Odlaze notni materijal na odgovarajući način
- Čisti i pakuje instrument na odgovarajući način
- Odlaze garderobu i kostime na odgovarajući način
- Daje izjave za medije, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Sociologija kulture
- Psihologija
- Lična i radna higijena

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Ugovaranje javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Pregovara sa poslodavcima o uslovima ugovora za javni nastup
- Vršiti kalkulaciju troškova i definiše cijenu nastupa
- Potpisuje ugovor o javnom nastupu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove preduzetništva
- Poslovna administracija

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje poslovne dokumentacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Vodi evidenciju o realizovanim javnim nastupima
- Arhivira audio i video zapise sa javnih nastupa i objave u medijima
- Arhivira promotivni materijal na odgovarajući način u skladu sa procedurama
- Ažurira **personalni dosije**

Personalni dosije: diplome, sertifikati, licence, ugovori, rješenja i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna administracija

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

3.6.1. Ključni posao: Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista: <ul style="list-style-type: none">- Organizuje aktivnosti manjeg muzičkog ansambla- Rukovodi aktivnostima na realizaciji javnog nastupa
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Osnove menadžmenta u kulturi

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

3.7.1. Ključni posao: Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista: - Vršiti nadzor realizacije preuzetih obaveza članova manjeg muzičkog ansambla po kvalitetu i dinamici
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
- Osnove preduzetništva

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Izvršava obaveze, u skladu sa etičkim kodeksom
- Izvodi muzički repertoar poštujući sve elemente muzičkog teksta i stilske karakteristike izabranog žanra
- Analizira kritike nakon nastupa sa ciljem unapređenja kvaliteta izvođenja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Etički kodeks
- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Komunikologija
- Muzička animacija

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista: <ul style="list-style-type: none">- Redovno održava instrument i opremu za nastup- Čuva instrument i opremu, u skladu sa uputstvima proizvođača
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Održavanje instrumenta

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Komunicira sa saradnicima, publikom i medijima na maternjem i najmanje jednom svjetskom jeziku, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije, timskog rada, protokola i bontona
- Koristi stručnu terminologiju u komunikaciji
- Komunicira sa članovima ansambla i publikom tokom nastupa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Komunikologija
- Stručna terminologija
- Strani jezik
- Protokol i bonton

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Harfista:

- Sprovodi postupke i mjere zaštite zdravlja na radu
- Koristi instrument, sredstva i opremu za rad na ispravan način u svrhu očuvanja zdravlja i životne sredine
- Sortira i odlaže otpad iz procesa rada na način koji ne ugrožava sopstveno zdravlje, zdravlje saradnika i publike i životnu sredinu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Zaštita i zdravlje na radu
- Zaštita životne sredine

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Humanistika i umjetnost Podsektor: Umjetnost
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ ISCO-u	2652 Muzičari, instrumentalisti, pjevači i kompozitori
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Harfista radi individualno ili u muzičkim ansamblima, sa ili bez ozvučenja. Rad se odvija u zatvorenim i otvorenim prostorima u različitim uslovima za izvođenje, sjedeći ili stojeći.
Srodna zanimanja	Oboista, Flautista, Gitarista, Fagotista, Harmonikaš, Hornista, Klarinetista, Klavirista, Kontrabasista, Oboista, Perkusionista, Saksofonista, Solo pjevač, Trombonista, Trubač, Violinista, Violista i Violončelisa
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Harfista/ Harfistkinja

Kod dokumenta: SZ-020241-HARF

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Borjan Radović, spec. art-gitarista, samostalni savjetnik I, Ministarstvo prosvjete
2. Vanja Vukčević, magistar muzičke pedagogije, organizator, JU Muzički centar Crne Gore
3. Nataša Popović, MA kamerne muzike, docent, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
4. Šukrija Serhatlić, stručni učitelj, šef narodnog orkestra, JU Kulturo-informativni centar „Budo Tomović“
5. Dario Krivokapić, MA hornista, orkestarski muzičar-drugi hornista i dirigent, JU Muzički centar Crne Gore-Gradska muzika Kotor
6. Mira Popović, diplomirani muzičar, nastavnik solfeđa, JU Umjetnička škola za muziku i balet “Vasa Pavić” Podgorica
7. Branka Pajović, diplomirani muzičar-harfista, orkestarski muzičar-harfista, JU Muzički centar Crne Gore

Koordinatori:

Dušan Bošković, diplomirani geograf-turizmolog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
ARHIVAR/ARHIVARKA MUZIČKE GRAĐE

1. Standard za zanimanje Arhivar/Arhivarka muzičke građe, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-26 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-91/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

ARHIVAR/ ARHIVARKA MUZIČKE GRAĐE

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: ARHIVAR/ ARHIVARKA MUZIČKE GRAĐE

NIVO: III

OPIS ZANIMANJA:

Arhivar muzičke građe priprema i sortira muzičku građu za arhiviranje i distribuciju, kontroliše ispravnost muzičke građe, pakuje i distribuira muzičku građu, vodi evidenciju materijala muzičkog arhiva primjenjujući standarde i normative u radu i komunikaciji sa saradnicima i korisnicima. Obavlja poslove na način da štiti svoje zdravlje, zdravlje saradnika i korisnika, radnu i životnu sredinu.

KOMPETENCIJE

Arhivar muzičke građe:

- Analizira, planira i organizuje rad u arhivu muzičke građe
- Obavlja pripremne poslove za realizaciju zadataka
- Priprema i sortira muzičku građu po kategorijama
- Kontroliše ispravnost muzičke građe
- Arhivira muzičku građu
- Pakuje i distribuira muzičku građu
- Vršiti pripremu elemenata ponude za naplatu usluga
- Vodi evidenciju o arhivu muzičke građe
- Primjenjuje normative i standarde u radu arhiva muzičke građe
- Komunicira sa saradnicima i korisnicima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Sprovodi postupke i mjere za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	- Analiza, planiranje i organizacija rada u arhivu muzičke građe
Priprema posla i radnog mjesta	- Pripremni poslovi za realizaciju zadataka
Operativni poslovi	- Priprema, sortiranje i arhiviranje muzičke građe - Kontrola ispravnosti muzičke građe - Pakovanje i distribucija muzičke građe
Komercijalni poslovi	- Pripremanje elemenata ponude za naplatu usluga
Administrativni poslovi	- Vođenje evidencije o arhivu muzičke građe
Poslovi rukovođenja	- Nema poslova rukovođenja
Nadzor rada	- Nema poslova nadzora rada
Obezbjediavanje kvaliteta	- Primjena normativa i standarda rada u arhivu muzičke građe
Održavanje i popravke	- Održavanje funkcionalnosti arhiva muzičke građe
Komunikacija	- Komunikacija sa korisnicima usluga i saradnicima
Očuvanje zdravlja i okoline	- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiza, planiranje i organizacija rada u arhivu muzičke građe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Vršiti analizu radnog zadatka sa ciljem upoznavanja sa aktivnostima i obavezama
- Planira i organizuje nabavku nove **muzičke građe**

Muzička građa: partiture, audio i video zapisi, muzička literatura

- Planira i organizuje rad na prikupljanju i arhiviranju muzičke građe, u skladu sa zadatkom
- Priprema **pomoćna sredstva** za rad

Pomoćna sredstva: kutije, kolica za prenos materijala, kancelarijski materijal

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Planiranje i organizacija rada u arhivu muzičke građe
- Muzička građa (partiture, audio i video zapisi, muzička literatura)
- Formati audio i video zapisa
- Informatička pismenost
- Softveri za obradu podataka u arhivu muzičke građe

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Pripremni poslovi za realizaciju zadataka

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Vršiti ličnu pripremu za rad, u skladu sa **etičkim kodeksom** i standardima struke

Etički kodeks: lična i radna higijena, radna odjeća i obuća, način i upotreba sredstava za rad

- Priprema **sredstva** za realizaciju zadataka u arhivu muzičke građe

Sredstva: računar, audio i video uređaji, kancelarijski materijal, inventar i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Lična i radna higijena
- Sredstva za realizaciju zadataka u arhivu muzičke građe
- Informatička pismenost

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Priprema, sortiranje i arhiviranje muzičke građe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Vršiti **sortiranje** muzičke građe prema kategorijama, u skladu sa odgovarajućom procedurom i po nalogu nadređenog
Sortiranje: po epohama / stilovima / žanrovima / pravcima, tematici, godini izdanja, izdavaču, autoru, abecednom redu i dr.
- Priprema muzičke građe za arhiviranje
- Označava i arhivira novu muzičku građu, u skladu sa odgovarajućom procedurom
- Informiše korisnike usluga o novoarhiviranoj muzičkoj građi
- Vršiti konverziju muzičke građe u potrebne formate koristeći odgovarajući program
- Pruža pomoć i dodatne informacije korisnicima usluga i saradnicima pri nalaženju i izboru odgovarajuće muzičke građe

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzička pismenost (epohe, stilovi, žanrovi, pravci)
- Upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija
- Softveri za obradu muzičkih zapisa
- Arhiviranje muzičke građe

3.3.2. Ključni posao: Kontrola ispravnosti muzičke građe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Vršiti uvid u fizičko stanje izdate i vraćene muzičke građe sa ciljem utvrđivanja oštećenja
- Evidentira oštećenja muzičke građe
- Preuzima odgovarajuće aktivnosti za tretman oštećene muzičke građe, u skladu sa procedurama

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Audio-video softveri
- Audio-video uređaji
- Procedure u radu sa oštećenom muzičkom građom

3.3.3. Ključni posao: Pakovanje i distribucija muzičke građe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Priprema muzičku građu za distribuciju
- Pakuje muzičku građu, iz arhiva, za transport na odgovarajući način
- Postavlja štimove i partiture na pultove
- Dostavlja odabranu muzičku građu, iz arhiva, u režiju za emitovanje programa
- Vršiti povraćaj distribuirane muzičke građe u arhiv

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Pakovanje i distribucija muzičke građe
- Muzička pismenost (muzički instrumenti, vrste i sastav ansambala)

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Pripremanje elemenata ponude za naplatu usluga

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Izrađuje specifikaciju potrebnih sredstava i opreme za rad
- Izrađuje specifikaciju utroška sredstava za rad
- Obavlja proračun troškova za pružene usluge arhiviranja
- Priprema i obavlja naplatu izvršenih usluga, u skladu sa načinom plaćanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Nabavka i prodaja
- Korespondencija u robnom prometu
- Troškovi, utrošci i kalkulacija

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje evidencije u arhivu muzičke građe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Vodi evidenciju izdate i vraćene muzičke građe na odgovarajući način, u skladu sa procedurama
- Potražuje muzičku građu koja nije vraćena u određenom roku
- Vršiti periodičnu reviziju fonda i inventara arhiva

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Informatička pismenost
- Vođenje arhiva muzičke građe (ručno i elektronski)
- Engleski jezik

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

- Nema poslova rukovođenja

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

- Nema poslova nadzora rada

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEDIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Primjena normativa i standarda rada u arhivu muzičke građe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Vodi brigu o optimalnim uslovima za arhiviranje muzičke građe
- Postupa sa muzičkom građom, uređajima i ostalim sredstvima za rad u skladu sa standardima čuvanja i održavanja
- Kontroliše **uslove** u prostoru za čuvanje muzičke građe
Uslovi: temperatura, vlažnost, svjetlost, protok vazduha i dr.
- Primjenjuje standarde i procedure u radu poštujući norme struke

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Normativi i standardi u arhivu muzičke građe

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Održavanje funkcionalnosti arhiva muzičke građe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Utvrđuje i sanira manja oštećenja na arhivskoj građi
- Obavještava nadređenog o potrebi angažovanja stručnih lica za reparaciju muzičke građe kod većih oštećenja
- Obavještava nadređenog o potrebi za nabavkom potrošnog materijala
- Izvještava nadređene o reparacijama izvršenim od strane stručnih lica
- Obavještava nadređene o odstupanju od zadatih parametara u prostoru za arhiviranje muzičke građe

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Održavanje muzičke građe
- Procedure u radu

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Komunikacija sa korisnicima usluga i saradnicima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Komunicira sa nadređenima, saradnicima i korisnicima usluga, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i bontona
- Obavlja poslovnu korespondenciju sa strankama i saradnicima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i bontona
- Rješavanja konfliktne situacije u komunikaciji sa saradnicima, nadređenima i korisnicima usluga
- Obavlja poslove sa saradnicima i korisnicima usluga u skladu sa pravilima timskog rada
- Komunicira na engleskom jezikuKomunicira na engleskom jeziku

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Stručna terminologija
- Engleski jezik

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Arhivar muzičke građe:

- Sprovodi postupke i mjere zaštite na radu prilikom realizacije operativnih i drugih poslova
- Sprovodi postupke i mjere zaštite zdravlja na radu
- Koristi sredstva i opremu za rad na ispravan način u svrhu očuvanja zdravlja i životne sredine
- Sortira i odlaže otpad iz procesa rada na način koji ne ugrožava zdravlje zaposlenih i životnu sredinu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Zaštita i zdravlje na radu
- Zaštita životne sredine

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Humanistika i umjetnost Podsektor: Umjetnost
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ISCO-u	2652 Muzičari, instrumentalisti, pjevači i kompozitori
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Arhivar muzičke građe u muzičkim arhivima radija, televizije, kulturnim i muzičkim centrima. Rad se odvija u klimatizovanim prostorima sa definisanim parametrima za čuvanje muzičke građe, uglavnom sjedeći, dok se dio poslova obavlja hodajući i stojeći.
Srodna zanimanja	Notograf, Saradnik u muzičkom programu
Ostale informacije	[Klik za unos teksta]

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Arhivar/ Arhivarka muzičke građe

Kod dokumenta: SZ-020230-ARHMG

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Vladimir Maraš, specijalista harmonije, urednik muzičkog programa, Radio Televizija Crne Gore
2. Branka Banović, diplomirani muzičar, urednica u redakciji muzičkog programa, Radio Televizija Crne Gore
3. Vanja Vukčević, magistar muzičke pedagogije, organizator, JU Muzički centar Crne Gore
4. Maja Popović, profesor muzike, urednik muzičkog programa, JU Kulturno-informativni centar „Budo Tomović“
5. Olivera Dakić, diplomirani muzičar, nastavnik, JU Umjetnička škola za muziku i balet “Vasa Pavić” Podgorica
6. Darko Nikčević, magistar audiotehnologije, rukovodilac elektroakustičke laboratorije, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
7. Ana Perunović-Ražnatović, magistar umjetnosti, stručni saradnik, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore

Koordinatori:

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Dušan Bošković, diplomirani geograf – turizmolog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
CARINSKI TEHNIČAR/CARINSKA TEHNIČARKA

1. Standard za zanimanje Carinski tehničar/Carinska tehničarka, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-29 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Danom stupanja na snagu ovog rješenja prestaje da važi Rješenje o standardu zanimanja Špeditersko agencijski i carinski tehničar, broj 0302-2444/31-7 od 30.5.2011. godine („Službeni list CG“, broj 32/11).
4. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-94/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

**CARINSKI TEHNIČAR/ CARINSKA
TEHNIČARKA**

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: CARINSKI TEHNIČAR/ CARINSKA TEHNIČARKA

NIVO: IV 1

OPIS ZANIMANJA:

Carinski tehničar sprovodi mjere carinskog nadzora putnika, prevoznih sredstava, robe i sredstava plaćanja u međunarodnom saobraćaju i postupke sa akciznom robom. Unosi i obrađuje podatke o robi u carinski informacijski sistem i druge operativne sisteme i vrši naplatu i kontrolu prihoda i o tome izvještava nadležno odjeljenje. Ispunjava radnu dokumentaciju i osigurava kvalitet rada u skladu sa carinskim propisima i mjerama kod zaštite zdravlja na radu i okoline.

KOMPETENCIJE

Carinski tehničar:

- Analizira radni zadatak u cilju pripreme za njegovu realizaciju
- Planira i organizuje sopstveni rad za realizaciju radnog zadatka
- Priprema radno mjesto za obavljanje carinskih poslova
- Sprovodi mjere carinskog nadzora u putničkom i robnom transportu
- Sprovodi carinsku kontrolu putnika, prevoznih sredstava, robe i sredstava plaćanja u međunarodnom saobraćaju
- Sprovodi postupke sa akciznom robom
- Unosi i obrađuje podatke o robi u carinski informacijski sistem i druge operativne sisteme
- Vrši naplatu i kontrolu prihoda carinske službe
- Ispunjava radnu dokumentaciju
- Osigurava kvalitet rada, u skladu sa carinskim propisima
- Održava sredstva, opremu i dokumenta koja se koriste u radu carinika
- Komunicira sa nadređenima, saradnicima i strankama, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Primjenjuje mjere zaštite i zdravlja na radu i zaštite životne sredine

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	<ul style="list-style-type: none">- Analiziranje radnog zadatka u cilju pripreme za njegovu realizaciju- Planiranje i organizovanje sopstvenog rada za realizaciju radnog zadatka
Priprema posla i radnog mjesta	<ul style="list-style-type: none">- Priprema radnog mjesta za obavljanje carinskih poslova
Operativni poslovi	<ul style="list-style-type: none">- Sprovođenje mjera carinskog nadzora u putničkom i robnom transportu- Carinska kontrola putnika, prevoznih sredstava, robe i sredstava plaćanja u međunarodnom saobraćaju- Sprovođenje postupaka sa akciznom robom- Unošenje i obrada podataka o robi u carinski informacijski sistem i druge operativne sisteme
Komercijalni poslovi	<ul style="list-style-type: none">- Naplata i kontrola prihoda carinske službe
Administrativni poslovi	<ul style="list-style-type: none">- Ispunjavanje radne dokumentacije i vođenje evidencije
Poslovi rukovođenja	<ul style="list-style-type: none">- Nema poslova rukovođenja
Nadzor rada	<ul style="list-style-type: none">- Nema poslova nadzora rada
Obezbeđivanje kvaliteta	<ul style="list-style-type: none">- Osiguranje kvaliteta rada, u skladu sa carinskim propisima
Održavanje i popravke	<ul style="list-style-type: none">- Održavanje sredstava, opreme i dokumenata koja se koriste u radu carinika
Komunikacija	<ul style="list-style-type: none">- Obavljanje komunikacije sa nadređenima, saradnicima i strankama
Očuvanje zdravlja i okoline	<ul style="list-style-type: none">- Primjenjivanje mjera zaštite i zdravlja na radu i zaštite životne sredine

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiziranje radnog zadatka u cilju pripreme za njegovu realizaciju

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Analizira obaveze i radni zadatak od strane nadređenog u cilju obezbjeđivanja potrebnih informacija, dokumentacije i drugih resursa za njegovu realizaciju
- Analizira dnevne obaveze, zadatke i realizovane aktivnosti
- Analizira primljenu i obrađenu dokumentaciju i zahtjeve
- Procjenjuje potrebne resurse za realizaciju radnog zadatka

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Administrativno i kancelarijsko poslovanje
- Osnove organizacije rada
- Statistika
- Poslovna korespondencija i etika
- Carinski poslovi

3.1.2. Ključni posao: Planiranje i organizovanje sopstvenog rada za realizaciju radnog zadatka

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Procjenjuje vrijeme trajanja poslova u cjelini i po fazama, u skladu sa zahtjevima posla i u dogovoru sa nadređenima
- Priprema izvještaje i statističke podatke iz djelokruga svog rada
- Priprema dnevne i mjesečne planove iz djelokruga svog rada
- Organizuje protok poslovnih informacija i dokumenata potrebnih za svakodnevno obavljanje poslova
- Organizuje prijem stranaka u prostorijama u kojima se odvija proces rada, u skladu sa internim protokolom organizacije
- Organizuje radne sastanke sa saradnicima, u skladu sa svojim nadležnostima
- Obavlja poslove koji se odnose na tehničko organizovanje rada carinarnice

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Administrativno i kancelarijsko poslovanje
- Osnove organizacije rada
- Poslovna komunikacija
- Poslovna etika

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Priprema radnog mjesta za obavljanje carinskih poslova

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Vršiti pripremu za korišćenje **ličnih opreme za rad**

Lična oprema za rad: službena uniforma, značka i druga sredstva neophodna za rad

- Priprema kancelarijski prostor, **tehnička sredstva, kancelarijski pribor i potrošni materijal** za rad

Tehnička sredstva: računar, štampač, fotokopir aparat, skener, telefon, telefaks i dr.

Kancelarijski pribor: pečat, žig, štambilj, heftalica, mašina za bušenje papira, mašina za korišćenje materijala spiralom, mašina za plastificiranje dokumenata, mašina za uništavanje dokumenata i dr.

Potrošni materijal: papir, olovke, koverta, obrasci i dr.

- Priprema poslovnu dokumentaciju i druge izvore informacija za rad i komunikaciju sa strankama, saradnicima i drugim institucijama
- Priprema **tehničku opremu** za rad u carinskoj službi

Tehnička oprema: specijalizovani carinski skener, rendgen, buster, videoskop, fibroskop i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Administrativno i kancelarijsko poslovanje
- Timski rad
- Kancelarijska oprema, sredstva i pribor za rad
- Poslovni kodeks i bonton
- Tehnička oprema za rad carinika

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Sprovođenje mjera carinskog nadzora u putničkom i robnom transportu

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Pregleda robu, pošiljke i prevozna sredstva koristeći odgovarajuću tehničku opremu
- Sprovodi postupak otkrivanja i sprečavanja svih oblika nedozvoljene trgovine akciznih i drugih proizvoda u skladu sa propisima
- Vršiti nadzor nad **kretanjem robe** u carinskom području
 - Kretanje robe:** unos, iznos, prekogranični promet i dr.
- Sprovodi mjere vanredne kontrole putničkog transporta, vozila i robnih pošiljki sa aspekta krijumčarenja i drugih prevara
- Provjerava ispravnost i validnost **carinskih obilježja** na robi
 - Carinska obilježja:** carinska plomba, otisak carinskog žiga ili carinskog pečata
- Vršiti kontrolu carinskog nadzora koristeći službena vozila i drugu posebnu opremu
- Vršiti kontrolu sumnjivih pošiljki radi otkrivanja visokorizične robe sa ciljem sprečavanja krijumčarenja
- Preuzima robu oduzetu po osnovu prekršajne i krivične odgovornosti i postupa u skladu sa procedurom
- Obavlja fizičku kontrolu robe i tehničku pripremu uzoraka robe za analizu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poznavanje robe
- Sprečavanje krijumčarenja
- Carinski nadzor
- Robni terminali
- Carinski prekršaji
- Upravni postupak

3.3.2. Ključni posao: Carinska kontrola putnika, prevoznih sredstava, robe i sredstava plaćanja u međunarodnom saobraćaju

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Stavlja robu u **carinski postupak**, u skladu sa propisanom procedurom
 - Carinski postupak:** slobodan promet, tranzit robe, carinsko skladištenje, oplemenjivanje (aktivno i pasivno), obrada pod carinskim nadzorom, privremeni uvoz, izvoz
- Sprovodi mjere **carinskog nadzora** nad carinskom robom, putničkim i teretnim prevoznim sredstvima u pojedinim **vidovima saobraćaja**
 - Carinski nadzor:** stavljanje carinskih obilježja, praćenje i čuvanje carinske robe, ovjera propisanih dokumenata i dr.
 - Vidovi saobraćaja:** drumski, željeznički, pomorski i vazdušni
- Obavlja provjeru identiteta i pretres lica, njihovog prtljaga i ostalih stvari koje nose na sebi i sa sobom sa ciljem otkrivanja krijumčarenja nedozvoljene robe
- Vrš **carinsku kontrolu** nad robom koja je predmet carine, u skladu sa propisanom procedurom
 - Carinska kontrola:** pregled robe, provjera podataka u deklaraciji, pregled poslovnih knjiga, provjera postojanja i vjerodostojnosti podnesenih isprava i dr.
- Sprovodi posebne **postupke** uz asistenciju nadležnih inspekcijских organa u slučajevima pojačane kontrole carinskog područja
 - Postupci:** praćenje, zaustavljanje, pregled i pretres vozila i dr.
- Privremeno oduzima robu, prateću dokumentaciju i prevozno sredstvo, u skladu sa propisanom procedurom u slučajevima pojačane kontrole carinskog područja
- Obavlja poslove vaganja i pratnje robe i prevoznih sredstava sa ciljem obezbjeđenja sprovođenja carinskih i drugih propisa
- Sprovodi mjere carinskog nadzora nad robom u poštanskom saobraćaju i ekspresnim pošiljkama u vazdušnom saobraćaju
- Obavlja kontrolu unošenja i iznošenja domaćih i stranih sredstava plaćanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Carinski postupak
- Carinski nadzor
- Prevozna sredstva
- Pregled robe i lica
- Poštanski saobraćaj
- Upravni postupak

3.3.3. Ključni posao: Sprovođenje postupaka sa akciznom robom

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Vršiti elektronski unos podataka za akcizne i posebne poreze u odgovarajućoj aplikaciji
- Prati blagovremeno podnošenje akciznih prijava i prijava za obračun posebnog poreza na **akciznu robu**
Akcizna roba: alkohol i alkoholna pića, duvanski proizvodi, mineralna ulja, gazirana voda i dr.
- Sprovodi **aktivnosti** u vezi sa akciznim markicama za sve akcizne obveznike
Aktivnosti: obrada, naručivanje, prijem, izdavanje i razduživanje
- Evidentira izvršene povraćaje akciza, u skladu sa propisanom procedurom
- Vodi **evidencije** o količinama, serijama i naručiocima akciznih markica kroz odgovarajuću aplikaciju
Evidencija: po vrstama, u cjelini i kroz djelovodnik
- Sprovodi kontrolu zaliha akcizne robe u poreskim skladištima po nalogu nadređenog

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Elektronsko poslovanje
- Akcize
- Carinski informacijski sistem
- Skladišta
- Zakon o akcizama
- Zakon o porezu na kafu

3.3.4. Ključni posao: Unošenje i obrada podataka o robi u carinski informacijski sistem i druge operativne sisteme

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Unosi podatke i obrađuje carinske deklaracije u CIS-u (carinskom informacijskom sistemu)
- Koristi SEED (System for Exchange of Excise Data) sistem i njegove **module** za sistemsku elektronsku razmjenu podataka
 - Moduli:** obračun carinskih dažbina (OCD), ATA karnet, prijave prenosa fizički prenosivih sredstava, povratak PDV-a u putničkom saobraćaju i dr.
- Procjenjuje rizik prije dolaska robe kroz CIS i SEED u cilju identifikovanja rizičnih pošiljki robe
- Prati i kontroliše uplate carinskog duga u finansijskom modulu (FM)
- Unosi podatke i prati naplatu u registru novčanih kazni (RNK) i prekršajnoj evidenciji (PE)
- Procjenjuje carinski rizik kroz aplikaciju RUR (registar upravljanja rizikom)
- Procjenjuje rizik kroz aplikaciju Izvještaji i TARICG (integrirana tarifa Crne Gore)
- Koristi **informacione sisteme** iz oblasti carina za područje Evropske Unije prilikom kontrole uvoza i izvoza robe
 - Informacioni sistemi:** novi kompjuterizovani tranzitni sistem (NCTS), sistem za upravljanje integrisanom tarifom (ITMS), sistem kontrole izvoza (ECS) i sistem kontrole uvoza (ICS)
- Prati i dostavlja informacije iz CIS-a drugim organizacionim jedinicama
- Unosi dopunske podatke o carinjenju robe u podsjetnik (knjigu informacija)

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Carinski informacijski sistem
- Operativni sistemi
- Poslovna informatika
- Korespondencija

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Naplata i kontrola prihoda carinske službe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Vršiti kontrolu i obradu nezatvorenih potraživanja prema carinskim dužnicima
- Vršiti ažuriranje podataka, usaglašavanje i zatvaranje uplata koje nisu prilagođene automatskoj obradi podataka
- Prati postupanja vezano za otpis carinskog duga
- Priprema izvještaje o naplati i stanju duga po carinskom obvezniku
- Učestvuje u sprovođenju postupka naplate carinskog duga po osnovu obveznica restitucije
- Priprema spisak potrebne opreme, materijala i drugih sredstava za rad

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Carinski dug
- Sredstva plaćanja
- Tenderi
- Carinski obveznik
- Računovodstvo

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Ispunjavanje radne dokumentacije i vođenje evidencije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Izdaje prekršajni nalog za počinjeni carinski prekršaj, u skladu sa propisima
- Sastavlja zapisnik o počinjenim prekršajima u pisanoj formi
- Vodi evidenciju o izdatim prekršajnim nalogima, u skladu sa propisima
- Priprema izvještaje o naručenim, izdatim i razduženim akciznim markicama
- Sastavlja razne vrste dopisa, obavještenja i zapisnika u odgovarajućoj formi
- Vodi odgovarajuću evidenciju o sitnom inventaru i potrošnom materijalu
- Priprema prijedlog za rashodovanje opreme, sitnog inventara i kancelarijskog materijala
- Vodi evidenciju o službenoj odjeći i obući
- Vodi računa o blagovremenom snabdijevanju zaposlenih službenom odjećom i obućom
- Sastavlja izvještaj o radu u odgovarajućoj formi

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna i službena korespondencija
- Korespondencija na sastancima
- Evidencije i evidenciona sredstva
- Poslovna informatika
- Stručni engleski jezik

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

- Nema poslova rukovođenja

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

- Nema poslova nadzora rada

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Osiguranje kvaliteta rada, u skladu sa carinskim propisima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Izvršava poslove i radne zadatke, u skladu sa važećim nacionalnim pravilima i **propisima** iz oblasti carinske djelatnosti

Propisi: carinski zakon, zakon o carinskoj službi, uredba o sprovođenju carinskog zakona, pravilnici, zakon o PDV-u, zakon o obligacionim odnosima, pravila popunjavanja JCI, carinska tarifa, izmjene i dopune zakona i dr.

- Izvršava poslove i radne zadatke, u skladu sa međunarodnim zakonima i konvencijama iz oblasti carinske djelatnosti
- Učestvuje u sprovođenju mjera za obezbjeđenje kvaliteta i bezbjednih uslova rada carinskih službenika
- Obavlja poslove stručne pomoći izvršiocima u okviru odsijeka i grupe iz svog djelokruga rada
- Kontroliše primjenu i izmjene propisa i pravila u oblasti carina
- Kontroliše realizaciju operativnih i drugih poslova u oblasti carina
- Otklanja uočene nepravilnosti, u skladu sa specifičnostima carinskih poslova
- Vodi računa o tajnosti dokumenata i podataka, u skladu sa propisima o tajnosti dokumenata i zaštiti podataka
- Prati savremena dostignuća iz oblasti carina

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Propisi za oblast carina
- Administrativno i kancelarijsko poslovanje
- Carinsko poslovanje
- Propisi o zaštiti podataka i dokumenata
- Službena ovlašćenja

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Održavanje sredstava, opreme i dokumenata koja se koriste u radu carinika

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Pregleda materijalno-tehnička sredstva i opremu koju koristi u radu, u skladu sa korisničkim uputstvom
- Primjenjuje mjere donijetih instrukcija službenicima za pravilno korišćenje i upotrebu mobilnog skenera i specijalizovane opreme
- Pomaže timovima službenika za rad na mobilnom skeneru i drugoj specijalizovanoj opremi
- Pregleda stanje carinske dokumentacije koja se arhivira
- Vršiti prijavu kvarova opreme i uređaja odgovornoj osobi, u skladu sa propisanom procedurom

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Pravila kancelarijskog poslovanja
- Arhivska djelatnost
- Sredstva i oprema za rad

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Obavljanje komunikacije sa nadređenima, saradnicima i strankama

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Komunicira sa saradnicima unutar organizacije na svim organizacionim nivoima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i poslovnog bontona
- Komunicira sa klijentima, poslovnim partnerima i nadležnim institucijama, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i poslovnog bontona
- Traži od nadređenog neophodne informacije i pojašnjenja za realizaciju radnog zadatka
- Izvještava nadređenog o završenom poslu koristeći jasnu i stručnu terminologiju
- Učestvuje u ostvarivanju saradnje sa drugim državnim organima i službama
- Komunicira sa saradnicima i strankama koristeći **tehnička sredstva za komunikaciju** u skladu sa pravilima poslovne komunikacije

Tehnička sredstva za komunikaciju: telefonski uređaj, računar, telefaks i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Komunikacija
- Poslovna i službena korespondencija
- Upotreba stručne terminologije
- Poslovni protokol i bonton
- Stručni engleski jezik

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Primjenjivanje mjera zaštite i zdravlja na radu i zaštite životne sredine

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Carinski tehničar:

- Sprovodi mjere za bezbjedne uslove rada carinskih službenika
- Sprovodi postupke i mjere za zaštitu na radu prilikom realizacije operativnih i drugih poslova i u interakciji sa strankama u okviru svog djelokruga rada
- Sprovodi postupke i mjere za zaštitu zdravlja na radu
- Koristi sredstva i opremu za rad na ispravan način u svrhu očuvanja zdravlja i životne sredine
- Obavlja carinske poslove primjenjujući propise o zaštiti životne sredine
- Odlaze i čuva kancelarijski materijal i dokumenta na način koji ne ugrožava zdravlje zaposlenih i životnu sredinu
- Uništava nepotrebne podatke u pisanoj i elektronskoj formi, u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine
- Obavlja poslove efikasno, bez nepotrebnog utroška materijala i ugrožavanja okoline
- Obezbeđuje da radno mjesto bude čisto i uredno

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Zaštita i zdravlje na radu
- Zaštita životne sredine

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Interdisciplinarna područja Podsektor: Ekonomija, pravo i saobraćaj
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ ISCO-u	3352 Carinik i srodna zanimanja
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Carinski tehničar radi u organima državne uprave, organima u sastavu i lokalnoj samoupravi. Posao obavlja u kancelariji koristeći u radu računar i drugu odgovarajuću opremu, i na terenu koristeći vozilo. U radu mogu biti izloženi vremenskim neprilikama, djelovanju izduvnih gasova i raznim vrstama robe od kojih neke mogu biti štetne po zdravlje. Posao podrazumijeva rad u smjenama i rad noću. U obavljanju poslova dužan je da koristi službenu odjeću i obilježja.
Srodna zanimanja	Špediterski tehničar, Tehničar za organizaciju transporta, Tehničar osiguranja, Finansijski tehničar
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Carinski tehničar/ Carinska tehničarka

Kod dokumenta: SZ-130141-CRT

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Tamara Leković, diplomirani menadžer, vođa projekta u odjeljenju za carinsko zastupanje, Zetatrans a.d. Podgorica
2. Marija Đurović, diplomirani menadžer, službenik u sektoru špedicije, Perfect trade d.o.o. Podgorica
3. Milena Ivanović, diplomirani profesor italijanskog jezika, logističar u sektoru za kontejnerski transport, Perfect trade d.o.o. Podgorica
4. Miroslav Raonić, diplomirani pravnik, načelnik odsijeka za ljudske resurse, Uprava carina, Ministarstvo finansija
5. Branko Pavićević, diplomirani menadžer u pomorstvu, upravnik, PJ Carinarnica Kotor
6. Vesna Radulović, diplomirani pedagog i andragog, samostalni savjetnik I za praćenje obrazovanja i zanimanja, Zavod za zapošljavanje Crne Gore
7. Mimo Drašković, vanredni profesor, Pomorski fakultet Univerziteta Crne Gore
8. Maja Mijušković, diplomirani pravnik, direktor, Direktorat za pomorsku privredu, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
9. Bogdan Radović, diplomirani inženjer saobraćaja, nastavnik, JU Srednja pomorska škola, Kotor

Koordinatori:

Srđan Obradović, diplomirani pravnik, koordinator u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Miloš Trivić, magistar menadžmenta u pomorstvu, nastavnik, JU Srednja pomorska škola, Kotor

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
GITARISTA/GITARISTKINJA

1. Standard za zanimanje Gitarista/Gitaristkinja, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-10 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-74/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

GITARISTA/ GITARISTKINJA

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: GITARISTA/ GITARISTKINJA

NIVO: IV1

OPIS ZANIMANJA:

Gitarista planira i organizuje aktivnosti za realizaciju javnog nastupa samostalno i/ili u grupi, obavlja pripremne poslove za javni nastup, priprema i štimuje instrument i usvirava se pred nastup, realizuje probe i javno izvodi odabrani muzički repertoar, poštujući normative i standarde u radu. Rukovodi i nadzire organizacione aktivnosti u radu manjeg muzičkog ansambla. Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za izvođenje. Vodi odgovarajuću poslovnu dokumentaciju javnih nastupa, ugovara nastupe i komunicira sa saradnicima, publikom i medijima. Obavlja poslove na način da ne ugrožava svoje zdravlje, zdravlje saradnika i publike i radnu i životnu sredinu.

KOMPETENCIJE

Gitarista:

- Analizira, planira i organizuje poslove za realizaciju javnog nastupa
- Obavlja potrebne pripreme za javni nastup
- Priprema mjesto za javni nastup
- Štimuje instrument i usvirava se pred nastup
- Izvodi tonsku/ akustičku probu
- Izvodi muzički repertoar, u skladu sa uslovima javnog nastupa
- Obavlja završne poslove nakon javnog nastupa
- Ugovara javni nastup
- Vodi poslovnu dokumentaciju na odgovarajući način
- Rukovodi radom manjeg muzičkog ansambla
- Nadzire rad manjeg muzičkog ansambla
- Sprovodi lične i aktivnosti ansambla, u skladu sa primjerima dobre prakse i normativima izvođenja muzičkih djela
- Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za javni nastup
- Obavlja komunikaciju sa saradnicima, publikom i medijima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Primjenjuje postupke i mjere zaštite na radu, zdravlja i radne i životne sredine, u skladu sa propisima

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	- Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa
Priprema posla i radnog mjesta	- Priprema za javni nastup - Priprema mjesta za javni nastup
Operativni poslovi	- Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe - Tonska / akustička proba - Javni nastup - Završni poslovi nakon javnog nastupa
Komercijalni poslovi	- Ugovaranje javnog nastupa
Administrativni poslovi	- Vođenje poslovne dokumentacije
Poslovi rukovođenja	- Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla
Nadzor rada	- Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla
Obezbjediavanje kvaliteta	- Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa
Održavanje i popravke	- Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup
Komunikacija	- Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima
Očuvanje zdravlja i okoline	- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Analizira javni nastup u odnosu na ciljnu grupu, povod, vrijeme i mjesto nastupa
- Planira potrebna **sredstva** i **podršku** za realizaciju javnog nastupa

Sredstva: scena, rasvjeta, ozvučenje, instrumenti i dr.

Podrška: logistička podrška i medijska promocija

- Izrađuje plan aktivnosti za realizaciju javnog nastupa
- Dostavlja definisanu **listu zahtjeva** izvođača za realizaciju programa realizatoru programa

Lista zahtjeva izvođača: rajder lista (rider list), input lista, lista binske opreme, stejdž plot (stage plot) i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove marketinga i menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Priprema za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Vršiti odabir muzičkog repertoara, u skladu sa analizom nastupa
- Pribavlja potrebni notni materijali, u skladu sa repertoarom
- Formira ansambl, u skladu sa odabranim repertoarom
- Uvježbava izabrani muzički repertoar samostalno i/ili u grupi - ansamblu
- Dogovara termine i realizuje **probe** pred javni nastup
 - Proba:** akustička/tonska, generalna i kostimska
- Ugovora logističku podršku za javni nastup, po potrebi
- Vršiti provjeru pripremljenosti pomoćnog prostora za korišćenje pred javni nastup

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzički repertoar – klasični, popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)
- Vrste i sastav ansambala
- Osnove menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema
- Autorska prava

3.2.2. Ključni posao: Priprema mjesta za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Provjerava ispunjenost sa liste zahtjeva za realizaciju javnog nastupa
- Vršiti korekcije u odnosu na ispunjenost liste zahtjeva, u cilju usaglašavanja aktivnosti
- Daje instrukcije nadležnim za postavljanje **inventara** na scenu
Inventar: stolice, notni stalci, praktikabli, paravani i dr.
- Pozicionira se na scenu u odnosu na stejdž plot

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Tonska oprema
- Muzički instrumenti
- Vrste i sastav muzičkih ansambala

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Usaglašava intonaciju instrumenta prema dogovorenom štimu (frekvenciji kamertona)
- Izvodi **pripremne vježbe** pred javni nastup
 - Pripremne vježbe:** tjelesne vježbe, vježbe disanja, koncentracije i dr.
- Vršiti usviravanje u cilju pripreme za nastup
- Daje instrukcije ton majstoru (dizajneru zvuka) prilikom podešavanja tonskog/akustičkog balansa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Štimovanje instrumenta – definicija, vrste i načini
- Usviravanje
- Pripreme za javni nastup (tjelesne vježbe, vježbe disanja i koncentracije)

3.3.2. Ključni posao: Tonska/ akustička proba

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Procjenjuje akustičnost sale radi usklađivanja dinamike i načina muzičkog izvođenja
- Podešava balans među članovima ansambla, u skladu sa akustikom instrumenata i prostorom
- Provjerava funkcionalnost **tonske opreme** sa ton majstorom (dizajnerom zvuka)

Tonska oprema: mikrofoni, zvučnici, pojačala, kablovi, di-boksovi, miksete, monitoring i dr.

- Daje sugestije ton majstoru u stvaranju konačne zvučne slike

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove akustike
- Tonska oprema

3.3.3. Ključni posao: Javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Uspostavlja **komunikaciju sa publikom** tokom javnog nastupa

Komunikacija sa publikom: verbalna, neverbalna, interakcija

- Izvodi predviđeni **muzički repertoar** samostalno ili u grupi - ansamblu po notnom ili bez notnog zapisa

Muzički repertoar: klasični i popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)

- Izvodi interpretaciju dajući poseban doprinos interpretaciji kroz lično shvatanje muzičkog djela

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Osnove komunikologije
- Muzička animacija

3.3.4. Ključni posao: Završni poslovi nakon javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Ostvaruje kontakt sa publikom nakon nastupa po sopstvenom nahođenju ili po dogovoru sa poslodavcem
- Odlaze notni materijal na odgovarajući način
- Čisti i pakuje instrument na odgovarajući način
- Odlaze garderobu i kostime na odgovarajući način
- Daje izjave za medije, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Sociologija kulture
- Psihologija
- Lična i radna higijena

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Ugovaranje javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Pregovara sa poslodavcima o uslovima ugovora za javni nastup
- Vršiti kalkulaciju troškova i definiše cijenu nastupa
- Potpisuje ugovor o javnom nastupu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove preduzetništva
- Poslovna administracija

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje poslovne dokumentacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Vodi evidenciju o realizovanim javnim nastupima
- Arhivira audio i video zapise sa javnih nastupa i objave u medijima
- Arhivira promotivni materijal na odgovarajući način u skladu sa procedurama
- Ažurira **personalni dosije**

Personalni dosije: diplome, sertifikati, licence, ugovori, rješenja i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna administracija

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

3.6.1. Ključni posao: Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista: <ul style="list-style-type: none">- Organizuje aktivnosti manjeg muzičkog ansambla- Rukovodi aktivnostima na realizaciji javnog nastupa
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Osnove menadžmenta u kulturi

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

3.7.1. Ključni posao: Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista: - Vršiti nadzor realizacije preuzetih obaveza članova manjeg muzičkog ansambla po kvalitetu i dinamici
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
- Osnove preduzetništva

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Izvršava obaveze, u skladu sa etičkim kodeksom
- Izvodi muzički repertoar poštujući sve elemente muzičkog teksta i stilske karakteristike izabranog žanra
- Analizira kritike nakon nastupa sa ciljem unapređenja kvaliteta izvođenja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Etički kodeks
- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Komunikologija
- Muzička animacija

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Redovno održava instrument i opremu za nastup
- Čuva instrument i opremu, u skladu sa uputstvima proizvođača

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Održavanje instrumenta

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Komunicira sa saradnicima, publikom i medijima na maternjem i najmanje jednom svjetskom jeziku, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije, timskog rada, protokola i bontona
- Koristi stručnu terminologiju u komunikaciji
- Komunicira sa članovima ansambla i publikom tokom nastupa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Komunikologija
- Stručna terminologija
- Strani jezik
- Protokol i bonton

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Gitarista:

- Sprovodi postupke i mjere zaštite zdravlja na radu
- Koristi instrument, sredstva i opremu za rad na ispravan način u svrhu očuvanja zdravlja i životne sredine
- Sortira i odlaže otpad iz procesa rada na način koji ne ugrožava sopstveno zdravlje, zdravlje saradnika i publike i životnu sredinu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Zaštita i zdravlje na radu
- Zaštita životne sredine

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Humanistika i umjetnost Podsektor: Umjetnost
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ ISCO-u	2652 Muzičari, instrumentalisti, pjevači i kompozitori
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Gitarista radi individualno ili u muzičkim ansamblima, sa ili bez ozvučenja. Rad se odvija u zatvorenim i otvorenim prostorima u različitim uslovima za izvođenje, sjedeći ili stojeći.
Srodna zanimanja	Oboista, Flautista, Fagotista, Harfista, Harmonikaš, Hornista, Klarinetista, Klavirista, Kontrabasista, Oboista, Perkusionista, Saksofonista, Solo pjevač, Trombonista, Trubač, Violinista, Violista i Violončelisa
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Gitarista/ Gitaristkinja

Kod dokumenta: SZ-020241-GITAR

Datum usvajanja dokumenta: 03. aprila 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Borjan Radović, spec. art-gitarista, samostalni savjetnik I, Ministarstvo prosvjete
2. Vanja Vukčević, magistar muzičke pedagogije, organizator, JU Muzički centar Crne Gore
3. Nataša Popović, MA kamerne muzike, docent, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
4. Šukrija Serhatlić, stručni učitelj, šef narodnog orkestra, JU Kulturo-informativni centar „Budo Tomović“
5. Dario Krivokapić, MA hornista, orkestarski muzičar-drugi hornista i dirigent, JU Muzički centar Crne Gore - Gradska muzika Kotor
6. Mira Popović, diplomirani muzičar, nastavnik solfeđa, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić" Podgorica
7. Danijel Cerović, MA gitarista, docent na predmetima gitara i kamerna muzika, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore

Koordinatori:

Dušan Bošković, diplomirani geograf-turizmolog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
KOZMETIČKI TEHNIČAR/KOZMETIČAKA TEHNIČARKA ZA MASAŽU I
TRETMANE TIJELA

1. Standard za zanimanje Kozmetički tehničar/Kozmetička tehničarka za masažu i tretmane tijela, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-3 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Danom stupanja na snagu ovog rješenja prestaje da važi Rješenje o standardu zanimanja Medicinski kozmetičar/Medicinska kozmetičarka, broj 0302-2444/10-2 od 5.7.2011. godine („Službeni list CG“, broj 43/11).
4. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-67/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

**KOZMETIČKI TEHNIČAR/ KOZMETIČKA
TEHNIČARKA ZA MASAŽU I TRETMANE
TIJELA**

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: KOZMETIČKI TEHNIČAR/ KOZMETIČKA TEHNIČARKA ZA MASAŽU I TRETMANE TIJELA

NIVO: IV1

OPIS ZANIMANJA:

Kozmetički tehničar za tretmane i masažu tijela vrši prijem klijenata u kozmetičkom salonu, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i bontona. Izvodi procedure depilacije lica i tijela. Izvodi kozmetoterapijsku masažu tijela primjenjujući masažne hvatove. Izvodi anticelulit procedure i predlaže odgovarajući higijensko-dijetetski režim. Izvodi kozmetoterapijske i fototerapijske procedure koristeći različite aparate. Izvodi fotoestetske procedure ukazujući na rizike od štetnog dejstva vještačkih UV zraka. Vrši prezentaciju i prodaju preparata za kućnu njegu tijela. Obavlja završne poslove u kozmetičkom salonu sprovodeći mjere asepsa i antisepsa radnog prostora, aparata i pribora za rad.

KOMPETENCIJE

Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Analizira i planira aktivnosti u cilju pripreme za njihovu realizaciju
- Organizuje sopstveni rad i rad osoblja za izvođenje procedure tretmana tijela
- Priprema radno mjesto i resurse za izvođenje procedure tretmana tijela
- Vrši ličnu pripremu za izvođenje procedure tretmana tijela
- Vrši prijem klijenata u kozmetičkom salonu, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i bontona
- Izvodi procedure depilacije
- Izvodi kozmetoterapijsku masažu tijela
- Izvodi anticelulit procedure
- Izvodi aparaturne kozmetoterapijske procedure
- Izvodi fototerapijske procedure
- Izvodi fotoestetske procedure
- Vrši prezentaciju kozmetičkih preparata za kućnu njegu tijela
- Obavlja završne poslove u kozmetičkom salonu
- Vrši nabavku opreme, aparata i repromaterijala
- Vrši finansijsko poslovanje u kozmetičkom salonu
- Vodi radnu dokumentaciju
- Rukovodi osobljem za izvođenje procedura tretmana tijela
- Vrši nadzor nad poslovima osoblja pri izvođenju procedure tretmana tijela
- Sprovodi postupke za kontrolu kvaliteta rada
- Vrši osnovno održavanje aparata, opreme i pribora za rad

- Obavlja komunikaciju sa saradnicima, poslovnim partnerima i klijentima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Sprovodi postupke i mjere za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	<ul style="list-style-type: none"> - Analiziranje i planiranje aktivnosti u cilju pripreme za njihovu realizaciju - Organizacija sopstvenog rada i rada osoblja za izvođenje procedure tretmana tijela
Priprema posla i radnog mjesta	<ul style="list-style-type: none"> - Pripremanje radnog mjesta za izvođenje procedure tretmana tijela - Pripremanje resursa za izvođenje procedure tretmana tijela - Lična priprema za izvođenje procedure tretmana tijela
Operativni poslovi	<ul style="list-style-type: none"> - Prijem klijenata u kozmetičkom salonu - Izvođenje procedura depilacije - Izvođenje kozmetoterapijske masaže tijela - Izvođenje anticelulit procedura - Izvođenje aparaturnih kozmetoterapijskih procedura - Izvođenje fototerapijskih procedura - Izvođenje fotoestetskih procedura - Presentacija kozmetičkih preparata za kućnu njegu tijela - Završni poslovi u kozmetičkom salonu
Komercijalni poslovi	<ul style="list-style-type: none"> - Nabavka opreme, aparata i repromaterijala - Finansijsko poslovanje u kozmetičkom salonu
Administrativni poslovi	<ul style="list-style-type: none"> - Vođenje radne dokumentacije
Poslovi rukovođenja	<ul style="list-style-type: none"> - Rukovođenje osobljem za izvođenje procedure tretmana tijela
Nadzor rada	<ul style="list-style-type: none"> - Vršenje nadzora nad poslovima osoblja pri izvođenju procedure tretmana tijela
Obezbjedivanje kvaliteta	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje postupaka za kontrolu kvaliteta rada
Održavanje i popravke	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovno održavanje aparata, opreme i pribora za rad
Komunikacija	<ul style="list-style-type: none"> - Obavljanje komunikacije sa saradnicima i poslovnim partnerima - Obavljanje komunikacije sa klijentima
Očuvanje zdravlja i okoline	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu - Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiziranje i planiranje aktivnosti u cilju pripreme za njihovu realizaciju

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar masažu i tretmane tijela:

- Pregleda dnevni raspored zakazanih tretmana tijela, u cilju planiranja redoslijeda aktivnosti
- Analizira raspoložive **resurse**, za izvođenje procedura tretmana tijela
Resursi: osoblje, kabine, oprema, aparati, preparati, pribor i dr.
- Planira sopstveni rad i rad ostalog osoblja, u skladu sa rasporedom zakazanih tretmana tijela
- Analizira mogućnost zakazivanja novih termina, na osnovu trenutnih zahtjeva klijenata, u skladu sa procjenom raspoloživih resursa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Organizacija rada u kozmetičkom salonu
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije

3.1.2. Ključni posao: Organizacija sopstvenog rada i rada osoblja za izvođenje procedure tretmana tijela

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Procjenjuje vrijeme trajanja zakazanih tretmana, u skladu sa zahtjevima klijenata
- Organizuje osoblje za izvođenje zakazanih tretmana tijela, u cilju uspješne realizacije planiranih aktivnosti
- Organizuje raspored korišćenja **resursa** potrebnih za realizaciju procedure tretmana tijela

Resursi: oprema, aparati, preparati, pribor i dr.

- Organizuje posao racionalno i ekonomično, ne dozvoljavajući da klijenti čekaju
- Organizuje sprovođenje mjera asepse i antiseptike prije i nakon izvođenja procedure tretmana tijela
- Organizuje radne sastanke sa osobljem, u cilju uspješnijeg poslovanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Organizacija rada u kozmetičkom salonu
- Mjere asepse i antiseptike

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Pripremanje radnog mjesta za izvođenje procedure tretmana tijela

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Provjetrava radne prostorije u cilju stvaranja odgovarajućih uslova za rad
- Osigurava da je higijena radnih i pomoćnih prostorija sprovedena pomoću odgovarajućih **dezinfekcionih sredstava**
Dezinfekciona sredstva: formalin, etil-alkohol 70%, asepsol, primosept, povidon-jodid i dr.
- Vrš **pripremu radne površine** za izvođenje procedura tretmana tijela, u cilju obezbjeđivanja komfora klijenta
Priprema radne površine: postavljanje navlake, peškira i ubrusa na kozmetički ležaj, postavljanje preparata na pomoćna kozmetička kolica i dr.
- Prilagođava adekvatnu temperaturu radne prostorije, u cilju obezbjeđivanja komfora klijenata
- Prilagođava adekvatno osvetljenje, u skladu sa potrebama procedure tretmana tijela
- Vrš **odabir odgovarajuće muzike** u cilju postizanja prijatne atmosfere za rad

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Mjere asepsa i antiseptika
- Organizacija rada u kozmetičkom salonu

3.2.2. Ključni posao: Pripremanje resursa za izvođenje procedure tretmana tijela

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Osigurava da je odgovarajuća **kozmetička oprema** za izvođenje procedura tretmana tijela obezbijedena i pripremljena za rad

Kozmetička oprema: paravan, kozmetički ležaj, kozmetička lupa, kozmetička stolica, pomoćna kozmetička kolica, sterilizator i dr.

- Vršiti pripremu odgovarajućih **aparata** za sprovođenje procedura tretmana tijela, u skladu sa uputstvom proizvođača

Aparati: ultrazvučni aparat za tijelo, aparat za elektromišićnu stimulaciju, aparat za neinvazivnu mezoterapiju, termo čebe i dr.

- Vršiti pripremu odgovarajućih **preparata, pribora i materijala** za izvođenje procedure tretmana tijela

Preparati: kontaktni gel, maske, pilinzi, pakovanja, serumi, termo gelovi, ulja, kreme, i dr.

Pribor i materijal: posude, četke, špatule, kozmetičke folije, higijenski ubrusi, higijenski veš, peškiri za jednokratnu upotrebu, higijenske rukavice, zaštitne maske i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Organizacija rada u kozmetičkom salonu
- Oprema, preparati, pribor i materijal za izvođenje procedure tretmana tijela
- Aparati za izvođenje procedura tretmana tijela

3.2.3. Ključni posao: Lična priprema za izvođenje procedure tretmana tijela

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Nositi propisanu radnu uniformu, u skladu sa kodeksom oblačenja u kozmetičkom salonu
- Usklađuje **estetski i higijenski izgled**, u skladu sa profesionalnim likom kozmetičara
 - Estetski i higijenski izgled:** uredna kosa i nokti, skladna šminka, diskretan miris i dr.
- Vršiti pranje i dezinfekciju ruku prije i nakon izvođenja procedure tretmana tijela
- Stavlja zaštitne rukavice prije sprovođenja procedure tretmana tijela, u cilju zaštite od **direktnog i indirektnog prenosa** mogućih zaraznih bolesti
 - Direktan prenos:** prenos kontaktom, fizičkim dodirima i dr.
 - Indirektan prenos:** prenos preko predmeta, vode i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Profesionalni lik kozmetičara
- Mjere asepse i antiseptike

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Prijem klijenata u kozmetičkom salonu

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Ljubazno dočekuje klijenta u cilju dobrodošlice, poštujući pravila bontona
- Preuzima kaput i torbu od klijenta, u cilju obezbjeđivanja komfora
- Uzima lične podatke od klijenta i evidentira ih u odgovarajućoj formi
- Upućuje klijenta u odgovarajuću kabinu za izvođenje procedure, u skladu sa redosljedom zakazanih tretmana

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije u poslovanju
- Poznavanje stranog jezika

3.3.2. Ključni posao: Izvođenje procedure depilacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Upućuje klijenta na **pripremne aktivnosti** u cilju privremenog uklanjanja malja procedurom depilacije, u zavisnosti od dijela tijela ili lica koji se depilira

Pripremne aktivnosti: oslobađanje viška odjeće i nakita, oblačenje higijenskog veša, po potrebi, zauzimanje udobnog položaja na pripremljenom ležaju i dr.

- Vršiti vizuelni pregled kože klijenta u cilju utvrđivanja postojanja **kontraindikacija** za privremeno uklanjanje malja procedurom depilacije

Kontraindikacije: herpes, mladeži, hormonska dlakavost, akne, folikulitis, proširene vene i dr.

- Vršiti odabir odgovarajuće **mehaničke metode depilacije**

Mehaničke metode depilacije: depilacija toplim voskom, depilacija hladnim voskom, depilacija šećernom pastom, depilacija film voskom i dr.

- Aplikuje odgovarajući vosak ili šećernu pastu na dio tijela koji se depilira, u skladu sa metodom depilacije

- Vršiti privremeno uklanjanje malja sa dijela tijela ili lica koji se depilira, primjenom odgovarajućih metoda i **pribora** za rad

Pribor: špatule za depilaciju, papirne trake za depilaciju, sredstvo za uklanjanje voska

- Manuelno aplikuje odgovarajući **preparat** za njegu i umirenje kože nakon depilacije

Preparat: mlijeko, krema, talk i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Funkcija i rast dlake
- Promjene i nepravilnosti na koži
- Pribor i preparati za izvođenje procedure depilacije
- Metode i tehnike izvođenja depilacije
- Poslovna komunikacija

3.3.3. Ključni posao: Izvođenje kozmetoterapijske masaže tijela

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Upućuje klijenta na **pripremne aktivnosti** u cilju izvođenja opšte ili **parcijalne kozmetoterapijske masaže** tijela

Pripremne aktivnosti: oslobađanje viška odjeće i nakita, zauzimanje udobnog položaja na pripremljenom ležaju i dr.

Parcijalna kozmetoterapijska masaža: masaža lica, vrata i dekoltea, masaža leđa, masaža abdomena, masaža gornjih ili donjih ekstremiteta i dr.

- Nanosi odgovarajuće **masažno sredstvo** na kožu klijenta, pokretima glađenja, u cilju postizanja bolje relaksacije na početku masaže

Masažno sredstvo: ulje za masažu, kreme za masažu i dr.

- Vršiti kozmetoterapijsku masažu, primjenjujući odgovarajuće **masažne hvatove i međuhvatove**, u cilju očuvanja estetskog izgleda i unapređivanja zdravlja

Masažni hvatovi: glađenje, trljanje, gnječenje, lupkanje i vibracije

Masažni međuhvatovi: češljanje, kompesija, štipkanje, istezanje, rastresanje i dr.

- Vršiti tretiranje miogelozna na pojedinim djelovima tijela, u slučaju njihovog identifikovanja, primjenjujući odgovarajuće masažne hvatove i međuhvatove
- Uklanja višak masažnog sredstva sa tijela klijenta, korišćenjem higijenskog ubrusa
- Informiše klijenta o daljem toku tretmana, u cilju očuvanja estetskog izgleda i unapređivanja zdravlja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Anatomija i fiziologija tijela
- Podjela i redosljed masaže
- Fiziološko dejstvo masaže
- Sastav i dejstvo masažnih preparata
- Postupak izvođenja kozmetoterapijske masaže
- Poslovna komunikacija

3.3.4. Ključni posao: Izvođenje anticelulit procedura

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Upućuje klijenta na **pripreme aktivnosti** u cilju izvođenja odgovarajuće **anticelulit procedure**
 - Pripreme aktivnosti:** oslobađanje viška odjeće i nakita, mjerenje tjelesne težine i obima, zauzimanje udobnog položaja na pripremljenom ležaju, pravilno pokrivanje klijenta i dr.
 - Anticelulit procedure:** anticelulit masaže, preparativni anticelulit tretmani i dr.
- Uzima podatke od klijenta u cilju upoznavanja njegovih **životnih navika** i zdravstvenog stanja
 - Životne navike:** fizička aktivnost, način ishrane, pušenje, unos tečnosti i dr.
- Vršiti vizuelni pregled estetskog izgleda tijela klijenta, u cilju utvrđivanja mogućih **kontraindikacija** za izvođenje anticelulit masaže
 - Kontraindikacije:** trudnoća, laktacija, menstrualni ciklus, proširene vene, izraženi kapilari, hematoma i dr.
- Sprovodi palpatorni pregled kože u cilju određivanja stadijuma i oblika celulita
- Nanosi odgovarajući preparat na kožu klijenta, pokretima glađenja, u cilju postizanja bolje cirkulacije tijela
- Vršiti anticelulit masažu, kombinujući odgovarajuće **masažne hvatove** energičnim pokretima
 - Masažni hvatovi:** glađenje, trljanje, gnječenje, rastresanje, restezanje i dr.
- Aplikuje odgovarajući preparat na kožu klijenta, u cilju izvođenja **preparativnog anticelulit tretmana**
 - Preparativni anticelulit tretman:** vacuslim, gipsane bermude, detoks pakovanje i dr.
- Informiše klijenta o daljem toku tretmana, u cilju postizanja boljih rezultata

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Stadijumi i oblici celulita
- Sastav i dejstvo anticelulit preparata
- Postupak izvođenja anticelulit masaže
- Zdravi stilovi života
- Uticaj ishrane na estetski izgled
- Poslovna komunikacija

3.3.5. Ključni posao: Izvođenje aparaturnih kozmetoterapijskih procedura

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Upućuje klijenta na **pripremne aktivnosti** u cilju izvođenja tretmana primjenom aparata
 - Pripremne aktivnosti:** oslobađanje viška odjeće i nakita, zauzimanje udobnog položaja na pripremljenom ležaju i dr.
- Uzima podatke od klijenta u cilju upoznavanja njegovih **životnih navika** i zdravstvenog stanja
 - Životne navike:** fizička aktivnost, način ishrane, pušenje, unos tečnosti i dr.
- Vršiti vizuelni pregled estetskog izgleda tijela klijenta, u cilju izbora odgovarajućeg aparata
- Vršiti pripremu odgovarajućeg **pribora, materijala** i **aparata** za izvođenje tretmana
 - Pribor i materijal:** sonde, špatula, pamučna vata, kontaktni gel, higijenski ubrusi, dezinfekciono sredstvo, sunđer, elektrode, elastične trake i dr.
 - Aparati:** ultrazvučni aparat za tijelo, aparat za elektromišićnu stimulaciju tijela, aparat za neinvazivnu mezoterapiju, termo čebe i dr.
- Izvodi tretman aparatom odgovarajuće **namjene**, koristeći odgovarajući pribor, u skladu sa procedurom i uputstvom proizvođača
 - Namjena:** poboljšanje trofike tkiva, poboljšanje cirkulacije, poboljšanje ishrane kože i metabolizma, poboljšanje elastičnosti, eliminacija štetnih produkata metabolizma, elektrostimulacija mišića i dr.
- Izvodi **završne procedure** nakon tretmana tijela aparatom
 - Završne procedure:** uklanjanje kontaktnog gela, uklanjanje elektroda, uklanjanje zaštitnih traka i dr.
- Informiše klijenta o daljem toku tretmana, u cilju postizanja boljih rezultata

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Pribor, materijal, aparati i preparati za izvođenje aparaturnog tretmana tijela
- Mjere asepsa i antiseptika
- Način rukovanja aparatima za izvođenje tretmana tijela
- Zdravi stilovi života
- Uticaj ishrane na estetski izgled
- Poslovna komunikacija

3.3.6. Ključni posao: Izvođenje fototerapijskih procedura

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Upućuje klijenta na **pripremne aktivnosti** u cilju izvođenja fototerapijskih procedura i zaštite kože
 - Pripremne aktivnosti:** oslobađanje viška odjeće u skladu sa regijom koja se tretira, skidanje nakita i metala sa tijela klijenta, čišćenje kože od parfema, dezodoransa i šminke, zaštita permanentne šminke, informisanje klijenta o trajanju i subjektivnom osjećaju prilikom izvođenja procedure i dr.
- Vršiti pregled klijenta u cilju utvrđivanja **promjene na koži**
 - Promjene na koži:** keratoze, mladeži, nodusi, ciste, akne, promjena boje kože, fleke, ožiljci, kapilari i dr.
- Vršiti odabir odgovarajuće **fototerapijske procedure**, dužine i jačine ekspozicije, na osnovu utvrđenog stanja kože
 - Fototerapijske procedure:** Bioptron lampa, IC lampa i dr.
- Aplikuje odgovarajuće zrake na kožu klijenta, u skladu sa fototerapijskom procedurom
- Aplikuje odgovarajući preparat za oksigenaciju na kožu klijenta, u cilju produženog dejstva aplikovanih zraka
- Informiše klijenta o daljem toku tretmana, u cilju postizanja boljih rezultata

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Promjene na koži
- Biološko djelovanje i doziranje fototerapijskih procedura
- Aparati za izvođenje fototerapijske procedure
- Dejstvo i primjena fototerapijskih procedura
- Mjere asepse i antiseptike
- Poslovna komunikacija

3.3.7. Ključni posao: Izvođenje fotoestetskih procedura

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Informiše klijenta o štetnom dejstvu primjene vještačkih UV zraka
- Upućuje klijenta na **pripremne aktivnosti** u cilju izvođenja fotoestetskih procedura i zaštite kože
 - Pripremne aktivnosti:** oslobađanje viška odjeće, skidanje nakita i metala sa tijela klijenta, čišćenje kože od parfema, dezodoransa i šminke, zaštita permanentne šminke, informisanje klijenta o trajanju i subjektivnom osjećaju prilikom izvođenja procedure i dr.
- Vrší pregled klijenta u cilju utvrđivanja **nepravilnosti** i **promjene na koži**
 - Nepravilnosti:** promjena boje kože, suvoća kože, fleke, ožiljci, kapilari, mladeži i dr.
 - Promjene na koži:** keratoze, mladeži, nodusi, ciste, akne i dr.
- Vrší **pripremu solarijuma** za izvođenje fotoestetske procedure
 - Priprema solarijuma:** dezinfekcija akrilnih ploča solarijuma, provjera ispravnosti lampi i dr.
- Uključuje solarijum i podešava **parametre**, uz mogućnost parcijalnog sunčanja lica i tijela
 - Parametri:** dužina trajanja sunčanja, ventilacija, vodena prašina, muzika i dr.
- Vrší dezinfekciju akrilnih ploča solarijuma, nakon isključivanja, odgovarajućim dezinfekcionim sredstvima
- Savjetuje klijenta o korišćenju odgovarajućih preparata, u cilju hidratacije kože

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Štetno dejstvo UV zraka na koži
- Način rada i rukovanje solarijumom
- Osnovne eflorescence na koži
- Mjere asepsa i antiseptike
- Poslovna komunikacija

3.3.8. Ključni posao: Prezentacija kozmetičkih preparata za kućnu njegu tijela

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Savjetuje klijenta o značaju redovne kućne njege kože tijela
- Informiše klijenta o ponudi kozmetičkih preparata, u cilju njihovog pravilnog odabira za kućnu njegu tijela
- Informiše klijenta o posljedicama uslijed neadekvatne kućne njege tijela
- Predlaže klijentu korišćenje testera kozmetičkih preparata za kućnu njegu tijela, prema procijenjenim potrebama kože

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Tipovi i stanja kože
- Sastav i dejstvo kozmetičkih preparata
- Tehnike prezentacije kozmetičkih preparata i usluga
- Poznavanje stranog jezika
- Poslovna komunikacija

3.3.9. Ključni posao: Završni poslovi u kozmetičkom salonu

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Sprovodi **postupak zbrinjavanja klijenta** nakon izvršene procedure tretmana tijela, u skladu sa protokolom rada

Postupak zbrinjavanja klijenta: uklanjanje higijenskih ubrusa, vraćanje nakita, dodavanje garderobe i dr.

- Ispraća klijenta do recepcije poštujući pravila bontona
- Odlaze upotrebljeni pribor za rad, primjenjujući mjere asepse i antiseptike, u skladu sa procedurom u kozmetičkom salonu
- Vršiti isključivanje elektronskih uređaja i aparata, u skladu sa procedurom u kozmetičkom salonu
- Vršiti sakupljanje i odlaganje otpada na odgovarajući način, u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Mjere asepse i antiseptike
- Mjere za zaštitu na radu, zaštitu okoline i očuvanje zdravlja

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Nabavka opreme, aparata i repromaterijala

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Izrađuje specifikaciju potrebne **kozmetičke opreme** i **aparata** za izvođenje procedure tretmana tijela
 - Kozmetička oprema:** kozmetički ležajevi, kozmetičke stolice, pomoćna kozmetička kolica, kozmetička lupa, sterilizator i dr.
 - Aparati:** ultrazvučni aparat za tijelo, aparat za elektromišićnu stimulaciju tijela, termo ćebe, aparat za neinvazivnu mezoterapiju i dr.
- Izrađuje specifikaciju potrebnog **repromaterijala**
 - Repromaterijal:** pribor, kozmetički preparati, dezinfekciona sredstva, sredstva za higijenu i dr.
- Prikuplja ponude od dobavljača za nabavku potrebne opreme, aparata i repromaterijala
- Naručuje potrebnu opremu, aparate i repromaterijal od izabranog dobavljača
- Vršiti vizuelnu provjeru ispravnosti primljene opreme, aparata i repromaterijala
- Raspoređuje primljenu opremu, aparate i repromaterijal na odgovarajuće mjesto

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Izrada sprecifikacije potrebne opreme, aparata i repromaterijala
- Inovacije ponuda na tržištu

3.4.2. Ključni posao: Finansijsko poslovanje u kozmetičkom salonu

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Formira cjenovnik usluga na osnovu uloženeog rada i potrošnje repromaterijala
- Izrađuje kalkulaciju repromaterijala i preparata za kućnu njegu
- Vršti naplatu izvršenih usluga na osnovu formiranog cjenovnika
- Vršti prodaju kozmetičkih preparata za kućnu njegu tijela na osnovu formiranog cjenovnika
- Vodi finansijska i materijalna razduženja i zaduženja
- Promoviše usluge kozmetičkog salona putem različitih **sredstava informisanja**
Sredstva informisanja: društvene mreže, elektronski i pisani mediji, propagandni materijal i dr.
- Vršti uplatu dnevnih pazara, u skladu sa procedurom
- Istražuje tržište i aktivnosti konkurencije u cilju poboljšanja kvaliteta sopstvenog poslovanja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Način formiranja cjenovnika
- Način formiranja maloprodajnih cijena
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije
- Poznavanje rada na registar kasi
- Obračun izvršenih usluga
- Marketing i menadžment usluga

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje radne dokumentacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Vodi evidenciju o zakazanim terminima klijenata, u pisanoj ili elektronskoj formi
- Vodi evidenciju o posjetama klijenata, pruženim uslugama i prodatim preparatima, u pisanoj ili elektronskoj formi
- Unosi podatke o izdatim računima klijentima u odgovarajuće evidencije
- Vodi evidenciju o zaduženom i utrošenom repromaterijalu u odgovarajućoj formi
- Vodi evidenciju o servisiranju i održavanju opreme i drugih aparata u odgovarajućoj formi

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije
- Način vođenja evidencije radne dokumentacije

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

3.6.1. Ključni posao: Rukovođenje osobljem za izvođenje procedure tretmana tijela

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Utvrđuje dnevni raspored osoblja za izvođenje različitih procedura tretmana tijela
- Vršiti podjelu poslova prema raspoloživim resursima, u skladu sa zakazanim procedurama
- Koordinira radom osoblja tokom izvođenja procedura tretmana tijela
- Prikuplja povratne informacije od osoblja, u cilju unapređivanja kvaliteta rada
- Organizuje radne sastanke u cilju analize uspješnosti izvršenih procedura

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Organizacija rada u kozmetičkom salonu
- Osnove rukovođenja

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

3.7.1. Ključni posao: Vršenje nadzora nad poslovima osoblja pri izvođenju procedure tretmana tijela

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Upućuje osoblje na pravilan način korišćenja aparata, pribora i sredstava za rad
- Vršiti nadzor nad osobljem, pri izvođenju procedure tretmana tijela
- Vršiti nadzor nad sprovođenjem mjera za zaštitu na radu, zaštitu okoline i očuvanje zdravlja u toku procedure tretmana tijela

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Organizacija rada u kozmetičkom salonu
- Sigurnosne procedure prilikom izvođenja procedure tretmana tijela

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka za kontrolu kvaliteta rada

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Izvršava poslove i radne zadatke, u skladu sa važećim pravilima i propisima iz oblasti estetske njege
- Korisiti i kontroliše pravilnu upotrebu opreme, aparata i pribora, u skladu sa preporukama i uputstvima proizvođača
- Kontroliše kvalitet izvedene procedure tretmana tijela
- Informiše se o inovacijama na tržištu, u cilju unapređenja kvaliteta rada

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Normativi u kozmetičkoj djelatnosti
- Standardi, procedure i propisi u kozmetičkoj djelatnosti
- Trendovi iz oblasti kozmetike

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Osnovno održavanje aparata, opreme i pribora za rad

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Pravilno koristi aparate, opremu i pribor za rad u kozmetičkom salonu
- Vršiti redovno čišćenje aparata, opreme i pribora za rad, prije i nakon korišćenja, u skladu sa uputstvom proizvođača
- Vršiti kontrolu ispravnosti aparata i pribora za rad u kozmetičkom salonu
- Vršiti prijavu kvara aparata za izvođenje procedure tretmana lica, odgovarajućem servisu
- Vršiti pripremu i slanje aparata na servisiranje, u skladu sa uputstvima proizvođača

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Način odlaganja aparata, opreme i pribora za rad u kozmetičkom salonu
- Način korišćenja aparata, opreme i pribora za rad u kozmetičkom salonu

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Obavljanje komunikacije sa saradnicima i poslovnim partnerima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Uspostavlja komunikaciju sa saradnicima, u cilju obezbjeđivanja potrebnih resursa za obavljanje procedura tretmana tijela, koristeći stručnu terminologiju
- Uspostavlja komunikaciju sa saradnicima, u cilju planiranja rasporeda radnog vremena i korišćenja odmora
- Uspostavlja komunikaciju sa poslovnim partnerima, u cilju prikupljanja detaljnijih informacija o novim kozmetičkim proizvodima i aparatima, koristeći stručnu terminologiju na maternjem ili stranom jeziku
- Obavlja komunikaciju sa saradnicima i poslovnim partnerima telefonom, u pisanoj formi, elektronskom poštom ili lično, koristeći pravila poslovne komunikacije

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Primjena stručne terminologije
- Pravila individualnog i timskog rada
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije
- Poznavanje stranog jezika

3.10.2. Ključni posao: Obavljanje komunikacije sa klijentima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Prima zahtjeve od klijenata u cilju dogovora o pružanju usluga
- Obavještava klijente o slobodnim terminima za zakazivanje tretmana
- Savjetuje klijente o izboru tretmana tijela i dužini njegovog trajanja
- Daje preporuku klijentima o daljem toku tretmana i korišćenju preparata za kućnu njegu
- Pruža detaljne informacije klijetima o proceduri tretmana tijela
- Obavlja komunikaciju sa klijentima telefonom, putem društvenih mreža, elektronskom poštom ili lično, koristeći pravila poslovne komunikacije
- Riješava **nepredvidive situacije**, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i procedurom u salonu

Nepredvidive situacije: otkazivanje termina, reklamacija i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Primjena stručne terminologije
- Pravila individualnog i timskog rada
- Upotreba informaciono-komunikacione tehnologije
- Poznavanje stranog jezika

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Pravilno koristi aparate i opremu, prema utvrđenoj proceduri i uputstvima proizvođača
- Primjenjuje higijensko-tehničke mjere zaštite prilikom rada u kozmetičkom salonu
- Koristi zaštitna sredstva i opremu prilikom rada, u skladu sa standardima i uputstvima proizvođača
- Bezbjedno odlaže oštre i kontaminirane predmete u cilju sprečavanja mogućih povreda i prenošenja bolesti
- Pruža prvu pomoć saradniku i/ili klijentu u slučaju povrede na radu, u skladu sa procedurom

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Mjere higijensko-tehničke zaštite za rad u kozmetičkom salonu
- Zaštitna sredstva i oprema
- Osnove pružanja prve pomoći

3.11.2. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela:

- Sprovodi preventive mjere za očuvanje sopstvenog zdravlja, zdravlja svojih saradnika i klijenata
- Sprovodi tretmane izbegavajući supstance koje su opasne po zdravlje i nisu za kozmetičku upotrebu
- Održava radni prostor čistim i urednim prije početka i nakon završenog posla
- Sortira različite vrste otpadnog materijala na odgovarajući način i u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine
- Odlaže otpad na odgovarajući način i u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Vrste profesionalnih oboljenja kao posljedica rada u kozmetičkom salonu
- Značaj očuvanja životne sredine
- Ekološki standardi za odlaganje otpadnog materijala
- Mjere asepse i antiseptike
- Procedure reciklažnog postupka i iskorišćenja hemijskog, metalnog, plastičnog, papirnog i drugog otpadnog materijala

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Zdravstvo i socijalna zaštita Podsektor: Zdravstvo
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ISCO-u	5142 Kozmetičari i srodna zanimanja
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela može da radi u kozmetičkim salonima, wellness i spa centrima, centrima zdravstvenog turizma, ili da samostalno otvori kozmetički salon, u skladu sa određenim uslovima. Radi u zatvorenom prostoru, u čistoj sredini, najčešće u dvije smjene. Poslove obavlja stojeći, manuelno i korišćenjem aparata. Prilikom izvođenja masaža zahtijevaju se energični pokreti koji mogu dovesti do mišičnog zamora i iscrpljenosti. Izložen je zdravstvenim rizicima koji dovode do opekotina, deformacije vratne i slabinske kičme i dr.
Srodna zanimanja	Kozmetički tehničar za tretmane lica, Kozmetičar za manikir i pedikir, Kozmetičar za njegu tijela, Wellness i spa terapeut, Fizioterapeutski tehničar, Šminker.
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Kozmetički tehničar/ Kozmetička tehničarka za masažu i tretmane tijela

Kod dokumenta: SZ-090141-KTMTT

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Svetlana Vučeković, doktor medicine-specijalista dermatovenerologije, dermatovenerolog/ direktor, PZU "Specijalna bolnica Dr MedTIM" Podgorica
2. Danijela Pima, kozmetičar-maser, kozmetičar-estetičar, kozmetičar za njegu lica/ direktor, kozmetički salon "Enigma" Budva
3. Ljubica Vukčević, kozmetičar-majstor, kozmetičar za njegu lica i tijela, šminker/ direktor, kozmetički salon "Beauty room by Ljubica" Podgorica
4. Davorka Popović, kozmetičar, kozmetičar za njegu lica, Centar za estetiku "Sense" Podgorica
5. Elena Đurđevac, kozmetičar za njegu lica i tijela, kozmetičar/ direktor, Beauty centar "ELLE" Podgorica
6. Ivana Todorović, kozmetičar za njegu lica i tijela, kozmetičar, kozmetički salon "Be Fancy" Podgorica
7. Slavica Vukčević, kozmetičar-tehničar, kozmetičar za manikir i pedikir, Kuća mode i ljepote „Zoran“ Podgorica

Koordinatori:

Sandra Brkanović, diplomirani inženjer elektrotehnike, rukovodilac Odjeljenja za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jadranka Mugoša, specijalista medicinske estetike i strukovni estetičar, nastavnik praktične nastave, JU Stručna medicinska škola Podgorica

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
KLARINETISTA/KLARINETISTKINJA

1. Standard za zanimanje Klarinetista/Klarinetistkinja, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-14 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore“.
3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 100-78/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

KLARINETISTA/ KLARINETISTKINJA

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: KLARINETISTA/ KLARINETISTKINJA

NIVO: IV1

OPIS ZANIMANJA:

Klarinetista planira i organizuje aktivnosti za realizaciju javnog nastupa samostalno i/ili u grupi, obavlja pripremne poslove za javni nastup, priprema i štимуje instrument i usvirava se pred nastup, realizuje probe i javno izvodi odabrani muzički repertoar, poštujući normative i standarde u radu. Rukovodi i nadzire organizacione aktivnosti u radu manjeg muzičkog ansambla. Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za izvođenje. Vodi odgovarajuću poslovnu dokumentaciju javnih nastupa, ugovara nastupe i komunicira sa saradnicima, publikom i medijima. Obavlja poslove na način da ne ugrožava svoje zdravlje, zdravlje saradnika i publike i radnu i životnu sredinu.

KOMPETENCIJE

Klarinetista:

- Analizira, planira i organizuje poslove za realizaciju javnog nastupa
- Obavlja potrebne pripreme za javni nastup
- Priprema mjesto za javni nastup
- Štimuje instrument i usvirava se pred nastup
- Izvodi tonsku/ akustičku probu
- Izvodi muzički repertoar, u skladu sa uslovima javnog nastupa
- Obavlja završne poslove nakon javnog nastupa
- Ugovara javni nastup
- Vodi poslovnu dokumentaciju na odgovarajući način
- Rukovodi radom manjeg muzičkog ansambla
- Nadzire rad manjeg muzičkog ansambla
- Sprovodi lične i aktivnosti ansambla, u skladu sa primjerima dobre prakse i normativima izvođenja muzičkih djela
- Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za javni nastup
- Obavlja komunikaciju sa saradnicima, publikom i medijima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Primjenjuje postupke i mjere zaštite na radu, zdravlja i radne i životne sredine, u skladu sa propisima

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	- Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa
Priprema posla i radnog mjesta	- Priprema za javni nastup - Priprema mjesta za javni nastup
Operativni poslovi	- Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe - Tonska / akustička proba - Javni nastup - Završni poslovi nakon javnog nastupa
Komercijalni poslovi	- Ugovaranje javnog nastupa
Administrativni poslovi	- Vođenje poslovne dokumentacije
Poslovi rukovođenja	- Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla
Nadzor rada	- Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla
Obezbjedivanje kvaliteta	- Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa
Održavanje i popravke	- Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup
Komunikacija	- Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima
Očuvanje zdravlja i okoline	- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Analizira javni nastup u odnosu na ciljnu grupu, povod, vrijeme i mjesto nastupa
- Planira potrebna **sredstva** i **podršku** za realizaciju javnog nastupa

Sredstva: scena, rasvjeta, ozvučenje, instrumenti i dr.

Podrška: logistička podrška i medijska promocija

- Izrađuje plan aktivnosti za realizaciju javnog nastupa
- Dostavlja definisanu **listu zahtjeva** izvođača za realizaciju programa realizatoru programa

Lista zahtjeva izvođača: rajder lista (rider list), input lista, lista binske opreme, stejdž plot (stage plot) i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove marketinga i menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Priprema za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Vršiti odabir muzičkog repertoara, u skladu sa analizom nastupa
- Pribavljati potrebni notni materijali, u skladu sa repertoarom
- Formirati ansambl, u skladu sa odabranim repertoarom
- Uvježbavati izabrani muzički repertoar samostalno i/ili u grupi - ansamblu
- Dogovarati termine i realizuje **probe** pred javni nastup
 - Proba:** akustička/tonska, generalna i kostimska
- Ugovoriti logističku podršku za javni nastup, po potrebi
- Vršiti provjeru pripremljenosti pomoćnog prostora za korišćenje pred javni nastup

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzički repertoar – klasični, popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)
- Vrste i sastav ansambala
- Osnove menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema
- Autorska prava

3.2.2. Ključni posao: Priprema mjesta za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Provjerava ispunjenost sa liste zahtjeva za realizaciju javnog nastupa
- Vršiti korekcije u odnosu na ispunjenost liste zahtjeva, u cilju usaglašavanja aktivnosti
- Daje instrukcije nadležnim za postavljanje **inventara** na scenu
 - Inventar:** stolice, notni stalci, praktikabli, paravani i dr.
- Pozicionira se na scenu u odnosu na stejdž plot

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Tonska oprema
- Muzički instrumenti
- Vrste i sastav muzičkih ansambala

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Usaglašava intonaciju instrumenta prema dogovorenom štimu (frekvenciji kamertona)
- Izvodi **pripremne vježbe** pred javni nastup
 - Pripremne vježbe:** tjelesne vježbe, vježbe disanja, koncentracije i dr.
- Vršiti usviravanje u cilju pripreme za nastup
- Daje instrukcije ton majstoru (dizajneru zvuka) prilikom podešavanja tonskog/akustičkog balansa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Štimovanje instrumenta – definicija, vrste i načini
- Usviravanje
- Pripreme za javni nastup (tjelesne vježbe, vježbe disanja i koncentracije)

3.3.2. Ključni posao: Tonska/ akustička proba

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Procjenjuje akustičnost sale radi usklađivanja dinamike i načina muzičkog izvođenja
- Podešava balans među članovima ansambla, u skladu sa akustikom instrumenata i prostorom
- Provjerava funkcionalnost **tonske opreme** sa ton majstorom (dizajnerom zvuka)

Tonska oprema: mikrofoni, zvučnici, pojačala, kablovi, di-boksovi, miksete, monitoring i dr.

- Daje sugestije ton majstoru u stvaranju konačne zvučne slike

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove akustike
- Tonska oprema

3.3.3. Ključni posao: Javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Uspostavlja komunikaciju sa publikom tokom javnog nastupa

Komunikacija sa publikom: verbalna, neverbalna, interakcija

- Izvodi predviđeni **muzički repertoar** samostalno ili u grupi - ansamblu po notnom ili bez notnog zapisa

Muzički repertoar: klasični i popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)

- Izvodi interpretaciju dajući poseban doprinos interpretaciji kroz lično shvatanje muzičkog djela

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Osnove komunikologije
- Muzička animacija

3.3.4. Ključni posao: Završni poslovi nakon javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Ostvaruje kontakt sa publikom nakon nastupa po sopstvenom nahođenju ili po dogovoru sa poslodavcem
- Odlaze notni materijal na odgovarajući način
- Čisti i pakuje instrument na odgovarajući način
- Odlaze garderobu i kostime na odgovarajući način
- Daje izjave za medije, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Sociologija kulture
- Psihologija
- Lična i radna higijena

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Ugovaranje javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Pregovara sa poslodavcima o uslovima ugovora za javni nastup
- Vršiti kalkulaciju troškova i definiše cijenu nastupa
- Potpisuje ugovor o javnom nastupu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove preduzetništva
- Poslovna administracija

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje poslovne dokumentacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Vodi evidenciju o realizovanim javnim nastupima
- Arhivira audio i video zapise sa javnih nastupa i objave u medijima
- Arhivira promotivni materijal na odgovarajući način u skladu sa procedurama
- Ažurira **personalni dosije**

Personalni dosije: diplome, sertifikati, licence, ugovori, rješenja i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna administracija

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

3.6.1. Ključni posao: Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista: <ul style="list-style-type: none">- Organizuje aktivnosti manjeg muzičkog ansambla- Rukovodi aktivnostima na realizaciji javnog nastupa
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Osnove menadžmenta u kulturi

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

3.7.1. Ključni posao: Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista: <ul style="list-style-type: none">- Vršiti nadzor realizacije preuzetih obaveza članova manjeg muzičkog ansambla po kvalitetu i dinamici
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Osnove preduzetništva

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Izvršava obaveze, u skladu sa etičkim kodeksom
- Izvodi muzički repertoar poštujući sve elemente muzičkog teksta i stilske karakteristike izabranog žanra
- Analizira kritike nakon nastupa sa ciljem unapređenja kvaliteta izvođenja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Etički kodeks
- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Komunikologija
- Muzička animacija

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista: <ul style="list-style-type: none">- Redovno održava instrument i opremu za nastup- Čuva instrument i opremu, u skladu sa uputstvima proizvođača
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Održavanje instrumenta

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Komunicira sa saradnicima, publikom i medijima na maternjem i najmanje jednom svjetskom jeziku, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije, timskog rada, protokola i bontona
- Koristi stručnu terminologiju u komunikaciji
- Komunicira sa članovima ansambla i publikom tokom nastupa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Komunikologija
- Stručna terminologija
- Strani jezik
- Protokol i bonton

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Klarinetista:

- Sprovodi postupke i mjere zaštite zdravlja na radu
- Koristi instrument, sredstva i opremu za rad na ispravan način u svrhu očuvanja zdravlja i životne sredine
- Sortira i odlaže otpad iz procesa rada na način koji ne ugrožava sopstveno zdravlje, zdravlje saradnika i publike i životnu sredinu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Zaštita i zdravlje na radu
- Zaštita životne sredine

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Humanistika i umjetnost Podsektor: Umjetnost
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ ISCO-u	2652 Muzičari, instrumentalisti, pjevači i kompozitori
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Klarinetista radi individualno ili u muzičkim ansamblima, sa ili bez ozvučenja. Rad se odvija u zatvorenim i otvorenim prostorima u različitim uslovima za izvođenje, sjedeći ili stojeći.
Srodna zanimanja	Oboista, Flautista, Gitarista, Harfista, Harmonikaš, Hornista, Fagotista, Klavirista, Kontrabasista, Oboista, Perkusionista, Saksofonista, Solo pjevač, Trombonista, Trubač, Violinista, Violista i Violončelisa
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Klarinetista/ Klarinetistkinja

Kod dokumenta: SZ-020241-KLARN

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Borjan Radović, spec. art-gitarista, samostalni savjetnik I, Ministarstvo prosvjete
2. Vanja Vukčević, magistar muzičke pedagogije, organizator, JU Muzički centar Crne Gore
3. Nataša Popović, MA kamerne muzike, docent, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
4. Šukrija Serhatlić, stručni učitelj, šef narodnog orkestra, JU Kulturo-informativni centar „Budo Tomović“
5. Dario Krivokapić, MA hornista, orkestarski muzičar-drugi hornista i dirigent, JU Muzički centar Crne Gore - Gradska muzika Kotor
6. Mira Popović, diplomirani muzičar, nastavnik solfeđa, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić" Podgorica
7. Petar Garić, magistar klarineta, orkestarski muzičar-prvi klarinetista, JU Muzički centar Crne Gore

Koordinator:

Dušan Bošković, diplomirani geograf-turizmolog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
FLAUTISTA/FLAUTISTKINJA

1. Standard za zanimanje Flautista/Flautistkinja, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-9 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-73/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r

STANDARD ZANIMANJA

FLAUTISTA/ FLAUTISTKINJA

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: FLAUTISTA/ FLAUTISTKINJA

NIVO: IV1

OPIS ZANIMANJA:

Flautista planira i organizuje aktivnosti za realizaciju javnog nastupa samostalno i/ili u grupi, obavlja pripremne poslove za javni nastup, priprema i štимуje instrument i usvirava se pred nastup, realizuje probe i javno izvodi odabrani muzički repertoar, poštujući normative i standarde u radu. Rukovodi i nadzire organizacione aktivnosti u radu manjeg muzičkog ansambla. Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za izvođenje. Vodi odgovarajuću poslovnu dokumentaciju javnih nastupa, ugovara nastupe i komunicira sa saradnicima, publikom i medijima. Obavlja poslove na način da ne ugrožava svoje zdravlje, zdravlje saradnika i publike i radnu i životnu sredinu.

KOMPETENCIJE

Flautista:

- Analizira, planira i organizuje poslove za realizaciju javnog nastupa
- Obavlja potrebne pripreme za javni nastup
- Priprema mjesto za javni nastup
- Štimuje instrument i usvirava se pred nastup
- Izvodi tonsku/ akustičku probu
- Izvodi muzički repertoar, u skladu sa uslovima javnog nastupa
- Obavlja završne poslove nakon javnog nastupa
- Ugovara javni nastup
- Vodi poslovnu dokumentaciju na odgovarajući način
- Rukovodi radom manjeg muzičkog ansambla
- Nadzire rad manjeg muzičkog ansambla
- Sprovodi lične i aktivnosti ansambla, u skladu sa primjerima dobre prakse i normativima izvođenja muzičkih djela
- Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za javni nastup
- Obavlja komunikaciju sa saradnicima, publikom i medijima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Primjenjuje postupke i mjere zaštite na radu, zdravlja i radne i životne sredine, u skladu sa propisima

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	- Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa
Priprema posla i radnog mjesta	- Priprema za javni nastup - Priprema mjesta za javni nastup
Operativni poslovi	- Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe - Tonska / akustička proba - Javni nastup - Završni poslovi nakon javnog nastupa
Komercijalni poslovi	- Ugovaranje javnog nastupa
Administrativni poslovi	- Vođenje poslovne dokumentacije
Poslovi rukovođenja	- Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla
Nadzor rada	- Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla
Obezbjediavanje kvaliteta	- Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa
Održavanje i popravke	- Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup
Komunikacija	- Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima
Očuvanje zdravlja i okoline	- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Analizira javni nastup u odnosu na ciljnu grupu, povod, vrijeme i mjesto nastupa
- Planira potrebna **sredstva** i **podršku** za realizaciju javnog nastupa

Sredstva: scena, rasvjeta, ozvučenje, instrumenti i dr.

Podrška: logistička podrška i medijska promocija

- Izrađuje plan aktivnosti za realizaciju javnog nastupa
- Dostavlja definisanu **listu zahtjeva** izvođača za realizaciju programa realizatoru programa

Lista zahtjeva izvođača: rajder lista (rider list), input lista, lista binske opreme, stejdž plot (stage plot) i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove marketinga i menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Priprema za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Vršiti odabir muzičkog repertoara, u skladu sa analizom nastupa
- Pribavlja potrebni notni materijali, u skladu sa repertoarom
- Formira ansambl, u skladu sa odabranim repertoarom
- Uvježbava izabrani muzički repertoar samostalno i/ili u grupi - ansamblu
- Dogovara termine i realizuje **probe** pred javni nastup
 - Proba:** akustička/tonska, generalna i kostimska
- Ugovora logističku podršku za javni nastup, po potrebi
- Vršiti provjeru pripremljenosti pomoćnog prostora za korišćenje pred javni nastup

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzički repertoar – klasični, popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)
- Vrste i sastav ansambala
- Osnove menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema
- Autorska prava

3.2.2. Ključni posao: Priprema mjesta za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Provjerava ispunjenost sa liste zahtjeva za realizaciju javnog nastupa
- Vršiti korekcije u odnosu na ispunjenost liste zahtjeva, u cilju usaglašavanja aktivnosti
- Daje instrukcije nadležnim za postavljanje **inventara** na scenu

Inventar: stolice, notni stalci, praktikabli, paravani i dr.

- Pozicionira se na scenu u odnosu na stejdž plot

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Tonska oprema
- Muzički instrumenti
- Vrste i sastav muzičkih ansambala

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Usaglašava intonaciju instrumenta prema dogovorenom štimu (frekvenciji kamertona)
- Izvodi **pripremne vježbe** pred javni nastup
 - Pripremne vježbe:** tjelesne vježbe, vježbe disanja, koncentracije i dr.
- Vršiti usviravanje u cilju pripreme za nastup
- Daje instrukcije ton majstoru (dizajneru zvuka) prilikom podešavanja tonskog/akustičkog balansa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Štimovanje instrumenta – definicija, vrste i načini
- Usviravanje
- Pripreme za javni nastup (tjelesne vježbe, vježbe disanja i koncentracije)

3.3.2. Ključni posao: Tonska/ akustička proba

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Procjenjuje akustičnost sale radi usklađivanja dinamike i načina muzičkog izvođenja
- Podešava balans među članovima ansambla, u skladu sa akustikom instrumenata i prostorom
- Provjerava funkcionalnost **tonske opreme** sa ton majstorom (dizajnerom zvuka)

Tonska oprema: mikrofoni, zvučnici, pojačala, kablovi, di-boksovi, miksete, monitoring i dr.

- Daje sugestije ton majstoru u stvaranju konačne zvučne slike

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove akustike
- Tonska oprema

3.3.3. Ključni posao: Javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Uspostavlja **komunikaciju sa publikom** tokom javnog nastupa

Komunikacija sa publikom: verbalna, neverbalna, interakcija

- Izvodi predviđeni **muzički repertoar** samostalno ili u grupi - ansamblu po notnom ili bez notnog zapisa

Muzički repertoar: klasični i popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)

- Izvodi interpretaciju dajući poseban doprinos interpretaciji kroz lično shvatanje muzičkog djela

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Osnove komunikologije
- Muzička animacija

3.3.4. Ključni posao: Završni poslovi nakon javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Ostvaruje kontakt sa publikom nakon nastupa po sopstvenom nahođenju ili po dogovoru sa poslodavcem
- Odlaze notni materijal na odgovarajući način
- Čisti i pakuje instrument na odgovarajući način
- Odlaze garderobu i kostime na odgovarajući način
- Daje izjave za medije, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Sociologija kulture
- Psihologija
- Lična i radna higijena

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Ugovaranje javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Pregovara sa poslodavcima o uslovima ugovora za javni nastup
- Vršiti kalkulaciju troškova i definiše cijenu nastupa
- Potpisuje ugovor o javnom nastupu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove preduzetništva
- Poslovna administracija

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje poslovne dokumentacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Vodi evidenciju o realizovanim javnim nastupima
- Arhivira audio i video zapise sa javnih nastupa i objave u medijima
- Arhivira promotivni materijal na odgovarajući način u skladu sa procedurama
- Ažurira **personalni dosije**

Personalni dosije: diplome, sertifikati, licence, ugovori, rješenja i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna administracija

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

3.6.1. Ključni posao: Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista: <ul style="list-style-type: none">- Organizuje aktivnosti manjeg muzičkog ansambla- Rukovodi aktivnostima na realizaciji javnog nastupa
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Osnove menadžmenta u kulturi

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

3.7.1. Ključni posao: Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista: <ul style="list-style-type: none">- Vršiti nadzor realizacije preuzetih obaveza članova manjeg muzičkog ansambla po kvalitetu i dinamici
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Osnove preduzetništva

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Izvršava obaveze, u skladu sa etičkim kodeksom
- Izvodi muzički repertoar poštujući sve elemente muzičkog teksta i stilske karakteristike izabranog žanra
- Analizira kritike nakon nastupa sa ciljem unapređenja kvaliteta izvođenja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Etički kodeks
- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Komunikologija
- Muzička animacija

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista: <ul style="list-style-type: none">- Redovno održava instrument i opremu za nastup- Čuva instrument i opremu, u skladu sa uputstvima proizvođača
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Održavanje instrumenta

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Komunicira sa saradnicima, publikom i medijima na maternjem i najmanje jednom svjetskom jeziku, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije, timskog rada, protokola i bontona
- Koristi stručnu terminologiju u komunikaciji
- Komunicira sa članovima ansambla i publikom tokom nastupa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Komunikologija
- Stručna terminologija
- Strani jezik
- Protokol i bonton

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Flautista:

- Sprovodi postupke i mjere zaštite zdravlja na radu
- Koristi instrument, sredstva i opremu za rad na ispravan način u svrhu očuvanja zdravlja i životne sredine
- Sortira i odlaže otpad iz procesa rada na način koji ne ugrožava sopstveno zdravlje, zdravlje saradnika i publike i životnu sredinu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Zaštita i zdravlje na radu
- Zaštita životne sredine

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Humanistika i umjetnost Podsektor: Umjetnost
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ ISCO-u	2652 Muzičari, instrumentalisti, pjevači i kompozitori
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Flautista radi individualno ili u muzičkim ansamblima, sa ili bez ozvučenja. Rad se odvija u zatvorenim i otvorenim prostorima u različitim uslovima za izvođenje, sjedeći ili stojeći.
Srodna zanimanja	Oboista, Fagotista, Gitarista, Harfista, Harmonikaš, Hornista, Klarinetista, Klavirista, Kontrabasista, Oboista, Perkusionista, Saksofonista, Solo pjevač, Trombonista, Trubač, Violinista, Violista i Violončelisa
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Flautista/ Flautistkinja

Kod dokumenta: SZ-020241-FLAUT

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Borjan Radović, spec. art-gitarista, samostalni savjetnik I, Ministarstvo prosvjete
2. Vanja Vukčević, magistar muzičke pedagogije, organizator, JU Muzički centar Crne Gore
3. Nataša Popović, MA kamerne muzike, docent, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
4. Šukrija Serhatlić, stručni učitelj, šef narodnog orkestra, JU Kulturo-informativni centar „Budo Tomović“
5. Dario Krivokapić, MA hornista, orkestarski muzičar-drugi hornista i dirigent, JU Muzički centar Crne Gore - Gradska muzika Kotor
6. Mira Popović, diplomirani muzičar, nastavnik solfeđa, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić" Podgorica
7. Marija Đurđević Ilić, magistar umjetnosti-flautista, orkestarski muzičar-prvi flautista, JU Muzički centar Crne Gore

Koordinatori:

Dušan Bošković, diplomirani geograf-turizmolog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Na osnovu člana 31 stav 2 Zakona o stručnom obrazovanju („Službeni list RCG“, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17), na prijedlog Savjeta za kvalifikacije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

R J E Š E N J E
O STANDARDU ZANIMANJA
FAGOTISTA/FAGOTISKINJA

1. Standard za zanimanje Fagotista/Fagotiskinja, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa članom 31 Zakona o stručnom obrazovanju i Odlukom Savjeta za kvalifikacije broj 023-530/2019-16 od 22. aprila 2019. godine.
2. Standard zanimanja iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.
3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 100-80/19-2
Podgorica, 1. jula 2019. godine

Ministar,
Kemal Purišić, s.r.

STANDARD ZANIMANJA

FAGOTISTA/ FAGOTISTKINJA

1. OPŠTE INFORMACIJE O ZANIMANJU

NAZIV ZANIMANJA: FAGOTISTA/ FAGOTISTKINJA

NIVO: IV1

OPIS ZANIMANJA:

Fagotista planira i organizuje aktivnosti za realizaciju javnog nastupa samostalno i/ili u grupi, obavlja pripremne poslove za javni nastup, priprema i štимуje instrument i usvirava se pred nastup, realizuje probe i javno izvodi odabrani muzički repertoar, poštujući normative i standarde u radu. Rukovodi i nadzire organizacione aktivnosti u radu manjeg muzičkog ansambla. Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za izvođenje. Vodi odgovarajuću poslovnu dokumentaciju javnih nastupa, ugovara nastupe i komunicira sa saradnicima, publikom i medijima. Obavlja poslove na način da ne ugrožava svoje zdravlje, zdravlje saradnika i publike i radnu i životnu sredinu.

KOMPETENCIJE

Fagotista:

- Analizira, planira i organizuje poslove za realizaciju javnog nastupa
- Obavlja potrebne pripreme za javni nastup
- Priprema mjesto za javni nastup
- Štimuje instrument i usvirava se pred nastup
- Izvodi tonsku/ akustičku probu
- Izvodi muzički repertoar, u skladu sa uslovima javnog nastupa
- Obavlja završne poslove nakon javnog nastupa
- Ugovara javni nastup
- Vodi poslovnu dokumentaciju na odgovarajući način
- Rukovodi radom manjeg muzičkog ansambla
- Nadzire rad manjeg muzičkog ansambla
- Sprovodi lične i aktivnosti ansambla, u skladu sa primjerima dobre prakse i normativima izvođenja muzičkih djela
- Održava funkcionalnost instrumenta i opreme za javni nastup
- Obavlja komunikaciju sa saradnicima, publikom i medijima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Primjenjuje postupke i mjere zaštite na radu, zdravlja i radne i životne sredine, u skladu sa propisima

2. TIPIČNI POSLOVI U OKVIRU ZANIMANJA

Grupe poslova	Ključni poslovi
Analiza, planiranje i organizacija rada	- Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa
Priprema posla i radnog mjesta	- Priprema za javni nastup - Priprema mjesta za javni nastup
Operativni poslovi	- Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe - Tonska / akustička proba - Javni nastup - Završni poslovi nakon javnog nastupa
Komercijalni poslovi	- Ugovaranje javnog nastupa
Administrativni poslovi	- Vođenje poslovne dokumentacije
Poslovi rukovođenja	- Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla
Nadzor rada	- Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla
Obezbjedivanje kvaliteta	- Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa
Održavanje i popravke	- Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup
Komunikacija	- Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima
Očuvanje zdravlja i okoline	- Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

3. KLJUČNI POSLOVI

3.1. GRUPA POSLOVA: ANALIZA, PLANIRANJE I ORGANIZACIJA RADA

3.1.1. Ključni posao: Analiza, planiranje i organizacija javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Analizira javni nastup u odnosu na ciljnu grupu, povod, vrijeme i mjesto nastupa
- Planira potrebna **sredstva** i **podršku** za realizaciju javnog nastupa
 - Sredstva:** scena, rasvjeta, ozvučenje, instrumenti i dr.
 - Podrška:** logistička podrška i medijska promocija
- Izrađuje plan aktivnosti za realizaciju javnog nastupa
- Dostavlja definisanu **listu zahtjeva** izvođača za realizaciju programa realizatoru programa
 - Lista zahtjeva izvođača:** rajder lista (rider list), input lista, lista binske opreme, stejdž plot (stage plot) i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove marketinga i menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema

3.2. GRUPA POSLOVA: PRIPREMA POSLA I RADNOG MJESTA

3.2.1. Ključni posao: Priprema za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Vršiti odabir muzičkog repertoara, u skladu sa analizom nastupa
- Pribavlja potrebni notni materijali, u skladu sa repertoarom
- Formira ansambl, u skladu sa odabranim repertoarom
- Uvježbava izabrani muzički repertoar samostalno i/ili u grupi - ansamblu
- Dogovara termine i realizuje **probe** pred javni nastup
 - Proba:** akustička/tonska, generalna i kostimska
- Ugovora logističku podršku za javni nastup, po potrebi
- Vršiti provjeru pripremljenosti pomoćnog prostora za korišćenje pred javni nastup

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzički repertoar – klasični, popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)
- Vrste i sastav ansambala
- Osnove menadžmenta u kulturi
- Tonska oprema
- Autorska prava

3.2.2. Ključni posao: Priprema mjesta za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Provjerava ispunjenost sa liste zahtjeva za realizaciju javnog nastupa
- Vršiti korekcije u odnosu na ispunjenost liste zahtjeva, u cilju usaglašavanja aktivnosti
- Daje instrukcije nadležnim za postavljanje **inventara** na scenu

Inventar: stolice, notni stalci, praktikabli, paravani i dr.

- Pozicionira se na scenu u odnosu na stejdž plot

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Tonska oprema
- Muzički instrumenti
- Vrste i sastav muzičkih ansambala

3.3. GRUPA POSLOVA: OPERATIVNI POSLOVI

3.3.1. Ključni posao: Štimovanje, usviravanje i pripremne vježbe

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Usaglašava intonaciju instrumenta prema dogovorenom štimu (frekvenciji kamertona)
- Izvodi **pripremne vježbe** pred javni nastup
 - Pripremne vježbe:** tjelesne vježbe, vježbe disanja, koncentracije i dr.
- Vršiti usviravanje u cilju pripreme za nastup
- Daje instrukcije ton majstoru (dizajneru zvuka) prilikom podešavanja tonskog/akustičkog balansa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Štimovanje instrumenta – definicija, vrste i načini
- Usviravanje
- Pripreme za javni nastup (tjelesne vježbe, vježbe disanja i koncentracije)

3.3.2. Ključni posao: Tonska/ akustička proba

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Procjenjuje akustičnost sale radi usklađivanja dinamike i načina muzičkog izvođenja
- Podešava balans među članovima ansambla, u skladu sa akustikom instrumenata i prostorom
- Provjerava funkcionalnost **tonske opreme** sa ton majstorom (dizajnerom zvuka)

Tonska oprema: mikrofoni, zvučnici, pojačala, kablovi, di-boksovi, miksete, monitoring i dr.

- Daje sugestije ton majstoru u stvaranju konačne zvučne slike

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove akustike
- Tonska oprema

3.3.3. Ključni posao: Javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Uspostavlja **komunikaciju sa publikom** tokom javnog nastupa

Komunikacija sa publikom: verbalna, neverbalna, interakcija

- Izvodi predviđeni **muzički repertoar** samostalno ili u grupi - ansamblu po notnom ili bez notnog zapisa

Muzički repertoar: klasični i popularni (džez, pop, rok, bluz, tradicionalna i dr.)

- Izvodi interpretaciju dajući poseban doprinos interpretaciji kroz lično shvatanje muzičkog djela

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Osnove komunikologije
- Muzička animacija

3.3.4. Ključni posao: Završni poslovi nakon javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Ostvaruje kontakt sa publikom nakon nastupa po sopstvenom nahođenju ili po dogovoru sa poslodavcem
- Odlaze notni materijal na odgovarajući način
- Čisti i pakuje instrument na odgovarajući način
- Odlaze garderobu i kostime na odgovarajući način
- Daje izjave za medije, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna komunikacija
- Sociologija kulture
- Psihologija
- Lična i radna higijena

3.4. GRUPA POSLOVA: KOMERCIJALNI POSLOVI

3.4.1. Ključni posao: Ugovaranje javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Pregovara sa poslodavcima o uslovima ugovora za javni nastup
- Vršiti kalkulaciju troškova i definiše cijenu nastupa
- Potpisuje ugovor o javnom nastupu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Osnove preduzetništva
- Poslovna administracija

3.5. GRUPA POSLOVA: ADMINISTRATIVNI POSLOVI

3.5.1. Ključni posao: Vođenje poslovne dokumentacije

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Vodi evidenciju o realizovanim javnim nastupima
- Arhivira audio i video zapise sa javnih nastupa i objave u medijima
- Arhivira promotivni materijal na odgovarajući način u skladu sa procedurama
- Ažurira **personalni dosije**

Personalni dosije: diplome, sertifikati, licence, ugovori, rješenja i dr.

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Poslovna administracija

3.6. GRUPA POSLOVA: POSLOVI RUKOVOĐENJA

3.6.1. Ključni posao: Rukovođenje radom manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista: <ul style="list-style-type: none">- Organizuje aktivnosti manjeg muzičkog ansambla- Rukovodi aktivnostima na realizaciji javnog nastupa
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Osnove menadžmenta u kulturi

3.7. GRUPA POSLOVA: NADZOR RADA

3.7.1. Ključni posao: Nadzor rada manjeg muzičkog ansambla

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista: - Vršiti nadzor realizacije preuzetih obaveza članova manjeg muzičkog ansambla po kvalitetu i dinamici
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
- Osnove preduzetništva

3.8. GRUPA POSLOVA: OBEZBJEĐIVANJE KVALITETA

3.8.1. Ključni posao: Primjena kodeksa i normativa javnog nastupa

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Izvršava obaveze, u skladu sa etičkim kodeksom
- Izvodi muzički repertoar poštujući sve elemente muzičkog teksta i stilske karakteristike izabranog žanra
- Analizira kritike nakon nastupa sa ciljem unapređenja kvaliteta izvođenja

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Etički kodeks
- Muzička pismenost (teorija muzike, solfeđo, istorija muzike, muzički stilovi, muzički instrumenti, muzički oblici, harmonija, polifonija)
- Interpretacija muzičkog djela
- Komunikologija
- Muzička animacija

3.9. GRUPA POSLOVA: ODRŽAVANJE I POPRAVKE

3.9.1. Ključni posao: Održavanje funkcionalnosti instrumenta i opreme za javni nastup

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla
Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista: <ul style="list-style-type: none">- Redovno održava instrument i opremu za nastup- Čuva instrument i opremu, u skladu sa uputstvima proizvođača
Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla
<ul style="list-style-type: none">- Održavanje instrumenta

3.10. GRUPA POSLOVA: KOMUNIKACIJA

3.10.1. Ključni posao: Komunikacija sa saradnicima, publikom i medijima

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Komunicira sa saradnicima, publikom i medijima na maternjem i najmanje jednom svjetskom jeziku, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije, timskog rada, protokola i bontona
- Koristi stručnu terminologiju u komunikaciji
- Komunicira sa članovima ansambla i publikom tokom nastupa

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Komunikologija
- Stručna terminologija
- Strani jezik
- Protokol i bonton

3.11. GRUPA POSLOVA: OČUVANJE ZDRAVLJA I OKOLINE

3.11.1. Ključni posao: Sprovođenje postupaka i mjera za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline

Aktivnosti za realizaciju ključnog posla

Za uspješnu realizaciju ključnog posla, Fagotista:

- Sprovodi postupke i mjere zaštite zdravlja na radu
- Koristi instrument, sredstva i opremu za rad na ispravan način u svrhu očuvanja zdravlja i životne sredine
- Sortira i odlaže otpad iz procesa rada na način koji ne ugrožava sopstveno zdravlje, zdravlje saradnika i publike i životnu sredinu

Oblasti znanja za realizaciju ključnog posla

- Zaštita i zdravlje na radu
- Zaštita životne sredine

4. OSTALE INFORMACIJE O ZANIMANJU

Sektor i podsektor prema NOK-u	Sektor: Humanistika i umjetnost Podsektor: Umjetnost
Šifra i naziv zanimanja ili grupe zanimanja prema SKZ/ ISCO-u	2652 Muzičari, instrumentalisti, pjevači i kompozitori
Tipično radno okruženje i uslovi rada	Fagotista radi individualno ili u muzičkim ansamblima, sa ili bez ozvučenja. Rad se odvija u zatvorenim i otvorenim prostorima u različitim uslovima za izvođenje, sjedeći ili stojeći.
Srodna zanimanja	Oboista, Flautista, Gitarista, Harfista, Harmonikaš, Hornista, Klarinetista, Klavirista, Kontrabasista, Oboista, Perkusionista, Saksofonista, Solo pjevač, Trombonista, Trubač, Violinista, Violista i Violončelisa
Ostale informacije	

5. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Standard zanimanja Fagotista/ Fagotistkinja

Kod dokumenta: SZ-020241-FAGOT

Datum usvajanja dokumenta: 03. april 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: XXVIII sjednica Savjeta za kvalifikacije

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Borjan Radović, spec. art-gitarista, samostalni savjetnik I, Ministarstvo prosvjete
2. Vanja Vukčević, magistar muzičke pedagogije, organizator, JU Muzički centar Crne Gore
3. Nataša Popović, MA kamerne muzike, docent, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
4. Šukrija Serhatlić, stručni učitelj, šef narodnog orkestra, JU Kulturo-informativni centar „Budo Tomović“
5. Dario Krivokapić, MA hornista, orkestarski muzičar-drugi hornista i dirigent, JU Muzički centar Crne Gore - Gradska muzika Kotor
6. Mira Popović, diplomirani muzičar, nastavnik solfeđa, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić" Podgorica
7. Antonio Nasevski, diplomirani fagotista, orkestarski muzičar-prvi fagotista, JU Muzički centar Crne Gore

Koordinatori:

Dušan Bošković, diplomirani geograf-turizmolog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje

Odluka Ustavnog suda Crne Gore kojom se ukida Odluka o utvrđivanju da Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi nije stupio na pravnu snagu (“Službeni list Crne Gore – Opštinski propisi”, broj 12/18.), koju je donijela Skupština Opštine Plav i prestaje da važi danom objavljivanja ove odluke

Ustavni sud Crne Gore, u sastavu: predsjednik Dragoljub Drašković i sudije - Milorad Gogić, Miodrag Iličković, Desanka Lopičić, Mevlida Muratović, Hamdija Šarkinović i Budimir Šćepanović, na osnovu odredaba člana 149. stav 1. tačka 2. Ustava Crne Gore i člana 48. tačka 2. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore (“Službeni list Crne Gore”, broj 11/15.), na sjednici od 30. maja 2019. godine, većinom glasova, donio je

ODLUKU

I UKIDA SE Odluka o utvrđivanju da Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi nije stupio na pravnu snagu (“Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi”, broj 12/18.), koju je donijela Skupština Opštine Plav i prestaje da važi danom objavljivanja ove odluke.

II Ova odluka objaviće se u “Službenom listu Crne Gore” i na način na koji je objavljena Odluka.

O b r a z l o ž e n j e

11. Rješenjem Ustavnog suda U-II br. 37/18, od 29. januara 2019. godine, po inicijativi Radovana Obradovića, advokata, iz Bijelog Polja, pokrenut je postupak za ocjenu ustavnosti i zakonitosti Odluke, označene u izreci.

2. Skupština Opštine Plav nije dostavila odgovor na stavove Ustavnog suda sadržane u Rješenju o pokretanju postupka.

3. Osporenim odredbama Odluke propisano je:

„Član 1.

Utvrđuje se da Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi br. 477 od 11.02.2009. godine, koji predstavlja sastavni dio Sporazuma o osnivanju Regionalne turističke organizacije („Sl. list RCG – Opštinski propisi“, br. 16/06), nije nikada stupio na pravnu snagu.

Konstatuje se da Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi br. 477 od 11.02.2009. godine nije nikada proizvodio pravno dejstvo, iz razloga što organi Regionalne turističke organizacije „Bjelasica&Komovi“ nijesu nikada konstituisani u skladu sa pravnim propisima države Crne Gore, koji regulišu oblast turističkih organizacija.

Isti Sporazum takođe nikada nije proizvodio pravno dejstvo, iz razloga što nikada nije usvojen na Skupštini Opštine Plav, a takođe nikada nije objavljen u „Službenom listu RCG – Opštinski propisi“.

Član 3.

Bilo kakve obaveze, materijalne i nematerijalne, nastale po osnovu poslovanja Regionalne turističke organizacije „Bjelasica&Komovi“, Opština Plav ne priznaje i ne preuzima na svoju teret, od samog početka eventualnog rada iste organizacije.“

4. Ustavni sud je, nakon razmatranja sadržine osporene Odluke, utvrdio da nije u saglasnosti s Ustavom i zakonom i da su se stekli uslovi za njeno ukidanje.

5. Za odlučivanje u ovom predmetu relevantne su odredbe sljedećih propisa:
Ustava Crne Gore:

“Član 1. stav 2.

Crna Gora je građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava.

Član 11. stav 3.

Vlast je ograničena Ustavom i zakonom.

Član 145.

Zakon mora biti saglasan sa Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, a drugi propis mora biti saglasan sa Ustavom i zakonom.

Član 149. stav 1. tačka 2.

Ustavni sud odlučuje o saglasnosti drugih propisa i opštih akata sa Ustavom i zakonom.”

Zakona o turističkim organizacijama (“Službeni list Republike Crne Gore”, br. 11/04. i 46/07. i “Službeni list Crne Gore”, br. 45/14. i 42/17.):

“Član 7. st. 1. i 4.

Opština može osnovati lokalnu turističku organizaciju.

Akt o osnivanju lokalne turističke organizacije donosi skupština opštine.

Član 8.

Za teritoriju dvije ili više opština može se, sporazumom tih opština, osnovati međuopštinska turistička organizacija, bez prethodnog osnivanja lokalnih turističkih organizacija.

Na turističku organizaciju iz stava 1. ovog člana shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na lokalnu turističku organizaciju.

Član 21. stav 1. tačka 1.

Turistička organizacija prestaje na osnovu:

1) odluke osnivača o prestanku turističke organizacije.”

6. Načelo zakonitosti (član 145. Ustava) predstavlja jedno od osnovnih ustavnih načela i direktno je povezano sa načelom vladavine prava, koje utvrđuje da je država zasnovana na vladavini prava (član 1. stav 2.) i da je vlast ograničena Ustavom i zakonom (član 11. stav 3.). Posljedica ovakvih ustavnih određenja je da su organi vlasti vezani Ustavom i zakonom, kako u pogledu svojih normativnih, tako i drugih ovlašćenja. Načelo legaliteta podrazumijeva da se podzakonski propis donosi na osnovu normativno utvrđenog ovlašćenja donosioca akta. Prema Ustavu, generalno ovlašćenje za donošenje propisa (za izvršavanje zakona) ima Vlada, a organi uprave, lokalna samouprava ili drugo pravno lice, kada su na to, po određenim pitanjima, ovlašćeni zakonom. Drugim riječima, zakon mora biti osnov za donošenje podzakonskog akta i taj akt može obuhvatiti samo ono što proizilazi iz zakonske norme a njom nije izričito uređeno.

6.1. Ustavni sud je u ovom postupku utvrdio sljedeće činjenice:

- da su predsjednici opština Andrijevića, Bijelo Polje, Mojkovac, Berane, Kolašin i Plav, 10. februara 2009. godine, potpisali Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi. Odredbom člana 1. stav 1. Sporazuma propisano je da se za teritorije opština Andrijevića, Berane, Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin i Plav osniva Regionalna turistička organizacija. Danom usvajanja (prihvatanja) Sporazuma Skupštine Opština Andrijevića, Berane, Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin i Plav, saglasno odredbi člana 2. Sporazuma, preuzimaju prava i obaveze osnivača Regionalne turističke organizacije i

- da je Skupština Opštine Plav, na sjednici od 29. marta 2018. godine, donijela Odluku o utvrđivanju da Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi nije stupio na pravnu snagu, s pozivom na pravni osnov sadržan u odredbama člana 21. stav 1. tačka 1. Zakona o turističkim organizacijama ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 11/04. i 46/07. i "Službeni list Crne Gore", br. 45/14. i 42/17.) i člana 34. Statuta Opštine Plav ("Službeni list Republike Crne Gore – Opštinski propisi", broj 17/07. i "Službeni list Crne Gore – Opštinski propisi", br. 25/09. i 38/10.). Odluka je objavljena u "Službenom listu Crne Gore – Opštinski propisi", broj 12/18.

7. Kako je predmet ustavnosudske ocjene propis koji se donosi radi sprovođenja zakona, on mora biti u skladu sa zakonom na osnovu kojeg je donesen, a samim tim i s Ustavom. U postupku ocjene ustavnosti i zakonitosti tog propisa ispituje se da li je donesen od strane ovlašćenog lica, da li je donosilac akta imao zakonsko ovlašćenje za njegovo donošenje (pravni osnov) i da li propis po svojoj sadržini odgovara okvirima koje mu je odredio zakon.

7.1. U tom smislu, odredbama člana 7. st. 1. i 4. i člana 21. stav 1. tačka 1. Zakona o turističkim organizacijama propisano je: da opština može osnovati lokalnu turističku organizaciju, da akt o osnivanju lokalne turističke organizacije donosi skupština opštine i da turistička organizacija prestaje na osnovu odluke osnivača. Odredbama člana 8. Zakona propisano je da se za teritoriju dvije ili više opština, sporazumom tih opština, može osnovati međuopštinska turistička organizacija, bez prethodnog osnivanja lokalnih turističkih organizacija i da se na međuopštinsku turističku organizaciju shodno primjenjuju odredbe Zakona koje se odnose na lokalnu turističku organizaciju. Iz navedenih odredaba Zakona proizilazi da se međuopštinska turistička organizacija osniva na osnovu sporazuma opština i da prestaje na osnovu odluke njenih (svih) osnivača (opština). Nasuprot tome, Skupština Opštine Plav je Odlukom čije su odredbe osporene, jednostrano, između ostalog: utvrdila da "Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi", koji su potpisali i predsjednici skupština drugih jedinica lokalne samouprave (Andrijevića, Bijelo Polje, Mojkovac, Berane i Kolašin), nikada nije stupio na pravnu snagu; konstatovala da taj Sporazum nije nikada proizvodio pravno dejstvo, jer nije usvojen od strane Skupštine Opštine Plav i objavljen u "Službenom listu Republike Crne Gore – Opštinski propisi"; da nikada nijesu konstituisani organi turističke organizacije u skladu sa propisima Crne Gore i da ne priznaje i ne preuzima bilo kakve obaveze nastale iz poslovanja Regionalne turističke organizacije regiona Bjelasica i Komovi. Na taj način, Skupština Opštine Plav je, bez osnova sadržanog u Zakonu, uredila pitanje prestanka Regionalne turističke organizacije regiona Bjelasica i Komovi, koje je već uređeno Zakonom i na način suprotan Zakonu, čime je, po ocjeni Ustavnog suda, povrijedila ustavno načelo saglasnosti pravnih propisa, iz odredbe člana 145. Ustava, kako u pogledu formalne (koje nalaže da niži pravni akt bude donesen od strane organa koji je višim pravnim aktom određen kao nadležan za njegovo donošenje i da bude donesen po postupku i u formi koji su, takođe, određeni višim aktom), tako i u pogledu materijalne zakonitosti (sadržine osporenog akta). Ustavni sud je, stoga, utvrdio da Odluka o utvrđivanju da Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi nije stupio na pravnu snagu, zbog nepostojanja ovlašćenja Skupštine Opštine Plav za njeno donošenje, nije u saglasnosti s Ustavom i zakonom i da su se stekli uslovi za njeno ukidanje.

8. Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

III. Odluka o prestanku važenja Odluke o utvrđivanju da Sporazum o pridruživanju Opštine Plav Regionalnoj turističkoj organizaciji regiona Bjelasica i Komovi nije stupio na pravnu snagu i o objavljivanju ove odluke, zasnovana je na odredbama člana 151. stav 2. i člana 152. stav 1. Ustava Crne Gore i člana 51. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

U-II br. 37/18

Podgorica, 30. maj 2019. godine

Predsjednik,
dr **Dragoljub Drašković**, s.r.

Odluka Ustavnog suda Crne Gore kojom se odbija predlog za utvrđivanje neustavnosti odredaba člana 58. st. 6. i 8. Zakona o komunalnim djelatnostima („Službeni list Crne Gore“, broj 55/16.)

Ustavni sud Crne Gore, u sastavu: predsjednik Dragoljub Drašković i sudije - Milorad Gogić, Miodrag Iličković, Desanka Lopičić, Mevlida Muratović, Hamdija Šarkinović i Budimir Šćepanović, na osnovu odredaba člana 149. stav 1. tačka 1. Ustava Crne Gore, člana 48. tačka 9. i člana 54. stav 1. tačka 4. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, broj 11/15.), na sjednici od 30. maja 2019. godine, većinom glasova, donio je

ODLUKU

I ODBIJA SE predlog za utvrđivanje neustavnosti odredaba člana 58. st. 6. i 8. Zakona o komunalnim djelatnostima („Službeni list Crne Gore“, broj 55/16.).

II Ova odluka objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

Obrazloženje

1. Predlogom pet poslanika Demokrataske Crne Gore u Skupštini Crne Gore (Z.P., B.B., D.Š., V.M. i Dž.K.) pokrenut je postupak za ocjenu ustavnosti odredaba člana 58. st. 6. i 8. Zakona, označenog u izreci.

1.1. U predlogu je navedeno: da su osporene odredbe člana 58. st. 6. i 8. Zakona u suprotnosti s odredbama člana 8. stav 1., člana 16. stav 1., člana 17. stav 2., čl. 19., 22. i 24., člana 113. stav 2., člana 117. stav 1., člana 142. st. 2. i 3. i člana 145. Ustava Crne Gore, jer se propisivanjem da se visina komunalne naknade određuje isključivo na osnovu lokacije, odnosno zone na kojoj se nalazi i namjene nepokretnosti narušava ustavni princip jednakosti; da građani koji se nalaze u različitim pravnim situacijama u odnosu na starost, opremljenost, način korišćenja, stambenog, poslovnog, garažnog prostora i pomoćnih objekata, primjenom osporene odredbe plaćaju istu cijenu komunalne naknade po jedinici površine; da ustavom zajemčeno pravo na lokalnu samoupravu, kao pravo građana i lokalne samouprave da uređuje i upravlja javnim i drugim poslovima na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva, kada su u pitanju poslovi iz izvorne nadležnosti opštine, ne može biti narušeno ili ograničeno davanjem prethodne saglasnosti od strane organa državne vlasti, kako je to propisano osporenim odredbom člana 58. stav 8. Zakona.

2. U mišljenju Vlade Crne Gore navedeno je: da je riječ o uslugama koje su dostupne svim građanima pod jednakim uslovima, bez obzira na kvalitet objekta u kojima žive ili rade, odnosno koji koriste, zbog čega su za određivanje komunalne naknade nerelevantni starost i nivo opremljenosti tih objekata; da benefite usluga zajedničke komunalne potrošnje koriste svi građani bez obzira na to da li su ili nijesu korisnici nekih drugih usluga koje pruža lokalna samouprava, iz kojih razloga se osporenim odredbom člana 58. stav 6. Zakona ne narušava ustavni princip jednakosti, a naročito, imajući u vidu stav 7. istog člana, u vezi s osporenim odredbom člana 58. stav 8. Zakona; da je Ustavom utvrđena obaveza da zakoni budu usklađeni s Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, a da je ratifikovanom Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi utvrđena mogućnost da se materijalnim zakonom mogu utvrditi ograničenja ovlašćenja datih lokalnim vlastima, tako da je Zakonom o lokalnoj samoupravi propisano da Opština u skladu s materijalnim zakonom, uređuje, uvodi i utvrđuje visinu sopstvenih prihoda, iz kojih razloga osporenim odredbom člana 58. stav 8. Zakona nije ograničena autonomnost lokalne samouprave u vršenju njenih nadležnosti suprotno Ustavu Crne Gore.

3. Osporenim odredbama Zakona propisano je:

"Član 58. st. 6. i 8.

Visina komunalne naknade određuje se na osnovu lokacije, odnosno zone u kojoj se nalazi i namjene nepokretnosti.

Uslove, način, rokove i postupak plaćanja komunalne naknade propisuje jedinca lokalne samouprave uz prethodnu saglasnost Vlade."

4. Ustavni sud je, nakon razmatranja sadržine osporenih odredaba člana 56. st. 6. i 8. Zakona, ocijenio da nema osnova za utvrđivanje njihove neustavnosti.

5. Za odlučivanje u ovom predmetu relevantne su odredbe sljedećih propisa:

Ustava Crne Gore:

“Član 1. stav 2.

Crna Gora je građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava.

Član 8. stav 1.

Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu.

Član 16. tač. 1., 3. i 4.

Zakonom se, u skladu sa Ustavom, uređuju:

- 1) način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje;
- 3) način osnivanja, organizacija i nadležnost vlasti i postupak pred tim organima, ako je to neophodno za njihovo funkcionisanje.
- 4) sistem lokalne samouprave.

Član 17. stav 2.

Svi su pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo.

Član 22.

Jemči se pravo na lokalnu samoupravu

Član 24.

Zajemčena ljudska prava i slobode, mogu se ograničiti samo zakonom u obimu koji dopušta Ustav u mjeri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu, zadovoljila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno.

Ograničenja se ne smiju uvoditi u druge svrhe, osim onih radi kojih su propisana.

Član 82. tačka 2.

Skupština:

- 2) donosi zakone

Član 100. tač. 2. i 3.

Vlada:

- 2) izvršava zakone, druge propise i opšte akte
- 3) donosi uredbе, odluke i druge akte za izvršavanje zakona

Član 112.

Pojedini poslovi državne uprave mogu se zakonom prenijeti na lokalnu samoupravu ili drugo pravno lice.

Pojedini poslovi državne uprave mogu se propisom Vlade povjeriti lokalnoj samoupravi ili drugom pravnom licu.

Član 113.

U lokalnoj samoupravi odlučuje se neposredno i preko slobodno izabranih predstavnika.

Pravo na lokalnu samoupravu obuhvata pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuje i upravlja određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva.

Član 116.

Opština vrši određena svojinska ovlašćenja na stvarima u državnoj svojini u skladu sa zakonom.

Opština ima imovinu.

Opština se finansira iz sopstvenih prihoda i sredstava države.

Opština ima budžet.

Član 117. stav 1.

Opština je samostalna u vršenju svojih nadležnosti.

Član 145.

Zakon mora biti saglasan sa Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, a drugi propis mora biti saglasan sa Ustavom i zakonom.

Član 149. stav 1. tačka 1.

Ustavni sud odlučuje:

- 1) o saglasnosti zakona sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima.

Član 150. stav 2.

Postupak pred Ustavnim sudom za ocjenu ustavnosti i zakonitosti može da pokrene sud, drugi državni organ, organ lokalne samouprave i pet poslanika."

Amandmana I do XVI na Ustav Crne Gore:

"AMANDMAN IV stav 1.

Većinom glasova svih poslanika Skupština donosi zakone kojima se uređuju: način ostvarivanja sloboda i prava građana, crnogorsko državljanstvo, referendum, materijalne obaveze građana, državni simboli i upotreba i korišćenje državnih simbola, odbrana i bezbjednost, vojska, osnivanje, spajanje i ukidanje opština; proglašava ratno i vanredno stanje; donosi prostorni plan; donosi poslovnik Skupštine; odlučuje o raspisivanju državnog referenduma; odlučuje o skraćenju mandata; odlučuje o razrješenju predsjednika Crne Gore; bira i razrješava predsjednika i članove Vlade i odlučuje o povjerenju Vladi; imenuje i razrješava zaštitnika ljudskih prava i sloboda."

Evropske povelje o lokalnoj samoupravi ("Službeni list Crne Gore"- međunarodni ugovori 5/08.):

"Član 2.

Ustavna i zakonska osnova lokalne samouprave

Načelo lokalne samouprave biće utvrđeno u domaćem zakonodavstvu i gdje je to moguće Ustavu.

Član 3. stav 1.

Koncept lokalne samouprave

Lokalna samouprava podrazumijeva pravo i sposobnost lokalnih vlasti da, u zakonskim okvirima, uređuju i upravljaju značajnim dijelom javnih poslova iz svoje nadležnosti i u interesu lokalnog stanovništva.

Član 4. stav 3.

Djelokrug lokalne samouprave

Ovlašćenja data lokalnim vlastima, po pravilu će biti potpuna i ekskluzivna. Ona ne smije biti narušena ili ograničena drugom, centralnom ili regionalnom vlašću, osim u skladu sa zakonom.

Član 8. st. 1. i 2.

Upravni nadzor nad radom lokalnih vlasti

Sve vrste upravnog nadzora nad radom lokalnih vlasti, mogu se vršiti samo u skladu sa procedurama i u slučajevima koji su predviđeni ustavom ili zakonom.

Svaki upravni nadzor nad radom lokalnih vlasti, po pravilu će imati za cilj samo da obezbijedi usklađenost sa zakonom i ustavnim načelima. Međutim, viši nivoi vlasti mogu obavljati upravni nadzor u pogledu cjelishodnosti vršenja poslova koji su povjereni lokalnim vlastima."

Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Službeni list SCG -Međunarodni ugovori“, broj 5/05 i 9/03.):

"Član 14.

Zabrana diskriminacije

Uživanje prava i sloboda predviđena u ovoj Konvenciji obezbjeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.

Član 17.

Zabrana zloupotrebe prava

Ništa u ovoj Konvenciji ne može se tumačiti tako da podrazumijeva pravo bilo koje države, grupe ili lica da se upuste u neku djelatnost ili izvrše neki čin koji je usmjeren na poništavanje bilo kog od navedenih prava i sloboda ili na njihovo ograničavanje u većoj mjeri od one koja je predviđena Konvencijom.

Član 18.

Granice korišćenja ograničenja prava

Ograničenja navedenih prava i sloboda koja su dozvoljena ovom Konvencijom neće se primjenjivati ni u koje druge svrhe sem onih zbog kojih su propisani."

Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju:

“Član 1.

Opšta zabrana diskriminacije

1. Svako pravo koje zakon predviđa ostvarivaće se bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao npr. polu, rasi, boji kože, jeziku, vjeroispovijesti, političkom i drugom uvjerenju, nacionalnom ili društvenom porijeklu, povezanosti sa nacionalnom manjinom, imovini, rođenju ili drugom statusu.

2. Javne vlasti neće ni prema kome vršiti diskriminaciju po osnovima kao što su oni pomenuti u stavu 1.”

Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima („Službeni list SFRJ“, broj 7/71.):

“Član 26.

Sva su lica jednaka pred zakonom i imaju pravo bez ikakve diskriminacije na podjednaku zaštitu zakona. U tom smislu, zakon mora da zabranjuje svaku diskriminaciju i da obezbijedi svim licima podjednaku i uspješnu zaštitu protiv svake diskriminacije, naročito u pogledu rase, boje, pola, jezika, vjere, političkog ili drugog ubedenja, nacionalnog ili socijalnog porekla, imovnog stanja, rođenja ili svakog drugog stanja.”

Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima¹:

“Član 7.

Svi su pred zakonom jednaki i imaju pravo bez ikakve razlike na podjednaku zaštitu zakona. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija i protiv svakog podsticanja na ovakvu diskriminaciju.“

6. Princip vladavine prava, koji se ostvaruje primjenom načela saglasnosti pravnih propisa (član 1. stav 2. i član 145. Ustava), podrazumijeva da zakon mora biti saglasan s Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima, a drugi propis s Ustavom i zakonom. U pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava zakoni moraju biti opšti i jednaki za sve, a zakonske posljedice izvjesne za one na koje će se zakon primjenjivati. U području apstraktne kontrole ustavnosti Ustavni sud je ovlašten da ocjenjuje saglasnost zakona s Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima i to predstavlja okvir njegovog djelovanja, u smislu odredbe člana 149. stav 1. tačka 1. Ustava. Iz Ustava, takođe, proizilazi da je zakonodavac ovlašten da uredi pitanja od interesa za Crnu Goru, pa i oblast komunalnih djelatnosti. Ovlašćenje za uređivanje tog pitanja, saglasno odredbama člana 16. tač. 3. i 5. Ustava, podrazumijeva donošenje zakona kojim se na generalan i apstraktan način uređuju pitanja od značaja za ostvarivanje prava iz oblasti komunalnih djelatnosti. S ustavnopravnog aspekta Ustavni sud je, u konkretnom slučaju, nadležan samo za ocjenu saglasnosti osporenog zakonskog rješenja, propisanog odredbom člana 58. stav 6. Zakona, sa mjerodavnim odredbama člana 22., člana 113. stav 2. i člana 117. stav 1. Ustava, kojima je zajemčeno pravo na lokalnu samoupravu, koje obuhvata pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuje i upravlja određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva i da je opština je samostalna u vršenju svojih nadležnosti, jer se radi o pravima koje Ustav jamči, ali neposredno ne uređuje.

7. Saglasno navedenim ustavnim ovlaštenjima zakonodavac je donio Zakon o komunalnim djelatostima, kojim su uređeni uslovi i način obavljanja komunalnih djelatnosti i druga pitanja od značaja za komunalne djelatnosti (član 1.). Komunalne djelatnosti, u smislu ovog zakona, su pružanje komunalnih usluga koje su nezamjenljiv uslov života i rada građana, privrednih i drugih subjekata na teritoriji jedinice lokalne samouprave i održavanje komunalne infrastrukture, opreme i sredstava za obavljanje tih djelatnosti (član 2.). Komunalne djelatnosti iz člana 2. ovog zakona, su, između ostalog, upravljanje atmosferskim vodama; uređenje i održavanje javnih površina; upravljanje javnom rasvjetom; javni prevoz putnika u gradskim i prigradskim naseljima; održavanje opštinskih puteva (lokalni putevi, gradske ulice i ulice u naseljima) i biciklističkih staza; održavanje korita vodotoka od lokalnog značaja; održavanje pijaca; održavanje javnih prostora za parkiranje; održavanje javnih toaleta; zbrinjavanje napuštenih i izgubljenih životinja (kućnih ljubimaca) i održavanje skloništa za njihovo zbrinjavanje, u skladu sa zakonom (član 3. stav 1. tač. 5, 6, 8, 9, 2, 13. i 14). Ostvarivanje javnog interesa obezbjeđuje se vršenjem komunalnih djelatnosti na način i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, odlukama jedinice lokalne samouprave, odnosno Vlade i ugovorom, a obezbjeđuje se preko privrednih društava iz člana 20. stav 1. al. 1., 3. i 4. ovog zakona i davanjem saglasnosti na cjenovnik za pružanje komunalnih usluga, odnosno isporuku komunalnog proizvoda (član 29. stav 1. i stav 2. tačka 3. Zakona). Odredbama člana 58. stav 2., stav 3. tač 1., 2., 3. i 4. i st. 6. i 8. Zakona propisano je da je komunalna naknada prihod budžeta jedinice lokalne

¹ Usvojena i proglašena rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 217 (III) od 10. decembra 1948. godine.

samouprave, a plaćaju je vlasnici: 1) stambenog prostora; 2) poslovnog prostora; 3) garažnog prostora; 4) pomoćnog objekta koji služi korišćenju stambenog i drugog objekta (barake, ostave i sl.) i montažnog objekta privremenog karaktera koji se postavlja u naseljenim mjestima (kiosci za prodaju različitih vrsta roba i pružanja usluga, ljetnje bašte, pokretne tezge, manji sportski objekti i sl.); da se visina komunalne naknade određuje na osnovu lokacije, odnosno zone u kojoj se nalazi i namjene nepokretnosti i da uslove, način, rokove i postupak plaćanja komunalne naknade propisuje jedinica lokalne samouprave uz prethodnu saglasnost Vlade.

8. Osporenim odredbama člana 58. st. 6. i 8. Zakona zakonodavac, po ocjeni Ustavnog suda, nije prekoračio svoja ovlašćenja iz odredaba člana 16. tač. 4. i 5. Ustava.

8.1. Polazeći od Ustavom utvrđene sadržine i granica nadležnosti jedinice lokalne samouprave u pogledu uređivanja određenih odnosa od lokalnog značaja, Ustavni sud je ocijenio da je njeno normativno uređivanje ograničeno ustavnim određenjem iz odredbe člana 16. tačka 4. Ustava, prema kojem se sistem lokalne samouprave uređuje zakonom, odnosno da se ovlašćenje za uređivanje pojedinih pitanja iz te oblasti na jedinicu lokalne samouprave ne prenosi u cjelini, već se koja su to pitanja određuje zakonom. Ove ustavne odredbe, po shvatanju Ustavnog suda, daju mogućnost zakonodavcu da zakonom opredijeli da li su neka pitanja u određenoj oblasti, pa i u oblasti komunalnih djelatnosti, od državnog, javnog interesa ili lokalnog interesa i da, zavisno od toga, propiše delokrug poslova jedinice lokalne samouprave i djelokrug poslova državnih organa u koje spada i nadzor nad obavljanjem tih djelatnosti, u skladu sa zakonom. U tom smislu, Zakonom o komunalnim djelatnostima komunalne djelatnosti su jedinstveno za teritoriju cijele države i jednako za sve građane definisane kao djelatnosti od javnog, odnosno ekonomskog interesa (...), a jedinica lokalne samouprave je ovim zakonom ovlašćena, pored ostalog, da kao komunalne djelatnosti, može odrediti i druge djelatnosti od lokalnog značaja i propisati uslove njihovog obavljanja (...), s tim što obavljanje komunalnih djelatnosti na svojoj teritoriji obezbjeđuje i bliže uređuje jedinica lokalne samouprave, a u slučajevima predviđenim ovim zakonom i Vlada Crne Gore, u skladu sa zakonom (član 3. st. 5. 6. i 7. i član 14. stav 1.). Saglasno navedenim odredbama Ustava i Zakona, propisivanje osporenim odredbama člana 58. st. 6. i 8. Zakona, po ocjeni Ustavnog suda, s aspekta legitimnosti osnovnih ciljeva nije sporno, jer je zakonodavac na ustavnopravno prihvatljiv način propisao normativna ovlašćenja Vlade i jedinice lokalne samouprave u postupku donošenja opšteg pravnog akta jedinice lokalne samouprave o kriterijumima, uslovima, načinu, rokovima i postupku plaćanja komunalne naknade, koja otklanjaju mogućnost proizvoljnosti u njihovoj primjeni.

8.1.1. Imajući u vidu da se razlozi osporavanja odredaba člana 58. Zakona zasnivaju na tvrdnji podnosilaca predloga da je zakonodavac, propisivanjem *“da se visina komunalne naknade određuje isključivo na osnovu lokacije, odnosno zone na kojoj se nalazi i namjene nepokretnosti (...)”* (stav 6.) i obaveze *„davanja prethodne saglasnosti od strane Vlade na akt jedinice lokalne samouprave o uslovima, načinu, rokovima i postupak plaćanja komunalne naknade“* (stav 8.) povrijedio ustavom zajemčena prava na jednakost pred zakonom i pravo na lokalnu samoupravu, Ustavni sud je, pri razmatranju ustavnosti tih odredaba, pošao od ustavne nadležnosti Skupštine Crne Gore i Vlade Crne Gore, iz odredaba člana 16. tač. 4. i 5. i člana 82. tačka 2. Ustava.

8.1.1.1. Naime, iz ovlašćenja zakonodavca, propisanog odredbama člana 16. tač. 4. i 5. Ustava, po ocjeni Ustavnog suda, istovremeno proizilazi i njegovo ovlašćenje da zakonom uredi sistem lokalne samouprave, odnosno da sistem komunalnih djelatnosti uredi kao pitanje od interesa za Crnu Goru. Iz navedenih odredaba Ustava, takođe, proizilazi da se materijalne obaveze građana, saglasno Amandmanu IV stav 1. na Ustav, mogu uvoditi samo zakonom. Osim osnovnih načela Ustav ne definiše predmet, postupak i način utvrđivanja materijalnih obaveza građana, već uređivanje tih pitanja u cjelini prepušta zakonodavcu. Osporenim odredbom člana 58. stav 6. Zakona zakonodavac je, po nalaženju Ustavnog suda, objektivizirao kriterijume za utvrđivanje visine komunalne naknade (lokacija, odnosno zone na kojoj se nalazi i namjena nepokretnosti) i u normativnom smislu iz te odredbe ne proizilazi mogućnost arbitrarnosti i zloupotrebe prava od strane organa lokalne samouprave u postupku njene primjene. Osporena odredba člana 58. stav 6. Zakona sadrži dovoljan stepen izvjesnosti i pravne predvidljivosti u pogledu njenog krajnjeg efekta i, po ocjeni Ustavnog suda, u saglasnosti je s načelom vladavine prava, kao najvišom vrijednosti ustavnog poretka (član 1. stav 2. Ustava).

9. Osporenim odredbom člana 58. stav 6. Zakona, po ocjeni Ustavnog suda, nijesu narušeni ustavni principi o opštoj zabrani diskriminacije, po bilo kom osnovu i jednakosti pred zakonom, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo, iz odredaba člana 8. stav 1. i člana 17. stav 2. Ustava, odredbe člana 14. Evropske

konvencije, člana 1. Protokola broj 12.uz Evropsku konvenciju, člana 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i člana 7. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

9.1. Odredbom člana 8. stav 1. Ustava zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu. Zabrana diskriminacije, prema Ustavu ima opšte značenje i nije ograničena samo na uživanje ustavnih prava i sloboda, iako diskriminatorne osnove nijesu *expressis verbis* navedene u Ustavu. Određenje diskriminacije, kao i diskriminatorne osnove u crnogorskom pravu sadržane su u Zakonu o zabrani diskriminacije² i obuhvataju sve diskriminatorne osnove navedene u članu 14. Evropske konvencije i članu 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju. U tom smislu, odredbama člana 2. st. 2. i 3. Zakona propisano je da je diskriminacija svako neopravdano, pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se, pored ostalog, zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu (...), kao i drugim ličnim svojstvima i da neposredna diskriminacija postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lica ili grupa lica, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica po nekom od prethodno navedenih osnova. Iz načela jednakosti, garantovanog odredbom člana 17. stav 2. Ustava, za donosioca propisa, takođe, proizlazi obaveza zabrane proizvoljnog postupanja, odnosno obaveza strogog vezanja načelom srazmjernosti u slučaju različitog tretiranja lica ili grupe lica, po ličnim svojstvima, koja se nalaze u istoj ili sličnoj pravnoj ili činjeničnoj situaciji.

9.1.1. Načelo zabrane diskriminacije (*principle of non-discrimination*) i načelo jednakosti (*principle of equality*) sadržani su i u svim osnovnim međunarodnim i regionalnim instrumentima o ljudskim pravima (član 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i član 7. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima). Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, u odredbama člana 14., sadrži akcesornu zabranu diskriminacije (koja se odnosi samo na prava zaštićena Evropskom konvencijom), po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. Za razliku od člana 14. Evropske konvencije, koji zabranjuje diskriminaciju u uživanju prava i sloboda priznatih u samoj Konvenciji, član 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju je »samostalna« odredba (»free standing« provision), koja zabranjuje da javna vlast diskriminiše bilo koga »u uživanju svih prava određenih zakonom« po bilo kojoj diskriminatornoj osnovi. Evropski sud za ljudska prava je u svojim presudama, u skladu sa formulacijom »drugi status«, ustanovio i druge diskriminatorne osnove, koje nijesu konačne. U kategoriju »drugi status«, u suštini, spada sve ono drugo što nije već navedeno u članu 14. Evropske konvencije. Član 14. Konvencije i član 1. Protokola broj 12.uz Konvenciju komplementarni su mehanizmi konvencijske zaštite u području zabrane diskriminacije, koji se međusobno upotpunjuju.

9.2. Ustavni sud je prilikom rješavanja ovog ustavnog spora imao u vidu i relevantnu praksu Evropskog suda za ljudska prava, koju je u brojnim slučajevima izrazio stav o značenju načela zabrane diskriminacije iz člana 14. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju:

9.2.1. U predmetu tzv. *Belgijski jezički slučaj*³ Evropski sud je ustanovio test opravdanosti različitog postupanja u oblasti zaštite od diskriminacije, ističući značenje objektivnih legitimnih ciljeva koje država ugovornica nastoji time postići, ali i odnosa srazmjernosti između korišćenih sredstava i cilja kojem se teži:

“10. (...), Sud (...), smatra da je prekršeno načelo jednakosti postupanja ako razlika nema objektivno i razumno opravdanje. Postojanje takvog [objektivnog i razumnog] opravdanja mora biti procijenjeno u odnosu na cilj i efekte određene mjere uzimajući u obzir načela koja inače preovladavaju u demokratskim društvima. Razlike u postupanju u korišćenju nekog prava navedena u Konvenciji ne moraju samo težiti zakonitom cilju: član 14. (...) se jednako krši kada se jasno utvrdi da ne postoji opravdan odnos proporcionalnosti između korišćenih sredstava i cilja kojemu se teži. (...)”

9.2.2. U predmetu *Abdulaziz, Cabales i Balkandali protiv Ujedinjenoga Kraljevstva*⁴ Evropski sud je ukazao na mjerila koja se primjenjuju prilikom ocjene da li je “razlika u postupanju” opravdana ili ne u smislu člana 14. Konvencije:

² »Službeni list Crne Gore«, br. 46/10., 18/14. i 42/17.

³ Presuda, od 23. jula 1968. godine, serija A, broj 6.

⁴ Presuda, od 28. maja 1985., zahtjevi br. 9214/80., 9473/81. i 9474/81.

"72. U smislu člana 14. razlika u postupanju (*difference of treatment*) će biti diskriminatorna ako "nema nikakvo objektivno i razumno opravdanje", što znači ako ne postoji "legitiman cilj" ili ako ne postoji "razuman odnos srazmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se nastoji postići" (...).

Države ugovornice uživaju određeni stepen diskrecije u procjeni opravdavaju li i u kojoj mjeri razlike u inače sličnim situacijama različito postupanje u zakonu (...), ali je na Sudu da donese konačnu odluku u tom pogledu."

9.2.3. U predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*⁵ Evropski sud je, u vezi određenja pojma "diskriminacija", istakao da ona ima ekstenzivnije polje primjene u odnosu na bilo koje pravo koje je garantovano unutrašnjim pravnim normama:

"42. Sud ponavlja da diskriminacija znači različito tretiranje lica koja se nalaze u sličnoj situaciji bez objektivnog i razumnog opravdanja. "Nepostojanje objektivnog i razumnog opravdanja" znači da sporna razlika ne slijedi "legitiman cilj" ili da nema "razumnog odnosa proporcionalnosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se želi postići" (vidjeti, među ostalim izvorima, *Andrejeva protiv Latvije* [GC], br. 55707/00, stav 81, 18. februar 2009.). Polje slobodne procjene neke države ugovornice u ovoj oblasti će varirati u zavisnosti od okolnosti, predmeta i pozadine slučaja (*ibid.*, tačka 82).

53. Sud napominje da, dok član 14. Konvencije zabranjuje diskriminaciju u pogledu uživanja "prava i sloboda priznatih Konvencijom", član 1. Protokola br. 12. proširuje opseg zaštite na "sva prava predviđena zakonom". On na taj način uvodi generalnu zabranu diskriminacije.

55. Pojam diskriminacije je dosljedno tumačen u jurisprudenciji Suda u odnosu na član 14. Konvencije. Jurisprudencija posebno jasno precizira da "diskriminacija" označava različito postupanje bez objektivnog i razumnog opravdanja prema licima koja su se našla u sličnom položaju (vidjeti tačke 42.-44. gore i navedene izvore). Autori su koristili isti termin, diskriminacija, u članu 1. Protokola broj 12. bez obzira na razlike u širini opsega između ovih odredbi, značenje ovog pojma u članu 1. Protokola broj 12. trebalo je biti identično tumačenju iz člana 14. (vidjeti *Objasnenje (Explanatory Report)* uz Protokol broj 12., tačka 18.). Sud, prema tome, ne vidi razlog da odstupa od utvrđenog tumačenja "diskriminacije", navedenog gore u tekstu, u primjeni istog pojma prema članu 1. Protokola broj 12. (u vezi sa sudskom praksom UN Komiteta za ljudska prava u pogledu člana 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, odredbe koja je slična, ali ne i identična – članu 1. Protokola broj 12. uz Konvenciju, vidjeti Nowak, *Komentari CCPR*, Izdavači N.P. Engel, 2005, strana 597-634)."

9.3. Iz navedenih stavova Evropskog suda proizilazi da Evropski sud diskriminaciju označava kao različit tretman istih ili sličnih slučajeva, kada za to nema razumnog i objektivnog opravdanja, odnosno ako ne postoji legitiman cilj kome se teži, ili ne postoji srazmjera (proporcionalnost) između cilja i načina na koji se ovaj legitimni cilj želi postići. Takođe, Evropski sud ukazuje da iz prakse Komiteta za ljudska prava Ujedinjenih nacija proizilazi da odredba člana 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima nije identična ali je slična odredbama člana 1. Protokola broj 12. uz Konvenciju, odnosno, da obuhvataju isti stepen zaštite. Analiza načela jednakosti i nediskriminacije prema praksi Evropskog suda za ljudska prava upućuje na potrebu istraživanja tri uslova da bi se utvrdilo da li je ovo načelo povrijeđeno. Prvi uslov za postojanje diskriminacije je postojanje sličnih, odnosno uporedivih činjeničnih situacija i jednakog ili različitog postupanja. Drugi uslov je da se razlika u pravnom postupanju vrši na osnovu određene statusne pripadnosti pojedinca. Pojedinaac treba da bude žrtva manje povoljnog tretmana zbog svoje statusne pripadnosti. Treći uslov čini ispitivanje da li je različito pravno postupanje u sličnim činjeničnim okolnostima, odnosno jednako postupanje u značajno različitim okolnostima, razumno i opravdano. Različito pravno postupanje, prema shvatanju Evropskog suda, može se objektivno i razumno opravdati kad ima legitimni cilj i kad su sredstva koja se pri tom primjenjuju razumno srazmjerna legitimnom cilju koji se želi postići.

9.3.1. Osporena odredbe člana 58. stav 6. Zakona, po ocjeni Ustavnog suda, ne sadrži diskriminatorna ograničenja po bilo kojem diskriminatornom osnovu, u odnosu na Ustav Crne Gore, niti u smislu u kojem Evropski sud za ljudska prava tumači diskriminaciju, jer se tom odredbom ne pravi bilo kakvo razlikovanje lica koja plaćaju komunalnu naknadu na osnovu lokacije, odnosno zone u kojoj se nalazi njihova nepokretnost. Osporeno zakonsko rješenje, prema kojem se *visina komunalne naknade određuje na osnovu lokacije, odnosno zone u kojoj se nalazi i namjene nepokretnosti*" odnosi se na sva lica, vlasnike: "stambenog prostora, poslovnog

⁵ Presuda, od 22. decembra 2009. godine, aplikacije br. 27996/06 i 34836/06.

prostora, garažnog prostora, pomoćnog objekta koji služi korišćenju stambenog i drugog objekta (barake, ostave i sl.) i montažnog objekta privremenog karaktera koji se postavlja u naseljenim mjestima-kiosci za prodaju različitih vrsta roba i pružanja usluga, ljetnje bašte, pokretne tezge, manji sportski objekti i sl." iz odredbe člana 58. stav 3. Zakona i u normativnom smislu među njima, po ocjeni Ustavnog suda, nema diskriminacije.

9.3.1.1. Po ocjeni Ustavnog suda, osporena odredba člana 58. stav 6. Zakona, ne može se dovesti u pitanje ni u odnosu na ustavno načelo jednakosti pred zakonom iz odredbe člana 17. stav 2. Ustava, s aspekta bilo kojeg ličnog svojstva adresata Zakona, jer se primjenjuju na svako lice (pravno i fizičko) koje dođe u pravnu situaciju da na njega bude primijenjena i za ta lica je predviđen jedinstven pravni režim. Iz načela jednakosti pred zakonom za zakonodavca, zavisno od predmeta uređenja, proizilaze različite obaveze koje idu od jednostavne zabrane proizvoljnog postupanja do strogog vezanja načelom srazmjernosti. Ustav ne sprječava zakonodavca da prava i obaveze pojedinih istovrsnih ili sličnih grupa uređuje različito, ako se time ispravljaju postojeće nejednakosti između tih grupa ili za to postoje drugi opravdani razlozi.

9.3.1.2. Ustavom zajamčena jednakost svih pred zakonom podrazumijeva jednakost prava i obaveza u istovjetnom pravnom položaju, pa se pitanje jednakosti vlasnika nepokretnosti koji se nalaze *na istoj lokaciji, odnosno zoni u kojoj se nalaze i namjene nepokretnosti* ne može dovesti u međusobni odnos sa vlasnicima nepokretnosti koji se nalaze na drugoj lokaciji odnosno zoni u kojoj se nalaze i namjene nepokretnosti, jer se ta lica nalaze u različitom pravnom položaju pred zakonom i za njih je predviđen različit pravni režim. Pitanje jednakosti pred zakonom, s ustavnopravnog aspekta, po ocjeni Ustavnog suda, moglo bi biti relevantno samo u slučaju kada bi zakonodavac bez ustavnopravno prihvatljivih razloga propisao razlike u ostvarivanju prava vlasnika nepokretnosti kojima se visina komunalne naknade obračunava na osnovu iste lokacije, odnosno zone u kojoj se nalazi i namjene nepokretnost. Ustavni sud je, stoga, ocijenio da osporenim odredbom člana 58. stav Zakona nijesu povrijeđeni ustavni principi o opštoj zabrani diskriminacije, neposredne ili posredne, po bilo kom osnovu i jednakosti pred zakonom bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo, iz odredaba člana 8. stav 1., člana 17. stav 2. Ustava, člana 14. Evropske konvencije, člana 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju, člana 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i člana 7. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

10. Propisujući osporenim odredbom člana 58. stav 8. Zakona da Vlada daje prethodnu saglasnost na akt jedinice lokalne samouprave kojim se propisuju uslovi, način, rokovi i postupak plaćanja komunalne naknade, zakonodavac je, po ocjeni Ustavnog suda, postupio u skladu s Ustavom propisanim ovlašćenjima Skupštine, iz odredbe člana 82. tačka 2., kojom je propisano da Skupština donosi zakone. Osporena odredba člana 58. stav 8. Zakona, po shvatanju Ustavnog suda, nema značenje uređivanja sistemskog pitanja, tj. pitanja samostalnosti jedinice lokalne samouprave u vršenju svoje nadležnosti, kako to smatraju predlagači, već predstavlja razradu odnosa uređenih zakonom, koji se, radi ostvarivanja javnog interesa na njenoj teritoriji, pored ostalih, želi postići i tom odredbom Zakona. Osim na ovaj način, ostvarivanje javnog interesa u oblasti komunalnih djelatnosti (koje su nezamjenjiv uslov života i rada građana, privrednih i drugih subjekata na teritoriji jedinice lokalne samouprave), saglasno odredbi člana 29. stav 1. Zakona, obezbjeđuje se i odlukama jedinice lokalne samouprave, odnosno Vlade i ugovorom, na način i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, kao i pravom nadzora (član 62.). Polazeći od navedenog, Ustavni sud je ocijenio da se zakonodavac, davanjem ovlašćenja Vladi, osporenim odredbom člana 58. stav 8. Zakona, da daje prethodnu saglasnost na propis jedinice lokalne samouprave, kojim se propisuju uslovi, način, rokovi i postupak plaćanja komunalne naknade, kretao u granicama svojih ustavnih ovlašćenja.

10.1. Ustavni sud je osporeno zakonsko rješenje, propisano odredbom člana 58. stav 8. Zakona, prema kojem Vlada daje prethodnu saglasnost na propis jedinice lokalne samouprave kojim se propisuju uslovi, način, rokovi i postupak plaćanja komunalne naknade razmotrio i u smislu zahtjeva koji proizilazi iz odredbe člana 24. stav 1. Ustava o ograničenju ljudskih prava i sloboda.

10.1.1. Načelo ograničenja ljudskih prava i sloboda jedno je od osnovnih načela koje je utvrđeno odredbama člana 24. Ustava. Ljudska prava i slobode zajamčene Ustavom mogu se ograničiti samo zakonom u obimu koji dopušta Ustav i mjeri koja je neophodna da se ustavna svrha ograničenja zadovolji u demokratskom društvu, bez zadiranja u suštinu zajamčenih prava. Ustav je na taj način ustanovio jasne "granice" ograničenja ljudskih prava i sloboda u kojima se zakonodavac može kretati. Svi državni organi, prema odredbama člana 24. Ustava, prilikom ograničenja ljudskih i manjinskih prava moraju da vode računa o: 1) suštini prava koje se ograničava, 2) važnosti

svrhe ograničenja, 3) prirodi i obimu ograničenja, 4) o odnosu ograničenja sa svrhom ograničenja i 5) da li postoji način da se svrha ograničenja postigne manjim ograničenjem prava. Ustavotvorac ovlašćuje zakonodavca da detaljnije reguliše ograničenja, ali ne i da sam propiše osnov za ograničenje, već je takvo ograničenje moguće samo ako to Ustav dopušta i u svrhe koje Ustav dopušta. Time je Ustavom jasno definisan princip proporcionalnosti (srazmjernosti), kao i mjerila kojima se, prije svega, Ustavni sud mora rukovoditi pri tumačenju ograničenja ljudskih prava, u konkretnom predmetu.

10.1.1.1. Iz navedenih odredaba Evropske konvencije proizilazi da svaka država ugovornica svojim unutrašnjim propisima može da ograniči prava sadržana u Evropskoj konvenciji, pod uslovima utvrđenim Konvencijom. Dozvoljena ograničenja prava uslovljena su *zakonitošću, legitimnošću i opravdanošću*. Ograničenje bilo kog prava je dopustivo samo ako kompetitivni princip u odnosu na princip u kome je sadržano pravo ima veći značaj u okolnostima datog-konkretnog slučaja. To podrazumijeva pronalaženje odgovarajućeg balansa između različitih suprotstavljenih interesa. Ograničenja se moraju sprovoditi na konzistentan način, tako da ne budu ugroženi suština prava koje je u pitanju i osnovni principi na kojima počiva jedna država, koja pretenduje da bude obilježena kao pravna država. Kako osnovna prava imaju ustavni status, ona, prema shvatanju Evropskog suda, mogu biti ograničena samo ustavnim ili odredbama donijetim na osnovu ustava. Ustavna ograničenja mogu biti direktna (*constitutionally immediate*) i posredna (*constitutionally mediate*), propisana zakonom, na osnovu izričite ustavne odredbe, pod striktno propisanim pretpostavkama i samo za određene ciljeve, zbog kojih je zakonodavac posebno ovlašćen da ograniči osnovna ljudska prava i slobode. Ovaj princip dozvoljava da slobode i prava budu ograničene samo u skladu sa zakonom i postavlja granice ograničenja prava. Ograničenje nije neophodno ako postoje i blaže, ali pogodne mjere koje mogu poslužiti istoj svrsi. Ograničavanje osnovnih prava i sloboda u tom procesu, međutim, mora biti u skladu s Ustavom i Evropskom konvencijom i generalno mora biti u opštem interesu i uz poštovanje načela proporcionalnosti.

10.1.1.2. Ograničenje prava i sloboda, zasnovano na načelu proporcionalnosti, prema praksi Evropskog suda mora biti: razumno (prilagođeno), tako da se postigne legitimna svrha, neophodno radi ostvarivanja datog cilja i teret koji se nameće ne smije biti pretjeran. Princip proporcionalnosti, u užem smislu (princip balansiranja), znači da odgovarajuće i neophodne mjere ne smiju poremetiti pravičnu ravnotežu i/ili uništiti suštinu prava. Proporcionalnost mjere podrazumijeva da je mjera podobna da ostvari željeni cilj, ali i da država pronađe pravičnu srazmjeru između preduzete mjere i postavljenog opšteg cilja. Postojanje javnog, odnosno opšteg interesa, određuje država i ona u tom domenu ima široko diskreciono ovlašćenje. Međutim, da se ustavna ograničenja ne bi transformisala u zakonska, granica ovlašćenja zakonodavca u utvrđivanju ograničenja mora biti restriktivno postavljena, tako da se zakonsko ograničenje preduzima na osnovu izričite ustavne odredbe i pod striktno propisanim pretpostavkama. U državama potpisnicama Konvencije, "kontrolu" ograničenja osnovnih prava i poštovanja navedenih principa, vrši ustavni sud, najčešće po individualnim podnescima, ali i u postupku ocjene formalnih i materijalnih pravila sadržanih u opštim pravnim aktima (*zaštita in abstracto*).

10.1.1.3. Evropska konvencija, u tom smislu, osim opštih pravila "korišćenja" prava i sloboda sadržanih u njoj, sadrži i pravila o njihovom ograničenju. Naime, iz odredbe člana 17. Evropske konvencije (zabrana zloupotrebe prava), kojom je utvrđeno da se ništa u ovoj konvenciji ne može tumačiti tako da podrazumijeva da pravo bilo koje države, grupe ili lica da se upušte u neku djelatnost ili izvrše neki čin koji je usmjeren na poništavanje bilo kojeg od navedenih prava i sloboda ili na njihovo ograničavanje u većoj mjeri od one koja je predviđena Konvencijom, proizilazi da u slučaju ograničenja prava, izvan onih koje predviđa sama odredba koja sadrži pravo, postoji povreda člana 17. Evropske konvencije. Odredbom člana 18. Evropske konvencije, koja propisuje granice ograničenja utvrđeno je da se ograničenja navedenih prava i sloboda koja su dozvoljena Konvencijom ne mogu primjenjivati ni u koje druge svrhe osim onih zbog kojih su propisana.

10.1.1.4. Iz navedenih odredaba Ustava i Evropske konvencije i prakse Evropskog suda proizilazi da su osnovne ustavne slobode i prava čovjeka i građanina načelno neograničene: puni obim njihovog ostvarivanja je pravilo, a ograničenje koje je određeno zakonom može biti samo izuzetak koji se zasniva i na izričitom ustavnom ovlašćenju i na legitimnom cilju ograničavanja koji je određen Ustavom. Iz toga slijedi da ograničenja - osim što se moraju zasnivati na ustavnom ovlašćenju i slijediti Ustavom određene ciljeve - treba da su srazmjerna potrebama za ostvarenje tih ciljeva. To znači da ograničavajuća pravna pravila moraju biti prikladna za ostvarenje postavljenog legitimnog cilja, da ona ne smiju biti oštrija (strožija) nego što je neophodno i da moraju

biti uravnotežena u odnosu između Ustavom zajamčenog subjektivnog prava pojedinca i interesa društvene zajednice (pravnog poretka).

10.2. Primjenjujući navedene načelne pravne stavove na konkretan slučaj, Ustavni sud je ocijenio da zakonodavac osporenim odredbom člana 58. stav 8. Zakona nije povrijedio ni ustavni princip iz odredaba člana 24. Ustava.

10.2.1. Nesporno je, po ocjeni Ustavnog suda, da osporena obaveza pribavljanja *prethodne saglasnosti od Vlade na akt jedinice lokalne samouprave kojim se poropisuju uslovi, način, rokovi i postupak plaćanja komunalne naknade*, propisana osporenim odredbom člana 58. stav 8. Zakona predstavlja ograničenje ovlašćenja jedinice lokalne samouprave, iz odredaba člana 113. stav 2. i člana 117. stav 1. Ustava, da uređuje i upravlja određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva i da je opština samostalna u vršenju svojih nadležnosti. Međutim, to ograničenje, po ocjeni Ustavnog suda, propisano je Zakonom i ima legitiman cilj – *vršenje nadzora nad pružanjem komunalnih usluga koje su nezamjenljiv uslov života i rada građana, privrednih i drugih subjekata na teritoriji jedinice lokalne samouprave (...), koje su od javnog, odnosno od opšteg ekonomskog interesa (član 2.)*. S obzirom na to da visina određene naknade i način njenog obračuna, saglasno Amandmanu IV stav 1. na Ustav, moraju biti utvrđeni po mjerilima propisanim zakonom i donijeti od organa koji u okviru svojih nadležnosti, obavljaju određene javnopravne poslove od javnog-opšteg interesa u svim jedinicama lokalne samouprave, Ustavni sud je ocijenio da je odnos cilja i korišćenja sredstava ograničenja (*obaveza pribavljanja prethodne saglasnosti od Vlade na propis jedinice lokalne samouprave kojim se poropisuju uslovi, način, rokovi i postupak plaćanja komunalne naknade*) u konkretnom slučaju, proporcionalan, jer je zakonodavac ustanovio prihvatljiv stepen srazmjernosti između ograničenja i potrebe za tim ograničenjem, odnosno da ograničenje odgovara važnosti cilja koji se želio postići nadzorom Vlade u postupku donošenja tog propisa i da je u skladu s odredbama člana 24. Ustava, primjereno legitimnom cilju. Ustavnopravno pitanje, pri tome, ne može biti pitanje kriterijuma za određivanje visine osporene naknade, kao ni njena visina, osim izuzetno, ako bi ona ugrožavala suštinu prava, što u konkretnom predmetu ustavnosudske ocjene nije slučaj. Stoga, osporenim odredbom člana 58. stav 8. Zakona, zakonodavac, po ocjeni Ustavnog suda, nije prekoračio svoje ovlašćenje, da Zakonom, u javnom-opštem interesu, uredi način donošenja akta o utvrđivanju komunalne naknade, niti je povrijedio pravo na lokalnu samoupravu koje obuhvata pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuje i upravlja određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva i da je opština samostalna u vršenju svojih nadležnosti, garantovanu odredbama člana 113. stav 2. i člana 117. stav 1. Ustava, u mjeri u kojoj bi sama suština tog prava bila dovedena u pitanje.

10.3. Ustavni sud je ocijenio da je osporeno ograničenje, propisano odredbom člana 58. stav 8. Zakona u saglasnosti i s Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi kojom je utvrđen princip „*upravnog nadzora nad radom lokalnih vlasti iz kojeg proizilazi: „da će svaki upravni nadzor nad radom lokalnih vlasti, po pravilu imati za cilj samo da obezbijedi usklađenost sa zakonom i ustavnim načelima i da viši nivoi vlasti mogu obavljati upravni nadzor u pogledu cjelishodnosti vršenja poslova koji su povjereni lokalnim vlastima (član 8. stav 2.)“*“.

10.3.1. Osporene odredbe člana 58. st. 6. i 8. Zakona, po ocjeni Ustavnog suda u saglasnosti su i s principima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi o *konceptu lokalne samouprave* i o *upravnom nadzoru nad radom lokalnih vlasti* iz kojih proizilazi da: „*lokalna samouprava podrazumijeva pravo i sposobnost lokalnih vlasti da, u zakonskim okvirima, uređuju i upravljaju značajnim dijelom javnih poslova iz svoje nadležnosti i u interesu lokalnog stanovništva (član 3. stav 1.) i da će svaki upravni nadzor nad radom lokalnih vlasti, po pravilu imati za cilj samo da obezbijedi usklađenost sa zakonom i ustavnim načelima i da viši nivoi vlasti mogu obavljati upravni nadzor u pogledu cjelishodnosti vršenja poslova koji su povjereni lokalnim vlastima (član 8. stav 2.)“*“.

11. Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

II 1. Odluka o objavljivanju ove odluke zasnovana je na odredbama člana 151. stav 2. Ustava Crne Gore i člana 51. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

U-I br. 40/16
Podgorica, 30. maj 2019. godine

Predsjednik,
dr **Dragoljub Drašković**, s.r.

Odluka Ustavnog suda Crne Gore kojom se odbijaju predlozi Upravnog suda Crne Gore za utvrđivanje neustavnosti odredbe člana 123. stav 1. Zakona o bankama („Službeni list Crne Gore“, br. 17/08. i 44/10.).

Ustavni sud Crne Gore, u sastavu: predsjednik Dragoljub Drašković i sudije - Milorad Gogić, Miodrag Iličković, Desanka Lopičić, Mevlida Muratović, Hamdija Šarkinović i Budimir Šćepanović, na osnovu odredaba člana 149. stav 1. tačka 1. Ustava Crne Gore, člana 48. tačka 9. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, broj 11/15.), na sjednici od 30. maja 2019. godine, većinom glasova, donio je

ODLUKU

I ODBIJAJU SE predlozi Upravnog suda Crne Gore za utvrđivanje neustavnosti odredbe člana 123. stav 1. Zakona o bankama („Službeni list Crne Gore“, br. 17/08. i 44/10.).

II Ova odluka objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

O b r a z l o ž e n j e

11. Predlozima Upravnog suda Crne Gore, pokrenut je postupak za ocjenu ustavnosti odredbe člana 123. stav 1. Zakona, označenog u izreci.

1.1. U predlozima, koji su identične sadržine, pored ostalog, navedeno je: da je Upravni sud, saglasno odredbi člana 54. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu i shodnoj primjeni odredbe člana 216.a Zakona o parničnom postupku, zastao sa postupkom rješavanja upravnog spora po tužbi tužilaca Otvoreni Investicioni Fond „Atlas Mont“, Zatvoreni Investicioni Fond „Atlas Mont“ AD, „Atlas Invest“ DOO Podgorica, „Atlas Grupa“ DOO Podgorica, „Centroprom“ AD Beograd, „Invest Banka Montenegro“ AD Podgorica, protiv rješenja Guvernera Centralne banke Crne Gore, br. P. 03-166-5/2018, od 7. decembra.2018. godine, kojim je uvedena privremena uprava u „Invest Banci Montenegro“ AD Podgorica i Rješenje U. br. 361/19, od 2. aprila.2019.godine, kojim se zastalo sa postupkom rješavanja upravnog spora po tužbi istih tužilaca, protiv rješenja Savjeta Centralne banke Crne Gore, br. 0101-10202/2/2019, od 4. januara.2019. godine, kojim je oduzeta dozvola za rad „Invest Banci Montenegro“ AD Podgorica, br. 0101-79/1-2002, od 18. decembra.2002. godine; da saglasno odredbi člana 116. Zakona o bankama, Centralna banka može, ukoliko utvrdi nepravilnost u poslovanju banke, između ostalog, uvesti privremenu upravu, u skladu s odredbama člana 120. Zakona i oduzeti dozvolu za rad banke, u skladu sa članom 129. istog zakona; da se rješenjem o uvođenju privremene uprave imenuje privremeni upravnik i utvrđuje rok trajanja privremene uprave i da je navedeno rješenje konačno, te da se protiv istog može pokrenuti upravni spor; da je osporenim odredbom Zakona propisano da se danom donošenja rješenja o uvođenju privremene uprave sva ovlaštenja skupštine akcionara, organa upravljanja, izvršnih direktora i zastupnika banke prenose na privremenog upravnika i da danom donošenja rješenja o uvođenju privremene uprave, članovima odbora direktora banke prestaje funkcija na koju su imenovani, a izvršnim direktorima prestaje dužnost na koju su izabrani; da je u konkretnom slučaju, Centralna banka Crne Gore-Guvernator banke donio rješenje kojim je uvedena privremena uprava u „Invest Banci Montenegro“ AD Podgorica, na period od šest mjeseci i da je rješenje kojim se uvodi privremena uprava, saglasno članu 120. stav 4. Zakona o bankama, konačna; da je protiv rješenja o oduzimanju dozvole za rad predviđena mogućnost pokretanja upravnog spora; da je, međutim, u konkretnom slučaju samoj banci onemogućen pristup sudu i da u konkretnom predmetu članovi organa upravljanja ne mogu podnositi tužbu, direktno i nezavisno, protiv odluke koja je na njih direktno uticala, već samo preko privremenog upravnika, na koji način se samoj banci onemogućava pristup sudu, što je suprotno odredbama člana 20. Ustava Crne Gore i člana 13. Evropske konvencije, i s tim u vezi, dostavljena je praksa Evropskog suda.

2. U mišljenju Vlade Crne Gore na navode sadržane u predlozima, pored ostalog, navedeno je: da je na osnovu Zakona o privrednim društvima akcionarsko društvo pravno lice i da je svojom imovinom i obavezama potpuno odvojeno od akcionara; da prema članu 10. Zakona o upravnom sporu akcionari banke nemaju pravni interes, što znači da aktivnu legitimaciju za pokretanje upravnog spora ima ono fizičko ili pravno lice o čijim pravima, obavezama ili pravnom interesu je rješavano osporenim aktom; da na osnovu mnogih odluka nadležnih

sudova i ustavno-sudske prakse akcionari nemaju aktivnu legitimaciju za pokretanje upravnog spora; da je za preduzimanje svih pravnih radnji u ime banke, nakon donošenja rješenja o privremenoj upravi, nadležan isključivo privremeni upravnik, kao organ banke, kojem bi akcionari banke, kao novopostavljenom organu banke bili obavezni da se obrate sa zahtjevom da pokrene upravni spor radi poništenja predmetnog rješenja; da javni interes za sprječavanjem daljih nezakonitosti i ugrožavanja javnog interesa iskazanog Ustavom Crne Gore za objezbjeđenjem sigurnosti i stabilnosti bankarskog sistema opravdava privremeno prenošenje svih ovlašćenja na privremenog upravnika danom donošenja rješenja o uvođenju privremene uprave, kako bi se spriječilo dalje postupanje organa društva usmjereno na nanošenje štete društvu; da, po ocjeni Vlade, osporeni član 123. Zakona o bankama ima legitimni cilj – stvaranje mogućnosti strankama (fizičkim i pravnim licima) da pokrenu upravni spor i tužbu za naknadu štete, ako privremeni upravnik propusti da pokrene upravni spor u situaciji kada nepokretanje nije u najboljem interesu društva, a, sa druge strane, obezbjeđenje očuvanja stabilnosti i sigurnosti bankarskog sistema, kao osnovne funkcije Centralne banke utvrđene Ustavom Crne Gore; da se osporeni član 123. Zakona o bankama primjenjuje samo privremeno, budući da ovlašćenja privremenog upravnika traju svega šest, a najduže devet mjeseci, i to samo sa ciljem da se utvrdi da li banka može dostići zahtijevani nivo sopstvenih sredstava ili koeficijenta solventnosti i redovno ispunjavati dospjele obaveze; da, u konkretnom slučaju, ne može biti riječi o ukidanju prava na pristup sudu, nego njegovom privremenom ograničenju; da se ne može govoriti o tome da su donošenjem rješenja tužioci direktno pogođeni osporenom odlukom, a što proizilazi iz činjenice da se postupak sanacije i likvidacije banke ne sprovodi radi zaštite interesa akcionara, već radi zaštite posebnog državnog interesa; da protiv rješenja Centralne banke Crne Gore, kojim je uvedena privremena uprava, tužioci, sa svojstvom posebne stranke u upravnom sporu, u skladu sa članom 10. stav 2. Zakona o upravnom sporu, mogu biti Glavni izvršni direktor i članovi Odbora direktora; da se osporenim odredbom člana 123. stav 1. Zakona o bankama, a u vezi sa čl.120. i 129. istog zakona ne narušava ni jedno od Ustavom utvrđenih načela, i da, stoga, predlažu Ustavnom sudu da odbije Predlog za ocjenu ustavnosti odredbe člana 123. stav 1. Zakona o bankama.

3. Ustavni sud je, saglasno odredbama člana 50. Poslovnika Ustavnog suda Crne Gore¹, radi racionalnosti i vođenja jedinstvenog postupka i odlučivanja, spojio podneske, jer se predlozima osporava ista odredba istog Zakona.

4. Osporenim odredbom Zakona propisano je:

“Član 123. stav 1.

Danom donošenja rješenja o uvođenju privremene uprave sva ovlašćenja skupštine akcionara, organa upravljanja izvršnih direktora i zastupnika banke prenose se na privremenog upravnika.”

5. Ustavni sud je, nakon razmatranja sadržine osporene odredbe člana 123. stav 1. Zakona utvrdio da nije nesaglasna s Ustavom.

6. Za odlučivanje u ovom predmetu relevantne su odredbe sljedećih propisa:

Ustava Crne Gore:

“Član 1. stav 2.

Crna Gora je građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava.

Član 16. tač. 1. i 5.

Zakonom se, u skladu sa Ustavom, uređuju:

1) način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje;

5) druga pitanja od interesa za Crnu Goru.

Član 20.

Svako ima pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu.

Član 143.

¹ “Službeni list Crne Gore”, broj 7/16.

Centralna banka Crne Gore je samostalna organizacija, odgovorna za monetarnu i finansijsku stabilnost i funkcionisanje bankarskog sistema.

Centralnom bankom Crne Gore upravlja Savjet Centralne banke.

Centralnom bankom Crne Gore rukovodi Guverner Centralne banke.

Član 145.

Zakon mora biti saglasan sa Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, a drugi propis mora biti saglasan sa Ustavom i zakonom.

Član 148. stav 2.

Konačni pojedinačni pravni akti uživaju sudsku zaštitu.

Član 149. stav 1. tačka 1.

Ustavni sud odlučuje:

1) o saglasnosti zakona sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima.“

Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Službeni list SCG -Međunarodni ugovori“, broj 9/03. i 5/05.):

“Član 6.

Pravo na pravično suđenje

1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravično i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s cijelog ili s dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbjednosti u demokratskom društvu, kada to zahtijevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.

Član 13.

Pravo na djelotvorni pravni lijek

Svako kome su povrijeđena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

7. Iz citiranih odredaba Ustava proizilazi da svako ima pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu i da konačni pojedinačni pravni akti uživaju sudsku zaštitu. Iz Ustava, dalje, proizilazi da je zakonodavac ovlašćen da uredi pitanja od interesa za Crnu Goru, pa i osnivanje, upravljanje, poslovanje i kontrolu rada banaka. Ovlašćenje za uređivanje tih pitanja, saglasno odredbi člana 16. tačka 5. Ustava, podrazumijeva donošenje zakona kojim se na generalan i apstraktan način određuju prava i obaveze u pogledu pravnih pitanja, koja se u smislu Ustava smatraju pitanjima od interesa za Crnu Goru. Ono je usmjereno na donošenje objektivnih pravnih normi zakonske snage koje po pravilu *pro futuro*, od stupanja na snagu zakona, određuju sadržaj prava i njegove granice. Pri uređivanju tih pitanja zakonodavac je dužan uvažiti granice koje pred njega postavlja Ustav, a posebno one koje proizilaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite određena ustavna dobra i vrijednosti. U konkretnom slučaju to su pravo na djelotvoran pravni lijek, iz odredaba člana 20. Ustava i člana 13. Evropske konvencije.

7.1. Saglasno navedenim ustavim ovlašćenjima Skupština je donijela Zakon o bankama kojim je uređeno osnivanje, upravljanje, poslovanje i kontrola rada banaka, a u okviru toga izricanje mjera prema banci, vrste mjera, uslovi za uvođenje privremene uprave, preuzimanje ovlašćenja organa banke, ovlašćenja Centralne banke, obaveze privremenog upravnika, trajanje privremene uprave i oduzimanje dozvole za rad banke. Odredbama člana 120. Zakona propisani su uslovi na osnovu kojih Centralna banka donosi rješenje o uvođenju privremene uprave u banci (st. 1. i 2); da se rješenjem o uvođenju privremene uprave imenuje privremeni upravnik i da je rješenje iz stava 1. ovog člana konačno (st. 3. i 4.) i da se protiv rješenja iz stava 1. ovog člana može pokrenuti upravni spor (stav 5.). Osporenim odredbom člana 123. stav 1. Zakona propisano je da se

danom donošenja rješenja o uvođenju privremene uprave sva ovlaštenja Skupštine akcionara, organa upravljanja, izvršnih direktora i zastupnika banke prenose na privremenog upravnika.

8. Kako podnosilac predloga nije naveo ustavnopravne razloge koji bi mogli dovesti u sumnju saglasnost osporene odredbe člana 123. stav 1. Zakona s Ustavom, već su posredno zahtijevali ocjenu međusobne saglasnosti te odredbe s odredbama čl. 120. i 129. istog zakona i člana 76. stav 1. Zakona o stečaj², kojom je „pravo na podnošenje žalbe na rješenje o otvaranju stečajnog postupka izuzeto od prestanka zastupničkih i upravljačkih prava (...)”³, Ustavni sud je njenu ocjenu vršio s aspekta ovlaštenja zakonodavca za uvođenje privremene uprave u banci. Naime, Ustavni sud, saglasno odredbama člana 149. Ustava, nije nadležan da ocjenjuje cjelishodnost i opravdanost normativnih rješenja kao ni međusobnu saglasnost odredaba istog ili različitih zakona, na koje se predlozima ukazuje, jer se radi o aktima iste pravne snage, donijetim od istog donosioca. Ustavni sud naglašava da ne stvara normu, tj. da nema ulogu i ovlaštenja tzv. pozitivnog zakonodavca, već nadležnost da ukida postojeću normu, odnosno da ima ulogu i ovlaštenja tzv. negativnog zakonodavca. Okolnost da postoji mogućnost drukčijeg rješenja u odnosu na pravni lijek protiv rješenja o uvođenju privremene uprave u banci, na što, takođe, indirektno upućuju podnosioci predloga (ukazujući na izmijenjenu odredbu člana 76. stav 1. Zakona o stečaju), sama po sebi, s ustavnopravnog aspekta nije relevantna za ocjenu ustavnosti osporene odredbe člana 123. stav 1. Zakona.

9. Ustavni sud je ocijenio da zakonodavac osporenim odredbom člana 123. stav 1. Zakona nije prekoračio svoja ovlaštenja, iz odredbe člana 16. tačka 5. Ustava.

9.1. Davanjem diskrecionog ovlaštenja Centralnoj banci, kao samostalnoj organizaciji, odgovornoj za monetarnu i finansijsku stabilnost i funkcionisanje bankarskog sistema, ustanovljenoj odredbom člana 143. stav 1. Ustava, da u postupku nadzora nad radom banke, pod uslovima utvrđenim Zakonom, uvede privremenu upravu, zakonodavac, po nalaženju Ustavnog suda, nije prekoračio svoja ovlaštenja iz odredbe člana 16. tačka 5. Ustava. Postojanje tih uslova se formalnopravno utvrđuje donošenjem rešenja o uvođenju privremene uprave u banci, saglasno odredbi člana 120. stav 1. i 2. Zakona. U okviru toga, zakonodavac je, po ocjeni Ustavnog suda, bio ovlašćen da uredi način i rok trajanja privremene uprave, preduzimanja pojedinih radnji u postupku preuzimanja ovlaštenja organa banke, kao i lice koje će vršiti prenesene poslove, odnosno da osporenim odredbom člana 123. stav 1. Zakona propiše da se danom donošenja rješenja o uvođenju privremene uprave sva ovlaštenja Skupštine akcionara, organa upravljanja izvršnih direktora i zastupnika banke prenose na privremenog upravnika. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud je ocijenio da se zakonodavac, propisujući osporenim odredbom člana 123. stav 1. Zakona „preuzimanje ovlaštenja organa banke”, kretao u granicama svojih ustavnih ovlaštenja i da nema osnova za utvrđivanje njene nesaglasnosti s Ustavom.

9.1.1. Osporena odredba člana 123. stav 1. Zakona, po nalaženju Ustavnog suda, nije ustavnopravno sporna ni s aspekta njene saglasnosti s odredbama člana 20. Ustava i člana 13. Evropske konvencije o pravu na djelotvoran pravni lijek.

9.1.2. Obezbjedivanje pravnog lijeka, iz odredbe člana 20. Ustava, jedno je od osnovnih procesnih jemstava u svim pravnim postupcima, koje se zbog svog značaja garantuje Ustavom kao osnovno pravo. Ustav, pravom na pravni lijek jemči pravo svim licima (fizičkim i pravnim) da izjavljivanjem žalbe ili drugog propisanog pravnog sredstva, pod jednakim uslovima, traže od nadležnog organa da preispita akt kojim je odlučeno o njihovim pravima, obavezama ili na zakonu zasnovanom interesu, odnosno da povodom izjavljenog pravnog sredstva donese svoju odluku. Pravo na pristup sudu (*access to court*), jedno je od najvažnijih prava, sadržanih u odredbi člana 32. Ustava, koji svakome jemči pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom. Prema odredbi člana 148. stav 2. Ustava, konačni pojedinačni pravni akti uživaju sudsku zaštitu. Time je u crnogorskom pravnom sistemu, u suštini, pravo na pravni lijek (žalbu), sistemski konstitucionalizovano kao neizostavni dio zaštite ljudskih prava i sloboda, na nacionalnom nivou.

² ("Službeni list Crne Gore", br. 1/11. i 53/16).

³"Danom otvaranja stečajnog postupka prestaju zastupnička i upravljačka prava izvršnog direktora, zastupnika i punomoćnika, kao i organa upravljanja stečajnog dužnika i ta prava prelaze na stečajnog upravnika, osim prava na podnošenje žalbe na rješenje o otvaranju stečajnog postupka kao i pravo na podnošenje izjave o reorganizaciji (član 76. stav 1.)."

9.1.3. Evropska konvencija, odredbom člana 6. stav 1., ne jamči samo pravo na to da postupak bude pošten i javan, kada se vodi pred tijelima koja imaju svojstvo nezavisnog i nepristranog suda ili tribunala, već i to da se o svim pravima koja po tumačenju suda imaju svojstvo "građanskih prava i obaveza" može odlučivati pred tijelom koje udovoljava takvim zahtjevima. Pravo na sud jamči se u svim slučajevima u kojima se radi o odlučivanju o spornim građanskim pravima i obavezama, bez obzira na to da li je riječ o privatnopravnim zahtjevima ili zahtjevima u odnosu na državu i organe vlasti. Član 13. Evropske konvencije zauzima posebno mjesto, ne samo u okviru Konvencije već u cjelokupnom sistemu evropske zaštite ljudskih prava, jer direktno obavezuje državu ugovornicu da štiti ljudska prava u okviru sopstvenog pravnog sistema. Osim što predstavlja jedno od prava zaštićenih Konvencijom i spada u njene materijalne odredbe, ova odredba, zajedno s odredbom člana 35. stav 1. (iscrpljivanje svih domaćih pravnih sredstava prije podnošenja predstavke Evropskom sudu), predstavlja izraz proceduralnog principa koji ukazuje na kontrolni mehanizam Konvencije - princip supsidijarnosti u odnosu na domaće kontrolne mehanizme. Evropska konvencija, međutim, odredbom člana 13. ne jamči pravno sredstvo u nacionalnim pravnim sistemima koje bi omogućilo preispitivanje usklađenosti nacionalnih propisa s odredbama Konvencije pred nadležnim domaćim tijelima.

9.2. Evropski sud pravo na djelotvoran pravni lijek tumači na način da djelotvornost pravnog lijeka ne zavisi od izvjesnosti ishoda povoljnog po podnosioca žalbe; da nije potreban neki poseban oblik pravnog lijeka; da je državama ugovornicama ostavljeno diskreciono pravo da usaglase svoje obaveze s ovom odredbom i da ograničenje tog prava ne smije spriječiti niti umanjiti pristup pravnom lijeku koji pripada podnosiocu, na takav način ili do takve mjere da bi suština toga prava bila umanjena ili oslabljena.

9.2.1. U predmetu *Kudła protiv Poljske*⁴ Evropski sud je utvrdio načelni pravni stav o djelotvornosti prava na pravni lijek, u smislu člana 13. Konvencije:

"157. Kao što je Sud utvrdio mnogo puta, član 13. Konvencije jamči da na nacionalnom nivou postoji raspoloživo pravno sredstvo koje će dovesti do primjene konvencijskih prava i sloboda u kojem god obliku se oni mogu osigurati u domaćem pravnom poretku. Dejstvo člana 13., prema tome, je to što on zahtijeva odredbu kojom će se uvesti domaće pravno sredstvo koje će se baviti supstancijom 'tužbi o kojima se može raspravljati' na osnovu Konvencije (*'arguable complaint' under the Convention*) i koje će osigurati davanje primjerenog zadovoljenja (...).

Okvir obaveza država ugovornica na osnovu člana 13. varira zavisno od prirode prigovora podnosioca; ipak, pravno sredstvo koje se zahtijeva po članu 13. Konvencije mora biti 'djelotvorno' i u praksi i u pravu (*'effective' in practice as well as in law*), (...).

'Djelotvornost' 'pravnog sredstva' u smislu člana 13. ne zavisi od izvjesnosti povoljnog ishoda sudskog postupka za podnosioca. Ni 'vlast' na koju se aludira u toj odredbi ne mora nužno biti sudska vlast; ali ako ona to nije, njena su ovlašćenja i jamstva koja pruža relevantni za određivanje je li pravno sredstvo pred njom djelotvorno."

9.2.2. U predmetu *Lukenda protiv Republike Slovenije*⁵ Evropski sud je je izrazio stav da ukupni zbir svih pravnih lijekova koji su zajemčeni na osnovu unutrašnjeg prava može ispunjavati zahtjev „djelotvornosti“:

"67. Sud priznaje argument Države da čak i kada jedan pravni lijek, zasebno uzevši, ne ispunjava u potpunosti zahtjeve „djelotvornosti“, ukupni zbir svih pravnih lijekova koji su zajemčeni na osnovu unutrašnjeg prava može ispunjavati taj zahtjev. Zato je neophodno da se u svakom predmetu utvrdi da li su pravni lijekovi koji su stajali na raspolaganju strankama u sporu „djelotvorni“ u tom smislu da ili sprečavaju navodno kršenje ili dalji nastavak tog kršenja, ili pak u tom smislu što obezbeđuju odgovarajuće pravno zadovoljenje i ispravku svakog kršenja koje se već dogodilo (vidi već navedeni predmet *Kudła*, st. 158).

9.2.3. U novijem predmetu *Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Makedonije*⁶ Evropski sud je ponovio načelni pravni stav o djelotvornosti prava na pravni lijek iz člana 13. Konvencije i

⁴ Presuda, Velikog vijeća, od 26. oktobra 2000. godine, zahtjev br. 30210/96.

⁵ Presuda, od 6. januara 2006. godine, zahtjev br. 23032/02.

⁶ Presuda, od 16. jula 2014. godine, zahtjev br. 60642/08.

zaključio da, iako pojedinačno pravno sredstvo samo po sebi ne zadovoljava zahtjeve člana 13. u cjelini, s brojem raspoloživih pravnih sredstava u domaćem pravu može se postići djelotvornost:

»131. (...). Stoga je dejstvo člana 13. to da zahtijeva postojanje domaćeg pravnog sredstva koje se bavi suštinom navodne povrede Konvencije i koje omogućava primjereno zadovoljenje. Premda obim obaveza država ugovornica na osnovu člana 13. varira zavisno od prirode prigovora podnosioca zahtjeva, pravno sredstvo prema članu 13. mora biti djelotvorno i u praksi i u pravu.

»Djelotvornost« »pravnog sredstva« u smislu člana 13. ne zavisi od izvjesnosti povoljnog ishoda za podnosioca zahtjeva. Ni »tijelo« na koje upućuje odredba [člana 13.] ne mora nužno biti sudsko tijelo, međutim ako ono to nije, ovlašćenja i jemstva tog tijela mjerodavni su za utvrđenje je li određeno pravno sredstvo djelotvorno. Štaviše, čak i ako pojedinačno pravno sredstvo samo po sebi ne zadovoljava zahtjeve člana 13. u cjelini, s brojem raspoloživih pravnih sredstava u domaćem pravu može se postići djelotvornost (vidi premet *Kudła protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, § 157., ESLJP 2000-XI).«

9.2.4. U predmetu *Kreuz Protiv Poljske*⁷, Evropski sud je izrazio stav da pravo na pristup sudu po svojoj prirodi zahtijeva regulaciju države, a da je uloga Suda, prema odredbama Evropske konvencije, preispitati odluke koje su te vlasti donijele u vršenju svojih ovlašćenja i ocjeniti jesu li posljedice tih odluka u skladu s Konvencijom:

“52. Sud ponavlja da, kao što je to smatrao u mnogim prilikama, član 6. stav 1. svakome osigurava pravo podnijeti bilo koji zahtjev u vezi sa svojim pravima i obvezama u građanskim predmetima pred sud ili tribunal. Na taj je način u ovu odredbu ugrađeno "pravo na sud", čije je pravo pokrenuti postupak pred sudom u građanskoj stvari samo jedan vid; međutim, taj vid u stvari omogućava korist od drugih jemstava navedenih u stavu 1. člana 6. Poštenost, javnost i brzina sudskog postupka obilježja su koja nemaju nikakvu vrijednost ako takav postupak prije toga nije uopšte pokrenut. Vladavina prava se u građanskim stvarima teško može zamisliti bez postojanja mogućnosti pristupa sudovima (vidi, između mnogih drugih izvora prava, presudu u predmetu *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 21. januara 1975. godine, Serija A br. 18, str. 18., stavovi 34. in fine i 35.-36.; i *Z i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (GC), br. 29392/95, ECHR 2001-..., stavovi 91.-93.).

56. Sud nadalje podsjeća da, kad ocjenjuje usklađenost s gore navedenim standardima, njegov zadatak nije zamijeniti nadležne domaće vlasti pri utvrđivanju najprikladnijih načina regulisanja pristupa pravdi niti ocjenjivati činjenice koje su navele te sudove da usvoje jednu odluku, a ne neku drugu. Uloga Suda je preispitati, prema odredbama Konvencije, odluke koje su te vlasti donijele u vršenju svojih ovlašćenja ocjenjivanja i uvjeriti se jesu li posljedice tih odluka u skladu s Konvencijom (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed navedene presude, ibid. *Tolstoy-Miloslavsky* i *Brualla Gómez de la Torre* (u stavu 32. in fine).

57. I dalje s tim u vezi, Sud konačno želi ponoviti da je njegovo ispitivanje zasnovano na načelu da je namjera Konvencije zajamčiti, ne prava koja su teorijska ili iluzorna, već prava koja su praktična i djelotvorna. To je naročito tako u odnosu prava na pristup sudovima u smislu važnog mjesta koje pravo na pošteno suđenje ima u demokratskom društvu (vidi naprijed navedenu presudu u predmetu *Airey*, ibid. stavak 24.; i presudu u predmetu *Ait-Mouhoub protiv Francuske* od 28. oktobra 1998. godine, Reports 1998-VIII, str. 3227, stav 52.).“

9.3. Iz navedene prakse prozilazi da Evropski sud direktno ukazuje da član 13. Konvencije obavezuje državu da u okviru sopstvenog pravnog sistema obezbijedi pravno sredstvo kojim lica mogu dobiti satisfakciju pred nacionalnim vlastima u slučaju povrede njihovih prava predviđenih Evropskom konvencijom, prije nego što pokrenu mehanizam međunarodne zaštite. Da bi pravni lijekovi predviđeni domaćim zakonom bili u skladu s odredbom člana 13. Evropske konvencije, moraju se primjenjivati u svim slučajevima koji spadaju u domen i primjenu odredbe člana 6., koja je "*lex specialis*" u odnosu na odredbu člana 13. Konvencije. Pravo na pravni lijek nije apsolutno i određena su ograničenja dopuštena, pri čemu država uživa određenu slobodu procjene (*margin of appreciation*). S obzirom na to da Konvencija jamči prava koja su stvarna i djelotvorna (*practical and effective*), a ne prava koja su teorijska ili prividna (*theoretical or illusory*), prema praksi Evropskog suda pravo na pristup sudu pojedincu mora biti zajamčeno ne samo formalno u zakonodavstvu države ugovornice, nego se mora omogućiti da se ono stvarno i ostvari u svakom pojedinačnom slučaju.

⁷ Presuda, od 19. juna 2001. godine, zahtjev br. 28249/95.

9.4. Zakonodavac, iako načelno slobodan da odredi obim i sadržaj nekog pravnog sredstva na način koji odgovara njegovom specifičnom cilju i po shvatanju Ustavnog suda, mora voditi računa o minimalnim mogućnostima da korisnik pravnog sredstva, pred zakonom određenim sudom može djelotvorno zaštititi svoja prava i pravne interese, jer se o jemstvu sudske kontrole zakonitosti pojedinačnih akata ne može govoriti kada je prostor njihove ocjene, zbog ograničenja u obimu i sadržaju pravnog sredstva, izuzet od te kontrole. Svrha pravila koja uređuju formalne i procesne pretpostavke za podnošenje nekog pravnog sredstva je obezbjeđivanje pravilnog sprovođenja odgovarajućih postupaka, pri čemu stranke u postupku moraju računati na to da će se propisana pravila primijeniti i u njihovom slučaju.

9.4.1. Budući da uvođenje privremene uprave u banci, u konkretnom slučaju, predstavlja jedinstven postupak, koji je uređen sa više odredaba, Ustavni sud je u kontekstu cjelovitog rješenja tog postupka utvrdio da je odredbama člana 120. st., 4. i 5. Zakona propisano da je rešenje o uvođenju privremene uprave konačno i da je protiv njega omogućeno pokretanja upravnog spora. Na taj način zakonodavac je, po ocjeni Ustavnog suda, odredbom člana 120. stav 5. Zakona, *expressis verbis* obezbijedio pravni lijek protiv rešenja o uvođenju privremene uprave u banci, koji ne sadrži povredu odredaba člana 20. Ustava i člana 13. Evropske konvencije. Takva pravna zaštita, u formalno pravnom smislu, je u saglasnosti i s odredbom člana 148. stav 2. Ustava, kojom je propisano da konačni pojedinačni pravni akti uživaju sudsku zaštitu. Tom cilju je, saglasno Zakonu o upravnom sporu⁸, u materijalno pravnom smislu, podređeno cjelokupno uređenje upravnog spora - od legitimacije za pokretanje spora, položaja tužioca i zainteresovanih lica, toka postupka, utvrđenja činjeničnog stanja, kao i mogućnosti da Upravni sud odluči o pravima, obavezama ili interesima stranaka (spor pune jurisdikcije), pa sve do izvršenja upravnosudske odluke. Iz navedenih razloga, Ustavni sud je utvrdio da razlozi osporavanja podnosioca predloga s ovog ustavnopravnog stanovišta nijesu osnovani, zbog čega je, saglasno odredbi člana 48. tačka 9. Zakona o Ustavnom sudu, odbio podnijete predloge.

10. Postupci koji se vode pred Upravnim sudom Crne Gore po tužbi tužilaca, (Otvoreni Investicioni Fond „Atlas Mont“, Zatvoreni Investicioni Fond „Atlas Mont“ AD, „Atlant Invest“ DOO Podgorica, „Atlas Grupa“ DOO Podgorica, „Centroprom“ AD Beograd, i „Invest Banka Montenegro“ AD Podgorica), zbog kojih je Upravni sud zastao sa postupkom rješavanja upravnog spora do donošenja odluke Ustavnog suda u ovom predmetu, odnosno status tužilaca, u odnosu na pristup sudu u konkretnom upravnom sporu, na koji ukazuje podnosilac predloga, ne može biti osnov za postupanje Ustavnog suda u postupku ocjene saglasnosti osporene odredbe Zakona s Ustavom, niti bilo kojeg drugog propisa s Ustavom i zakonom, osim u postupku po ustavnoj žalbi, saglasno odredbi člana 149. stav 1. tačka 3. Ustava. Diskreciona ocjena tog statusa u svakom konkretnom predmetu, saglasno odredbama čl. 9.⁹ i 10.¹⁰ Zakona o upravnom sporu, koji je *lex specialis* u ovoj oblasti, u isključivoj je nadležnosti Upravnog suda.

11. Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

II1. Odluka o objavljivanju ove odluke zasnovana je na odredbama člana 151. stav 2. Ustava Crne Gore i člana 51. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

U-I br. 6/19 i 7/19

Podgorica, 30. maj 2019. godine

Predsjednik,
dr Dragoljub Drašković, s.r.

⁸ „Službeni list Crne Gore”, broj 54/16.

⁹ „Stranke u upravnom sporu su tužilac, tuženi i lice kome bi poništenjem upravnog akta ili druge upravne aktivnosti bilo povrijeđeno neko pravo ili pravni interes (u daljem tekstu: zainteresovano lice).“

¹⁰ „Tužilac u upravnom sporu je fizičko ili pravno lice, koje smatra da mu je upravnim aktom ili drugom upravnom aktivnošću povrijeđeno neko pravo ili pravni interes. Tužilac može biti i državni organ, organ državne uprave, organizacija, naselje, grupa lica i drugi koji nemaju svojstvo pravnog lica, ako mogu biti nosioci prava i obaveza o kojima se rješavalo upravnim aktom ili su bili predmet druge upravne aktivnosti.“

Odluka Ustavnog suda Crne Gore kojom se usvajaju ustavne žalbe i ukidaju: rješenje Vrhovnog suda Crne Gore, Kž-S II br. 2/16, od 20. decembra 2016. godine i presuda Vrhovnog suda Crne Gore, Kžs.I.br. 3/15, od 20. oktobra 2015. godine i predmet vraća Vrhovnom sudu na ponovni postupak. Utvrđuje se da je, zbog dužine trajanja krivičnog postupka u predmetu Višeg suda u Podgorici, Ks.br. 1/12 (raniji predmeti Ks.br. 4/10 i K.br. 6/06), podnosiocima ustavnih žalbi S.B. i Lj. B., povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku iz člana 32. Ustava i člana 6 stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Ustavni sud Crne Gore, u sastavu: predsjednik Dragoljub Drašković i sudije - Milorad Gogić, Miodrag Iličković, Desanka Lopičić, Mevlida Muratović, Hamdija Šarkinović i Budimir Šćepanović, na osnovu odredaba člana 149. stav 1. tačka 3. Ustava Crne Gore, člana 48. tačka 3., člana 76. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore («Službeni list Crne Gore», br. 11/15), na sjednici od 25. juna 2019. godine, većinom glasova, donio je

ODLUKU

I USVAJAJU SE ustavne žalbe.

II UKIDAJU SE rješenje Vrhovnog suda Crne Gore, Kž-S II br. 2/16, od 20. decembra 2016. godine i presuda Vrhovnog suda Crne Gore, Kžs.I.br. 3/15, od 20. oktobra 2015. godine i predmet vraća Vrhovnom sudu na ponovni postupak.

III UTVRĐUJE SE da je, zbog dužine trajanja krivičnog postupka u predmetu Višeg suda u P., Ks.br. 1/12 (raniji predmeti Ks.br. 4/10 i K.br. 6/06), podnosiocima ustavnih žalbi S.B. i Lj. B., povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku iz člana 32. Ustava i člana 6 stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

IV Ova odluka će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.

O b r a z l o ž e n j e

I POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Ustavne žalbe podnosioca S. B., Lj. B., Lj. V. i M. Š., podnesene su protiv:

- rješenja Vrhovnog suda Crne Gore, Kž-S II br. 2/16, od 20. decembra 2016. godine i presuda: Vrhovnog suda Crne Gore, Kžs. I br.3/15, od 20. oktobra 2015. godine, Apelacionog suda Crne Gore, Kžs.br. 10/2014, od 20. februara 2015. godine i Višeg suda u P., Ks.br. 1/12, od 9. oktobra 2012. godine.

2. S obzirom na prigovore iznesene u navedenim ustavnim žalbama, te posebno činjenicu da su gotovo svi podnosioci osporili iste presude i da svi podnosioci predlažu usvajanje njihovih ustavnih žalbi i ukidanje presuda nadležnih sudova, Ustavni sud je ustavne žalbe svih podnosioca ispitao u spojenom ustavno-sudskom postupku i o njima donio jedinstvenu odluku.

2.1. U ovoj je Odluci Ustavni sud slijedio red optuženja podnosioca iz krivičnog postupka, bez obzira na redni broj ustavno-sudskog predmeta. Ustavni sud se u obrazloženju odluke koristi pojmom "zaštićeni svjedok", jer je u konkretnom krivičnom predmetu, koji se ovdje razmatra, bilo riječi o takvom svjedoku.

3. Na osnovu odredbi člana 34. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu («Službeni list Crne Gore», br. 11/15,) Ustavni sud je, za potrebe ovog postupka, pribavio spise predmeta Višeg suda u P., Ks.br.1/12.

4. U ovom se ustavno-sudskom predmetu otvorilo više bitnih ustavnopravnih pitanja, među kojima i pitanja koja su se u praksi Ustavnog suda postavila prvi put, što se posebno odnosi na pitanje instituta „zaštićenog“, odnosno „anonimnog“ svjedoka u krivično-pravnoj praksi. Takođe, ovom odlukom Ustavni sud je prvi put odlučivao o razumnom roku u konkretnoj krivično-pravnoj stvari.

5. Saglasno odredbama člana 33. stav 1. i člana 34. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore, Ustavni sud je zatražio od Vrhovnog suda Crne Gore, mišljenje na navode sadržane u ustavnoj žalbi. Međutim, Vrhovni sud, do dana odlučivanja po ustavnim žalbama nije dostavio traženo mišljenje.

6. Za potrebe ustavno-sudskog postupka, od Uprave za izvršenje krivičnih sankcija Kazneno popravni dom, pribavljene su odgovarajuće isprave i obavještenja, u smislu odredbe člana 35. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

II PODACI O USTAVNIM ŽALBAMA PODNOSILACA

1) Podnosilac S. B. (prvookrivljeni u krivičnom postupku, ustavnosudski predmeti U-III 245/17, 254/17 i 287/17)

7. S. B. (u daljem tekstu: podnosilac Bo.) iz Bu., podnio je tri ustavne žalbe preko svojih branilaca, kako slijedi:

- po braniocu G.R., advokatu iz P., dana 27. marta 2017. godine,
- po braniocu B. D., advokatu iz P., dana 30. marta 2017. godine i
- po braniocu-pok.D. O., advokatu iz B., dana 11. aprila 2017. godine.

7.1. Podnosilac B. je u ustavnim žalbama istakao povrede ustavnih prava, zajemčenih odredbama člana 20., 32., 35. i 37. Ustava Crne Gore, odnosno člana 6. st. 1., 2. i 3 i člana 13. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

2) Podnosilac Lj. B. (drugookrivljeni u krivičnom postupku, ustavnosudski predmet broj U-III br. 265/17)

7.2. Lj. B. (u daljem tekstu: podnosilac Bi.) iz Ba., kojeg u ustavno-sudskom postupku zastupaju D.Đ. i B.F., advokati iz P., podnio je dana 31. marta 2017. godine, blagovremenu i dozvoljenu ustavnu žalbu, smatrajući da su mu osporenim odlukama povrijeđena prava iz čl. 9., 20., 32., 35. i 36. Ustava, čl.6. i 13. Evropske konvencije i čl. 2. i 4. Protokola br. 7. uz Konvenciju.

3) Podnosilac Lj. V. (četvtookrivljeni u krivičnom postupku, ustavno-sudski predmeti U-III 268/17 i 287/17)

7.3. Lj. V. (u daljem tekstu: podnosilac V.), iz P. podnio je dvije ustavne žalbe i to:

- jednu žalbu lično, dana 03. aprila 2017. godine i
- jednu preko advokata **pok.** D. O., dana 11. aprila 2017. godine.

7.3.1. Podnosilac V. u žalbi ističe da su mu osporenim presudama povrijeđena prava iz čl. 20., 32., 35. i 37. Ustava Crne Gore, te čl. 6. st. 1. i st. 3. tač. c) i d) i člana 13. Evropske konvencije.

4) Podnosilac M. Š. (petookrivljeni u krivičnom predmetu, ustavnosudski predmet U-III br. 287/17)

7.4. M.Š. (u daljem tekstu: podnosilac Š.), iz P., podnio je preko angažovanog branioca D.O., zajedno sa podnosiocima B. i V., ustavnu žalbu protiv, gore navedenih presuda.

7.4.1. U ustavnoj žalbi ističe povrede odredbi čl. 32. i 37. Ustava Crne Gore i člana 6. st. 1. i 3. Evropske konvencije.

III SAŽETAK PRIGOVORA PODNOSILACA U USTAVNIM ŽALBAMA

8. U ovom se ustavnosudskom postupku ispituju svi prigovori podnosilaca, nezavisno o ustavnim žalbama u kojima su navedeni. Prigovori su razvrstani prema ustavnim pravima na koja se podnosioci pozivaju, pri čemu se kod pojedinih prigovora podnosioci pozivaju na više ustavnih prava, zajamčenih različitim članovima Ustava, odnosno Konvencije.

8.1. U sledećoj se tački prikazuje sažetak svih prigovora podnosilaca Bo., Bi., Vu. i Š., koje je ovaj Sud ocijenio relevantnim za ovaj ustavnosudski postupak, a o kojima će biti više riječi u dijelu obrazloženja Odluke, koji sadrži ocjenu Ustavnog suda.

a) Sažetak prigovora podnosioca Bo.

- prigovori o povredi prava na pravično suđenje iz člana 32. Ustava i člana 6. Konvencije.

-da je osporena prvostepena presuda Višeg suda u P., Ks.br.1/12, u cjelini zasnovana na pravno nevaljanim dokazima; da su iz spisa predmeta izuzete izjave Ž. R. i V. Z. date Specijalnom tužiocu, pa smatra da su iskazi ova dva svjedoka, iz svih faza postupka, ali i iskazi i dokazi za koje se saznalo iz svjedočkih iskaza ova dva svjedoka, morali biti izdvojeni, da sudovi u obrazloženju presuda nijesu naveli sadržajne rezultate izvedenih dokaza i njihovu ocjenu, te da se ocjena dokaza u ovom postupku svodi na suđenje po opštem utisku i osjećaju, suprotno čl.397.st.7. ZKP-a;

-da se odluke o krivici podnosioca Bo. i drugih okrivljenih u ovom postupku isključivo zasnivaju na iskazu zaštićenog svjedoka Z. V., čiji iskaz je bio apsolutno nepodoban da se na njemu zasnuje sudska odluka;

-da je saslušanje svjedoka Z.V. uslijedilo 21. februara 2006. godine, dakle istog dana kada je sa njim Specijalni tužilac obavio informativni razgovor u KPD-u P., a potom je saslušanje, kao dokazna radnja i to prva istražna radnja obavljeno 28. februara 2006. godine, u večernjim satima, bez obavještanja branilaca okrivljenih o sprovođenju te radnje; da je zaštićeni svjedok i tokom glavnog pretresa u iskazima zapadao u

kontradiktornosti i nelogičnosti i u značajnoj mjeri odstupao od iznijetih tvrdnji u ranijim fazama postupka, a da je sud činjenično stanje ipak temeljio na iskazu ovog svjedoka; da je njegov iskaz iskaz obezvrijeđen iskazima zatvorenika zatvora u S. -P. Ž., B. Ž., V. V., R. R. i P. M., ali da je sud, odbacio kao neistinite iskaze svjedoka koji su boravili u zatvoru u S., samo zato što su suprotni iskazu V.;

-da su okrivljeni Bo. i svjedok V., dva antipoda, odnosno ljudi iz potpuno različitog socijalnog i porodičnog miljea, koji nemaju ni jednu zajedničku tačku, a kamo li temu za razgovor, da su zajedno proveli u KPD u P. 28 dana, pa tvrdnja V. da mu se okrivljeni Bo. nakon 10 dana poznanstva, povjerio da on stoji iza ubistva visokog policijskog funkcionera i napada na hotel „S.“ je, nelogična i apsurdna; da je V. Z. od kompletne osuđeničke populacije bio prepoznat kao špijun i doušnik, odnosno kao čovjek koga su svi izbjegavali i koji je više od godinu dana bio u izolaciji, jer mu je zbog doušničke saradnje bila ugrožena bezbjednost od strane ostalih osuđenika;

-da je pokušaj drugostepenog suda da ove razlike u kazivanjima krunskog svjedoka optužbe opravda navodima da su iste rezultat različitih okolnosti i okruženja u kojima je svjedok iznosio iskaze, uz napomenu da se na glavnom pretresu osjeća sigurnijim i bezbjednijim, pa da preciznije iznosi činjenice, koje se odnose na počinioca krivičnih djela, zaista zvuče nelogično i neubjedljivo, jer kako može svjedok poslije skoro 3 godine da iznosi preciznije i potpunije detalje u odnosu na prvobitni iskaz;

-da je iskaz zaštićenog svjedoka V., u dijelu koji se odnosi na ubistvo S.Š. opovrgnut iskazima svjedoka očevidaca R. S. i M.J., što je drugostepeni sud zanemario, isto kao i prvostepeni sud, a koji iskazi u potpunosti eliminišu M. Č. Š., kao neposrednog izvršioca krivičnog djela ubistvo;

-da je svjedok V. 14 puta pravosnažno osuđivan, zbog krivičnih djela: silovanje, pokušaj ubistva, prevara, falsifikovanje javne isprave, teška krađa, i sl., te da za ovog svjedoka u zatvorskoj populaciji važi da je i ranije saradivao sa policijom tokom boravka po zatvorima u Srbiji;

-da je rješenje Ministarstva pravde Crne Gore, br.04-1244/06, od 27. februara 2006. godine, kojim je V. prekinuto izdržavanje kazne bio zapravo jedini motiv, da kao zaštićeni svjedok svjedoči kako je svjedočio, te da je kao takav, njegov iskaz nepodoban da se na njemu zasnjuje sudska odluka; da je ovaj svjedok nakon dobijanja tog statusa i zaštite od strane relevantnih institucija Crne Gore, a tokom trajanja predmetnog krivičnog postupka izvršio šest novih krivičnih djela, od kojih je jedno silovanje 16-togodišnje djevojčice; da je zaštita ovom svjedoku pružena tek na glavnom pretresu, kada su svi učesnici u postupku znali ko je zaštićeni svjedok, pa je u takvoj situaciji zaštita bila nepotrebna, što je, u konačnom dovelo do povrede načela jednakosti oružja, obzirom da je svjedok zaštićen bez stvarne potrebe za njegovom zaštitom (...)

-da je odbrana u toku postupka dala precizne podatke gdje se nalazi svjedok VI., zbog čega čitanje njegovog iskaza nije bilo moguće ni prema odredbama ZKPa, ni na osnovu odredbi Konvencije;

- da je Rješenjem Vrhovnog suda Crne Gore, Kžs.l.br. 3/13, od 2. aprila 2014. godine bilo naloženo Apelacionom sudu Crne Gore da otvori glavni pretres, izdvoji pravno nevaljane dokaze i da donese presudu, ali kako Apelacioni sud, kao drugostepeni nije donio novu presudu, već je potvrdio presudu Višeg suda u P. Ks.br.1/12, onda je i Vrhovni sud potvrdio istu presudu prvostepenog suda, koja se zasniva na pravno nevaljanim dokazima;

-da je okrivljenom Bo. i drugim okrivljenima u ovom postupku povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku, pri čemu imajući u vidu složenost postupka, broj okrivljenih i druge okolnosti, podnosilac nalazi da je razumni rok u ovom predmetu svakako prekoračen, imajuću u vidu da i Evropski sud za ljudska prava nalazi povredu u postupcima koji traju duže od dvije godine, a da je konkretni krivični postupak trajao 10 godina, tokom kojeg se podnosilac Bo. svo vrijeme nalazio u pritvoru, što je obavezivalo sudove da u ovoj pravnoj stvari postupaju sa posebnom hitnošću;

-da svjedok Z. V. nikada nije nastavio da izdržava kaznu, zbog krivičnih djela silovanje, protivpravni blud, falsifikovanje i prevare u produženom trajanju, a koja kazna mu je bila prekinuta Rješenjem Ministarstva pravde CG, iz čega proizilazi da se očigledno radi o nagradi za lažno svjedočenje ovog svjedoka; da je Specijalni tužilac nekoliko puta posjećivala svjedoka V.u ZIKS-u, da je tužiteljka zloupotrijebila svoja ovlašćenja i da je sa svjedokom imala dogovor kako da isti svjedoči u ovom postupku; da je svjedoku V. svega par mjeseci nakon davanja iskaza, na njegov lični zahtjev skinuta „zaštita“, nakon čega je isti izašao u medije povodom predmetnog slučaja, što govori o tome, koliko je zaista bio prepadnut i koliko je istom bila potrebna „zaštita“; da je naročito indikativna činjenica da su postupajući sudovi izgubili audiovizuelni zapis iskaza ovog svjedoka sa glavnog pretresa, a da u pribavljenoj kopiji CD nedostaje značajan dio snimka, koji je išao u prilog odbrani;

- da, iako su se sudovi u osporenim odlukama branili tvrdnjom da iskaz svjedoka V. nije jedini dokaz na kojem su zasnovane osuđujuće presude, ni jedan od sudova ipak nije naveo koji to drugi dokazi, koji potvrđuju krivicu okrivljenih; da je u prvom postupku K.br. 16/06, postupajući sudija (L. A.) donio presudu, u kojoj je stao na stanovištu da je iskaz svjedoka V. kontradiktoran, nelogičan i neuvjerljiv, a koji sudija je jedini neposredno vidio i saslušao ovog svjedoka, da bi u ponovnom postupku, sudije promijenile svoje mišljenje u pogledu validnosti ovog dokaza i u osporenim odlukama poklonili mu punu vjeru.

b) Sažetak prigovora podnosioca Bi.

Prigovori o povredi prava na pravično suđenje iz člana 32. Ustava i člana 6. stav 1. Konvencije.

-da je predmetni krivični postupak nerazumno dugo trajao; da je prvi prvostepeni postupak trajao pune tri godine i da su tokom postupka izmijenjeni pojedini članovi vijeća; da je nakon 4 godine, zbog strogog formalizma prvi prvostepeni postupak ponovljen, pri čemu podnositelj ničim nije doprinio ovoliko dugom trajanju postupka, za koje vrijeme se nalazio u pritvoru;

-da je zaštićeni svjedok u ovom slučaju bio Z. V., sa kojim je Specijalni tužilac i ranije imala komunikaciju u pravcu učvršćivanja konstrukcije predmeta, a da je V. tražio da mu se pomogne u dobijanju prekida zatvorske kazne, koju je u tom trenutku izdržavao, kao i da dobije povlastice u pogledu ostatka kazne, što mu je na kraju i omogućeno; da je V. pušten iz zatvora zbog svjedočenja, pri čemu preostalu kaznu nikada nije izdržao, niti su ga nadležni organi tražili da dovrši izdržavanje preostalog dijela kazne; da je Z. V. saslušan kod istražnog sudije Višeg suda u P. dana 28. februara 2006. godine, i to u večernjim časovima, a da je u trenutku davanja izjave, već bilo donijeto rješenje o prekidu kazne zatvora V.; da je svjedok V. dana 01.06.2006. godine, po rješenju Ministarstva pravde CG trebao da se javi ZIKS-u, što nije učinio, pa sve navedeno ukazuje da je svjedok V. u zamjenu za svjedočenje, potpuno neosnovano dobio prekid kazne zatvora; da je način na koji je predmetni dokaz (iskaz svjedoka V.) upotrijebljen u postupku, uticao na postupak u cjelini i u tom smislu ukazuje na presudu Evropskog suda u predmetu *Lisica protiv Hrvatske*; da je svjedoku V. fizička zaštita dodijeljena 2006. godine, ali da je status „zaštićenog svjedoka“ dobio neposredno pred svjedočenje na glavnom pretresu 2008. godine, kada je i dao svoje iskaze (12.03. i 22.03.2008. godine).

-da je zaštita svjedoka u ovom postupku bila nepotrebna i neosnovana, jer su svi znali ko je svjedok, kakva je ličnost, pa čak je bila poznata i cjelokupna istorija njegovog kriminalnog ponašanja, pa je u takvoj situaciji odbrani uskraćena mogućnost neposrednog izvođenja dokaza i mogućnost provjere kredibiliteta ovog svjedoka pod izgovorom njegove zaštite; da je u junu 2008. godine svjedok V. tražio da mu se „skine zaštita“, jer se ničeg ne boji, a čak je dao i intervju reporteru dnevnog lista „Vijesti“, gdje je izašla i njegova fotografija, pa je davanje logistike ovakvom svjedoku, podnosioca B. stavilo u nepovoljniji položaj u odnosu na tužioca i obesmisliло njegovo pravo na odbranu;

-da je podnositelj Bi. bio u pritvoru prije nego što je ubijen visoki policijski funkcioner S.Š., za vrijeme njegovog ubistva i nakon ubistva, pa nije jasna tvrdnja tužioca, pri kojoj je optužba ostala do kraja postupka, da je upravo podnositelj Bo. izašao iz pritvora, organizovao ubistvo i nakon toga se vratio u pritvorsku jedinicu;

-da, u drugom po redu prvostepenom postupku, koji je sudila sudija S.V., nije saslušan zaštićeni svjedok V., već je donijeta presuda na osnovu identičnih dokaza, kao i prvostepena presuda, pa je i ova (druga po redu) presuda ukinuta je od strane drugostepenog suda, čime je i u ovom dijelu postupka povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku.

-da Viši sud u P. u trećem po redu suđenju, donosi presudu u kojoj, pored ostalog, navodi da iskaz svjedoka V., dat pred Specijalnim tužiocem, smatra logičnim i nedvosmislenim, iako je ovaj dokaz izuzet iz spisa kao pravno nevaljan.

-da je u postupku donošenja presude Vrhovnog suda, Kžs.I.br.3/15, odbrana na sjednici Vrhovnog suda dostavila dokaz da se svjedok V. nalazi u Srbiji, da je dostupan domaćim pravosudnim organima i da je u tom periodu Specijalni tužilac imao komunikaciju sa njim u predmetu istrage za ubistvo D. J. sa članovima Komisije, koja se bavila istragama napada na novinare, ali da nije postojala volja da se isti dovede pred sud.

Povreda prava na odbranu iz člana 37. Ustava i člana 6. stav 3. Konvencije.

-da je optužnica prekoračena, na način da optuženom Lj. B. nije pružena mogućnost da se brani u dijelu koji se tiče vremena izvršenja predmetnog krivičnog djela; da je tužilac optuženom Bo. stavljao na teret da je u noći između 22. i 23. avgusta 2005. godine, na neutvrđen način izašao iz Istražnog zatvora, došao do Tivta i

Lj. V. dao instrukcije i naložio da ubije inspektora Š., te se na neutvrđen način vratio u Istražni zatvor, dok sudovi, za razliku od tužioca tvrde da je Bi. podstrekao Vu. i Š. u vremenskom periodu od 28. jula 2005. godine, do 11. avgusta 2005. godine i njima poznate saučesnike, na način što su im dali novac za izvršenje ovog ubistva u vrijednosti dva vozila marke „Ferari“, pa je nejasno odakle sudu ovakvo utvrđenje, nasuprot utvrđenju tužioca u optužnici; da je na ovaj način povrijeđen identitet optužnice, a podnosiocu Bi. uskraćeno pravo na odbranu, jer su činjenice predstavljene u presudama potpuno nove za njega i on na iste nije imao priliku i mogućnost da se izjasni.

c) Sažetak prigovora podnosioca Vu.

prigovori o povredi prava iz člana 32. Ustava i člana 6 stav 1. Konvencije.

-da su, iskazi Ž. R. i Z. V. dati pred Specijalnim tužiocem, koji su, samo formalno izdvojeni kao pravno nevaljani dokazi, u velikoj mjeri zatrovali ostalu dokaznu građu u konkretnom predmetu, te da su kasnije izjave na glavnim pretresima kontaminirane ovim prethodnim izjavama, pa su kao takve, nepodobne da budu dokaz u postupku;

-da je Specijalni tužilac sa V. imala dogovor da svjedoči na način kako je svjedočio, u zamjenu za prekid kazne V., da je Specijalna tužiteljka zloupotrijebila svoja ovlašćenja i da je kasnije, na glavnom pretresu svjedoku V. postavljala pitanja istim redosledom, kao i prilikom nezakonitog ispitivanja, od 21. februara 2006. godine.

-da je svjedok V. u pritvorskoj jedinici postavljen kao „agent provokator“, da je podstreknut da lažno svjedoči u zamjenu za prekid kazne, pa način na koji na glavnom pretresu dobio status „zaštićenog svjedoka“, kao i način na koji je svjedočio, ukazuje da postupak prema podnosiocu Vu. i ostalim okrivljenima u ovom postupku, nije zadovoljio osnovne zahtjeve pravičnog suđenja;

-da činjenica da je svjedok V. dao izjavu dan prije prekida izvršenja kazne jasno ukazuje da je njegovo svjedočenje bilo uslovljeno prekidom kazne zatvora, da se dvije godine kasnije pojavljuje u sudnici kao zaštićeni svjedok, a da nikad nije dovršio izdržavanje prekinute kazne zatvora, na koju je bio osuđen zbog krivičnih djela, silovanje, protivprirodni blud, falsifikovanje i prevare u produženom trajanju;

-da je svjedoku V. potpuno neosnovano i nepotrebno dat status „zaštićenog svjedoka“, jer u tom vremenu nijesu postojali podzakonski akti koji su trebali da uredi način zaštite svjedoka u krivičnom postupku, pa je u sudnici bio zaštićeni svjedok, za kojeg su svi znali ko je i kakva je istorija njegovog kriminalnog ponašanja;

-da su sudovi izgubili audiovizuelni zapis iskaza ovog svjedoka, a da je u međuvremenu pribavljena kopija kojoj nedostaje dio snimka, a da CD koji je nestao predstavlja upravo dokaz da je ovaj svjedok lažno svjedočio;

-da činjenica da su se optuženi Vu. i Š. družili prije ubistva ne može biti odlučujući dokaz za osudu ovih optuženih;

d) Sažetak prigovora podnosioca Š.

Relevantni prigovori ovog podnosioca se, u bitnom temelje, na istovjetnim navodima, koje su isticali ostali podnosioci u svojim ustavnim žalbama. U svojoj ustavnoj žalbi, podnosilac Š., ističe sledeće:

- da se u rješenju Vrhovnog državnog tužilaštva neosnovano ističe da nije bilo neophodno ponovo pozvati svjedoka V. radi njegovog saslušanja i ispitivanja i da isto saslušanje objektivno nije bilo moguće učiniti, obzirom da je isti bio nedostupan državnim organima CG; da je odbrana u toku postupka pred Apelacionim i pred Vrhovnim sudom ukazivala na činjenicu da se ovaj svjedok nalazio na teritoriji Republike Srbije, gdje je aplicirao u cilju dobijanja političkog azila, pa su državni organi CG u zvaničnom kontaktu sa državnim organima Republike Srbije lako mogli saznati za adresu ovog svjedoka;

- da svjedok V. na postavljena pitanja nije umio da objasni zbog čega je, prilikom jednih od razgovora sa B.S., istog upitao: Je li ga Č. ubio?, kada u tom trenutku nije znao da uopšte postoji osoba M. Š. sa nadimkom Č. i da sudovi nijesu cijenili brojne kontradiktornosti i nelogičnosti u iskazima ovog svjedoka;

- da se osuđujuća presuda, u odlučujućoj mjeri zasniva na iskazu svjedoka V., a da iskazi Ž.R. i Ž. P. predstavljaju iskaze koji su upodobljeni iskazu V., koji su proistekli iz iskaza V. i koji su „rekla kazala“ iskazi; da sudovi navode da se osuđujuća presuda ne zasniva samo na iskazu ovog svjedoka, nego i na ostalim dokazima provedenim u postupku, pri čemu propuštaju da navedu o kojim se to ostalim dokazima radi;

- da je podnosilac Š. prvom prvostepenom presudom oslobođen od optužbe, jer sud nije povjerovao svjedoku V.; da činjenica da su se dva optužena družila prije ubistva i da je optuženi Š. u određenom periodu bio u posjeti svojim roditeljima, nije i ne može biti dokaz na osnovu kojih se može utvrditi bilo koja relevantna činjenica, a posebno ne da je optuženi Š. učestvovao u ubistvu Visokog policijskog službenika;

-da sudovi, činjenicu druženja okrivljenih V. i Š., kao i činjenicu da je V. ranije vratio iznajmljeno vozilo, vide kao jedan od ključnih dokaza da su isti saizvršio predmetnih krivičnih djela i da osporenim odlukama nije obrazloženo kada su, kako i kojim mehanizmima optuženi Bo. i Bi. podstrekli okrivljene Š. i Vu., da iz koristoljublja liše života S.Š.

8.2. U konačnom, svi podnosioci ustavnih žalbi su predložili da Ustavni sud Crne Gore, u skladu sa odredbama člana 76. Zakona o Ustavnom sudu, utvrdi da su pojedinačnim sudskim aktima-presudama koje se osporavaju u ovom ustavno-sudskom postupku, povrijeđena prava zajemčena Ustavom i Konvencijom, te da usvoji ustavne žalbe, ukine osporene presude i predmet vrati na ponovni postupak i odlučivanje.

IV ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

9. Uvidom u spise predmeta, Ustavni sud je utvrdio da su osporene presude u ovoj krivično-pravnoj stvari izuzetno obimne i da imaju veliki broj stranica i to prvostepena presuda 218 stranica, drugostepena 74 stranice, trećestepena 27 stranica, dok su nešto kraće i sažetije odluke-rješenja Vrhovnog državnog tužilaštva i Vrhovnog suda po vanrednom pravnom lijeku.

9.1. Stoga će Ustavni sud u ovom dijelu Odluke (dijelu IV-1.) na osnovu uvida u dostavljene spise predmeta, izložiti tok cjelokupnog krivičnog postupka koji je prethodio ustavno-sudskom postupku i navesti činjenice i okolnosti, koje su od značaja za ocjenu razumne dužine trajanja ovog postupka, dok se u dijelu IV-2. Odluke, navode samo izreke poslednjih osporenih presuda i rješenja Vrhovnog suda Crne Gore. U dijelovima IV-3, obrazloženja ove odluke, na odgovarajućim mjestima, detaljnije se navode segmentni obrazloženja osporenih presuda, koji su relevantni za ocjenu o povredama pojedinih ustavnih prava, koja ističu podnosioci u svojim ustavnim žalbama, dok se detaljniji navodi obrazloženja osporenih presuda ističu u djelovima A., B. i C., koji sadrže ocjenu Ustavnog suda.

9.2. Krivični postupak, koji je prethodio ovom ustavnosudskom postupku vođen je protiv svih podnosilaca ustavne žalbe, zbog više krivičnih djela. U konkretnom predmetu riječ je o događajima, koje je Ustavni sud podijelio u dvije skupine i to jedan slučaj "Bomabaških napada", koji se odnosi na podmetanje eksplozivnih naprava na gradilište hotela "S." u izgradnji i događaj, koji je u javnosti poznat kao ubistvo visokog policijskog službenika Uprave policije pok. S.Š.

IV-1 KRIVIČNI POSTUPAK

10. Pokretanje krivičnog postupka

a) Istraga

Istražni sudija Višeg suda u P., je rješenjem, Ki.br. 2/06, od 23. februara 2006. godine, odredio sprovođenje istrage protiv, pored ostalih, i okrivljenih: B.S., B.L., V. Lj. i Š.M., zbog osnovane sumnje da su:

- osumnjičeni B.S. izvršio krivično djelo pranje novca iz čl.129a st.3. u vezi st.1. Kza,
- osumnjičeni B. S. i B. Lj. izvršili krivično djelo zločinačko udruživanje iz čl. 401. st. 1., 2., 3. i 4. KZ-a, u vezi čl. 507 st. 3. i 4. ZKP-a,
- osumnjičeni B. S., B. Lj., Lj. V. i Š. M., izvršili krivično djelo iznuda u pokušaju iz čl. 250.4. u vezi st. 3. i 1., a u vezi čl. 20. KZ-a, a u vezi čl. 507. st. 3. i 4. ZKP-a,
- osumnjičeni B.S. i B. Lj., zbog osnovane sumnje da su izvršili teško ubistvo putem pomaganja iz čl. 144. st. 1. i 4. KZ-a, a u vezi čl. 25. KZ-a, a osumnjičeni V. Lj. i Š. M., zbog osnovane sumnje da su izvršili krivično djelo teško ubistvo iz čl. 144. st. 1. i 4. KZ-a, te krivična djela izazivanje opšte opasnosti iz čl. 327. st. 3. u vezi st. 1. KZ-a i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403. st. 1. KZ-a, sve sa elementima organizovanog kriminala iz čl. 507. st. 3. i 4. ZKP-a.

- U istrazi su na zapisnicima Kis.br.2/06, kod istražnog sudije Višeg suda u P., saslušani predstavnici oštećene porodice pok. S.Š., kao i više od 45 svjedoka i to po datumima kako slijede: 28.02.2006., 06.03.2006., 28.03.2006., 29.03.2006., 30.03.2006., 31.03.2006. 01.04.2006., 03.04. 2006., 04.04.2006., 06.04.2006., 10.04.2006., 15.04.2006., 27.04.2006., 28.04.2006., 04.05.2006., 9.05.2006., 17.05.2006., 30.05.2006. godine.

Dana 21. juna 2006. godine, Istražni sudija Višeg suda u P. je, po zahtjevu tužilaštva donio rješenje o proširenju istrage Kis.br. 2/06, kojim je određeno da se prema okrivljenima S. B., Lj. B., Lj. V. i M.Š. proširi istraga. Navedenim rješenjem o proširenju istrage osumnjičenima B., B., V. i Š. stavljeno je na teret da su izvršili krivično djelo diverzija iz čl.366. Krivičnog zakonika. Postupajući po predmetnom rješenju, Istražni

sudija Višeg suda u P. je na zapisnicima Kis.br.2/06, od 21.06. i od 21.07.2006. godine saslušao osumnjičene i svjedoke, te sproveo procesne radnje prepoznavanja osumnjičenih B., B. i V.

Nakon što je na zapisniku istog Kis broja, od 02.08.2006. godine saslušao osumnjičenog B. S., Istražni sudija je donio novo rješenje o proširenju istrage, u odnosu na osumnjičenog B. S., stavljajući mu na teret krivično djelo pranje novca iz člana 268.st.3. u vezi st.2 i 1. KZ-a, nakon čega je uslijedilo saslušanje svjedoka na zapisnicima od 04.08. 2006. godine i donošenje naredbi za vještačenje po vještacima različitih specijalnosti.

Tokom istrage, obavljena su brojna vještačenja, što po zahtjevu Istražnog sudije, što po prethodnim naredbama policije i to: vještačenje po vještaku hemijske struke na vozilu marke „Grand čiroki“, zatim vještačenje trasoloških tragova sa lica mjesta, vještačenje tragova krvi, br.3397/05, od 06.09.2005. godine, vještačenje odjeće i ubijenog br.3396/05, od 07.09.2005. godine, balistička vještačenja br. 3398/05, od 06.09.2005. godine, br.3369/05, od 01.09.2005. godine i br.4014/05. Valja ukazati i to da je Insitut za sudsku medicinu kojem je bilo povjereno vještačenje DNA radi utvrđivanja DNK profila dostavilo traženi nalaz dana 24.avgusta 2006. godine, iako im je vještačenje povjereno naredbom istražnog sudije Kri.br. 524/05, od 07.10.2005. godine. U spisima predmeta egistira 5 zahtjeva Instututa za sudsku medicinu B., svi datirani na 26.10.2005. godine kojim od Višeg suda u P. traže da Sud u vezi sa naredbom o vještačenju unaprijed dostavi dokaze, tj. potvrde o izvršenim uplatama i naknade za vještačenja. Vještacima SMO B. su pojedinačnim rješenjima određene naknade dana 06.02.2006. godine. U istrazi su nadalje obavljena još i sledeća vještačenja: vještačenje br. 3395/05 od 07.09. 2005. godine, u pogledu tragova izuzetih sa lica mjesta, vještačenje MUP-a Srbije od 30.09.2005. godine o vještačenju tragova papilarnih linija, zatim vještačenje SMO B., br.524/05, od 05.09.2005. godine za vještačenje DNA i papilarnih linija, kao i za vještačenje tragova i utvrđivanja DNK profila na brisevima, vještačenje po vještaku balističaru br.3369 od 07.09.2005. godine, potom vještačenja br.3398/05, od 07.09.2005. godine, br. 3397/05, od 07.09.2005. godine, trasološko vještačenje br.3395/05, od 08.09.2005. godine, vještačenje po vještaku hemijske struke u pogledu daljine pucanja, br.3396/05, od 07.09.2005. godine, vještačenje br.3396, od 07.09.2005. godine, vještačenje br.3384, od 14.09.2005. godine, vještačenje od 23.11.2005. godine, koje je bilo povjereno MUP-u Republike Slovenije i brojna druga vještačenja. U istrazi su prikupljeni i brojni drugi dokazi, koji su bili od značaja za razješenje predmetne krivično-pravne stvari.

b) Optužnica

Vrhovno državno tužilaštvo-Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminaliteta je podnijelo Višem sudu u Podgorici, dana 14. avgusta 2006. godine optužnicu Kts.br. 3/06, od istog datuma. Optužnica je podignuta protiv 1. B. S., 2. B. Lj., 4. V. Lj. i 5. Š. M., zbog osnovane sumnje da su:

- imenovani okrivljeni izvršili krivično djelo zločinačko udruživanje iz čl. 401.st.4. u vezi s.3. 2. i 1. Krivičnog zakonika, a u vezi čl.507. st.3. i 4. ZKP-a,

- okrivljeni B. Lj. i Š. M. izvršili krivično djelo pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela iz čl.387.st.2. u vezi st.1., a u vezi čl.507 st.3. i 4. ZKP-a,

- istom optužnicom, okrivljenima Bi., Bo. i Vu. je stavljeno na teret krivično djelo falsifikovanje isprave, putem podstrekavanje iz čl.412.st.2. u vezi st.1. u vezi čl.24. KZa, a okrivljenom B. S. i krivično djelo pranje novca iz čl.268.st.3. u vezi st.2. i 1. KZ-a, a u vezi čl.507.st.3. i 4. ZKP-a,

- okrivljenima Bo. i Bi. su stavljena na teret krivična djela nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403.st.2. u vezi st.1. KZa i pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela iz čl.387.st.2. u vezi st.1. KZa, a u vezi čl.507.st.3. i 4. ZKP-a,

- Okrivljenima Bo. i Bi. su stavljena na teret krivična djela iznuda u pokušaju iz čl.250.st.4. u vezi st.3. i 1., a u vezi čl.20. KZ-a i izazivanje opšte opasnosti iz čl.327.st.3. u vezi st.1. KZa, sve putem podstrekavanja, a u vezi čl.24. KZ-a, a okrivljenom V. i Š. krivično djelo iznuda u pokušaju putem pomaganja iz čl.250.st.4. u vezi st.3. i 1., u vezi čl.20. i 25. KZ-a i izazivanje opšte opasnosti, putem pomaganja, iz čl.327.st.3. u vezi st.1., a u vezi čl.25. KZ-a, sve u vezi čl.507.st.3. i 4. ZKP-a.

- u vezi sa ubistvom sada pok.S. Š., okrivljenima S. B. i B. Lj. je stavljeno na teret krivično djelo teško ubistvo putem podstrekavanja i pomaganja, iz čl.144. st.1. tač.1., 4. i 5., a u vezi čl.24. i 25. KZ-a i krivično djelo izazivanje opšte opasnosti putem podstrekavanja i pomaganja iz čl.327. st.3. u vezi st.1., a u vezi čl.24. i 25. KZ-a. Okrivljenima Š. M. i V. Lj. je stavljeno na teret krivično djelo teško ubistvo iz čl.144. st.1. tač.1., 4., i 5. KZ-a i izazivanje opšte opasnosti iz čl.327. st.3. u vezi st.1. KZ-a i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl.403.st.1. KZ-a, sve u vezi čl.507. st.3. i 4. ZKP-a.

Prethodno je Vrhovno državno tužilaštvo-Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala podiglo optužnicu Kts.br.10/05, od 26.01.2006. godine protiv K. A., pa su po ovim optužnicama Kts.br.10/05 i Kts.br.3/06, rješenjem krivičnog vanraspravnog vijeća Višeg suda u P., Kv.br. 759/06, od 16.09.2006. godine, spojeni postupci u jedinstveni postupak pod poslovnom oznakom K.br. 16/06, koja sada glasi Ks.br.1/12.

Optužnice su izmijenjene na glavnim pretresima od 16.06.2009. godine, 15.03.2011. godine, 05.04.2012. godine i 19.07.2012. godine.

Prije zakazivanja prvog glavnog pretresa, Viši sud u P. je rješenjem Kv.br.1037/06, od 11. decembra 2006. godine odlučio da se okrivljenom Š. M. sudi u odsustvu.

11. Glavni pretresi

c) prvo prvostepeno suđenje- K.br.16/06.

Sudija je Naredbom zakazao prvi glavni pretres za 20.12.2006. godine, ali tog datuma pretres nije održan, već je dana 20. 01.2007. godine, na zapisniku o glavnom pretresu, Viši sud donio naredbu da se sprovede vještačenje po vještaku medicinske struke, koji u svom nalazu i mišljenju treba da se izjasni na okolnosti da li je okrivljeni B. S. fizički spreman da prati suđenje zbog zdravstvenih razloga. Nakon što je dana 20.01.2007. godine dr. M. K., postupajući po naredbi dao izjašnjenje na tražene okolnosti, Sud je pretres od 22. 01.2007. godine, odložio zbog potrebe rehabilitacije i oporavka okrivljenog Bo., koji je bio operisan od diskus hernije.

Pretres zakazan za 19.03.2007. godine, odložen je zbog neprisustva advokata, pa je sud na istom zapisniku, odsutne advokate kaznio novčanom kaznom od po 1.000,00 eura, zbog njihovog doprinosa odugovlačenju postupka.

Pretres je potom zakazan i održan 26.03.2007. godine, da bi glavni pretres od 27.03.2007. godine, bio odložen na neodređeno vrijeme, zbog zahtjeva branilaca za izuzeće postupajućeg sudije L. A.

U vezi sa zahtjevima za izuzeće, Predsjednik Višeg suda u P. je aktom, VII Su.br. 23/07, od 03.04.2007. godine odbio zahtjev branilaca za izuzeće postupajućeg sudije, dok je Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore, aktom Ktr.br.164/07, od 13.04.2007. godine, odbilo zahtjev branilaca za izuzeće postupajućeg tužioca S. R.

Nakon ovog, Sud je donio novu naredbu za glavni pretres pa su pretresi održani po datumima kako slijede: 23.05.2007., 25.05.2007., 01.06.2007., 18.06.2007. 19.06.2007., 20.06.2007., 21.06.2007., 16.07.2007. godine, 16.10.2007., 17.10.2007., 18.10.2007., 19.10.2007., 16.11.2007., 20.11.2007., 27.12.2007., 21.01.2008., 25.02.2008., 04.03.2008., 07.03.2008., 12.03.2008., 22.03.2008., 12.04.2008., 26.06.2008., 27.06.2008., 18.07.2008. godine.

Pretres zakazan za 22.06.2007. godine, odložen je zbog odsustva branioca okrivljenog D. M., pa je sud istog kaznio novčanom kaznom od 500,00 eura, zbog neopravdanog izostanka. Istom novčanom kaznom, kažnjeni su branioci B. i V., zbog nedolaska na glavni pretres, koji je bio zakazan za 04.07.2007. godine. Pretres zakazan za 19.07.2007. godine, odložen je, jer je tužilac tražio izuzeće člana sudskog vijeća-sudije J. zbog nepristrasnosti, pa je s tim u vezi Predsjednik Višeg suda u P. rješenjem V Su.br. 41/07, od 8.09.2007. godine,. odbio zahtjev, sa obrazloženjem da je Ugovor o kupoprodaji nekretnine koji je sudija zaključio sa majkom okrivljenog V. Lj. zaključen, prije nego što je sudija J. određen da postupa u ovom predmetu. Zbog nedolaska tužioca, koja je bila na službenom putu, odložen je pretres koji je bio zakazan za 28.05.2008. godine.

U toku ovog pretresa branioci svih okrivljenih su ponovo podnijeli zahtjev za izuzeće postupajućeg tužioca S.R., pa su rješenjem Vrhovnog državnog tužilaštva Ktr.br. 213/06, od 21.03.2008. godine, predmetni zahtjevi ponovo odbijen kao neosnovani.

Pretres zakazan za 22.09.2008. godin, odložen je zbog izmjene sastava sudskog vijeća, usled promjena u procesnom zakonodavstvu (stupio na snagu novi Zakonik o krivičnom postupku -"Službeni list CG"br. 57/2009 i 49/2010).

Zbog izmijenjenog sastava vijeća, pretres je počeo iznova pa su u izmijenjenom sastavu vijeća, pretresi održani po datumima: 06.10.2008, 07.10.2008, 27.10.2008, 28.10.2008, 10.11.2008, 18.11.2008, 20.11.2008, 29.11.2008, 04.12.2008, 09.12.2008, 20.12.2008, 26.12.2008, 20.01.2009, 23.01.2009, 29.01.2009, 06.02.2009, 11.02.2009, 16.02.2009- 21.02.2009, 28.02.2009, 11.03.2009, 25.03.2009, 08.04.2009, 06.05.2009, 27.05.2009, 08.06.2009, 16.06.2009, 20.06.2009. godine. Za ovim je prvostepena presuda donijeta i javno objavljena dana 07.08.2009. godine.

12. Prva prvostepena presuda Višeg suda u P., K.br. 16/06, donijeta je 07. avgusta 2009. godine.

ispravka presude

Zbog tehničkih grešaka u presudi, Viši sud u P. je dana 02.09.2009. godine, donio rješenje o ispravci nepravosnažne presude istog suda, K.br. 16/06, od 7.08.2006. godine. Rješenje o ispravci je uručeno okrivljenima i njihovim braniocima u toku septembra mjeseca 2009. godine.

Žalbe

Dana 28.08.2009. godine, okrivljeni Bo., Bi. i Vu. su preko Uprave Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija predali sudu žalbe na prvostepenu presudu, a tokom septembra mjeseca 2009. godine, branioci svih okrivljenih su izjavili žalbe na prvostepenu presudu.

13. Prvo drugostepeno rješenje Apelacionog suda Crne Gore, Ksž.br.24/09, donijeto je 17.02.2010. godine.

Drugostepeni sud je, odlučujući po žalbama Vrhovnog državnog tužilaštva-Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, predstavnika oštećene porodice, optuženih Bo., Bi. i Vu., te po zajedničkoj žalbi branilaca optuženih, pa je povodom tih žalbi i po službenoj dužnosti, ukinuo prvostepenu presudu, K.br.16/06, od 07.08.2009. godine, u dijelu I izreke presude, kojom su optuženi oglašeni krivim i osuđeni i u dijelu II izreke presude, kojom su optuženi oslobođeni od optužbe i predmet u tom dijelu vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

d) drugo prvostepeno suđenje-poslovna oznaka Ks.br. 4/10.

U ponovnom postupku, postupajući sudija je Naredbom zakazala glavni pretres za 11.05.2010. godine, koji je rješenjem na zapisniku odložen. Odložen je sledeći glavni pretres zakazan za 18.06.2010. godine, zbog nedolaska drugih optuženih koji su uredno pozvani. Zbog zahtjeva branilaca optuženih, ovdje podnosioca žalbe, za izuzeće Specijalnog tužioca S. R., odložen je glavni pretres zakazan za 08.07.2010. godine. Povodom ponovnog zahtjeva za izuzeće tužioca, Vrhovno državno tužilaštvo je aktom, Ktr.br. 65/10, od 12.07.2010. godine odbacilo predmetni zahtjev.

Pretres je u ponovnom postupku prvi put održan dana 19.07.2010. godine, a potom i u sledećim danima: 10.09.2010., 14.09.2010., 17.09.2010., 11.10.2010., 22.10.2010., 25.10.2010., 11.11.2010., 22.11.2010.01.12.2010., 17.12.2010., 26.01.2011. godine, 27.01.2011., 08.02.2011., 23.02.2011., 09.03.2011., 10.03.2011., i 16.03.2011. godine.

Pretresi u ovom dijelu postupka odloženi su dana 21.01.2011. godine, zbog nepostojanja uslova za održanje glavnog pretresa, jer Apelacioni sud nije dostavio spise predmeta koji su se nalazi kod istog suda radi odlučivanja po žalbi na rješenje prvostepenog suda o izdvajanju pojedinih dokaza iz spisa. Takođe, pretres zakazan za 10.02.2011. godine je odložen, na zahtjev branilaca optuženih, zbog pripreme odbrane na izjašnjenja vještaka. Za ovim je Viši sud u P. dana 09.maja 2011. godine donio i istog dana javno objavio presudu Ks.br. 4/10.

14. Druga prvostepena presuda Višeg suda u P., Ks.br. 4/10 u ovoj krivično-pravnoj stvari donijeta je 09.maja 2010. godine.

Navedena presuda je uručena optuženima, ovdje podnosiocima žalbe i njihovim braniocima u toku jula mjeseca 20011. godine, da bi nakon toga, Viši sud u P., dana 31.08.20011. godine, donio rješenje o ispravci navedene presude Ks. br.4/10., koje je postalo sastavni dio presude.

Žalbe i ostalo

Optuženi i njihovi branioci su pojedinačno i zajednički podnijeli žalbe na prvostepenu presudu u toku avgusta i septembra mjeseca 2011. godine.

Nakon podnijetih žalbi, Apelacioni sud je donio rješenje Ksž.br. 29/11, od 07.10.2011. godine, kojim je obustavio postupak po žalbama i spise predmeta vratio prvostepenom sudu radi donošenja odluke po zahtjevu optuženog Š. da mu se ponovi postupak, obzirom da mu je suđeno u odsustvu. S tim u vezi, Viši sud u P. je rješenjem Kv.br.937/11, od 24.10.2011. godine odbacio zahtjev branioca za ponavljanje postupka po nepravosnažnoj presudi Ks.br.4/10, od 09.05.2011. godine, koje rješenje je potvrđeno od strane Apelacionog suda rješenjem Kž.br. 731/11, od 07.11.2011. godine, kojim je žalba odbijena kao neosnovana i potvrđeno rješenje Višeg suda u P.

Dana 30.12.2011. godine, održana je sjednica vijeća pred Apelacionim sudom, radi odlučivanja po žalbama, pa su nakon vijećanja i glasanja o odluci, spisi vraćeni prvostepenom sudu dana 24.01.2012. godine.

15. Drugom presudom Apelacionog suda, Ksž.br. 29/11, od 30.12.2011. godine, u stavu I izreke, odbijene su kao neosnovane žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva i potvrđena presuda Višeg suda u P., Ks.br. 4/10, u dijelu II izreke pod tač.1. u odnosu na optužene B. S., B. Lj., V. Lj. i Š. M. i pod 2. u odnosu na optuženog Š. M., dok je stavom II izreke ove presude, odlučeno da se uvažavaju žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva i zajedničkih branilaca Bo., Bi., Vu. i Š., pa je ukinuta presuda Višeg suda u P., Ks.br.4/10, od 09.05.2011. godine, u dijelu pod tač.1. u odnosu na optužene Bo. i Bi. i pod 2., u odnosu na optužene Bo., Bi., Vu. i Š. i u dijelu II pod tač. 3. u odnosu na optužene B. i B., u kojem dijelu je predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

e) treće i posljednje prvostepeno suđenje-posl.oznaka Ks.br.1/12.

U ponovnom postupku, sudija je donijela Naredbu o zakazivanju glavnog pretresa za 29.03.2012. godine, a potom i Naredbu Ks.1/12, o odlaganju glavnog pretresa za april 2012. godine

Do donošenja prvostepene presude Ks.1/12 (treće po redu u ovoj krivično-pravnoj stvari) sud je održao 10 pretresa i to dana: 05.04.2012., 06.04.2012., 10.04.2012., 18.04.2012., 17.05.2012., 18.06.2012., 02.07.2012., 19.07.2012., 04.09.2012. i dana 09.10. 2012. godine kada je donio i istog dana javno objavio prvostepenu presudu.

16. Treća i posljednja prvostepena presuda Višeg suda u P., Ks. br.1/12 donijeta je 09.oktobra 2012. godine.

- Posljednja presuda Višeg suda u P. Ks.br. 1/12, dostavljena je optuženima i njihovim pojedinačnim i zajedničkim braniocima u toku decembra mjeseca 2012. godine, koji su potom izjavili žalbe na prvostepenu presudu u toku decembra 2012. godine i januara 2013. godine.

17. Treća drugostepena presuda Apelacionog suda, Kžs.br.5/13, donijeta je 02.aprila 2013. godine.

-Odlučujući po izjavljenim žalbama, Apelacioni sud je dana 29.03.2013. godine održao sjednicu vijeća pred tim sudom, zatim donio svoju odluku i spise predmeta vratio prvostepenom sudu, aktom od 13.05.2013. godine.

-Navedena drugostepena presuda je dostavljena optuženima i njihovim braniocima tokom maja mjeseca 2013. godine i isti su tokom maja i juna 2013. godine, izjavili žalbe Vrhovnom sudu, protiv presude Apelacionog suda Kžs.br.5/13, od 13.05.2013. godine.

18. Vrhovni sud je svojim rješenjem Kžs I.br.3/13, od 02.04.2014. godine, uvažio žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva-Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, optuženih Lj. V. i M. S. i njihovih branilaca, te žalbe branilaca optuženih S. B. i Lj. B., pa je ukinuo presudu Apelacionog suda Crne Gore Kžs.br.5/2013, od 02.04.2013. godine, u odnosu na optužene S. B., Lj. B., Lj. V. i M. Š. i predmet vratio Apelacionom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.

19. U ponovnom postupku, Apelacioni sud je donio presudu, Kžs.br.10/14, od 20.02.2015. godine, koje je tokom aprila i maja 2015. godine uručena optuženima i njihovim braniocima. Na presudu drugostepenog suda Kžs.br.10/14, od 20.02.2015. godine, optuženi i njihovi branioci su izjavili žalbe Vrhovnom sudu Crne Gore.

20. Vrhovni sud je donio presudu Kžs.I.br.3/15, dana 20.10. 2015. godine.

21. Zajednični branioci optuženih su dana 29.01.2016. godine podnijeli Vrhovnom državnom tužilaštvu predlog za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti protiv presuda Vrhovnog suda Crne Gore Kzs I. br. 3/15, od 20.10.2015. godine, presude Apelacionog suda Crne Gore Kžs.br.10/2014, od 20.02.2015. godine i presude Višeg suda u P. - Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine Ks.br. 1/12, od 09.10.2012. godine.

22. Vrhovno državno tužilaštvo je o ovom predlogu odlučilo Rješenjem Ktz.br.5/16, od 2. juna 2016. godine, tako što je predmetni predlog odbilo kao neosnovan, nalazeći da nema razloga za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

23. Konačno, Vrhovni sud je odlučujući po žalbama optuženih i njihovih branilaca, rješenjem Kž-S II br. 2/16, od 20. decembra 2016. godine, odbio žalbe kao neosnovane i potvrdio rješenje Vrhovnog državnog tužilaštva, Ktz.br.5/16, od 2.juna 2016. godine.

IV-2 RELEVANTNI DJELOVI IZREKA PRESUDA I RJEŠENJA, KOJI SE OSPORAVAJU U OVOM USTAVNO-SUDSKOM POSTUPKU.

24. Viši sud u P. je donio presudu, Ks.br. 1/12, od 09. oktobra 2012. godine, kojom je optužene: S. B., Lj. B., Lj. V. i M. Š., oglasio krivim da su:

1. Optuženi B. S. i B. Lj.

“Dana 09.06.2005. godine, 21.06.2005. godine i 11.07.2005. godine u Bu., u namjeri da sebi pribave protivpravnu imovinsku korist u iznosu koji prelazi trideset hiljada eura, zajedno sa još njima poznatih saučesnika, umišljajno pokušali da silom prinude R. Ž. suvlasnika preduzeća »M. S.« inostranog suvlasnika, investitore izgradnje hotela »S.«, da nešto učine na štetu svoje imovine, uračunljivi, svjesni da je njihovo djelovanje zakonom i određeno kao krivično djelo, da je protivpravno i to su htjeli, na način što su okrivljeni B. S. i B. Lj., znajući da preduzeće »M. S.« i njegov suvlasnik R. Ž. ulažu inostrani kapital velike vrijednosti u izgradnju hotela »S.« koja je otpočela krajem 2004. godine i znajući da se pored tog hotela nalazi nepokretnost na prodaju, suvlasništvo B. N., za čiju kupovinu ovi nijesu bili zainteresovani, umišljajno podstrekli okrivljenog K. A. i druge njima poznate saučesnike da prema istom oštećenom, istovrsnom predmetu krivičnog djela, korišćenjem iste situacije, jedinstva mjesta i prostora i jedinstvenog umišljaja, silom i podmetanjem eksplozivnih naprava velike razorne moći na objekat hotela »S.« u izgradnji i upotrebom oružja, prinude R. Ž. da kupi nepokretnosti suvlasništvo B. N. za cijenu od 2.500.000,00 eura, a koja cijena mu je i saopštena od strane B. N., kako bi se R. Ž. i njegov suvlasnik, koji uopšte nijesu bili zainteresovani za kupovinu iste, primjenom takve sile prinudili da kupe nepokretnosti za navedenu cijenu, a nakon što tako ostvare protivpravnu imovinsku korist omogućili bi neometanju gradnju hotela, pri čemu su imali svijest i volju da se takvim opšte opasnim radnjama i sredstvima izaziva opasnost za život većeg broja ljudi zaposlenih na objektu i građana i za imovinu većeg obima, pa je okrivljeni K. A., takođe umišljajno podstreknut od okrivljenih B. S. i B. Lj., dana 09.06.2005. godine oko 05,15 časova, zajedno sa još njima poznatih saučesnika učestvovao u podmetanju i aktiviranju eksplozivne naprave unutar objekta »S.«, u dijelu A 2 visokog prizemlja, prouzrokujući velika oštećenja u vidu rušenja pregradnih zidova na prizemlju i lomljenja armiranih betonskih ploča prizemnog i prvog sprata, istovremeno izazivajući i konkretnu opasnost po život prisutnih ljudi, radnika koji su se nalazili u objektu za smještaj radnika rnedu kojim T. R., P. G., dana 21.06.2005. godine oko 00,20 časa, zajedno sa još njima poznatih saučesnika učestvovao u podmetanju i aktiviranju eksplozivne naprave na prostoru ispred objekta »S.«, između objekata C i D, a pored objekta za smještaj radnika koji su se nalazili unutar objekta, što je prouzrokovalo oštećenje objekata i konkretnu opasnost po život prisutnih ljudi, radnika koji su se nalazili unutar objekta među kojim T.R., P. G., u noći 11.07.2005. godine oko 23,30 časova, zajedno sa još tri njima poznata saučesnika, do gradilišta objekta »S. «, dovezao se sa vozilom marke »Golf 111« reg.br. BR 246-17 vlasništvo B. D., koje vozilo su prethodne noći, u svrhu izvršenja ovog krivičnog djela, protivpravno oduzeli sa parkinga ulice V.R. br.15 u Ba, nakon čega je okrivljeni K. A., po izlasku iz vozila, sa njima poznatim saučesnicima, prišao objektu hotela »S.«, gdje je jedan od njih kroz otvor namijenjen prozor podmetnuo eksploziv u prostoriju za instalaciju elektro, vodovodnih i drugih uređaja objekta B, a ostali saučesnici, kada su primijetili stražarsko i ostalo osoblje, da bi ovome omogućili neometano podmetanje eksploziva i povlačenje, pucali su u njihovom pravcu, iz više vrsta oružja-automatske puške i heklera, ispalivši 36 projektila kal.7,62 inm i 9 min-D, od kojih su neki projektili pogodili objekat za smještaj radnika i unutrašnjost gdje su se nalazili zaposleni radnici, te su tako, uz primjenu nasilja, pobjegli sa lica mjesta i ušli u isto vozilo sa kojim su se i dovezili, a u kojem ih je, u blizini, radi prihvata čekao njima poznati saučesnik i odveo magistralnim putem u pravcu Pe. i u mjestu R. vozilo su ostavili, gdje je dana 12.07.2005. godine od strane policije pronađeno i kriminalističko-tehničkim pregledom vozila pronađen je dio od PVC rukavice, na kojem su vještačenjem utvrđeni DNK tragovi okrivljenog K. A., a pronađeni su i tragovi eksplozivne supstance od vojnog eksploziva "pentrit", a u njegovom vozilu marke »Maserati« kasnije su pronađeni tragovi baruta, da bi nakon njihovog bjekstva sa lica mjesta, podmetnuti eksploziv eksplodirao, stvarajući jaku detonaciju sa velikim razaranjem objekla u vidu oštećenja, cijepanja i probijanja gornje betonske ploče medjuspratne konstrukcije, kontra greda i donje podrumске ploče, što je izazvalo destabilizaciju objekta, čime je istovremeno, kao i upotrebom oružja prilikom podmetanja eksplozije, stvorena konkretna opasnost po život prisutnih ljudi i to: L.R., T. R., B. V., M. L., K. P., V. P., P. G., T. R., V. V., J. R., B. R., B. R., B. P., V. B., Đ. G. i A. Z., čime su tako u ova tri navrata prouzrokovali imovinsku štetu velikih razmjera u ukupnom iznosu od 152.715,10 eura i izazvali opasnost po život većeg broja ljudi,

- čime su izvršili krivična djela i to: okrivljeni B. S. i B. Lj. iznuda u pokušaju putem podstrekavanja iz člana 250. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 20. i 24. Krivičnog zakonika i produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti putem podstrekavanja iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1, u vezi člana 49. i 24. Krivičnog zakonika, a okrivljeni K. A. iznuda u pokušaju iz člana 250. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 20. Krivičnog zakonika i produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 49. Krivičnog zakonika”.

2. Optuženi B.S., B. Lj., V. Lj. i Š. M.

“U vremenskom periodu od 28.07.2005. godine, kada je okrivljeni K. A. priveden od strane policije zbog prethodno opisanih krivičnih djela iznuda u pokušaju iz člana 250.stav 3. u vezi stava 1. u vezi čl. 20. Krivičnog zakonika i produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1, u vezi čl.49. Krivičnog zakonika, do 30.08.2005. godine, kada je u P. lišen života Š. S., službenik MUP-a Cme Gore, zajedno sa još njima poznatih saučesnika, preduzeli radnje na lišenju života Š. S. službenika MUP-a Cme Gore, a okrivljeni V. Lj. i Š. M. i izazivanja opšte opasnosti na štetu većeg broja ljudi, uračunljivi, svjesni da je njihovo djelovanje zakonom određeno kao krivično djelo, da je protivpravno i to su htjeli, na način što su okrivljeni B. S. i B. Lj. u vremenskom periodu od 28.07.2005. godine do 11.08.2005. godine umišljano podstrekli okrivljene V. Lj. i Š. M. i njima poznate saučesnike da iz koristoljublja liše života Š. S., službeno lice MUP-a Cme Gore, u vezi sa vršenjem njegove službene dužnosti otkrivanja učinilaca napred navedenih krivičnih djela, da bi ga u tome spriječili i prikrili sebe kao saučesnike tih krivičnih djela, na način što su im dali novac za izvršenje ovog ubistva u vrijednosti dva vozila marke "Ferari", prilikom kojeg ubistva je korišćeno vozilo marke "Jeep Grand Cherokee" reg.br.BR 196-10 radi dovoženja do mjesta ubistva a zatim bjekstva, a saznajući da je oštećeni Š. S., rukovodeći policijskom istragom otkrivanja učinilaca napred navedenih krivičnih djela, dana 28.07.2005. godine zadržao okrivljenog K. A. kao osumnjičenog za to kriminalno djelovanje i strahujući da bi okrivljeni K. A. mogao priznati izvršenje napred navedenih krivičnih djela, te saznajući da je sproveder u OB Ko., okrivljeni B. Lj. je došao ispred službenih prostorija OB Ko. u noći istog dana kada je sproveden okrivljeni K.A. i boravio ispred prostorija OB Ko. za vrijeme njegovog zadržavanja, pa kada je zapazio oštećenog Š. S., obratio mu se riječima:»Što izbiste ovog momka ovako, Šć, mislim da su ta vremena za nama, pa razliku od tebe mi igramo pošteno, uživaj Šć«, da bi, potom, u noći 09.08.2005. godine, u Ba, uputio prijeteći O. Dž. - službeniku MUP-a Cme Gore, koji je bio angažovan u timu Š. S. za otkrivanje učinilaca napred navedenih krivičnih djela, i nakon što je saznao da se ovaj raspitivao za njega prilikom obavljanja informativnog razgovora sa B. D., a za potrebe predkrivičnog postupka otkrivanja učinilaca napred navedenih krivičnih djela kojim je rukovodio oštećeni Š. S., pitajući ga zašto se raspituje za njega i prijeteći: »Znaš li da sam ja država, ja stvaram Cmu Goru, a ne ti i policija, vi policajci ste nule, ja se zalažem za ovu državu, ja mogu da te ubijem sad, a mogu i sutra da ti pucam u čelo i za to neću odgovarati«, zbog čega je protiv njega pokrenut krivični postupak pred Osnovnim sudom u Ba., određen mu pritvor koji je trajao od 11.08.2005. godine do 02.09.2005. godine, u kojem postupku je pravosnažno osuđen presudom Osnovnog suda u Ba., K.br.470/05, od 04.08.2009. godine,pa su okrivljeni V.Lj. i Š. M., tako umišljajno podstreknuti od okrivljenih B. S. i B. Lj., zajedno sa još njima poznatim saučesnicima, u noći 30.08.2005. godine oko 01,00 časova, u P., iz koristoljublja lišili života Š. S., službeno lice MUP-a Cme Gore u vezi sa vršenjem njegove službene dužnosti otkrivanja učinilaca napred navedenih krivičnih djela, da bi ga u tome spriječili i prikrili učinioce tih krivičnih djela, na način što su se, zajedno sa još njima poznatih saučesnika, naoružani sa automatskim oružjem i to pištoljem marke »Hekler i Koh«, fab. br. YU03645 kal.9mm sa dva okvira napunjena municijom, te i puškom marke CZ M70 AB-2-1984, fab.broja 261626, kal. 7,62mm sa dva okvira napunjena municijom, sa vozilom marke »Jeep Grand Cherokee«, reg. br. BR 196-10, koje vozilo su prethodno okrivljeni B. S., B. Lj. i V. Lj. nabavili zajedno sa okrivljenim K. A., tako što su saznajući preko javnog "oglasa" za prodaju vozila marke »Jeep Grand Cherokee«, reg. br. BR 196-10, dana 25.05.2005.g. i 26.05.2005. godine došli u P., posjedujući tom prilikom telefonske kartice i to: okrivljeni B. S. br.067/491-287 (aparata IMEI 35620 5000328570), okrivljeni B. Lj. br.067/566-191 (aparata IMEI 354301002267020), okrivljeni K.A. br.067/824-767 (aparata IMEI 354759004300950) i okrivljeni V. Lj. br.069/447-783 (aparata IMEI354759005396470) i kupili ovo vozilo za cijenu od 6.250,00 eura kod A. M. kontaktirajući ga sa mobilne telefonske kartice 067/504-593 (aparata IMEI 356205002749950) nabavljene samo za ovu svrhu, na njegovu telefonsku karticu br.069/070-105 posredstvom njima poznatog lica koje se lažno predstavilo kao J. B., a nakon dovoženja

vozila u Ba., dana 27.05.2005.g. i 28.05.2005. godine, kada oni svi posjeduju iste kartice od mobilnih aparata, po dogovoru da se na vozilu zatamne stakla sa folijama, okrivljeni K. A. je preko svog mobilnog aparata »Simens A 51« IMEI 355426001515630, sa brojem kartice 067 590-886, više puta, pozivao P. N. na njegov broj telefona 067 488-979 (IMEI 354859003511810) i dogovorio zatamnivanje stakala sa folijama na označenom vozilu, a o čemu je za to vrijeme kontaktirao sa okrivljenim B.S., B. Lj. i V.Lj., pri čemu okrivljeni B. Lj. tada posjeduje i telefonsku karticu broj 067 540~994 (IMEI 355689005730180), koja kartica je prethodno od 24.05.2005. godine do 27.05.2005. godine koristila aparat IMEI 355426001515630 tj. isti aparat kao i kartica korišćena za komunikaciju sa P.N., a kasnije ovaj telefonski aparat (IMEI 355689005730180) okrivljeni B. Lj. predao je u posjed V. D., koja ga je koristila za komunikaciju preko telefonskih kartica br.067/600-999 i 067/609-99, pa kada su dogovorili zatamnivanje stakala, posredstvom istog njima poznatog lica kao i kod kupovine odvezli su vozilo kod P. N. dana 28.05.2005. godine i ovaj je zatamnio stakla sa folijama uz novčanu naknadu, dovezi i tim vozilom do u blizini ulice M.R. koja vodi ka kući oštećenog Š.S., te je iz vozila izašao okrivljeni Š. M. i sakriven u napuštenom pomoćnom objektu, koji od ulice razdvaja rastinje i vinova loza, čekaio nailazak oštećenog, pa kada je oštećeni Š. S. naišao, u njegovom pravcu, iza ledja sa desne bočne strane, kroz rastinje, iz pištolja »Hekler i Koh« ispalio je više projektila, nanoseći mu devetnaest strijelnih rana u vidu prostrelina i ustrelina, od kojih je, usled iskrvavljenja iz razorenja i rascjepa srca, jetre, pluća, želuca, prečage, slezine i desne glavene arterije, te raskidanih krvnih sudova oko višestrukih preloma kostiju sve duž kanala strijelnih rana, nastupila smrt, nakon čega je okrivljeni Š. M. trčećim korakom, noseći oružje u ruci pobjegao sa lica mjesta i ušao u vozilo »Jeep Grand Cherokee«, gdje su ga u blizini čekali okrivljeni V. Lj. i još njima poznatih saučesnika koji su, pružajući mu tako prihvat, zajedno pobjegli sa lica mjesta, odvozeći se ulicom B. R. do mjesta K.m., u blizini Specijalnog zavoda za djecu i omladinu, gdje su vozilo napustili, ostavljajući u njemu eksploziv velike razorne moći sa podešenim aktiviranjem, koji je eksplodirao iste noći u 03,45 časova usled čega je došlo do potpunog unistenja vozila i rasipanja djelova na prostoru oko mjesta eksplozije, gdje se nalazila uvidajna ekipa MUP RCG i službenici Specijalnog zavoda za djecu i omladinu, u većem broju ljudi i to: T. G., Š. R., G. D. i R. Sr., te R. Sn., B. M. i Š. M., čime su tako opšteopasnim radnjama i opšteopasnim sredstvima prouzrokovali konkretnu opasnost po njihov život, a pištolj markc »Hekler i Koh« su bacili u vodu kanala M. u blizini K.m., gdje je dana 31.08.2005. godine, oko 13,00 časova pronađen od strane policije i tom prilikom na pištolju su se nalazila dva okvira međusobno bočno spojena providnom selotejp trakom, nakon toga su se odvezli u nepoznatom pravcu sa vozilom marke »Škoda fabia« reg. br. BG 555- 981, koje vozilo je prethodno dana 24.08.2005. godine okrivljeni V. Lj. iznajmio od Rent-a-car »Ineco Compani« iz P. i dan nakon ubistva sa tim vozilom se, zajedno sa okrivljenim Š. M., dovezao do kuće okrivljenog Š.M. u ul. Z. J. br. 67 u P., nakon čega su zajedno sa tim vozilom napustili taj prostor, a potom je okrivljeni V. Lj. to vozilo vratio vlasniku dana 31.08.2005. godine, i ako ga je po ugovoru o najmu imao pravo koristiti do 08.09.2005. godine, u kojem vozilu su pronađeni tragovi barutnih čestica na više mjesta u unutrašnjosti i to: na ivici bočne strane sjedišta vozača, na upravljaču, na tapaciru sa unutrašnje strane prednjih desnih vrata i na rukohvatu sa unutrašnje strane prednjih desnih vrata, na tapaciru sa unutrašnje strane zadnjih lijevih vrata, na bočnoj lijevoj strani naslona prednjeg lijevog sjedišta vozača, na bočnoj lijevoj strani naslona za glavu i na ivici i bočnoj strani zadnjeg sjedišta prema zadnjim desnim vratima, a nakon izvršenja ubistva okrivljeni V.Lj. i Š. M. su se krili u stanu okrivljenog V. Lj. u P., ul. H. br.70, gdje je pretresom tog stana pronađen pištolj marke »Valter« fab. br. 980442 kal. 7,65mm sa okvirom i šest komada municije, koji pištolj je okrivljeni V. Lj., suprotno odredbi člana 12 Zakona o oružju, neovlašćeno nabavio i držao na tom mjestu, dok je jedan komad municije kal.7,62mm neovlašćeno držao u svom stanu u T., a pretresom vozila markc »Audi A 3«, bez registarskih oznaka, ostavljeno u ulici H. br. 70 iza stana okrivljenog V. Lj., za čije upravljanje je imao punomoćje okrivljeni Š. M., pronađeni su i utvrđeni DNK tragovi okrivljenog Š. M. na odjevnom predmetu-majici, koja se nalazila u vozilu,

- čime su izvršili krivična djela i to: okrivljeni B. Lj. i B. S. teško ubistvo putem podstrekavanja iz člana 144. stav 1. tačka 5. u vezi člana 24. Krivičnog Zakonika, okrivljeni V.Lj. i Š. M. teško ubistvo iz člana 144. stav 1. tačka 4. i 5. Krivičnog Zakonika i izazivanje opšte opasnosti iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1. Krivičnog zakonika, a okrivljeni V. Lj. i krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 403. stav 1. Krivičnog zakonika.”

Sud je optuženima primjenom zakonskih odredbi, člana 2,4,5,32,36,42,48. st.1. Krivičnog zakonika, te člana 226, 229. i 374. Zakonika o krivičnom postupku prethodno utvrdio:

Optuženom B. S. za krivično djelo iznuda u pokušaju putem podstrekavanja iz člana 250. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 20. i 24. Krivičnog zakonika, kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine, za produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti putem podstrekavanja iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 49. i 24. Krivičnog zakonika, kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine, za krivično djelo teško ubistvo putem podstrekavanja iz člana 144. stav 1. tačka 5. u vezi člana 24. Krivičnog zakonika, kaznu zatvora u trajanju od 30 (trideset) godina,

Optuženom B. Lj. za krivično djelo iznuda u pokušaju putem podstrekavanja iz člana 250. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 20. i 24. Krivičnog zakonika, kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine, za produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti putem podstrekavanja iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 49. i 24. Krivičnog zakonika, kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine, za krivično djelo teško ubistvo putem podstrekavanja iz člana 144. stav 1. tačka 5. u vezi člana 24. Krivičnog zakonika, kaznu zatvora u trajanju od 30 (trideset) godina,

Optuženom V. Lj. za krivično djelo teško ubistvo iz člana 144. stav 1. tačka 4. i 5. Krivičnog zakonika kaznu zatvora u trajanju od 30 (trideset) godina, za krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1. Krivičnog zakonika kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine za krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 403. stav 1. Krivičnog zakonika kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) mjeseca i

Optuženom Š. M. za krivično djelo teško ubistvo iz člana 144. stav 1, tačka 4. i 5. Krivičnog zakonika kaznu zatvora u trajanju od 30 (trideset) godina za krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1. Krivičnog zakonika kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine,

Pa je Sud optužene B. S., B. Lj., V. Lj. i Š. M., primjenom člana 48. st. 2. tač.1. Krivičnog Zakonika, te sve optužene primjenom člana 51. Krivičnog zakonika,

OSUDIO

Optuženog B. S. na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 30 (trideset) godina, u koju kaznu mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 19.02.2006. godine, pa nadalje.

Optuženog B. Lj. na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 30 (trideset) godina, u koju kaznu mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 16.02.2006. godine, pa nadalje.

Optuženog V. Lj. na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 30 (trideset) godina, u koju kaznu mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 17.04.2006. godine, pa nadalje.

Optuženog Š. M. na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 30 (trideset) godina u koju kaznu mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 26.04.2011. godine, pa nadalje.

Na osnovu člana 75. Krivičnog zakonika sud je izrekao i MJERU BEZBJEDNOSTI - ODUZIMANJE PREDMETA, pa je prvostepenom presudom: od optuženih V. Lj. i Š. M. trajno oduzeto sledeće predmete i to: od optuženih V. Lj. i Š. M. automatsko oružje »Hekler i koh« fab. br. YU03645 kal. 9mm, i automatska puska marke CZ M70 AB-2-1984 fab. br. 261626 kalibra 7,62mm, od optuženog V. Lj. i pištolj marke „Valter“ fab. br. 980442 kai. 7,65mm sa okvirom i šest komada municije i jedan komad municije kal.7,62mm kao predmete upotrebljene za izvršenje krivičnih djela

Stavom II izreke presude, optuženi B. S. i B. Lj., na osnovu člana 373. tačka 2. Zakonika o krivičnom postupku,

OSLOBOĐENI SU OD OPTUŽBE

Da su u vremenskom periodu od 28.07.2005. godine, kada je okrivljeni K. A. priveden od strane policije zbog krivičnih djela iznuda u pokušaju iz člana 250. stav 3. u vezi stava 1. u vezi čl. 20. Krivičnog zakonika i produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1, u vezi čl.49. Krivičnog zakonika, bliže opisanih u stavu I. tač.L izreke presude, do 30.08.2005. godine kada je u P. lišen života Š. S., službenik MUP-a Cme Gore, zajedno sa još njima poznatih saučesnika, preduzeli radnje na izazivanju opšte opasnosti na štetu većeg broja ljudi, uračunljivi, svjesni da je njihovo djelovanje zakonom određeno kao krivično djelo, da je protivpravno i to su htjeli, na način što su umišljajno podstrekli okrivljene V. Lj. i Š. M. i druge njima poznate saučesnike, dali im savjete i uputstva da se nakon ubistva Š. S. podmetanjem i aktiviranjem eksploziva velike razorne moći unište sredstva- vozilo marke »Jeep Grand Cherokee« reg.br.BR 196-10 korišćeno za izvršenje ubistva, pri čemu su imali i svijest i volju da se takvim opštem radnjama i sredstvima izaziva i opasnost za život većeg broja ljudi, pa u noći 30.08,2005.g. u 03,45 časova od

eksploziva velike razorne moći sa podešenim aktiviranjem ostavljenog u vozilu »Jeep Grand Cherokee«, koje je ostavljeno u blizini Specijalnog zavoda za djecu i omladinu od strane okrivljenih V. Lj. i Š. M. i još njima poznatih saučesnika, nakon izvršenog ubistva, eksplodirao usled čega je došlo do potpunog uništenja vozila i rasipanja djelova na prostoru oko mjesta eksplozije, gdje se nalazila uvidajna ekipa MUP RCG i službenici Specijalnog zavoda za djecu i omladinu, u većem broju ljudi i to: T. G., Š. R., G. D. i R. S., te R. S., B. M. i Š. M., čime su tako opšteopasnim radnjama i opšteopasnim sredstvima prouzrokovali konkretnu opasnost po njihov život,

- čime bi izvršili krivično djelo izazivanje opšte opasnosti putem podstrekavanja iz člana 327 stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 24. Krivičnog zakonika”.

25. Presudom Apelacionog suda Crne Gore, Kžs.br.5/13, od 02.aprila 2013. godine, odlučeno je da se:

ODBACI kao nedozvoljena žalba predstavnika porodice oštećenog pok.Š. S., izjavljena protiv presude Višeg suda u P. - Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine Ks.br.1/12, od 09.10.2012 godine.

ODBIJU kao neosnovane žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva-Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, branilaca optuženih B.S., B. Lj. i K. A., optuženog B. S. i optuženog B.Lj. i p o t v r d i presuda Višeg suda u P., Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal.korupciju, terorizam i ratne zločine Ks.br.1/12 od 09.10.2012 godine u dijelu *I-om pod 1.*, kojim su optuženi B. S., B. Lj. i K. A. oglašeni krivim.

ODBIJU kao neosnovane žalbe branilaca optuženih V.Lj. i Š. M. i u odnosu na ove optužene p o t v r d i presuda Višeg suda u P., Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine Ks.br.1/12 od 09.10.2012. godine u dijelu *I-im pod 2.*, kojim su optuženi V. Lj. i Š. M. oglašeni krivim.

ODBIJU kao neosnovane žalbe branilaca optuženih B. S. i B. Lj., optuženog B. S. i optuženog B. Lj. izjavljene protiv presude Višeg suda u P., Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine Ks.br.1/12 od 09.10.2012. godine u odnosu na dio *I-vi pod 2.*, kojim su optuženi B. S. i B. Lj. oglašeni krivim.

ODBIJU kao neosnovane žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva-Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina i p o t v r d i presuda Višeg suda u P. Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine Ks.br.1/12 od 09.10.2012. godine u dijelu *pod //*, kojim su optuženi B. S. i B. Lj. oslobođeni od optužbe.

UVAŽI žalba Vrhovnog državnog tužilaštva Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina i preinači presuda Višeg suda u P., Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine Ks.br. 1/12 od 09.10.2012. godine, u dijelu pravne ocjene djela, na način što su u radnjama optuženih B. S. i B. Lj., činjenično opisanim u dijelu *I-im pod 2.* izreke pobijane presude, sadržana obilježja krivičnog djela teško ubistvo putem podstrekavanja iz čl. 144 st. 1 tač.4 i 5. u vezi čl. 24 Krivičnog zakonika.

26. Rješenjem Vrhovnog suda Crne Gore, Kžs I.br.3/13, od 02.04.2014. godine, Sud je uvažio žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva-Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, optuženih Lj. V. i M. S. i njihovih branilaca, te žalbe branilaca optuženih S. B. i Lj. B., pa je ukinuo presudu Apelacionog suda Crne Gore, Kžs .br.5/2013, od 02.04.2013. godine, u odnosu na optužene S. B., Lj. B., Lj. V. i M. Š. i predmet vratio Apelacionom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.

27. Presudom Apelacionog suda Crne Gore, Kžs.br.10/14, od 20.02.2015. godine, drugostepeni sud je, odlučio da se:

ODBIJU kao neosnovane žalbe branilaca optuženih Lj. V. i M. Š. i u odnosu na ove optužene, potvrdi presuda Višeg suda u P., Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine KS.br.1/12 od 09.10.2012. godine, u dijelu I-2., kojim su optuženi Lj. V. i M. S. oglašeni krivim.

ODBIJU kao neosnovane žalbe optuženih S. B. i Lj. B., njihovih branilaca, izjavljene protiv presude Višeg suda u P., KS.br.1/12 od 09.10.2012. godine, u odnosu na dio I-1., kojim su optuženi S.B., Lj. B. oglašeni krivim.

ODBIJU kao neosnovane žalbe optuženih S. B. i Lj. B. i njihovih branilaca, izjavljene protiv presude Višeg suda u P., KS.br.1/12 od 09.10.2012. godine, u odnosu na dio I-2., kojim su optuženi S. B. i Lj. B. oglašeni krivim.

UVAŽI žalba Vrhovnog državnog tužilaštva - Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina i preinači presuda Višeg suda u P., Ks.br.1/12 od 09.10.2012. godine, u dijelu J-1., u činjeničnoj i pravnoj osnovi izreke presude, na način opisan izrekom presude.

28. Presudom Vrhovnog suda Crne Gore, Kžs.I.br.3/15, od 20. oktobra 2015. godine, Sud je:

ODBIO kao neosnovanu žalbu Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore – Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina.

ODBIO kao neosnovane žalbe optuženog M. S. i njegovih branilaca i branilaca optuženog Lj. V. i u odnosu na ove optužene potvrdio presudu Apelacionog suda Kžs. br.10/2014, od 20.05.2015. godine.

UVAŽIO žalbu optuženog S. B. i njegovih branilaca i branilaca optuženih Lj. B. i A. K. i preinačio presudu Apelacionog suda Crne Gore, Kžs.br.10/2014, od 20.05.2015. godine, samo u odnosu na krivično djelo iznuda u pogledu činjeničnog opisa, pravne ocjene tog djela i odluke o utvrđenoj kazni, tako što se iz činjeničnog opisa izreke drugostepene presude izostavljaju rijeci "djelujući kao više lica na organizovan način", pa se u radnjama optuženih S. B. i Lj. B. stiču elementi krivičnog djela iznuda u pokušaju putem podstrekavanja iz čl.250 st.1 u vezi čl.20 i 24 Krivičnog zakonika, pa se optuženim S. B., Lj. B. i A. K. utvrđuju kazne zatvora u trajanju od po 3 (tri) godine i 6 (šest) mjeseci.

Sud je optuženima S.B. i Lj. B.i, za produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti putem podstrekavanja iz čl.327 st.3 u vezi st.1 u vezi čl.49 i 24 Krivičnog zakonika uzeo za utvrđenu kaznu zatvora u trajanju od po 3 (tri) godine, a za krivično djelo teško ubistvo putem podstrekavanja iz čl.144 st.1 tac.4 i 5 u vezi čl.24 Krivičnog zakonika utvrdio kaznu zatvora u trajanju od po 30 (trideset) godina i optužene S. B. i Lj. B., za ova krivična djela i krivično djelo iznude u pokušaju putem podstrekavanja iz čl.250 st.1 u vezi čl.20 i 24 Krivičnog zakonika, primjenom čl.48 Krivičnog zakonika, o s u d i o na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od po 30 (trideset) godina u koju kaznu se optuženom S.B. uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 19.02.2006. godine pa nadalje, a optuženom Lj. B., od 16.02.2006. godine pa nadalje.

U ostalom dijelu drugostepena presuda je ostala neizmijenjena.

29. Rješenjem Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore, Ktz.br. 5/16, od 02. juna 2016. godine, Tužilaštvo je ODBILO kao neosnovan predlog branioca osuđenih S. B., M. Š., Lj. B., Lj. V. i A. K., advokata D. Đ., D. M., B. D., D. O. i B. F., za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti protiv presude Vrhovnog suda Crne Gore Kžs I. br. 3/15 od 20.10.2015. godine, presude Apelacionog suda Crne Gore Kžs br. 10/2014 od 20.02.2015. godine i presude Višeg suda u P. i-Specijalizovanog odjeljenja za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine, Ks.br. 1/12, od 09.10. 2012. godine, jer nema razloga za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

30. Posljednjim rješenjem Vrhovnog suda Crne Gore, Kž-S II br. 2/16, od 20. decembra 2016. godine, Sud je ODBIO kao neosnovane žalba branilaca okrivljenih S. B., M. Š., Lj. B., Lj. V. i A. K., advokata D. Dj., D. M., B. D., D. O. i B. F. i žalbu branioca okrivljenog M. Š., advokata D. M. i rješenje Vrhovnog državnog tužilaštva, Ktz.br. 5/16, od 02.06.2016. godine, potvrdio.

IV-3 DJELOVI OBRAZLOŽENJA OSPORENIH PRESUDA, KOJE JE USTAVNI SUD OCIJENIO RELEVANTNIM

31. U nastavku se prikazuju činjenice i okolnosti slučajeva, te relevantni dijelovi presuda nadležnih sudova, vezani za te činjenice i okolnosti, posebno za slučaj "Bombaških napada" i posebno za slučaj "Ubistva Visokog policijskog službenika S. Š.", kao i ostali navodi osporenih presuda, koje se odnose na ovaj jedinstveni postupak.

32. Relevantni dijelovi obrazloženja osporene presude Vrhovnog suda Crne Gore Kžs.I.br.3/15, od 20. oktobra 2015. godine, glase:

32.1. Slučaj "Bombaških napada"

"(...)

Naime, izrekom pobijane presude navodi se da su optuženi S. B., Lj. B. i A. K., u namjeri da sebi pribave protivpravnu imovinsku korist umišljajno pokušali da silom prinude Ž.R., suvlasnika preduzeća "M. s." i inostranog suvlasnika investitore izgradnje hotela "S." u Bu. da, na štetu svoje imovine kupe nepokretnosti suvlasnika N. i S. Bo. za koju kupovinu nijesu bili zainteresovani.

(...)

Izreka drugostepene presude u odnosu na krivično djelo iznuda u pokušaju sadrži opis radnji podstrekavanja optuženih Lj. B. i S. B., koji su sa direktnim umišljajem stvorili odluku kod optuženog A. K. i njima poznatih saučesnika da silom – podmetanjem eksplozivnih naprava velike razorne moći na objekat hotela "S." u izgradnji i upotrebom oružja prinude Ž. R. da kupi nepokretnosti suvlasništvo N. i S. Bo., po cijeni od 2.500.000€, za koju

kupovinu investitori hotela nijesu bili zainteresovani, pa su neosnovani navodi žalbe branilaca optuženog Lj. B. da je izreka drugostepene presude nerazumljiva, jer nedostaje opis koje su to konkretne radnje ponaosob preduzeli Lj. B., S. B. i A. K. u izvršenju predmetnog krivičnog djela i u kom svojstvu su postupali da li kao saizvršioци ili saučesnici i da je time učinjena bitna povreda odredba krivičnog postupka iz čl. 386 st.1 tač.8 ZKP-a.

(...) U toku postupka na nesumnjiv način je utvrđeno da je putničko vozilo marke "Golf III" reg.oznaka BR 246-17, vlasništvo D.B., protivpravno oduzeto 11.07. 2005. godine, u Ba., u ulici V. R. ispred stana svjedoka B.. Navedeno vozilo je bez registarskih tablica pronađeno narednog dana 12.07.2005. godine u mjestu R. Vještačenjem vozila je nesporno utvrđeno da je nasilno otvoreno jer postoje oštećenja u predjelu brave na vratima vozača koja su nastala od nasilnog otključavanja brave tog vozila i oštećenja u dijelu brave pored volana za paljenje motora. U prtljažniku tog vozila pored okvira od registarskih tablica, pronađen je fragment pvc rukavice na kojem je DNK vještačenjem utvrđen biološki trag koji pripada optuženom A. K., što jasno ukazuje da je predmetno vozilo marke "Golf III", korišćeno prilikom aktiviranja eksplozivne naprave u noći 11.07.2005. godine oko 23,30 časova na hotel "S." u izgradnji, kako su to pravilno zaključili nižestepeni sudovi u svojim presudama.

(...) Nesporno je da je prilikom podmetanja treće eksplozije na hotel "S." u izgradnji u noći 11.07.2005. godine, došlo do upotrebe vatrenog oružja kojom prilikom je na licu mjesta pronađeno 36 čaura od ispaljenih projektila od kojih 19 komada čaura kalibra 9mm - D, koje su ispaljene iz istog vatrenog oružja automata "Hekler" i 17 komada Čaura kalibra 7,62mm - M 67, ispaljenih iz istog vatrenog oružja odgovarajućeg kalibra automatske puške (...)

(..)

Na prednji zaključak po ocjeni ovog suda ukazuje da je nakon treće eksplozije koja je bila u noći 11.07.2005. godine, optuženi A. K. lišen slobode 28.07.2005. godine i nakon njegovog lišenja slobode, više nije bilo podmetanja eksplozivnih naprava na gradilištu hotela "S.", kako se to utvrđuje iz kazivanja svjedoka - oštećenog Ž. R.

Drugostepena presuda sadrži valjane razloge da u podmetanju eksplozivnih naprava na hotel "S." u izgradnji nisu neposredno učestvovali optuženi S.B. i Lj.B., jer je iz iskaza svjedoka Lj. A., inspektora policije za potragu utvrđeno da se ovaj svjedok nakon druge eksplozije srio sa optuženim S. B. u Starom Gradu ispred lokala "Palma" u Bu., dok je optuženom Lj. B. u toku ljeta 2005. godine, zbog povreda prilikom ranjavanja i u saobraćajnoj nezgodi bilo otežano kretanje i jedno vrijeme se kretao na štakama. U ovom dijelu zaključivanje drugostepenog suda nije u suprotnosti sa iskazom svjedoka Ž. P. koji se izjašnjavao na okolnosti da mu je Ž. R. saopstio da iza napada na hotel "S." stoji barski klan i da je radnje napada preduzeo optuženi A.K., a koliko mu se čini da je spomenuo i imena optuženih S.B. i Lj. B., u što nije siguran, te kazivanjem zaštićenog svjedoka Z. V. koji je naveo da mu je optuženi S. B. kazao da su optuženi S. B., Lj. B., A. K. i Lj. V., učestvovali u podmetanju eksplozivnih naprava na hotel "S.". Kako je u ovom dijelu prvostepeni sud prihvatio izmjenjenu optužnicu državnog tužioca da su optuženi S.B. i Lj. B. preduzeli radnju podstrekavanja optuženog A.K. i njima poznata lica, sadržina iskaza zaštićenog svjedoka Z. V. nije u suprotnosti sa zaključivanjem drugostepenog suda o učešću optuženih u izvršenju predmetnog krivičnog djela, kako se to neosnovano ističe u žalbama optuženih.

(...)

Drugostepeni sud je pravilno zaključio da su navedene činjenice o neuspjeloj prodaji nepokretnosti suvlasnika N. i S. Bo. bile poznate optuženima S.B., Lj. B. i A. K. prije podmetanja i aktiviranja eksplozivnih naprava na gradilištu objekta "S." i da su ta saznanja mogli imati jer su se nepokretnosti prodavale preko Agencije. Osim toga, svjedok N.Bo. je kazao da je dolazio u kladinocu vlasništvo optuženog S.B. i njegovo oca, da se sa njim srio i zajedno popili piće i da tom prilikom nije isključio mogućnost da je pred Lj. B., ocem optuženog S. B., pričao o prodaji kuće, što ukazuje da je optuženi S. B. to saznanje mogao dobiti od svog oca, a zatim sva ta saznanja S. B. je mogao prenijeti optuženima Lj. B. i A. K., jer su se njih trojica svakodnevno družili kako to proizilazi iz njihovih odbrana. Nesporna je činjenica i iz iskaza oštećenog Ž.R. da je većinski vlasnik hotela "S.", preduzeće "M. s." kao strani investitor ulagao velika novčana sredstva u izgradnju novog hotela, a što proizilazi iz saznanja zaštićenog svjedoka Z.V. dobijenog od optuženog S. B., kada mu je ovaj optuženi kazao da je vlasnik hotela "S." jedan Rus i da se od njega mogu uzeti velike pare.

(..)

Da je svjedok Ž. R. između druge i treće eksplozije zajedno sa svjedokom R. L. pošao u kuću svjedoka N. Bo., koji je tom prilikom kazao da je spreman da proda kuću, ali da mora da razmisli oko cijene i da će mu se javiti kada se ponovo vide. Nakon tog razgovora nije prošlo tri do četiri dana uslijedila je treća eksplozija, nakon koje se N. Bo. interesovao kod svjedoka R.L., koji je bio šef gradilišta, kada će doći Ž. R. da nastave razgovor oko prodaje kuće, što je R. i uradio i tada mu je N. Bo. saopštio cijenu kuće. Oštećeni Ž. R. je stekao utisak da je N. Bo. očekivao njegov dolazak sa pitanjem o prodaji kuće za koju kupovinu oštećeni investitori gradnje hotela "S" nijesu bili zainteresovani. Navedene činjenice upućuju na zaključak da je aktiviranje eksplozivnih naprava na gradilištu hotela "S." bilo sinhronizovano sa razgovorima oštećenog Ž.R. i N. B. oko prodaje kuće, odnosno nepokretnosti vlasništvo N. i S. Bo., a da su optuženi S. B., Lj. B. i A. K. i njima poznati saučesnici, smišljenim akcijama podmetanja i aktiviranja eksplozivnih naprava na gradilištu hotela "S." pokušali prinuditi preduzeće "M. s.", kao inostranog suvlasnika i investitora gradnje hotela "S." i njegovog suvlasnika oštećenog Ž. R., da na štetu svoje imovine kupe navedene nepokretnosti i nastave nesmetanu izgradnju hotela.

(...) Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da radnje optuženog A.K. sadrže sve elemente bića produženog krivičnog djela izazivanje opšte opasnosti iz čl.327 st.3 u vezi st.1 u vezi čl.49 Krivičnog zakonika, a u radnjama optuženih S.B. i Lj. B. produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti podstrekivanjem iz čl.327 st.3 u vezi st. 1 u vezi čl. 24 i 49 Krivičnog zakonika, vezano za događaje na gradilištu hotela "S.".

32.2. Veza "Bombaških napada" i ubistva policijskog službenika S. Š..

"Dolazak optuženog Lj. B. zajedno sa angažovanim braniocem za optuženog A. K. u kasnim noćnim časovima ispred Odjeljenja bezbjednosti u K., u čijim prostorijama je zadržan optuženi A. K., očigledno je bio motivisan strahom da će optuženi A. K. policiji otkriti ne samo sebe već i optužene Lj. B., S. B. i ostale saučesnike preduzetih radnji na hotel "S." u izgradnji, kako su to pravilno zaključili nižestepeni sudovi. Naime, optuženi Lj. B. svojim prisustvom i angažovanjem advokata za optuženog K. pokušao je da spriječi dalji rad policije na otkrivanju učinilaca krivičnih djela na hotel "S.", posebno oštećenog S. Š., koji je bio načelnik Odjeljenja za suzbijanje opšteg kriminaliteta i pomoćnik načelnika u Upravi kriminalističke policije MUP-a Crne Gore, a koji je, po kazivanju svjedoka M. O., rukovodio policijskom istragom. Tom prilikom, optuženi Lj. B., ispred prostorija Odjeljenja bezbjednosti u K. 29.07.2005. godine, obratio se policijskim službenicima T. G., B. Ž., M. P. i sada pok. S. Š., riječima "Što izbiste ovog momka ovako", misleći na optuženog A. K., a zatim se obratio S. Š. riječima "Š, mislim da su ta vremena za nama za razliku od tebe mi igramo pošteno, uživaj Š", što bi logično upućivalo na zaključak da optuženi Lj. B. i ostali saoptuženi žele po svaku cijenu da realizuju svoju odluku da podmetanjem i aktiviranjem eksplozivnih napada na hotel "S." u izgradnji prinude investitore tog hotela da kupe predmetne nepokretnosti suvlasnika N. i S. Bo. i da na taj način dođu do novca koji bi očigledno dobili prodajom tih nepokretnosti. Na ovakav zaključak suda upućuju sve okolnosti slučaja i nesumnjivo utvrđena činjenica da je oštećeni Ž.R. obavio razgovore oko prodaje kuće sa svjedokom N.Bo., prvi put između druge i treće eksplozije i drugi razgovor poslije treće eksplozije i pucanja iz vatrenog oružja na gradilištu navedenog hotela. Stoga nije slučajno što se optuženi Lj. B. obratio oštećenom S.Š., kojeg je znao i po nadimku, jer je očigledno bio upoznat da isti rukovodi policijskom istragom, kako bi mu stavio do znanja da se policija ne mješa u namjere optuženih da podmetanjem i aktiviranjem eksplozivnih naprava na gradilištu hotela "S." dođu do novca, kako je to naprijed navedeno. U tom pravcu nižestepeni sudovi su pravilno ocijenili postupanje optuženog Lj. B. koji se u Ba. 09.08.2005. godine obratio policijskom službeniku O. Dž., koji je bio uključen u tim S.Š. na otkrivanju učinilaca dešavanja na gradilištu objekta "S.", riječima "znaš li da sam ja država, ja stvaram Crnu Goru a ne ti i policija, vi policajci ste nule, ja se zalažem za ovu državu, ja mogu da te ubijem sad, a mogu i sutra da ti pucam u čelo i za to neću odgovarati", i za to pravosnažno osuđen presudom Osnovnog suda u Ba., K.br. 470/05 od 04.08.2009. godine, zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti iz čl.168 st.1 Krivičnog zakonika".

32.3. Slučaj "Ubistva Visokog policijskog službenika Uprave policije-S. Š."

"U konkretnom slučaju svjedok Z.V. je saslušan od strane istražnog sudije 28.02.2006. godine: Tom saslušanju prisustvovali su branioci okrivljenih S.B., Lj.B., Lj.V. i A.K. Nakon toga taj svjedok je dobio svojstvo zaštićenog svjedoka rješenjem Apelacionog suda Republike Crne Gore, Kž.br. 2/08, od 18. 01. 2008. godine, a nakon što je istom obezbijedjena zaštita izvan krivičnog postupka na osnovu Zakona o zaštiti svjedoka.

Na glavnim pretresima kod prvostepenog suda od 12.03. i 22.03.2008. godine, svjedok Z.V. je saslušan na

poseban način saglasno članu 121 ZKP, a na način što su njegov lik i glas bili zaštićeni. Na tim glavnim pretresima bili su prisutni svi optuženi sem optuženog Š., te branioci svih optuženih, pa i optuženog Š., koji su iskazali aktivnost visokog stepena, postavljajući veliki broj pitanja radi provjere istinitosti saznanja svjedoka V. dobijenih od optuženog S.B. i u cilju osporavanja kredibiliteta ovog svjedoka. Na pretresu kod Apelacionog suda i pored preduzetih aktivnosti tog suda nije se moglo obezbjediti prisustvo zaštićenog svjedoka Z.V., jer se iz izvještaja MUP-a Crne Gore Uprave policije br.01/3 243/14-606058 od 16.12.2014. godine utvrđuje da se svjedok Z.V. ne nalazi u Crnoj Gori niti je poznato gdje se isti nalazi, pa je Apelacioni sud Crne Gore pravilno, saglasno odredbi čl.356 st.1 tač.1 ZKP, pročitao iskaz svjedoka Z.V. iz prethodnog postupka kod istražnog sudije od 28.02.2006. godine, a zatim shodno odredbi čl.356 st.3 ZKP, reprodukovao audiovizuelni snimak njegovog saslušanja u svojstvu zaštićenog svjedoka sa glavnog pretresa kod prvostepenog suda 12.03 i 22.03.2008. godine, s tim što se nije mogao reprodukovati dio snimka iskaza zaštićenog svjedoka, zabilježenog na glavnom pretresu od 12.03.2008. godine, pa je na saglasan predlog stranaka pročitani pisani prepis tog dijela snimka od strane 40 do 47.

Iskaz svjedoka V. drugostepeni sud je cijenio svestrano i dao odgovore na sva osporavanja tog iskaza istaknutog od strane odbrane, te isti doveo u vezu sa ostalim provedenim dokazima čime je ispoštovan i princip da se presuda ne može zasnivati isključivo ili u odlučujućoj mjeri na izjavi zaštićenog svjedoka. (...)

Navodi iz žalbe branioca D.O. i njegova izjašnjenja na sjednici vijeća ovog suda, da se zaštićeni svjedok Z. V. nalazi na teritoriji Republike Srbije u koju je ilegalno i bez ličnih dokumenata ušao 2008. godine i da je 09.05.2014. godine podnio zahtjev za odobrenje političkog azila nadležnim organima MUP-a Srbije i da sada boravi u B., po ocjeni ovog suda, nijesu od značaja za drugačiji zaključak od gornjeg. Ovo sa razloga što osoba koja traži politički azil do donošenja konačne odluke o takvom zahtjevu kod odredbe čl.6 st.1 Zakona o aziu Republike Srbije, ne može biti vraćena u zemlju porijekla.

(...)

(...) Drugostepeni sud je posebno cijenio kazivanje zaštićenog svjedoka Z.V. i kazivanja svjedoka – oštećenog Ž. R. i svjedoka Ž. P., nakon što je iz spisa predmeta pravilno izdvojio zapisnike o njihovom saslušanju kod Specijalnog tužioca i sa glavnih pretresa koji su održani kod prvostepenog suda, jer se radilo o pravno nevaljanim dokazima na kojima se nije mogla zasnivati sudska presuda, pa se neosnovano žalbama branilaca optuženih S.B., Lj. B. i Lj.V., ukazuje da je drugostepeni sud učinio bitnu povredu odredba krivičnog postupka iz čl. 386 st.2 u vezi čl.389 st.7 ZKP-a, time što nije naveo sadržinu i dao ocjenu svakog izvedenog dokaza ponaosob i što je iz tih dokaza uzeo kao utvrđeno.

(...)

Svjedok Ž.R., saslušan je u istrazi i na glavnim pretresima, kod prvostepenog suda i na pretresu kod drugostepenog suda, a svjedok Ž.P. je saslušan na glavnom pretresu kod prvostepenog suda. Njihova saslušanja su obavljena u skladu sa odredbama čl. 113, čl. 347 st.1, čl. 350 i 358 ZKP-a, pa su njihovi iskazi pravno valjan dokaz u krivičnom postupku i na njima se mogla zasnivati sudska presuda. Ovo i kod činjenice što je drugostepeni sud na pretresu iz spisa predmeta izdvojio iskaze zaštićenog svjedoka Z.V. i svjedoka-oštećenog Ž.R. date Specijalnom tužiocu i njihove iskaze sa glavnih pretresa održanih pred prvostepenim sudom, koji su se mogli dovesti u vezu sa saznanjima Z.V. i Ž.R., saopštenim Specijalnom tužiocu i dio iskaza svjedoka Ž. P. sa glavnog pretresa kod prvostepenog suda, koji se odnosio na provjeru kazivanja Ž.R. saopštenog Specijalnom tužiocu. (...)

(..)

Ovaj sud je u ranijoj odluci Kžs I.br.3/13 od 02.04.2014. godine u istoj krivično pravnoj stvari zaključio da u postupku donošenja pobijane presude i presude prvostepenog suda, krivični postupak nije vođen za krivična djela iz domena organizovanog kriminala, pa se iskazi i obavještenja pribavljeni od strane državnog tužioca u smislu čl. 519 ZKP-a, ("Sl.list RCG" br. 71/03 i 47/06) nijesu mogli koristiti kao dokaz, već su morali biti izdvojeni iz spisa predmeta.

(...)

(...) Nesporno je da je optuženi Lj.V. 24.08.2005. godine, iznajmio na korišćenje vozilo marke "škoda-fabija" kod rent-a-car agencije na period od petnaest dana i da je to vozilo direktoru agencije M.N. vratio 31.08.2005. godine, u 09.30 časova, tj. sutradan nakon ubistva S.Š., ne čekajući da mu urade obračun i vrate dio novca u iznosu od 162€, na ime vraćanja vozila prije isteka roka iznajmljivanja. U tom vozilu je 13.09.2005. godine

pregledom i vještačenjem utvrđeno prisustvo barutnih čestica što upućuje na zaključak da se optuženom V. žurilo i ne čekajući vraćanje novca pokušao da prikrije sebe i optuženog M.Š., da su predmetno vozilo koristili nakon lišenja života S.Š.. Nižestepeni sudovi su nesumnjivo utvrdili da su se optuženi Lj. V. i M. Š. družili prije ubistva, kako se to utvrđuje iz službene zabilješke policije od 26.07.2005. godine, kada su zatečeni u putničkom vozilu "maserati" reg. oznake BA 312-22 vlasništvo optuženog A. K. u kojem vozilu su pronađeni tragovi barutnih čestica.

Kod prednjih činjenica koje su utvrđene u postupku kod nižestepenih sudova, po ocjeni ovog suda izvodi se zaključak da su optuženi Lj.V. i M.Š. koristili vozilo "škoda – fabija" kritične večeri i da su sa tim vozilom napustili lice mjesta nakon što su uništili vozilo "Grand čiroki" u blizini Komanskog mosta, jer bi bilo nelogično da optuženi osmatraju teren na Komanskom mostu kako u noći ubistva, tako i prethodnog dana u dnevnim uslovima, o čemu se izjasnila svjedokinja S.R.. Na ovakav zaključak upućuje i činjenica da su u vozilu marke "škoda-fabija" 13.09.2005. godine, pronađeni tragovi barutnih čestica, kao i kazivanje svjedokinje M.R., koja živi u blizini kuće roditelja M.Š. i koja je, nakon ubistva S.Š., kako su to zaključili pravilno nižestepeni sudovi u svojim presudama, kazala da je vidjela da je ispred te kuće došlo putničko vozilo tamno plave boje iz koje je izašla jedna osoba koja je ušla u kuću roditelja M.Š. i za koju osobu je od svojih komšija saznala da je u pitanju optuženi M. Š., dok druga osoba nije izlazila iz tog vozila.

(...) da je drugostepeni sud kritički ocijenio iskaz svjedoka Z. V., kako iz istrage tako i sa glavnog pretresa, pri čemu je ovaj svjedok ostao pri tvrdnji da mu se optuženi S.B. povjerio u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, govoreći mu da su optuženi S.B. i Lj.B. finansirali ubistvo policijskog inspektora S.Š. u vrijednosti koliko koštaju dva putnička vozila marke "ferari", a da su izvršio ubistva optuženi M.Š., kao neposredni izvršilac i optuženi Lj. V. koji mu je pomagao u izvršenju ubistva. U tom pravcu drugostepeni sud je detaljno iznio i obrazložio kojim se razlozima rukovodio kada je prihvatio kazivanje zaštićenog svjedoka.

Prihvatljivost iskaza svjedoka Z. V. u pogledu saznanja koje je ovaj svjedok dobio od strane optuženog S.B., drugostepeni sud je doveo u vezu sa dokazima oko podmetanja i aktiviranja eksplozivnih naprava na hotel "S." u izgradnji, lišenja slobode optuženog A.K. i činjenicom da je policijski inspektor S.Š., kao rukovodilac tima na otkrivanju učinilaca krivičnih djela, na hotel "S." u izgradnji i nakon lišenja slobode A.K., nastavio svoj dalji rad na otkrivanju učinilaca, kako se to utvrđuje iz kazivanja svjedoka - oštećenog Ž.R. koji je posvjedočio da se zadnji put vidio sa oštećenim Š. dva do tri dana prije njegovog ubistva i oštećeni je tada bio veoma raspoložen i pun optimizma, na osnovu čega je svjedok zaključio da je blizu rješenja slučaja otkrivanja učinilaca krivičnog djela podmetanja i aktiviranja eksploziva na gradilištu hotela "S."

Stoji činjenica da se zaštićeni svjedok Z.V. različito izjašnjavao u pogledu određenih okolnosti (...) Međutim, po ocjeni ovog suda, drugostepeni sud je detaljno i sadržajno obrazložio sa kojih razloga i na osnovu kojih to dokaza prihvata istinitost kazivanja zaštićenog svjedoka Z.V. i koje su to odlučne činjenice utvrđene iz takvog iskaza, tako da u tom pravcu ovaj sud upućuje žalioce na razloge drugostepene presude.

(...)

Presuda drugostepenog suda ne zasniva se isključivo na iskazu zaštićenog svjedoka Z.V. u smislu odredbe čl.123 st. 2 ZKP-a, kako se to neosnovao navodi žalbama optuženih S.B. i M. Š. i njihovih branilaca, te branilaca optuženih Lj. B. i Lj. V. Naime, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je lišavanju života oštećenog S.Š. prethodilo postojanje straha kod optuženih S. B. i Lj.B., da ih optuženi A.K. po zadržavanju, a potom pritvaranju, kao osumnjičeno lice za učinjena djela na gradilištu objekta "S.", može otkriti kao saučesnike tih djela. Policijska istraga koja je vodila u pravcu optuženih S.B. i Lj. B., nije prekinuta dolaskom optuženog Lj. B. ispred prostorija Odjeljenja bezbjednosti u K. i angažovanjem branioca optuženom A. K., niti je prekinuta prijetnjama koje je optuženi Lj. B. uputio oštećenom S. Š., rukovodiocu policijskog tima na otkrivanju učinilaca tih djela, a zatim i prijetnjama upućenim svjedoku O.Dž., policijskom inspektoru koji je bio uključen u tim S.Š. Po iskazu svjedoka M.O. opsežna policijska istraga i pribavljeni dokazi od strane tima kojim je rukovodio oštećeni S. Š., predstavljale su dovoljan osnov za procesuiranje učinilaca krivičnih djela u slučaju "S. ". Navedene okolnosti opredjelili su optužene S. B. i Lj. B. da donesu odluku da liše života oštećenog S.Š., smatrajući da će njegovim ubistvom policijska istraga biti prekinuta i oni ostati neotkriveni.

Optuženi S.B., Lj.B., Lj.V. i A.K. su podsredstvom njima poznatog lica kupili, a potom zatamnili stakla na vozilu marke džip "Grand čiroki", reg.br. BR 169-10, koje vozilo je korišćeno prilikom lišenja života oštećenog S.Š., a zatim je iste noći aktiviranjem eksplozivne naprave uništeno na K. m. Na udaljenosti od oko trideset

metara od uništenog vozila pronađen je automat "Hekler i koh" iz kojeg je nesporno vještačenjem utvrđeno da je lišen života S.Š. Optuženi Lj. V. i M. Š. od mjesta gdje je uništeno vozilo džip "Grand čiroki", odvezli su se putničkim vozilom "škoda-fabija", reg.oznake BG 555-981, plave boje, koje je iznajmljeno od strane optuženog Lj. V. i na kojem vozilu su pronađeni tragovi barutnih čestica. Svjedokinja M. R. nakon što se desilo ubistvo S. Š., vidjela je optuženog M.Š. ispred kuće njegovih roditelja. Pretresom stana optuženog Lj.V. u P., 16.09.2005. godine, pronađen je pištolj marke "Walter" na kojem je utvrđen biološki trag optuženog M.Š., a biološki trag ovog optuženog pronađen je 10.10.2005. godine i na majici i flaši "Aqva panna" u vozilu marke "AudiA3" reg.br. PG 865-70, koje se nalazilo iza stana optuženog Lj.V., a za koje vozilo je optuženi M.Š. imao izdato punomoćje. Nesporna je činjenica da su se optuženi Lj. V. i M.Š. družili i prije i nakon ubistva. Takođe, optuženi Lj.B., S.B. i A.K. su se družili često, kako to proizilazi iz njihovih odbrana. (...)

(...) Da je optuženi S.B. u svom iskazu naveo da je "pustio" svjedoka V. da mu bude blizu jer mu je bio potreban radi prodaje mobilnih telefona, jer ih je jedino on mogao ubaciti u karantin i da je ponekad koristio mobilne telefone svjedoka Z.V., tako da je jedne prilike telefonom razgovarao sa bratom Z. V. koji živi u Njemačkoj.

(...)

Na potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje, nižestepeni sudovi su pravilno pravno ocjenili da se u radnjama optuženih Lj.V. i M.Š. stiču elementi bića krivičnog djela teško ubistvo iz čl.144 st. 1 tač.4 i 5 Krivičnog zakonika i krivično djelo izazivanje opšte opasnosti iz čl.327 st.3 u vezi st.1 Krivičnog zakonika, a u odnosu na optuženog Lj.V. i krivično djelo nedozvoljeno držanje oružija i eksplozivnih materija iz čl.403 st.1 Krivičnog zakonika.

Nasuprot stavu prvostepenog suda, drugostepeni sud je pravilno zaključio da se u radnjama optuženih S.B. i Lj. B. stiču elementi bića krivičnog djela teško ubistvo podstrekavanjem iz čl.144 st.1 tač.4 i 5 u vezi čl.24 Krivičnog zakonika. Naime, činjenični opis dispozitiva optužnice i izreke prvostepene presude sadrži navođenje činjenica i okolnosti od kojih zavisi pravilna pravna ocjena krivičnog djela u pitanju, tako da radnje optuženih S.B. i Lj.B. sadrže opis kvalifikatorne okolnosti teškog ubistva iz tač.4, pa je drugostepeni sud polazeći od pravilnog i potpunog činjeničnog utvrđenja, pravilno preinačio prvostepenu presudu nalazeći da se u radnjama optuženih S. B. i Lj. B., pored kvalifikatorne okolnosti iz tač.5 podstrekavanje na ubistvo službenog lica stiče i kvalifikatorna okolnost iz tač.4 podstrekavanje na ubistvo iz koristoljublja. Drugostepeni sud je pravilno zaključio i obrazložio da su optuženi S. B. i Lj. B., sa direktnim umišljajem kako bi prikriili sebe kao učinioce krivičnih djela iznude u pokušaju i izazivanje opšte opasnosti vezano za podmetanja i aktiviranja eksplozivnih naprava na hotel "S." u izgradnji i izazivanje konkretne opasnosti za život zaposlenih na tom gradilištu, a prilikom treće eksplozije i građana, naručili da za novac u vrijednosti od dva "ferarija" optuženi Lj.V. i M.Š., liše života S. Š., kod kojih stvaraju odluku da to učine iz koristoljublja, a iz kojih razloga su to i učinili, čime su kako u radnjama optuženih Lj. V. i M. Š., kao izvršioca krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 st.1 tačka 4 i 5 Krivičnog zakonika, tako i u radnjama podstrekača optuženih S.B. i Lj.B. ostvarena obilježja krivičnog djela teško ubistvo podstrekavanjem iz čl.144 st. 1 tač.4 i 5 u vezi čl.24 Krivičnog zakonika.

33. U obrazloženju poslednjeg osporenog rješenja Vrhovnog suda, Kžs II 2/16, od 20. decembra 2016. godine se, u suštini, navodi :

"Prema stanju u spisima, iskaz svjedoka Z.V. dat je u istrazi 28.02.2006. godine. Njegovo saslušanje od strane istražnog sudije obavljeno je u skladu sa odredbom čl.113 ZKP pa se ovaj dokaz mogao koristiti u krivičnom postupku. Ovaj svjedok je, nakon što je odlukom suda dobio status zaštićenog svjedoka, saslušan na glavnom pretresu kod prvostepenog suda od 12.03. i 22.03.2008. godine na poseban način, u skladu sa odredbama čl.121 ZKP, tako što su njegov lik i glas bili zaštićeni, a o čijem saslušanju je sačinjen audiovizuelni snimak shodno odredbi čl.212 ZKP, koji je reprodukovan na pretresu kod drugostepenog suda. Kako je saslušanje svjedoka V. obavljeno u skladu sa zakonom to se na njegovom iskazu mogla zasnivati sudska odluka. Svjedok Ž.R. saslušan je u istrazi i na glavnim pretresima kod prvostepenog suda i na pretresu kod drugostepenog suda, a svjedok Ž.P. je saslušan na glavnom pretresu kod prvostepenog suda. Njihova saslušanja su obavljena u skladu sa odredbama čl.113, čl.347 st.1, čl.350 i čl.358 ZKP. Stoga pravilno nalazi Vrhovno državno tužilaštvo da su ovi iskazi pravno valjani dokazi u krivičnom postupku i da se na njima mogla zasnivati sudska odluka; (...) da je drugostepeni sud na pretresu iz spisa predmeta izdvojio iskaze zaštićenog svjedoka Z.V. i svjedoka-oštećenog Ž.R. date Specijalnom tužiocu i njihove iskaze sa glavnih pretresa održanih

pred prvostepenim sudom, koji su se mogli dovesti u vezu sa saznanjima Z.V. i Ž.R. saopštenim Specijalnom tužiocu i dio iskaza svjedoka Ž.P. sa glavnog pretresa kod prvostepenog suda, koji se odnosio na provjeru kazivanja ovih svjedoka datih Specijalnom tužiocu.

Time što u razlozima za svoju presudu, koju je donio nakon održanog glavnog pretresa, drugostepeni sud nije naveo sadržinu i dao ocjenu svakog izvedenog dokaza ponaosob, drugostepeni sud nije počnio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 386 st.2 u vezi sa čl.379 st.7 ZKP, kako se to žalbom branilaca tvrdi. Ovo stoga što je to prethodno učinio prvostepeni sud, dok je drugostepeni sud u razlozima za svoju odluku obrazložio sa kojih razloga prihvata ocjenu dokaza datu od strane prvostepenog suda i s tim u vezi cijenio pravilnost utvrdjenog činjeničnog stanja. Pri tom je posebno cijenio iskaze svjedoka Z.V., Ž.R. i Ž.P., nakon što je iz spisa predmeta pravilno izdvojio zapisnike o njihovom saslušanju kod Specijalnog tužioca i sa glavnih pretresa koji su održani kod prvostepenog suda, jer se radilo o pravno nevaljanim dokazima na kojima se nije mogla zasnivati sudska odluka. Slijedom izloženog navodi žalbe okrivljenih da je Vrhovni sud Crne Gore potvrdio presudu Višeg suda u Podgorici zasnovanu na pravno nevaljanim dokazima pokazuju se u svemu neosnovanim.

V. RELEVANTNE USTAVNE I KONVENCIJSKE NORME

34. Za odlučivanje u konkretnom predmetu pravno relevantne su odredbe sledećih propisa:

Ustava Crne Gore:

“Član 32.

Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom.

Član 37.

Svakome se jemči pravo na odbranu, a posebno: da na jeziku koji razumije bude upoznat sa optužbom protiv sebe; da ima dovoljno vremena za pripremanje odbrane i da se brani lično ili putem branioca kojega sâm izabere«.

Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda:

»Član 6 stav 1 i stav 3. tač. a) i b)

Svako tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj tužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim po osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s cijelog ili dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbjednosti u demokratskom društvu, kada to zahtijevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.

Svako ko je optužen za krivično djelo ima sledeća minimalna prava:

a) da u najkraćem mogućem roku, podrobno i na jeziku koji razumije, bude obavešten o prirodi i razlozima za optužbu protiv njega,

b) da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane”.

VI MJERODAVNO PRAVO

Zakonik o krivičnom postupku (»Službeni list Republike Crne Gore«, br. 71/03, 7/04 i 47/06), koji je važio u vrijeme pokretanja postupka:

“Član 19 stav 1

(1) Krivični postupak pokreće se po zahtjevu ovlašćenog tužioca.

Član 250 stav 1 i 2

(1) Istraga se sprovodi na zahtjev državnog tužioca.

(2) Zahtjev za sprovođenje istrage podnosi se istražnom sudiji nadležnog suda.

Član 251 stav 1

(1) Kad istražni sudija primi zahtjev za sprovođenje istrage razmotriće spise i, ako se složi sa zahtjevom, donijeće rješenje o sprovođenju istrage, koje treba da sadrži podatke navedene u članu 250 stav 3 ovog zakonika. Rješenje će se dostaviti državnom tužiocu, okrivljenom i braniocu”.

Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list CG", br. 57/09, 49/10 i 47/14), koji je u međuvremenu stupio na pravnu snagu:

“Član 19a

Krivični postupak počinje:

1) donošenjem naredbe o sprovođenju istrage iz člana 275 ovog zakonika;

Član 113

(1) Svjedoci se saslušavaju odvojeno i bez prisustva ostalih svjedoka. Svjedok je dužan da odgovore daje usmeno.

(2) Svjedok će se prethodno opomenuti da je dužan da govori istinu i da ne smije ništa prećutati i upozoriti da davanje lažnog iskaza predstavlja krivično djelo. Svjedok će se upoznati sa pravom iz člana 111 ovog zakonika, što će se unijeti u zapisnik.

(3) Nakon opomene i upozorenja iz stava 2 ovog člana, svjedok će se pitati za ime i prezime, ime oca ili majke, zanimanje, boravište, mjesto i godinu rođenja i njegov odnos sa okrivljenim i oštećenim. Svjedok će se upozoriti da je dužan da o promjeni adrese ili boravišta obavijesti sud.

(4) Prilikom saslušanja maloljetnog lica, naročito ako je ono oštećeno krivičnim djelom, postupiće se obazrivo da saslušanje ne bi štetno uticalo na psihičko stanje maloljetnog lica. Ako je to potrebno, saslušanje maloljetnog lica obaviće se uz pomoć psihologa ili drugog stručnog lica.

(5) Oštećeni koji je žrtva krivičnog djela protiv polne slobode, kao i dijete koje se saslušava kao svjedok ima pravo da svjedoči u odvojenoj prostoriji pred sudijom i zapisničarem, a tužilac, okrivljeni i branilac da gledaju prenos iz druge prostorije, uz mogućnost da postavljaju pitanja svjedoku, o čemu ih je sud dužan poučiti, što se zapisnički konstatuje.

(6) Sud može odlučiti da se odredba stava 5 ovog člana primijeni i na svjedočenje oštećenog koji je žrtva diskriminacije.

Član 120

(1) Ako postoji osnovana bojazan da bi svjedok davanjem iskaza ili odgovorom na pojedina pitanja sebe, svog bračnog druga, bliskog srodnika ili njemu blisko lice izložio ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet, slobodu ili imovinu većeg obima, svjedok može uskratiti iznošenje podataka iz člana 113 stav 3 ovog zakonika, davanje odgovora na pojedina pitanja ili davanje iskaza u cjelini, dok se ne obezbijedi njegova zaštita. Ako uskraćivanje davanja iskaza smatra očigledno neosnovanim, organ koji vodi postupak će upozoriti svjedoka na mogućnost izricanja kazni iz člana 119 ovog zakonika.

(2) Zaštita svjedoka sastoji se u posebnom načinu učestvovanja i saslušanja svjedoka u krivičnom postupku.

(3) Na način iz stava 2 ovog člana zaštita se može obezbijediti i zviždaču kad se saslušava kao svjedok, na njegov zahtjev.

(4) Zaštita svjedoka i drugih lica iz stava 1 ovog člana može se obezbijediti i van krivičnog postupka, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita svjedoka.

(5) Sud je dužan da upozna svjedoka sa pravima iz st. 1 do 4 ovog člana.

Član 121

(1) Posebni način učestvovanja i saslušanja svjedoka u krivičnom postupku je: saslušanje svjedoka pod pseudonimom, saslušanje uz pomoć tehničkih uređaja (zaštitni zid, uređaji za promjenu glasa, uređaji za prenos slike i zvuka) i slično.

(2) Ako se posebni način saslušanja svjedoka u postupku odnosi samo na prikrivanje podataka iz člana 113 stav 3 ovog zakonika, saslušanje će se sprovesti pod pseudonimom, a u ostalom dijelu saslušanje će se sprovesti prema opštim odredbama ovog zakonika o saslušanju svjedoka.

(3) Ako se posebni način učestvovanja i saslušanje svjedoka u postupku odnosi na prikrivanje podataka iz člana 113 stav 3 ovog zakonika i na prikrivanje lika svjedoka, saslušanje će se sprovesti posredstvom tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka. Tehničkim uređajem rukuje stručno lice iz člana 282 stav 8 ovog zakonika. Lik i glas svjedoka tokom saslušanja će se izmijeniti. Tokom saslušanja svjedok će se nalaziti u prostoriji koja je odvojena od prostorije u kojoj se nalazi sudija za istragu i druga lica koja su prisutna saslušanju. Sudija za istragu će zabraniti svako pitanje čiji bi odgovor mogao da otkrije identitet svjedoka.

(4) Nakon završenog saslušanja svjedok će potpisati zapisnik pseudonimom samo u prisustvu sudije za istragu i zapisničara.

(5) Lica koja u bilo kom svojstvu saznaju podatke o svjedoku iz st. 2 i 3 ovog člana dužna su da ih čuvaju kao tajnu.

Član 122

(1) Rješenje o posebnom načinu učestvovanja i saslušanja zaštićenog svjedoka u istrazi donosi sudija za istragu, na predlog svjedoka, okrivljenog, branioca ili državnog tužioca, a na glavnom pretresu vijeće. Predlog mora da bude obrazložen.

(2) Prije donošenja rješenja sudija za istragu će ocijeniti da li je iskaz svjedoka od takvog značaja da mu se odredi status zaštićenog svjedoka. Radi utvrđivanja tih činjenica sudija za istragu može da odredi ročište na koje će pozvati državnog tužioca i svjedoka.

(3) Podaci o svjedoku koji će na poseban način učestvovati u postupku zapečatiće se u poseban omot i čuvati kod sudije za istragu. Na omot će se staviti naznaka "zaštićeni svjedok - tajna". Omot može otvoriti samo vijeće koje sudi na glavnom pretresu i drugostepeni sud u postupku po žalbi, ali će zabilježiti da je otvaran uz navođenje članova vijeća koji su upoznati sa njegovom sadržinom. Nakon toga omot će se ponovo zapečatiti i vratiti sudiji za istragu.

Član 123

(1) Odredbe čl. 120, 121 i 122 ovog zakonika primjenjuju se i na saslušanje zaštićenog svjedoka na glavnom pretresu.

(2) Presuda se ne može zasnivati isključivo na iskazu svjedoka koji je pribavljen na način propisan u čl. 120, 121 i 122 ovog zakonika.

Član 125

(1) Državni tužilac može sudu dati predlog da se kao svjedok sasluša pripadnik kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe koji na to pristane (u daljem tekstu: svjedok saradnik) protiv koga je podnijeta krivična prijava ili se vodi krivični postupak za djelo organizovanog kriminala iz člana 22 tačka 8 ovog zakonika, ako je izvjesno:

- da će njegov iskaz i dokazi koje pruži sudu znatno doprinijeti dokazivanju tog krivičnog djela i krivice učinilaca ili pomoći otkrivanju, dokazivanju i sprječavanju drugih krivičnih djela kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe i

- da je značaj njegovog iskaza za dokazivanje tih krivičnih djela i krivice ostalih učinilaca pretežniji od štetnih posljedica krivičnog djela koje mu se stavlja na teret.

(2) Predlog iz stava 1 ovog člana državni tužilac može da podnese do završetka glavnog pretresa, a mora da sadrži činjenice i podatke na osnovu kojih će sud donijeti rješenje o određivanju statusa svjedoka saradnika.

(3) Svjedok saradnik ne može biti lice za koje postoji osnovana sumnja da je organizator ili vođa kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe.

Član 129

(1) Svjedok saradnik koji je sudu dao iskaz u skladu sa odredbama člana 126 st. 1 i 2 ovog zakonika ne može biti gonjen za krivično djelo organizovanog kriminala za koje se vodi postupak.

(2) Kad sud utvrdi rješenjem na zapisniku o glavnom pretresu da je svjedok saradnik dao iskaz u smislu stava 1 ovog člana, državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu, odnosno odustati od krivičnog gonjenja svjedoka saradnika najkasnije do završetka glavnog pretresa koji se vodi protiv drugih pripadnika kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe, a sud će izreći presudu kojom se optužba odbija protiv svjedoka saradnika.

(3) U slučaju iz stava 2 ovog člana, odredbe člana 59 ovog zakonika neće se primjenjivati.

Član 212

(1) Sve preduzete radnje u toku krivičnog postupka se, po pravilu, audio ili audiovizuelno snimaju. O tome će se prethodno obavijestiti lice koje se saslušava i poučiti da ima pravo da zatraži reprodukovanje snimka radi provjeravanja date izjave.

(2) Vijeće može, iz opravdanih razloga, da odluči da se pojedini dijelovi glavnog pretresa ne snimaju.

(3) Snimak mora da sadrži podatke iz člana 208 stav 1 ovog zakonika, podatke potrebne za identifikaciju lica čija se izjava snima i podatak u kom svojstvu se saslušava. Kad se snimaju izjave više lica mora se obezbijediti da se iz snimka može jasno razaznati ko je dao izjavu.

(4) Na zahtjev saslušanog lica snimak će se odmah reprodukovati, a ispravke ili objašnjenja tog lica će se snimiti.

(5) U zapisnik o dokaznoj radnji unijeće se da je izvršeno snimanje, ko je snimanje izvršio, da je lice koje se saslušava prethodno obaviješteno o snimanju, da je snimak reprodukovan i gdje se snimak čuva, ako nije priložen spisima predmeta.

(6) Državni tužilac, sudija za istragu ili predsjednik vijeća može odrediti da se snimak u cjelini ili djelimično prepíše. U tom slučaju on će prepis pregledati, ovjeriti i priključiti zapisniku o preduzimanju dokazne radnje.

(7) Snimak se čuva u sudu do vremena do kojeg se čuva i krivični spis.

(8) Državni tužilac, sudija za istragu ili predsjednik vijeća može dozvoliti da učesnici postupka koji imaju opravdani interes, pomoću magnetofona, snime izvođenje dokazne radnje.

(9) Snimci iz st. 1 do 8 ovog člana ne mogu se javno prikazivati bez prethodno pribavljene pisane saglasnosti stranaka i učesnika snimljene radnje.

Član 356 stav 1 tačka 1. i stav 3

Osim u slučajevima koji su posebno propisani ovim zakonikom, zapisnici o iskazima svjedoka, saoptuženih ili već osuđenih učesnika u krivičnom djelu, kao i zapisnici ili druga pismena o nalazu i mišljenju vještaka mogu se, po odluci vijeća, pročitati ako:

1) je saslušano lice umrlo, duševno oboljelo ili se ne može pronaći ili je njegov dolazak pred sud nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti i drugih važnih razloga;

3) U slučajevima iz stava 1 ovog člana biće reprodukovan i audio, odnosno audiovizuelni snimak saslušanja ako je saslušanje zabilježeno u skladu sa članom 212 ovog zakonika.

Član 369

(1) Presuda se može odnositi samo na lice koje je optuženo i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podignutoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici.

(2) Sud nije vezan za predloge tužioca u pogledu pravne ocjene djela.

Član 386 stav 1 tačka 5.

1) Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji, ako je:

5) optužba prekoračena u smislu člana 369 stav 1 ovog zakonika

Član 402

Ako drugostepeni sud povodom žalbe utvrdi da su razlozi zbog kojih je donio odluku u korist optuženog od koristi i za nekog od saoptuženih koji nije izjavio žalbu ili je nije izjavio u tom pravcu, postupiće po službenoj dužnosti kao da takva žalba postoji”.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (Službeni list RCG”br. 25/94, 29/94, 69/03 i 65/04), koji je važio u datom periodu:

“Član 53.

Na molbu osuđenog lica ili na predlog starješine organizacije ministar pravde može dozvoliti prekid izvršenja kazne ako su nastupile okolnosti koje su ovim zakonom propisane kao razlozi za odlaganje izvršenja kazne zatvora.

Odredbе ovog zakona o trajanju izvršenja kazne zatvora shodno se primjenjuju i na slučajeve prekida izvršenja kazne zatvora.

Vrijeme prekida izvršenja kazne ne računa se u izdržanu kaznu.

Prekid izvršenja kazne će se dozvoliti i na zahtjev državnog tužioca kada je podnio zahtjev za zaštitu zakonitosti ili kad je određen pritvor zbog osnovane sumnje da je osuđeni učinio krivično djelo.

Rješenje o prekidu izvršenja kazne donosi ministar pravde po pribavljenom mišljenju starješine organizacije. U slučaju prekida izvršenja kazne zbog liječenja dostavlja se i nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke”.

Poslovnik Ustavnog suda Crne Gore (Službeni list CG", br. 7/2016):

“Član 87.

O pitanjima postupka pred Ustavnim sudom, koja nijesu uređena ovim poslovnikom, Ustavni sud odlučuje u svakom konkretnom slučaju, a svoje zaključke iznosi i obrazlaže u odluci odnosno rješenju koje u tom predmetu donese”.

VII OCJENA USTAVNOG SUDA

35. Zbog izuzetne složenosti ovog ustavno-sudskog predmeta, u dijelu A. ove glave obrazloženja Odluke Ustavnog suda, Sud će obrazložiti njegovu ocjenu u vezi sa spornim dokazom - iskazom „zaštićenog svjedoka“ Z. V., koji ima izuzetne posledice na predmet koji se razmatra u ovom ustavno-sudskom postupku.

36. Nakon toga, u dijelu B. obrazloženja ove Odluke, Sud će razmatrati prigovore podnosioca Bi., koji u svijetlu prakse Evropskog suda za ljudska prava mogu biti relevantni za ocjenu osnovanosti žalbenih navoda o povredi prava na odbranu.

37. U dijelu C. obrazloženja ove Odluke pod nazivom "razumni rok" razmatraju se prigovori podnosilaca, u vezi sa dužinom trajanja ovog krivičnog postupka, koje je Sud ocijenio osnovanim.

A. "ISKAZ SVJEDOKA Z. V."

38. Zajednički prigovori podnosilaca u ustavnim žalbama

Podnosioci Bo., Bi., Vu. i Š. su u svojim ustavnim žalbama saglasno isticali prigovore koji se odnose na pravnu valjanost i vjerodostojnost iskaza zaštićenog svjedoka Z.V., a koji se, uglavnom, odnose na sledeće navode: da je zaštićeni svjedok u ovom slučaju bio Z. V., sa kojim je Specijalni tužilac i ranije imala komunikaciju i da je V. tražio da mu se pomogne u dobijanju prekida zatvorske kazne koju je u tom trenutku izdržavao, kao i da dobije povlastice u pogledu ostatka neizdržane kazne, što mu je na kraju i omogućeno; da je V. pušten iz zatvora zbog svjedočenja, pri čemu preostalu kaznu nikada nije izdržao, niti su ga nadležni organi tražili da dovrši izdržavanje ostatka kazne; da je u trenutku davanja izjave Z. V. kod Istražnog sudije, dana 28. februara 2006. godine, već bilo donijeto rješenje o prekidu kazne zatvora V.; da je svjedok V. dana 01.06.2006. godine, po rješenju Ministarstva pravde CG trebao da se javi ZIKS-u, što nije učinio, pa sve navedeno ukazuje da je svjedok V. u zamjenu za svjedočenje, potpuno neosnovano dobio prekid kazne zatvora; da je svjedoku V. fizička zaštita dodijeljena 2006. godine, ali da je status „zaštićenog svjedoka“ dobio neposredno pred svjedočenje na glavnom pretresu 2008. godine, kada je i dao svoje iskaze (12.03. i 22.03.2008. godine); da je zaštita svjedoka u ovom postupku bila nepotrebna i neosnovana, jer su svi znali ko je svjedok, kakva je ličnost, pa čak je bila poznata i cjelokupna istorija njegovog kriminalnog ponašanja; da nije postojala volja pravosudnih organa da se u kasnijoj fazi postupka, ovaj svjedok dovede pred sud, zbog čega čitanje njegovog iskaza nije bilo moguće ni prema odredbama ZKPa, ni na osnovu odredbi Konvencije; da je svjedok V. više puta pravosnažno osuđivan, zbog krivičnih djela: silovanje, pokušaj ubistva, prevara, falsifikovanje javne isprave, teška krađa, i sl., za kojeg u zatvorskoj populaciji važi da je špijun i da je i ranije saradivao sa policijom tokom boravka po zatvorima u Srbiji; da je ovaj svjedok nakon dobijanja tog statusa i zaštite od strane relevantnih institucija Crne Gore, a tokom trajanja predmetnog krivičnog postupka izvršio šest novih krivičnih djela, od kojih je jedno silovanje 16-togodišnje djevojčice i da se osporene presude, isključivo, odnosno u odlučujućoj mjeri zasnivaju na iskazu ovog svjedoka i da je u pitanju pravno nevaljan dokaz, na kojemu se nije mogla zasnivati sudska odluka i koji je kao takav trebao biti izuzet iz spisa predmeta.

38.1. Osporene presude

38.1.1. Relevantni dijelovi obrazloženja osporene presude Višeg suda u P., Ks.br. 1/12, od 09. oktobra 2012. godine.

„Cijeneći iskaze svjedoka V.Z. sud je u cjelosti prihvatio njegov iskaz dat pred Specijalnim tužiocem, kao logičan i nedvosmislen, te u skladu sa drugim izvedenim dokazima i činjeničnim zaključkom do koga je došao sud cijeneći ove dokaze pojedinačno i u njihovoj međusobnoj vezi. Dakle iskaz ovog svjedoka sud nije izolovano posmatrao i cijenio kako je to odbrana željela da istakne, već savjesno dovodići ga u međusobnu vezu sa drugim izvedenim dokazima pa krivica optuženih nije utvrđena samo na osnovu njegovog iskaza. Svjedočeći pred istražnim sudijom i na glavnom pretresu ovaj svjedok je dijelom promijenio iskaz koji je dao pred Specijalnim tužiocem pa je tako pred istražnim sudijom naveo da ne zna imena drugova optuženog B.S. za koje mu je ovaj ispričao da je zajedno sa njima podmetao eksplozive na hotel S. tokom ljeta 2005. godine, s tim što je naveo da mu je optuženi Bo. pominjao imena K.A. i B.Lj. ali ne navodeći u kom kontekstu te da ga optuženi Bi. zove na telefon i da je lud što ga zove jer je taj broj otkriven dok je na glavnom pretresu dodao da mu je optuženi Bo.

ispričao i to da je advokat za kojeg mu je ponudio da ga plati kako bi izašao iz zatvora advokat Z.V., te da mu je upravo taj advokat donio knjigu o prikrivanju tragova sa oružja, da je pored njega finansirao ubistvo optuženi B.Lj., da je optuženi Vu. učestvovao u ubistvu S.Š. kao pomagač optuženom Š.M., te da su podmetanjem eksploziva imali namjeru da ucijene vlasnika za dva i po miliona eura. Razlog zbog čega se drugačije izjašnjavao ovaj svjedok je pokušao objasniti sudu navodeći da je neke od tih činjenica i ranije navodio pa da se vjerovatno radi o grešci zapisničara te da je neke činjenice zaboravio da navede pred istražnim sudijom zbog načina na koji je doveden kasno u noć na saslušanje a što je uticalo na njega. Međutim sud ovakvo objašnjenje svjedoka nije prihvatio obzirom da je nelogično, već je mišljenja da se ovaj svjedok najpreciznije i najvjerodostojnije izjasnio pred Specijalnim tužiocem, obzirom da je saslušan pred prisustva javnosti, a pri tom je znao da sve što kaže da će ostati tajna do početka sušenja, a kako je to sam naveo na glavnom pretresu, dakle bez bojazni od posledica koje bi eventualno mogao imati ovakvim svjedočenjem a kojih je morao biti svjestan imajući u vidu okolnosti na koje je svjedočio a to je učešće optuženih u izvršenju krivičnih djela za koja su propisane duge zatvorske kazne, a što je svjedok kao osuđivano lice morao znati. Ovakav zaključak suda potvrđuje i to što ovaj svjedok kasnije prikom saslušanja pred istražnim sudijom, a kom saslušanju su prisustvovali i branioci optuženih navodi da ne zna imena lica za koja mu je Bo. ispričao da su zajedno sa njim učestvovala u podmetanju eksploziva. Na glavnom pretresu situacija je već drugačija, ovaj svjedok dobija i sudsku i vansudsku zastitu, koja se sastojala u fizičkoj zaštiti ličnosti i promjeni identiteta svjedoka te posebnom nacinu saslušanja na glavnom pretresu i to iz posebne prostorije van sudnice uz pomoć tehničkih uređaja za promjenu slike i zvuka, i to preko tri godine nakon prvog saslušanja u završnoj fazi glavnog pretresa kada su izvedeni skoro svi dokazi i predmetna krivična stvar uglavnom razjašnjena pa svjedok, osim činjenica koje je ranije navodio navodi i neke nove a što je po mišljenju suda očigledno rezultat ne stvarnog htjenja ovog svjedoka da lažno svjedoči nego do tada utvrđenog činjeničnog stanja i izvedenih dokaza a sa čim je bila upoznata i šira javnost putem medija pa i ovaj svjedok, a naročito imajući u vidu njegovu izjavu prilikom objašnjavanja razlika u kazivanju, da su okolnosti drugačije te da se svih detalja i ne može sjetiti obzirom na protek vremena. Kvalitet iskaza ovog svjedoka ne umanjuje ni to što je ovaj svjedok na glavnom pretresu naveo da je "čisto onako", ne znajući da objasni sudu zašto je pitao Bo. nakon što mu je ovaj rekao da su "oduvale smrada" misleći na Š.S. je li ga ubio optuženi M.Š., a , ovo obzirom da je ovaj svjedok kasnije na glavnom pretresu kao i u istrazi i pred tužiocem naveo da mu je optuženi Bo. i ranije spominjao M.Š. u njihovim razgovorima kao direktnog izvršioca, pa je ovakav odgovor svjedoka na pitanje zbog čega je pitao Bo. je li ga C. (nadimak optuženog M.Š.) ubio, a što je inače više puta pitan i od strane suda i od strane odbrane, očigledno rezultat toga što svjedok nije dobro razumio pitanje a što i nije čudno kada se ima u vidu broj pitanja koji mu je nakon neometanog izlaganja postavljen. Naime na osnovu izvedenih dokaza sud nije našao da je ovaj svjedok imao razloga da lažno tereti optužene za nešto što nijesu uradili, odnosno da izmisli da mu je optuženi Bo. rekao nešto što nije a pri tom svjestan o koliko ozbiljnim stvarima se radi, već naprotiv da je svjedok zaista govorio istinu potvrđuje i to da sve što je ovaj svjedok kazao o optuženom B. S. pokazalo se kao tačno. Naime, optuženi Bo. je negirao u svojoj odbrani da je svjedoku pričao o svoim privatnom životu navodeći čak da je imao barijeru prema njemu obzirom da je čuo da je doušnik, a u čemu su optuženog Bo. podržali i svjedoci V.V., R.R. i B.Ž. navodeći da V. i Bo. nijesu komunicirali te da su V. svi zatvorenici izbjegavali jer su čuli da je špijun, a svjedok V. čak navodi da je krevet V. bio udaljen od kreveta B.S. nekih 10 do 15 metara i obzirom na tu udaljenost isti nije bio u mogućnosti da ih čuje dok su razgovarali, pa se postavlja logično pitanje odakle svjedoku svi oni podaci o Bo. da mu se ovaj nije stvarno povjeravao. Tako svjedok navodi da je Bo. došao u zatvor na izdržavanje šestomjesečne kazne zatvora zbog krivičnog djela nedozvoljeno držanje oružja, da se na izdržavanje kazne sam prijavio, da posjeduje vozilo marke Ferrari, da mu se sudi za još dva slučaja i to jedan manji za neko djelo u C. a drugi vezano za potapanje nekog broda na moru, da drži kazino, da stanuje u Bu., da je oženjen i da ima malodobnu kćerku te da posjeduje brojeve telefona 069 505 555 i 086 456 334 koje je svjedok imao zapisane u svom notesu. Da su ovakvi navodi svjedoka tačni proizilazi prije svega iz navoda odbrane optuženog B.S., njegovog izvoda iz kaznene evidencije, spisa predmeta Višeg suda u P., K.br.254/2006 i Osnovnog suda u C. K.br.207/07 te telefonskog imenika koji je dostavljen sudu od strane jedinice za zaštitu svjedoka koji je plave boje sa natpisom "SEA WORL" na kome se nalaze aplikacije riba, dimenzija 10x7 cm. Osim toga optuženi Bo. je potvrdio i dio iskaza ovog svjedoka da je ponekad koristio njegove mobilne telefone, da je imao telefonsku komunikaciju sa svjedokovim bratom iz Njemačke te da je svjedoku jedne prilike njegova supruga donijela cigarete koje je prethodno preuzela od nekog u P. Dakle sve navedeno upućuje da je svjedok

bio uspostavio prislan odnos sa optuženim Bo. za vrijeme boravka u karantinu, pa kada se ima u vidu kratko vrijeme (20 dana zajedničkog boravka u karantinu) za koje su uspostavili ovakav odnos logična je tvrdnja svjedoka da je Bo. na svjedoka uputio njegov poznanik P.Ž. koji se takođe nalazio na izdržavanju kazne zatvora a koji je u tom periodu bio raspoređen u kuhinji kao kuvar govoreći mu da optuženom Bo. pomogne u privikavanju te da mu daje na korišćenje mobilne telefone koje je imao kod sebe i da mu se nađe i u pogledu drugih usluga koje bi mu mogao pružiti u karantinu, a da je zaista tako i bilo potvrđuje i Bo. u svojoj odbrani opisujući ovog svjedoka kao lice koje nijeste mogli otjerati od sebe te da mu se nudio čak i da mu pere veš i čini bilo kakve druge usluge. Kad se imaju u vidu ovakve karakterne osobine svjedoka te činjenica da se radi o i osuđivanom licu logična je tvrdnja svjedoka da je optuženi Bo. imao cilj da ga pridobije za, sebe da za njega obavlja nezakonite poslove, te da mu je iz tog razloga i ispričao da je učestvovao u napadima na S. i u ubistvu Š.S. Dakle nasuprot stavu odbrane da je nelogično da se optuženi Bo. nakon desetak dana poznanstva sa ovim svjedokom istom povjerio da je učestvovao u izvršenju predmetnih krivičnih djela, a imajući u vidu naprijed navedene osobine svjedoka, po mišljenju suda upravo ovakve osobine su i opredijelile Bo. da mu se povjeri smatrajući da će u njemu izazvati strahopoštovanje i na taj način ga pridobiti da u slučaju potrebe za njega obavlja nezakonite poslove bez pogovora jer je logično da tako nešto ne bi mogao očekivati od osobe visokog morala. Osim toga nelogična je tvrdnja odbrane da je ovaj svjedok namješten optuženom Bo. da ga dočeka u zatvoru i kontradiktorna onome što je sam naveo u svojoj odbrani da se dobrovoljno prijavio u ZIKS na izdržavanje kazne zatvora, da je prije toga dobio poziv da se javi ali da se nije odazvao već se dao u bjekstvo te da se tek posle izvjesnog vremena sam javio. Sud još jednom napominje da krivica optuženih nije utvrđena samo na osnovu iskaza ovog svjedoka već naprotiv postoji čitav niz dokaza koji u vezi jedan sa drugim te u vezi sa ovim iskazom ukazuju na učešće optuženih u izvršenju predmetnih krivičnih djela na način, u vrijeme i mjesto kako je to predstavljeno u izreci ove presude, a to što zaštićeni svjedok nije saslušan na glavnom pretresu u sudnici već na poseban način uz pomoć tehničkih uređaja za promjenu glasa i slike pri čemu se isti nalazio u posebnoj prostoriji ne umanjuje njegovu dokaznu snagu po ocjeni ovog suda i na ovaj način nije povrijeđeno načelo neposrednosti obzirom da su i optuženi i branioci aktivno mogli da učestvuju prilikom saslušanja ovog svjedoka, da mu postavljaju pitanja i da dobiju objašnjenja na svako konkretno pitanje koje je od interesa za razjašnjenje neke bitne činjenice odnosno svake činjenice u ovom postupku”.

38.1.2. U ponovnom postupku, nakon donošenja ukidnog rješenja Vrhovnog suda Crne Gore, Kzs I.br.3/13, od 02.04.2014. godine, Apelacioni sud je otvorio glavni pretres i nakon dokaznog postupka, donio presudu, Kzs.br.10/14, od 20.02.2015. godine. Mjerodavni djelovi obrazloženja navedene presude Apelacionog suda Crne Gore, glase:

“Pošto je drugostepeni sud od strane Uprave policije MUP-a CG pismenim putem obaviješten da se svjedok Z. V. ne nalazi na teritoriji Crne Gore i da ne raspolažu saznanjima gdje bi se imenovani mogao nalaziti, što znači da nije dostižan državnim organima Crne Gore, to je na pretresu, u smislu čl.356 st.1 tač.1 ZKPa pročitao njegov iskaz dat u prethodnom postupku dana 28.02.2006. godine, a potom, takodje postupajući po ukidnim razlozima suda trećeg stepena, u skladu sa čl.356 st.3 ZKP reprodukovao audio-vizuelni snimak njegovog saslušanja u svojstvu zaštićenog svjedoka, zabilježenog u skladu sa čl.212 ovog zakonika na glavnom pretresu pred prvostepenim sudom, dana 12.03.2008. i 22.03.2008. godine. Pritom, nedostajući u spisima predmeta audiovizuelni snimak - CD saslušanja ovog svjedoka od 22.03.2008. godine, kako je to i konstatovano u službenoj zabilješci predsjednika vijeća prvostepenog suda od 25.04.2012. godine, po obavještenju državnog tužioca da se u njihovim spisima ovog predmeta nalazi kopija CD sa ovim snimkom pribavljen je taj snimak službenim putem i potom isti reprodukovao na pretresu. Jedino nije mogao biti reprodukovao dio snimka iskaza zaštićenog svjedoka Z. V. zabilježenog na glavnom pretresu od 12.03.2008. godine, jer po obavještenju tehničke službe Sekretarijata Sudskog savjeta, početak diska broj 3.nije se mogao očitati, pa je po saglasnosti stranaka na pretresu pročitao prepis tog dijela tonskog snimka od strane 40. pasusa petnaest do strane 47. pasusa devet.

Obzirom da je iskaz Z. V. dat u istrazi dana 28.02.2006. godine u svojstvu svjedoka sačinjen u skladu sa odredbama čl. 113 ZKP, da je prethodno upoznat sa svojim pravima, obavezama i predmetom svjedočenja, uz upozorenje na posledice davanja lažnog iskaza, te da je audiovizuelno snimanje njegovog iskaza u svojstvu zaštićenog svjedoka u potpunosti zabilježeno u skladu sa odredbama čl. - 121 i 212 ZKP i ti iskazi su se mogli koristiti u postupku, to je odbijen zajednički predlog odbrane optuženih da se iz spisa predmeta izdvoji iskaz Z.V., kako dat u istrazi u svojstvu svjedoka tako i na glavnom pretresu u svojstvu zaštićenog svjedoka.

(...)

Na pretresu, reprodukujući audiovizuelni snimak iskaza Z. V. datog u svojstvu zaštićenog svjedoka a u dijelu koji nije izdvojen, datog dana 12.03.2008. i 22.03.2008. godine, u odnosu na iste činjenice je ponovio da ga je S. B. pitao kojom brzinom može da ispali tri zolje, da postoji jedan Rus koji pravi hotel "S." i da su oni to već jednom radili tj. postavljali eksploziju na taj hotel, da su bježali, plivali morem gdje ih je gliser čekao, tada je bila noć. Dodao je i da mu je ovaj optuženi kazao da su to činili on-optuženi S. B., optuženi Lj. B., A.K. i Lj. V. i da se to dešavalo 2005. godine. Ponovio je da mu je optuženi S. B. rekao da ga stalno zove na broj koji je otkriven, ne smije ga zvati na taj broj, a na njegovo pitanje - zaštićenog svjedoka je li to Lj., optuženi je odgovorio jeste, nakon čega je optuženi S. B. počeo koristiti drugi telefon.

Pojedinačnom analizom i dovodeći u medjusobnu vezu navedene iskaze svjedoka-oštećenog Ž. R., svjedoka R. L., N. Bo., Ž. P., M. O. i Z. V. datog u svojstvu svjedoka u prethodnom postupku - istrazi a zaštićenog svjedoka na glavnom pretresu pred prvostepenim sudom, na pouzdan način je izveden zaključak da je pozadina podmetanja i aktiviranja eksplozivnih naprava na gradilište objekta "S.", kako bi se preduzeće "M. s." i njihov suvlasnik oštećeni Ž. R. prinudili da kupe nepokretnosti suvlasnika N.Bo. i S. Bo. za iznos od 2.500.000,00 eura, iako oni nijesu bili zainteresovani za kupovinu tih nepokretnosti.

Pravilno su utvrđene i činjenice da su optuženi S. B., Lj. B. i A. K. saučesnici u podmetanju i aktiviranju eksplozivnih naprava na gradilište objekta "S.". One su izvedene iz saznanja zaštićenog svjedoka Z. V. dobijenih od optuženog S. B., koji mu je kazao da su u podmetanju eksplozivnih naprava učestvovali on tj. optuženi S. B. i optuženi Lj. B. i A. K. i to se sve događalo tokom 2005. godine.

Prethodno utvrđene činjenice koje su prethodile lišavanju života oštećenog S.Š. kada se dovedu u vezu sa činjenicama koje su utvrđene iz iskaza svjedoka Z. V., M. O., M. R., M. N., J. P., D. B., B. Š., B. R. i M. T., ugovora o najmu vozila "Škoda fabia" reg.br.BG 555-981 od strane optuženog Lj. V. i vraćanju toga vozila, nalaza i mišljenja vještaka hemijske struke N. B. i A. I., o utvrđivanju prisustva eksploziva i baruta u tom vozilu, potvrde i službene zabilješke sa fototehničkom dokumentacijom u vezi oduzimanja istog vozila, zapisnika o pretresu stana optuženog V. Lj. u P., nalaza i mišljenja-Vještaka forenzičkog centra o DNK analizi tragova pištolja pronađenog u tom stanu, službene zabilješke o oduzimanju vozila "Audi A3" reg.br. PG 865-70 koje glasi na ime B. Š., a koje se nalazilo u ul. H. br.70 iza stana optuženog Lj. V., koje vozilo je kupljeno od strane optuženog A.K. a za koje je optuženi M.Š. imao izdato punomoćje nalaza i mišljenja istog vještaka forenzičke struke o DNK analizi majice i flaše pronađenih u tom vozilu i službene zabilješke OB Bu. o kontroli vozila "Maserati" reg.br. BA 312-22 vlasništvo optuženog A.K. dana 26.07.2005. godine, ukazuju na pouzdan zaključak da su optuženi S.B. i Lj.B. naručili ubistvo S.Š. kako bi prekinuli policijsku istragu kojom je on rukovodio a koja je vodila u njihovom pravcu i tako prikrili sebe kao saučesnike krivičnih djela iznude i izazivanje opšte opasnosti,počinjenih u odnosu oštećene suvlasnike "M.s." i Z. R. podmetanjem i aktiviranjem eksplozivnih naprava na gradilištu objekta "S.",na čijem rasvetijavanju je radio oštećeni S. S., pa su u tom cilju kod optuženih Lj. V. i M. Š. stvorili odluku da iz koristoljublja liše života oštećenog S. Š., koja prije toga kod njih nije postojala, što su oni i učinili.

Prethodno utvrđena činjenica iz iskaza svjedoka Z. V. da je optuženi M.Š. izvršilac krivičnog djela na posredan način je imala potvrdu u navedenom iskazu svjedoka M. R., koja živi u komšiluku kuće roditelja optuženog M. Š. i koja je navela da je jedne prilike, pet-šest možda i deset dana prije nego što je kod nje dolazila policija radi informativnog razgovora(obavljen dana 10.09.2005. godine) vidjela kod kuće njegovih roditelja optuženog M. Š., kojeg nije poznavala ali je od komšija saznala da se o njemu radi, tu je došao vozilom sa još jednim licem koje je ostalo u vozilu a ovaj optuženi ušao u kuću svojih roditelja, što znači da se vrijeme boravka optuženog M. Š. u kući svojih roditelja u P.podudaralo sa vremenom kada je oštećeni S. Š. lišen života.

(...) Istinitost i prihvatljivost iskaza svjedoka Z. V. proizilazi iz činjenice što su pojedine odlučne činjenice utvrđene iz iskaza ovog svjedoka imale potvrdu i u drugim izvedenim dokazima....

(...) Osim toga, ova odbrana optuženog S. B. je u potpunosti obezvrijedjena iskazom svjedoka Z. V. čiji iskaz je sud prihvatio, nalazeći da je istinit, jer je na uvjerljiv i jasan način predočio činjenice koje su se odnosile na prvog optuženog kao saučesnika u počinjenim djelima,a takođe u pogledu pojedinih bitnih činjenica taj iskaz je bio u saglasnosti sa drugim izvedenim dokazima, pa i činjenice da je imao prislan odnos sa ovim optuženim u karantinu ZIKS-a i da mu se optuženi u razgovoru koji su vodili povjerio.

(...) da se nijesu mogli prihvatiti navodi svjedoka B., V. V. i R. R., da ovaj optuženi uopšte nije komunicirao sa

svjedokom Z. V. u karantinu ZIKS-a, pa je očigledno da su ovim iskazima navedeni svjedoci pokušali da pomognu optuženom S.B., kako bi obezvrijedili iskaz svjedoka Z. V. u pogledu prisnosti koju su oni imali, što se nije moglo prihvatiti.

Prednje činjenice posebno su proizilazile iz saznanja svjedoka Z. V. dobijenih od optuženog S. B., koji mu je u razgovoru koji su vodili u prostorijama ZIKS-a, povjeravajući mu se pored ostalog kazao da su on – optuženi S. B. i Lj. B. finansirali ubistvo oštećenog S. Š., da ih je to koštalo kao dva "Ferarija", da je optuženog M. Š. par puta vozio sa ovim ferarijem kroz Bu., kada su se dogovarali u vezi ubistva i da je direktni izvršilac ubistva optuženi M. Š., zv.Č. a optuženi Lj. V. pomagač. Pri tom razgovoru, optuženi Lj. B. je misleći na oštećenog S. Š. kazao "oduvati smo smrada", a na pitanje svjedoka Z. V. da ga nije možda Č. ubio misleći na M.Š. kojem je to nadimak, optuženi S. B. je odgovorio "da", što je svjedok prokomentarisao "ko će koga no Š. Š.". Takođe mu je optuženi S. B. kazao da su oštećenog lišili života jer je "zavukao nos -tamo gdje mu mjesto nije bilo", što se očigledno odnosilo na policijsku istragu kojom je rukovodio oštećeni S.Š. i koja je vodila u otkrivanju optuženih kao počinioca djela na gradilištu objekta "S."

38.1.3. Relevantni dijelovi obrazloženja osporene presude Vrhovnog suda Crne Gore, Kžs.I.br. 3/15, od 20. oktobra 2015. godine i rješenja Vrhovnog suda Crne Gore, Kž-S II br. 2/16, od 20. decembra 2016. godine, glase:

"Na glavnim pretresima kod prvostepenog suda od 12.03. i 22.03.2008. godine, svjedok Z. V. je saslušan na poseban način, saglasno članu 121 ZKP, a na način što su njegov lik i glas bili zaštićeni. Na tim glavnim pretresima bili su prisutni svi optuženi sem optuženog Š., te branioci svih optuženih, pa i optuženog Š., koji su iskazali aktivnost visokog stepena, postavljajući veliki broj pitanja radi provjere istinitosti saznanja svjedoka V. dobijenih od optuženog S. B. i u cilju osporavanja kredibiliteta ovog svjedoka. Na pretresu kod Apelacionog suda i pored preduzetih aktivnosti tog suda nije se moglo obezbjediti prisustvo zaštićenog svjedoka Z. V., jer se iz izvještaja MUP-a Crne Gore Uprave policije br.01/3 243/14-606058 od 16.12.2014. godine utvrđuje da se svjedok Z.V. ne nalazi u Crnoj Gori niti je poznato gdje se isti nalazi, pa je Apelacioni sud Crne Gore pravilno, saglasno odredbi čl.356 st.1 tač.1 ZKP, pročitao iskaz svjedoka Z.V. iz prethodnog postupka kod istražnog sudije od 28.02.2006. godine, a zatim shodno odredbi čl.356 st.3 ZKP, reprodukovao audiovizuelni snimak njegovog saslušanja u svojstvu zaštićenog svjedoka sa glavnog pretresa kod prvostepenog suda 12.03 i 22.03.2008. godine, s tim što se nije mogao reprodukovati dio snimka iskaza zaštićenog svjedoka, zabilježenog na glavnom pretresu od 12.03.2008. godine, pa je na saglasan predlog stranaka pročitani pisani prepis tog dijela snimka od strane 40 do 47.

Iskaz svjedoka V. drugostepeni sud je cijenio svestrano i dao odgovore na sva osporavanja tog iskaza istaknutog od strane odbrane, te isti doveo u vezu sa ostalim provedenim dokazima čime je ispoštovan i princip da se presuda ne može zasnivati isključivo ili u odlučujućoj mjeri na izjavi zaštićenog svjedoka.

(...) Navodi iz žalbe branioca D. O. i njegova izjašnjenja na sjednici vijeća ovog suda, da se zaštićeni svjedok Z. V. nalazi na teritoriji Republike Srbije u koju je ilegalno i bez ličnih dokumenata ušao 2008. godine i da je 09.05.2014. godine podnio zahtjev za odobrenje političkog azila nadležnim organima MUP-a Srbije i da sada boravi u B., po ocjeni ovog suda, nijesu od značaja za drugačiji zaključak od gornjeg. Ovo sa razloga što osoba koja traži politički azil do donošenja konačne odluke o takvom zahtjevu kod odredbe čl.6 st.1. Zakona o aziu Republike Srbije, ne može biti vraćena u zemlju porijekla.

(...) Kada je u pitanju iskaz svjedoka Z.V. dat u istrazi 28.02.2006. godine, ovaj dokaz se mogao koristiti u krivičnom postupku, jer je saslušanje ovog svjedoka od strane istražnog sudije obavljeno shodno odredbi čl.113 ZKP-a, a osim toga saslušanju svjedoka pored Specijalnog tužioca, bili su prisutni branioci okrivljenih S. B., Lj. B., Lj. V. i A. K., Z. V., B.D. i D.Đ., advokati iz P. Takođe iskaz zaštićenog svjedoka Z. V. sa glavnog pretresa od 12.03. i 22.03.2008. godine je pravno valjan dokaz jer je Z.V. svojstvo zaštićenog svjedoka dobio odlukom suda i njegovo saslušanje na glavnom pretresu je obavljeno saglasno odredbi čl.121 ZKP, a o čijem saslušanju je sačinjen audiovizuelni snimak shodno odredbi čl. 212 ZKP, koji je reprodukovani na pretresu kod drugostepenog suda.

(...) da je drugostepeni sud kritički ocijenio iskaz svjedoka Z. V., kako iz istrage tako i sa glavnog pretresa, pri čemu je ovaj svjedok ostao pri tvrdnji da mu se optuženi S.B. povjerio u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, govoreći mu da su optuženi S. B. i Lj. B. finansirali ubistvo policijskog inspektora S. Š. u vrijednosti koliko koštaju dva putnička vozila marke "ferari", a da su izvršio ubistva optuženi M. Š., kao neposredni izvršilac i optuženi Lj.V. koji mu je pomagao u izvršenju ubistva. U tom pravcu drugostepeni sud je detaljno iznio i obrazložio kojim

se razlozima rukovodio kada je prihvatio kazivanje zaštićenog svjedoka.

Prihvatljivost iskaza svjedoka Z. V. u pogledu saznanja koje je ovaj svjedok dobio od strane optuženog S. B., drugostepeni sud je doveo u vezu sa dokazima oko podmetanja i aktiviranja eksplozivnih naprava na hotel "S." u izgradnji, lišenja slobode optuženog A.K. i činjenicom da je policijski inspektor S.Š., kao rukovodilac tima na otkrivanju učinilaca krivičnih djela, na hotel "S." u izgradnji i nakon lišenja slobode A. K., nastavio svoj dalji rad na otkrivanju učinilaca, kako se to utvrđuje iz kazivanja svjedoka - oštećenog Ž. R. koji je posvjedočio da se zadnji put vidio sa oštećenim Š. dva do tri dana prije njegovog ubistva i oštećeni je tada bio veoma raspoložen i pun optimizma, na osnovu čega je svjedok zaključio da je blizu rješenja slučaja otkrivanja učinilaca krivičnog djela podmetanja i aktiviranja eksploziva na gradilištu hotela "S".

Stoji činjenica da se zaštićeni svjedok Z. V. različito izjašnjavao u pogledu određenih okolnosti (...) Međutim, po ocjeni ovog suda, drugostepeni sud je detaljno i sadržajno obrazložio sa kojih razloga i na osnovu kojih to dokaza prihvata istinitost kazivanja zaštićenog svjedoka Z. V. i koje su to odlučne činjenice utvrđene iz takvog iskaza, tako da u tom pravcu ovaj sud upućuje žalioce na razloge drugostepene presude".

Relevantni stavovi:

39. Ustavni sud podsjeća da se "pravičnost" u smislu člana 32. Ustava i člana 6. Konvencije, ne smije tumačiti kao "materijalna", jer je priroda pravičnosti isključivo "procesna". Procesna povreda, u smislu navedenih ustavnih i konvencijskih odredbi, koju učine nižestepeni sudovi tokom krivičnog postupka ima, dakle, samostalnu pravnu prirodu i ne zavisi od utvrđenja krivice ili nevinosti pojedinca.

40. To znači da Ustavni sud, slično Evropskom sudu za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), nije sud trećeg ili četvrtog stepena i ne odlučuje meritorno o sumnji ili o optužbi za krivično djelo u pojedinačnim slučajevima. To je zadatak redovnih krivičnih sudova. U predmetu *Jalloh protiv Njemačke* (presuda [VV], 11. jula 2006., zahtjev br. 54810/00) ESLJP je utvrdio da se član 6. Konvencije ne odnosi na utvrđivanje krivice ili nevinosti podnosioca zahtjeva:

"95. Nije ... uloga Suda da utvrđuje, u načelu, je li podnosilac zahtjeva kriv ili nije. Pitanje na koje se mora odgovoriti da li je postupak kao cjelina, uključujući način na koji su pribavljeni dokazi, bio pravičan. To uključuje ispitivanje 'nezakonitosti' ('*unlawfulness*') o kojoj je riječ i – kod nekog drugog konvencijskog prava – prirodu utvrđene povrede."

40.1. Saglasno tome, Ustavni sud u ovom ustavnosudskom postupku ne ispituje i ne odlučuje o tome jesu li podnosioci ustavnih žalbi krivi ili ne za djela, za koja su osuđeni. To je prije svega, zadatak redovnih krivičnih sudova.

41. U tom smislu, Ustavni sud konzistentno ukazuje da nije nadležan da supstituiše redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, uopšteno, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (Evropski sud, *Tomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Slobodna ocjena dokaza je zakonom propisano ovlašćenje redovnog suda, uz obavezu da tu ocjenu jasno i valjano obrazloži. Takođe, Ustavni sud nije nadležan da kao sud „četvrtе instance“ ponovo razmotri iste žalbene navode, koji su u cjelosti razmotreni u postupcima pred nižestepenim sudovima. U okviru nadležnosti po ustavnoj žalbi, Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupcima pred redovnim sudovima, odnosno ispituje da li je tokom postupka pred redovnim sudovima počinjena takva povreda, koja postupak kao cjelinu, čini nepravičnim za podnosioca.

42. Podnosioci žalbi tvrdili su da, s obzirom na način na koji je pribavljen ključni dokaz-iskaz zaštićenog svjedoka Z.V. u krivičnom postupku, koji se vodio protiv njih, nijesu ispunjeni zahtjevi pravičnog suđenja iz člana 32. Ustava i člana 6. stav 1. Konvencije. Objasnili su da su se redovni sudovi u osporenim presudama, isključivo, odnosno u odlučujućoj mjeri oslonili na iskaz ovog svjedoka, do kojeg se došlo na sumnjiv način, obzirom da je svjedoku V., od strane nadležnih organa, prekinuto izdržavanje zatvorske kazne u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, te da nikad nije nastavio da izdržava prekinutu zatvorsku kaznu, zbog krivičnih djela silovanje, protivpravni blud, prevara itd.

43. Saglasno praksi ESLJP, Ustavni sud ističe da, iako je osnovna svrha člana 6. Konvencije, kad je riječ o krivičnom postupku, da osigura pravično suđenje na "sudu" koji je nadležan rješavati o "svakoj krivičnoj optužbi", to ne znači da se taj član ne primjenjuje i na prethodne postupke. Prema tome, član 6. može biti mjerodavan prije nego predmet dođe u fazu suđenja ako i u mjeri u kojoj postoji vjerovatnoća da će pravičnost suđenja biti ozbiljno narušena inicijalnim nepoštovanjem odredaba tog člana (*Imbrioscia v. Switzerland*, 24. novembar 1993., § 36,

Seriya A br. 275, te *Salduz v. Turkey* [GC], br. 36391/02, § 50, 27. novembar 2008). Sud uz to ponavlja da mu nije zadatak da se bavi činjeničnim ili pravnim pogreškama koje su navodno počinili domaći sudovi, osim ako i u mjeri u kojoj su zbog njih povrijeđena ljudska prava i slobode zaštićene Konvencijom.

44. Član 6. Konvencije jemči pravo na pravično suđenje, ali u njemu nisu utvrđena pravila o dopuštenosti dokaza kao takvih, što znači da je to pitanje koje se prvenstveno uređuje nacionalnim pravom. Načelno, uloga Suda nije utvrđivati može li se određena vrsta dokaza – na primjer, nezakonito pribavljeni dokaz – smatrati dopuštenim niti pak jesu li podnosioci žalbe krivi ili nijesu. Pitanje na koje je ovdje potrebno odgovoriti je li postupak u cjelini, uključujući i način pribavljanja dokaza, bio pravičan. To podrazumijeva ispitivanje "nezakonitosti" o kojoj je riječ (vidi *Khan v. the United Kingdom*, br. 35394/97, § 34, ECHR 2000-V).

45. Kad se utvrđuje je li postupak u cjelini bio pravičan, potrebno je uzeti u obzir jesu li poštovana prava obrane. Posebno se mora ispitati je li podnosiocu pružena prilika da ospori vjerodostojnost dokaza i usprotivi se njegovoj upotrebi. Osim toga, mora se uzeti u obzir i kvalitet dokaza, između ostalog i da li je, zbog okolnosti u kojima je dokaz pribavljen, dovedena u pitanje njegova pouzdanost ili tačnost (vidi, između mnogo drugih izvora, *Sevinç i ostali protiv Turske* (odl.), br. 8074/02, 8. januar 2008.; *Bykov protiv Rusije* [VV], br. 4378/02, stav 90., 10. mart 2009. i *Lisica protiv Hrvatske*, br. 20100/06, stav 49., 25. februar 2010.). Iako se nužno ne postavlja problem pravičnosti kada dobijeni dokazi nisu podržani drugim materijalom, potrebno je istaći da kada je dokaz jako čvrst i ne postoji rizik da je nepouzdan, potreba za drugim dokaznim materijalom u prilog tom dokazu je manja (vidi, *inter alia*, *Khan* naveden gore, st. 35. i 37; *Allan*, naveden gore, stav 43; i *Jalloh*, naveden gore, stav 96). U tom pogledu, Sud pridaje važnost pitanju da li su sporni dokazi bili bitni ili nijesu za ishod postupka (uporedi, naročito, *Khan* naveden gore, st. 35. i 37).

46. Zbog načina na koji je dokaz pribavljen, ESLJP je u predmetu *Lisica protiv Hrvatske*, gore navedeno, utvrdio povredu člana 6. stav 1 Konvencije.

46.1. U navedenom predmetu, Sud je, pored ostalog, utvrdio da su:

"53. Dana 26. maja 2000. godine policijski službenici ušli u dotično vozilo, koje se nalazilo u prostorima policije, bez naloga za pretragu te bez znanja ili prisustva podnosioca zahtjeva ili njihovog punomoćnika. Policijski službenici koji su u tome učestvovali objasnili su da su u vozilo ušli samo kako bi uzeli uzorak tkanine sa sjedišta, kako bi ga mogli poslati na vještačenje. Domaći su sudovi prihvatili to objašnjenje i izjave policijskih službenika da nisu podmetnuli sporni dokaz. Uz to su smatrali da, prema mjerodavnom domaćem pravu, nije postojala procesna obaveza obavještanja podnosioca zahtjeva ili njihovog punomoćnika o pretrazi 26. maja 2000. godine.

46.2. Ocjenjujući da li okolnosti pod kojima je ovaj dokaz pribavljen bacaju sumnju na njegovu pouzdanost i tačnost, Evropski sud je, pored ostalog, naveo:

"56. Iako se samo po sebi razumije da obavljanje više pretraga istog prostora ni u kojem slučaju nije protivno načelima poštenog suđenja, u svakoj od tih pretraga potrebno je poštovati minimalni zahtjev, a to je da se okrivljenom u krivičnom postupku na primjeren način omogući da bude prisutan tokom pretrage. Međutim, podnositelji zahtjeva u ovome predmetu nisu bili obaviješteni o pretrazi obavljenoj između 24. i 27. maja 2000., pa nisu imali mogućnost ni biti prisutni. Osim policijskih službenika koji su obavili pretragu i drugih djelatnika policije, toj pretrazi nisu prisustvovali drugi svjedoci.(...)

57. Stoga se, prema mišljenju Suda, s obzirom na okolnosti pretrage vozila BMW ne može potpuno isključiti sumnja u pogledu pouzdanosti rezultata pretrage obavljene 27. maja 2000. Tu sumnju pojačava sljedeće. Pretraga vozila VW Golf II u jutarnjim satima 24. maja 2000. obavljena je bez prisustva podnositelja zahtjeva ili njihovog punomoćnika, te se čini da oni o njoj nisu bili ni obaviješteni. U zapisniku o toj pretrazi utvrđeno je da nedostaje plastični štitnik jedne od brava. Taj je element imao težinu u krivičnom postupku protiv podnosioca zahtjeva jer je raspravni sud zaključio da je riječ upravo o onom plastičnom štitniku koji je naknadno pronađen u vozilu prvoga podnosioca zahtjeva (vidi stav 22. ove presude)"

46.3. I na kraju, ESLJP je cijenio važnost spornog dokaza za osudu podnosioca u krivičnom postupku, navodeći:

"59. Istina je da dokaz dobijen pretragom obavljenom 27. maja 2000. nije bio jedini dokaz na kojemu se temeljila osuda, ali on je za domaće sudove ipak imao veliki značaj. U vezi s time, Sud stavlja naglasak na zaključak Županijskog suda u Zadru da je plastični štitnik pronađen u vozilu prvog podnosioca zahtjeva pripadao vozilu VW Golf II koje je upotrijebljeno za pljačku banke.....Proizlazi da se, u donošenju zaključka o tome da su

podnosioci zahtjeva počinili dotičnu pljačku, krivični sud oslonio na dokaz pronađen u vozilu podnosioca zahtjeva dana 27. maja 2000. To pokazuje da je dokaz o kojemu je riječ bio relevantan i važan. Štoviše, to je bio jedini izravni dokaz koji je povezivao vozilo prvoga podnositelja zahtjeva s vozilom koje su vozili razbojnici

60. Sud naglašava da je to bio jedini dokaz koji je izravno povezivao vozilo prvoga podnositelja zahtjeva s ličnim vozilom VW Golf II koje su vozili razbojnici, dok su svi ostali dokazi imali svojstva indicija. Međutim, okolnosti u kojima je taj dokaz pribavljen ne mogu ukloniti svaku sumnju u pogledu njegove pouzdanosti, pa su uticale na kvalitet dotičnog dokaza.

61. Posmatrana u svjetlu svih naprijed spomenutih načela, prethodno iznesena razmatranja Sudu su dovoljna da zaključi da je način na koji je taj dokaz upotrijebljen u postupku protiv podnosioca zahtjeva uticao na postupak u cjelini, zbog čega u postupku nisu ispunjeni zahtjevi poštenog suđenja”.

47. U predmetu *Horvatić protiv Hrvatske* br. predstavke 36044/09, presuda od 17. oktobra 2013. godine ESLJP je, između ostalog, ocijenio:

“85. U odnosu na to u kojoj mjeri su se domaći sudovi oslanjali na takve dokaze kad su osudili podnositelja zahtjeva, Sud ističe da zaključci raspravnog suda pokazuju da nije bilo drugih konkretnih dokaza koji dokazuju da je podnositelj zahtjeva pljačkaš banke, a da su izjave svjedoka koje se odnose na identitet i opis pljačkaša banke neuvjerljive (vidi stavove 29. i 32. gore). Stoga, jedini dokazi koji stvarno povezuju podnosioca zahtjeva s pljačkašem banke su vlakna s njegove odjeće i vlasni njegove kose nađeni na odjeći koju je nosio pljačkaš banke (usporedi *Erkapić protiv Hrvatske*, br. 51198/08, §§ 85-87, 25. aprila 2013.).

86. Prethodna razmatranja su dovoljna da Sud donese zaključak da je nedostatak bilo kakvog ispitivanja prigovora podnosioca zahtjeva od strane raspravnog suda u odnosu na način na koji su forenzički dokazi uzeti i zapakovani tokom istrage, a u nedostatku detaljnog zapisnika o tome, stvorio takav procesni nedostatak na štetu podnosioca zahtjeva da postupak u cjelini nije ispunio zahtjeve pravičnog suđenja.

87. Stoga je došlo do povrede člana 6. stava 1. Konvencije.

48. Evropski sud je ispitivao da li su ispunjeni zahtjevi pravičnog suđenja u pogledu dopuštenosti iskaza svjedoka, kao inkriminirajućih dokaza u krivičnom predmetu *Erkapić protiv Hrvatske*, br. 51198/08, presuda od 25. aprila 2013. godine. U pogledu načina i okolnosti pod kojima su ti dokazi pribavljeni, Sud je ocijenio:

“(…)da I.G.H., V.Š. i N.S. svi dali iskaze policiji kojima inkriminišu podnosioca. Međutim, kad su bili dovedeni pred istražnog sudiju I.G.H. i V.Š. branili su se ćutanjem (vidi stavove 11. i 14.), a N.S. je prigovorio da je svoj iskaz policiji dao pod pritiskom (vidi stav 17.), dok ga je zastupao branilac kojeg nije on sam izabrao.

83. Međutim, domaći su se sudovi tek ograničili na nalaz da se u zapisnicima o njihovim iskazima ne nalaze nikakve naznake nezakovitosti, bez ikakve daljnje ocjene okolnosti policijskog ispitivanja. To izgleda posebno nedovoljno s obzirom na saglasne prigovore koje su uložili saokrivljenici, a koji su poduprti iskazima ostalih svjedoka, i to M.S. koji je takođe prigovorio zbog navodnog pritiska policije (vidi stavove 15. i 32.). Stoga Sud smatra kako nacionalni sudovi nisu proveli propisno ispitivanje tvrdnji podnosilaca i njegovih saokrivljenika bez predrasuda.

84. Stoga u nedostatku odgovarajućeg objašnjenja domaćih vlasti, Sud ima ozbiljne sumnje o pouzdanosti i tačnosti iskaza koje su policiji dali I.G.H., V.Š. i N.S., kao i o kakvoći takvih dokaza.

(…)

87. Stoga Sud smatra kako su iskazi koje su I.G.H., V.Š. i N.S. dali policiji bili ako ne jedini, barem odlučni dokazi protiv podnosioca, bez kojih bi osiguranje osude podnosioca ili ne bi bilo moguće ili bi to bilo vrlo teško.

88. Uzevši sve u obzir, Sud smatra kako su naprijed navedena razmatranja uzeta zajedno dovoljna kako bi mogao zaključiti da nacionalni sudovi nisu propisno ispitali sve mjerodavne okolnosti oko policijskog ispitivanja saokrivljenika, te kako pozivajući se na njih pri njegovoj osudi, nisu osigurali podnosiocu pošteno suđenje.

89. Stoga je došlo do povrede članka 6., stava 1. Konvencije”

49. Polazeći od navedenog, a u svjetlu prigovora, koje podnosioci ističu u ustavnim žalbama, Ustavni sud će u konkretnom ustavno-sudskom predmetu, utvrditi da li je predmetni krivični postupak, uzet kao cjelina, uključujući i način pribavljanja dokaza-iskaza svjedoka Z. V., bio pravičan, kako to zahtjeva član 6. stav 1. Konvencije, a posebno će se ovom Odlukom utvrđivati okolnosti u kojima je taj dokaz pribavljen“ i „dovode li te okolnosti u sumnju njegovu pouzdanost i tačnost“ (vidi, *Sevinç i ostali protiv Turske* (odl.), br. 8074/02, 8. januar 2008.; *Bykov protiv Rusije* [VV], br. 4378/02, stav 90., 10. mart 2009. i *Lisica protiv Hrvatske*, br. 20100/06, stav 49., 25. februar 2010. godine).

50. Podnosioci u ustavnim žalbama tvrde da je svjedok V. oslobođen od zatvorskih kazni u zamjenu za svjedočenje koje odgovara optužbi, te da se radi o licu upitnog kredibiliteta, koji je više puta pravosnažno osuđivano zbog raznih krivičnih djela.

51. S obzirom na prethodno spomenuta načela utvrđena u predmetima *Bykov, Lisica, Jalohh*, (gore navedeno), Sud je prvo ispitao da li je podnositeljima ustavnih žalbi pružena mogućnost osporiti vjerodostojnost iskaza ovog svjedoka i usprotiviti se njegovoj upotrebi.

51.1. U tom smislu, Ustavni sud ocjenjuje da su podnosioci žalbi imali mogućnosti da, posredstvom svojih branilaca u vrlo aktivnoj odbrani osporavaju vjerodostojnosti dotičnog dokaza, te da su to i činili od samog početka suđenja, u kontradiktornom postupku pred prvostepenim sudom, a kasnije i u žalbenim navodima pred sudovima više instance. Podnosioci su tokom postupka naročito osporavali svjedočenje zaštićenog svjedoka V., smatrajući ga nekredibilnim svjedokom, motivisanim da svjedoči na način kako je svjedočio, te ukazujući posebno na njegovu raniju osuđivanost. S tim u vezi, Ustavni sud zaključuje da su podnosioci od samog početka ovog postupka ispitivali svjedoka V., kako bi provjerili njegovu pouzdanost i vjerodostojnost, dakle, kao što je već navedeno, pružena im je mogućnost da se usprotive upotrebi ovog dokaza u krivičnom postupku, koji je vođen protiv njih, a sve u smislu člana 6. Konvencije.

52. Redovni sudovi su u osporenim presudama tvrdili da su posebno cijenili iskaz svjedoka V., nakon što je su iz spisa predmeta pravilno izdvojili zapisnike o njegovom saslušanju kod Specijalnog tužioca od 21.02.2006. godine i sa glavnih pretresa, koji su održani kod prvostepenog suda, jer se radilo o pravno nevaljanim dokazima, na kojima se nije mogla zasnivati sudska odluka. Svjedok V. je saslušan u svojstvu svjedoka na zapisniku pred Istražnim sudijom Višeg suda u P., pod Ki.br. 2/06-službena tajna, od 28.02.2006. godine, gdje je ponovio svoja saznanja vezana za podmetanje eksplozivnih naprava na hotel "S." i ubistvo S. Š. Prema stavu redovnih sudova, ovaj svjedok je, nakon što je odlukom suda dobio status zaštićenog svjedoka, saslušan na glavnim pretresima kod prvostepenog suda dana 12.03. i 22.03.2008. godine na poseban način, u skladu sa odredbama čl.121 ZKP, tako što su njegov lik i glas bili zaštićeni, a o čijem saslušanju je sačinjen audiovizuelni snimak, shodno odredbi čl.212 ZKP, koji je reprodukovan na pretresu kod drugostepenog suda. Redovni sudovi zaključuju da je saslušanje svjedoka V. obavljeno u skladu sa zakonom, te da se na njegovom iskazu mogla zasnivati sudska odluka. Istinitost i prihvatljivost iskaza svjedoka Z.V., prema navodima osporenih odluka, proizilazi iz činjenice da su pojedine odlučne činjenice utvrđene iz iskaza ovog svjedoka, imale potvrdu i u drugim izvedenim dokazima. Uz to, sudovi smatraju da se osporene presude ne zasnivaju isključivo, niti pak u odlučujućoj mjeri samo na iskazu svjedoka V., već na čitavom nizu drugih dokaza, posmatranih pojedinačno i u njihovoj međusobnoj vezi.

53. Ustavni sud će sada ispitati da li je u konkretnim okolnostima ovoga predmeta ispunjen drugi uslov iz predmeta *Lisica, Bykov*, tako što će ocijeniti kvalitet pomenutog dokaza, između ostalog i da li je, zbog okolnosti u kojima je dokaz pribavljen, dovedena u pitanje njegova pouzdanost i tačnost. U tom smislu, Ustavni sud prihvata stavove ESLJP, prema kojima je, na osnovu člana 6. stava 1. Konvencije, njegov zadatak utvrditi da li su dokazi za ili protiv okrivljenih pribavljeni na način koji osigurava pravično suđenje, bez obzira na vrstu ili težinu optužbi protiv okrivljenih, jer javni interes o kojemu je riječ i kazne za konkretna krivična djela ne mogu opravdati mjere koje ukidaju samu bit ustavnih i konvencijskih prava podnositelaca.

54. U odnosu na pitanje, koje podnosioci u žalbama problematizuju, tj. da se u konkretnom slučaju radi o "zaštićenom svjedoku", koji je u zamjenu za svjedočenje u ovom postupku dobio prekid kazne, koju je prethodno služio u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, Ustavni sud zapaža da je jedan od načina koji koriste savremene države i međunarodna zajednica za uspješniju borbu protiv izvršilaca teških krivičnih djela, svakako stvaranje zakonskih mehanizama koji dopuštaju da tužilac pod određenim uslovima odstupa od principa legaliteta krivičnog gonjenja, kada to zahtijeva veći javni interes. U takvim slučajevima radi se o specifičnoj primjeni principa oportuniteta od krivičnog progona, za lice koje je na određeni način bilo umiješano u izvršenje krivičnog djela, ukoliko takvo lice saraduje sa organima gonjenja u smislu davanja podataka, informacija i dokaza koji imaju presudnu ulogu u otkrivanju teških krivičnih djela i procesuiranja njihovih izvršilaca. Ovaj zakonski mehanizam je inkorporiran u crnogorskom Zakoniku o krivičnom postupku u odredbama čl.125-132, pod nazivom svjedok saradnik (vidi, glavu VI obrazloženja ove Odluke). Prema tim zakonskim odredbama, svjedok saradnik je lice, koje se u posebnom postupku, odlukom suda, na predlog državnog tužioca, prevodi iz statusa osumnjičenog ili okrivljenog u položaj svjedoka ako na to pristane, uz obavezu davanja istinitog iskaza u zamjenu za izostavljanje krivičnog gonjenja. Ovaj svjedok odgovara "krunskim" svjedocima u njemačkom pravu i svjedocima

“pokajnicima”, kojima italijansko pravo daje raznovrsne benefite (vidi, Momčilo Grubač, Branko Vučković, Komentar Zakonika o krivičnom postupku, Fakultet za mediteranske poslovne studije Tivat, 2010. godine).

55. Međutim, u konkretnom slučaju, nije se radilo o svjedoku saradniku, već o “zaštićenom svjedoku”. Naime, svjedok Z. V. je služio zatvorsku kaznu u karantinu ZIKS-a sa jednim od osuđenih u ovom postupku, podnosiocem S. B. i u postupku je svjedočio o svojim saznanjima vezanim za inkriminisane radnje svih podnosilaca u predmetnom krivičnom postupku, ističući da mu se u odnosu na te činjenice, Bo. povjerio za vrijeme njihovog zajedničkog boravka u karantinu.

56. Činjenica je da u ovom slučaju, svjedoku Z. V., ubrzo nakon davanja izjave Specijalnom tužiocu u ovom predmetu, dana 01.03.2006. godine prekinuto izdržavanje kazne po presudi Okružnog suda u B., K.br.503/2000 od 30.04.2001. godine, i da je za vrijeme svjedočenja u ovom postupku, V. produžavan prekid izvršenja kazne, sve do 01.08.2008. godine. Sud je, na osnovu uvida u lični list Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za osuđenog Z. V., utvrdio da je ovom licu 16 puta usvajana molba za prekid i produženje prekida izvršenja kazne zatvora i to rješenjima Ministarstva pravde Crne Gore: br.04-1244/06, od 27.02.2006. godine, br.04-1244/06, od 17.05.2006. godine, br.04-1244/06, od 1.09.2006. godine, br. 04-1244/06, od 30.11.2006. godine, br.04-1244/06, od 28.02.2007. godine, br. 04-1244/06, od 29.05.2007. godine, br. 04-1244/06, od 29.06.2007. godine, br. 04-1244/06, od 27.07.2007. godine, br.04-1244/06, od 29.08.2007. godine, br.04-1244/06, od 28.09.2007. godine, br.04-1244/06, od 30.10.2007. godine, br.04-7702/07, od 28.11.2007. godine, br.04-7702/07, od 29.01.2008. godine, br. 04-7702/07, od 28.02.2008. godine, br.04-7702/07, od 28.03.2008. godine i br.04-7702/07, od 27.05.2008. godine. Navedenim rješenjima je određen i produžavan prekid izvršenja kazne zatvora V., u trajanju od po, mjesec, dva ili tri mjeseca i uvijek zbog bolesti u užoj porodici, odnosno zbog bolesti supruge. S tim u vezi, Ustavni sud je uvidom u dostavljenu dokumentaciju Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, utvrdio da je zbog bolesti i operacije supruge, V. i ranije (prije početka konkretnog krivičnog postupka) podnio molbu za prekid izvršenja kazne zatvora, koja je odbijena, kao neosnovana rješenjem Ministarstva pravde br.04-4860/05, od 11.08.2005. godine. I na kraju, Ustavni sud je utvrdio da se svjedok V. nikada nije vratio u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija radi odsluženja preostalog dijela zatvorske kazne, iako je na to bio obavezan brojnim rješenjima Ministarstva pravde o odobravanju prekida kazne, pa je za istim, raspisana potjernica, a prema podacima MUP-a Crne Gore, koji egzistiraju u spisima predmeta, isti se ne nalazi na teritoriji Crne Gore.

57. S toga se, prema ocjeni ovog Suda, s obzirom na okolnosti pod kojima je pribavljen iskaz svjedoka Z. V., ne može potpuno isključiti sumnja u pogledu njegove pouzdanosti i tačnosti. Tu sumnju pojačava sledeće. U prvoj izjavi datoj Specijalnom tužiocu, dana 21.02.2006. godine, u prostorijama Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, V. je molio Tužioca da mu se omogući prekid kazne. U istoj izjavi, svjedok je ostavljao Tužiocu na procjenu da li može dobiti kakve povlastice za ostatak kazne od 5 i po mjeseci, koju je u datom momentu trebao da izdrži. U konkretnom slučaju, riječ je o svjedoku koji je, prema podacima iz spisa predmeta, više puta osuđivan i to: presudom Okružnog suda u B., K.br.503/2000, od 30.04.2001. godine, na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina, presudom Okružnog suda u B., K.br.605/2000, od 30.04.2001. godine, na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina, a takođe je utvrđeno da je pred prvim Opštinskim sudom u B. protiv V. vođen krivični postupak zbog krivičnog djela krađe iz čl.165 st. 1 KZ RS i kriv. djela prevara iz čl.171 KZ RS. U vrijeme prekida kazne od stane Ministarstva pravde, svjedok V. je izdržavao zatvorsku kaznu izrečenu presudom Okružnog suda u B., K.br.503/00 od 30.04.2001. godine, zbog krivičnih djela silovanje iz člana 103. stav 1. KZ RS, u sticaju sa krivičnim djelom protivprirodnog bluda iz člana 110. stav 1. KZ RS, falsifikovanje isprave iz člana 233. stav 3. u vezi stava 1. KZ RS i krivičnog djela prevare iz člana 171. stav 1. KZ RS, a koja kazna mu je isticala 10.08.2006. godine. Ovom svjedoku je u daljem toku postupka bila obezbijedena prvo vansudska, a potom i sudska zaštita, od strane nadležnih organa, jer je postojala bojazan da bi davanjem iskaza ili odgovorima na pojedina pitanja ozbiljno ugrozio sopstveni život, fizički integritet i slobodu. Shodno tome, sudovi su V. dodijelili status “zaštićenog svjedoka” i svo vrijeme svjedočenja u ovom postupku, isti je bio u “prekidu zatvorske kazne”.

57.1. U svjetlu navedenog, Ustavni sud ukazuje da odredbama Zakonika o krivičnom postupku (čl.120-124) zakonodavac nije propisao da se zaštićenom svjedoku daju određene pogodnosti ili benefiti sa ciljem da se isti pridobije za saradnju sa pravosudnim organima vlasti, niti je *ratio legis* ovog instuta davanje iskaza od strane zaštićenog svjedoka, u zamjenu za oslobođenje od kazne. Cilj ove zaštite je da se osigura lična i imovinska bezbjednost građaninu koji vršenjem svoje svjedočke dužnosti ukazuje pomoć državnom pravosuđu i da se u isto

vrijeme otklone eventualne prepreke za iskreno i potpuno svjedočenje.

57.2. Slijedom navedenog, Ustavni sud smatra da se u okolnostima konkretnog slučaja, nameće sumnja da su zaštićenom svjedoku V. date pogodnosti u vidu prekida izvršenja kazne zatvora u zamjenu za njegov iskaz, koji je doprinio dokazivanju krivičnih djela i krivice učinilaca u predmetnom krivičnom postupku, pa te okolnosti, po ocjeni ovog Suda, dovode u sumnju pouzdanost i tačnost iskaza ovog svjedoka.

58. Ustavni sud i ovom prilikom ponavlja da nije njegov zadatak da utvrđuje da li su redovni sudovi počinili neku grešku pri ocjeni dokaza, ali ima nadležnost ispitati da li su sudovi dali obrazloženje svojih odluka u odnosu na sve prigovore koji se tiču izvedenih dokaza (vidi, *Huseyn i ostali protiv Azarbajđžana*, br. br. 35485/05, 45553/05, 35680/05 i 36085/05, stav 211., 26. srpnja 2011.), a posebno da li okolnosti pod kojima je pribavljen iskaz zaštićenog svjedoka, bacaju sumnju na njegovu pouzdanost i tačnost.

59. Ustavni sud je, uvidom u spise predmeta, utvrdio da su pojedini branioci optuženih (podnosilaca ustavne žalbe) u svojim prigovorima u postupku po pravnim ljevovima, pored ostalog, isticali da je rješenje Ministarstva pravde Crne Gore, kojim je V. prekinuto izdržavanje kazne, bio zapravo jedini motiv, da kao zaštićeni svjedok svjedoči kako je svjedočio, te da je kao takav, njegov iskaz nepodoban da se na njemu zasnuje sudska odluka.

60. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da su se redovni sudovi u osporenim presudama "ograničili" na ocjenu da je saslušanje svjedoka V. pred Istražnim sudijom i na glavnom pretresu obavljeno u skladu sa zakonom, da je riječ o pravno valjanom dokazu i da se na istom mogu zasnivati sudske odluke. Međutim, sudovi u obrazloženju svojih odluka nijesu dali bilo kakvo obrazloženje, odnosno odgovor na uporne navode odbrane o povezanosti svjedočenja V. i prekinute mu kazne. To izgleda posebno sporno, s obzirom na saglasne prigovore koje su isticali saoptuženi, a koji su potvrđeni sa više rješenja Ministarstva pravde o prekidima i produžetku prekida kazne V., te posebno imajući u vidu da se osuđeni - svjedok V. do dana odlučivanja po ovoj žalbi, nije javio u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija radi izdržavanja preostalog dijela zatvorske kazne.

61. S toga je ocjena ovog Suda da, redovni sudovi u osporenim presudama nijesu ispitali tvrdnje podnosilaca ustavnih žalbi, u pogledu okolnosti pod kojima je pribavljen iskaz svjedoka V., pa u nedostatku odgovarajućeg obrazloženja sudova, Ustavni sud ima ozbiljne dileme o pouzdanosti i tačnosti iskaza ovog svjedoka, kao i o kvalitetu tog dokaza u konkretnom krivičnom postupku.

62. Ocjenjujući važnost spornog dokaza za osudu podnosilaca ustavnih žalbu u ovom krivičnom postupku, Ustavni sud zapaža da iskaz svjedoka V., istina, nije bio jedini dokaz na kojem se zasnivala osuđujuća presuda, ali, po ocjeni Ustavnog suda, ovaj dokaz je za redovne sudove u postupku ipak imao veliki značaj. S tim u vezi, Ustavni sud upućuje na zaključak Apelacionog suda Crne Gore, u osporenoj odluci Kžs.br.10/14, od 20.02.2015. godine, gdje se navodi:

"Pravilno su utvrdjene i činjenice da su optuženi S. B., Lj. B. i A. K. saučesnici u podmetanju i aktiviranju eksplozivnih naprava na gradilište objekta "S". **One su izvedene iz saznanja zaštićenog svjedoka Z.V.** dobijenih od optuženog S.B., koji mu je kazao da su u podmetanju eksplozivnih naprava učestvovali on tj. optuženi S. B. i optuženi Lj. B. i A. K. i to se sve događajao tokom 2005. godine.

(...)

Prednje činjenice posebno su proizlazile iz saznanja svjedoka Z. V. dobijenih od optuženog S. B., koji mu je u razgovoru koji su vodili u prostorijama ZIKS-a, povjeravajući mu se pored ostalog kazao da su on – optuženi S.B. i Lj. B. finansirali ubistvo oštećenog S. Š., da ih je to koštalo kao dva "Ferarija", da je optuženog M. Š. par puta vozio sa ovim ferarijem kroz Bu., kada su se dogovarali u vezi ubistva i da je direktni izvršilac ubistva optuženi M.Š. zv.Č. a optuženi Lj. V. pomagač. Pri tom razgovoru, optuženi Lj. B. je misleći na oštećenog S. Š. kazao "oduvali smo smrada", a na pitanje svjedoka Z. V. da ga nije možda Č. ubio misleći na M. Š. kojem je to nadimak, optuženi B. S. je odgovorio "da", Što je svjedok prokomentarisao "ko će koga no Š. Š. ". Takodje mu je optuženi S. B. kazao da su oštećenog lišili života jer je "zavukao nos - tamo gdje mu mjesto nije bilo", što se očigledno odnosilo na policijsku istragu kojom je rukovodio oštećeni S. Š. i koja je vodila u otkrivanju optuženih kao počinilaca djela na gradilištu objekta "S". "

62.1. Od posebnog značaja su i odlomci u presudi Vrhovnog suda Crne Gore, Kžs.l.3/15, od 20.oktobra 2015. godine, gdje se navodi:

"Nesporna je činjenica da je većinski vlasnik hotela "S.", preduzeće "M. s. " kao strani investitor ulagao velika novčana sredstva u izgradnju novog hotela, a **što proizlazi iz saznanja zaštićenog svjedoka Z. V.** dobijenog

od optuženog S. B., kada mu je ovaj optuženi kazao da je vlasnik hotela "S." jedan Rus i da se od njega mogu uzeti velike pare.

(...)

Prihvatljivost iskaza svjedoka Z.V. u pogledu saznanja koje je ovaj svjedok dobio od strane optuženog S. B., drugostepeni sud je doveo u vezu sa dokazima oko podmetanja i aktiviranja eksplozivnih naprava na hotel "S." u izgradnji, lišenja slobode optuženog A.K. i činjenicom da je policijski inspektor S.Š., kao rukovodilac tima na otkrivanju učinilaca krivičnih djela, na hotel "S." u izgradnji i nakon lišenja slobode A. K., nastavio svoj dalji rad na otkrivanju učinilaca, kako se to utvrđuje iz kazivanja svjedoka - oštećenog Ž. R. koji je posvjedočio da se zadnji put vidio sa oštećenim Š. dva do tri dana prije njegovog ubistva i oštećeni je tada bio veoma raspoložen i pun optimizma, na osnovu čega je svjedok zaključio da je blizu rješenja slučaja otkrivanja učinilaca krivičnog djela podmetanja i aktiviranja eksploziva na gradilištu hotela "S."

63. Iz citiranih stavova u osporenim presudama, jasno proizlazi da su se, u izvođenju zaključka o dokazanosti da su podnosioci ustavnih žalbi počinili krivična djela stavljena im na teret, redovni sudovi oslonili na iskaz zaštićenog svjedoka Z. V. To pokazuje da je dokaz o kojemu je riječ bio relevantan i važan. Šta više, to je bio vrlo bitan dokaz koji je povezivao sve saoptužene u ovom postupku, odnosno dokaz, koji potvrđuje ostale sprovedene dokaze, tako da zajedno djeluju kao čvrst, zatvoren krug koji dozvoljava samo jedan zaključak u odnosu na osnovanost optužbi protiv podnosilaca, te objektivno potpuno isključuje mogućnost drugačijeg zaključka. Ovom prilikom, Ustavni sud naglašava da zadatak ovog Suda nije da ocjenjuje da li bi se podnosioci mogli osuditi da je sporni dokaz bio izuzet iz spisa predmeta. Odgovor na pitanje da li bi u okolnostima konkretnog predmeta, ostali dokazi bili dovoljni za osudu, zadatak je prije svega redovnih sudova.(vidi, *Lisica*, gore navedeno). Na Ustavnom sudu nije ni da nagađa kakav bi bio ishod suđenja da taj dokaz nije upotrijebljen. Njegov je zadatak utvrditi da li je postupak, posmatran kao cjelina, bio pravičan, te da li je upotrebom spornog dokaza ispunjen zahtjev iz člana 32. Ustava i člana 6. Konvencije.

64. Uzimajući u obzir prethodno iznesena razmatranja, Ustavni sud zaključuje da okolnosti pod kojima je pribavljen sporni dokaz - iskaz svjedoka V. ne mogu ukloniti svaku sumnju u pogledu njegove pouzdanosti i tačnosti, pa je način pribavljanja i kvalitet dotičnog dokaza, uticao na postupak u cjelini, zbog čega, po ocjeni ovog Suda, u krivičnom postupku, koji je prethodio ustavnosudskom, nijesu ispunjeni zahtjevi pravičnog suđenja.

65. Prema tome, došlo je do povrede prava iz člana 32. Ustava i člana 6.st.1. Konvencije, na štetu svih podnosilaca ustavnih žalbi.

B. PRAVO PODNOSIOCA BI. NA ODBRANU, ZAJEMČENO ODREDBAMA ČLANA 6.STAV 3. TAČKA A) i B)

66. Prigovori podnosioca Bi.

U ustavnoj žalbi, podnosilac Bi. ističe da je u konkretnom predmetu optužnica prekoračena, te da mu nije pružena mogućnost da se brani u dijelu koji se tiče vremena izvršenja predmetnog krivičnog djela. Pojašnjava da mu je nadležni državni tužilac optužnicom stavio na teret da je u noći između 22. i 23. avgusta 2005. godine, na neutvrđen način izašao iz Istražnog zatvora, došao do T. i Lj. V. dao instrukcije i naložio da ubije inspektora Š., te se na neutvrđen način vratio u Istražni zatvor, dok sudovi, za razliku od tužioca tvrde da je Bi. podstrekao Vu. i Šć., u vremenskom periodu od 28. jula 2005. godine do 11. avgusta 2005. godine i njima poznate saučesnike, na način što su im dali novac za izvršenje ovog ubistva u vrijednosti dva vozila marke „Ferari“, pa je nejasno odakle sudu ovakvo utvrđenje, nasuprot utvrđenju tužioca u optužnici.

66.1. Smatra da je na opisani način povrijeđen identitet optužnice, a njemu uskraćeno pravo na odbranu, jer su činjenice predstavljene u presudama potpuno nove za njega i on na iste nije imao priliku i mogućnost da se izjasni u postupku.

Podaci iz sudskog spisa Ks.br.1/12.

67. Protiv optuženih, ovdje podnosilaca ustavne žalbe, podignute su optužnice Kts.br.10/05, od 26.01.2006. godine i Kts.br. 3/06, od 14.08.2006. godine, po kojima je otpočeo i vođen jedinstveni postupak. Te optužnice su izmijenjene na glavnim pretresima od 16.06.2009. godine, 15.03.2011. godine i 05.04.2012. godine. U posljednjem, osporenom postupku Ks.1/12, Zastupnik optužbe je na zapisniku o glavnom pretresu od 19.07.2012. godine u završnoj riječi, precizirala optužnicu, navodeći da ona sada glasi:

„I

(...)

II

Okrivljeni: B. S., B. Lj. i Š.M.,

(...) na način što su: okrivljeni B.S. i B. Lj. umišljajno podstrekli okrivljene V. Lj. i Š. M. i druge njima poznate saučesnike da, na podmukao način, iz koristoljublja, iz niskih pobuda, liše života Š.S. službeno lice MUP-a Crne Gore u vezi sa vršenjem njegove službene dužnosti otkrivanja učinilaca krivičnih djela iz tačke I optužnice (.....) **okrivljeni B.Lj.** je došao u K. u noći istog dana kada je sproveden okrivljeni K. A. i boravio ispred prostorija OB K. za vrijeme njegovog zadržavanja, pa kada je zapazio oštećenog Š. S., obratio mu se riječima:»Što izbiste ovog momka ovako, Š., mislim da su ta vremena za nama, pa razliku od tebe mi igramo pošteno, uživaj Š.«, da bi, potom, u noći 09.08.2005. godine, u Ba, uputio prijetnje i Dž. O., službeniku MUP-a Crne Gore, koji je bio angažovan u timu Š.S. za otkrivanje učinilaca krivičnih djela iz tačke I optužnice i nakon što je saznao da se ovaj raspitivao za njega prilikom obavljanja informativnog razgovora sa B.D., a za potrebe predkrivičnog postupka otkrivanja učinilaca krivičnih djela, opisanih tačkom I optužnice kojim je rukovodio oštećeni Š.S., pitajući ga zašto se raspituje za njega i prijeteci: »Znaš li da sam ja država, ja stvaram Cmu Goru, a ne ti i policija, vi policajci ste nule, ja se zalažem za ovu državu, ja mogu da te ubijem sad, a mogu i sutra da ti pucam u čelo i za to neću odgovarati«, zbog čega je protiv njega pokrenut krivični postupak pred Osnovnim sudom u Ba., određen mu pritvor i za vrijeme trajanja ovog pritvora u istražnom zatvoru S., **u periodu od 11.08. do 02.09.2005. godine**, pod nerazjašnjenim okolnostima izašao iz pritvora dana 22/23. avgusta 2005. godine i sastao se sa okrivljenim V. Lj. u T., nakon čega je okrivljeni V. Lj. po datim savjetima i upustvima (...)

(...)"

68. Osporenom prvostepenom presudom Višeg suda u P., Ks.br.1/12, od 09. oktobra 2012. godine, u dijelu izreke pod stavom I tačka 2. dispozitiva presude, kojim su opisane inkriminisane radnje okrivljenog (podnosioca ustavne žalbe) Bi., a koja presuda je potvrđena u postupcima pred sudovima više instance, Sud je ovog okrivljenog oglasio krivim da:

"(...) su okrivljeni B.S. i B.Lj. u vremenskom periodu **od 28.07.2005. godine do 11.08.2005. godine** umišljano podstrekli okrivljene V.Lj. i Š. M. i njima poznate saučesnike da iz koristoljublja liše života Š.S., službeno lice MUP-a Crne Gore, u vezi sa vršenjem njegove službene dužnosti otkrivanja učinilaca napred navedenih krivičnih djela, da bi ga u tome spriječili i prikriili sebe ko saučesnike tih krivičnih djela, na način što su im dali novac (...), okrivljeni Lj.B. je došao ispred službenih prostorija OB K. u noći istog dana kada je sproveden okrivljeni K. A. i boravio ispred prostorija OB K. za vrijeme njegovog zadržavanja, pa kada je zapazio oštećenog Š.S., obratio inu se riječima:»Što izbiste ovog momka ovako, Š., mislim da su ta vremena za nama, pa razliku od tebe mi igramo pošteno, uživaj Š.«! da bi, potom, u noći 09.08.2005. godine, u Ba., uputio prijetnje Dž.O. službeniku MUP-a Crne Gore, koji je bio angažovan u timu Š.S. za otkrivanje učinilaca napred navedenih krivičnih djela, i nakon što je saznao da se ovaj raspitivao za njega prilikom obavljanja informativnog razgovora sa B.D. a za potrebe predkrivičnog postupka otkrivanja učinilaca napred navedenih krivičnih djela kojim je rukovodio oštećeni Š.S., pitajući ga zašto se raspituje za njega i prijeteci: »Znaš li da sam ja država, ja stvaram Cmu Goru, a ne ti i policija, vi policajci ste nule, ja se zalažem za ovu državu, ja mogu da te ubijem sad, a mogu i sutra da ti pucam u čelo i za to neću odgovarati«, zbog čega je protiv njega pokrenut krivični postupak pred Osnovnim sudom u Ba., određen mu pritvor koji je trajao od 11.08.2005. godine do 02.09.2005. godine, u kojem postupku je pravosnažno osuđen presudom Osnovnog suda u Ba., K.br.470/05 od 04.08.2009. godine, pa su okrivljeni V.Lj. i Š. M., tako umišljajno podstreknuti od okrivljenih B.S. i B. Lj. (...)"

69. U vezi sa promjenom vremena izvršenja krivičnog djela, stavljenog na teret podnosiocima Bi. i Bo., prvostepeni sud je dao obrazloženje u presudi Ks.br.1/12, koje u relevantnom dijelu, glasi:

„(...) da sud na osnovu raspoloživih dokaza nije mogao precizno utvrditi kada su optuženi B.Lj. i B. S. preduzeli radnju podstrekavanja ali je utvrdio da se to nesumnjivo desilo u vremenskom periodu od 28.07.2005. godine, kada je uhapšen optuženi K.A. i kada se kod optuženih B. Lj. i B. S. pojavio motiv za ovo ubistvo pa do 11.08.2005. godine kada je optuženi B. Lj. lišen slobode i od kada se pa sve do 02.09.2005. godine, dakle i u vrijeme ubistva nalazio u pritvoru u Istražnom zatvoru u S. (...).

70. Relevantni dio obrazloženja ukinute presude Apelacionog suda Kžs.br.5/13, od 02.04.2013. godine, (strana 8), u dijelu izmijenjenog vremena inkrimisane radnje, koja je stavljena na teret okrivljenom Bi., glasi:

“Posebno su neprihvatljivi navodi žalbe branioca ovog optuženog da je optužba u odnosu na vrijeme počinjenog djela u dijelu *l-om pod 2*, prekoračena, jer je prvostepeni sud, nalazeći da nije dokazano da je

podstrekavanje optuženog B. Lj. bilo u noći dana 22/23. 08.2005. godine, kada je po navodima optužbe ovaj optuženi po izlasku iz prostorija zatvora na neutvrđen način to učinio, utvrđujući u razlozima I naveo da je to bilo u periodu od 28.07.2005 do 11.08.2005. godine, koje vrijeme je navedeno u izreci ovog dijela izreke pobijane presude.

71. Relevantni dio obrazloženja poslednje osporene presude Apelacionog suda Crne Gore, Kžs.br.10/14, od 20.februara 20015. godine, u odnosu na stav I tač.2. izreke prvostepene presude Ks.br.1/12 (slučaj ubistva Visokog policijskog službeika S. Š.”-strana 55.) :

“(…) Iz izvedenih dokaza nije se moglo utvrditi na precizan način kada suoptuženi S. B. i Lj. B. naručili ubistvo oštećenog S. Š., kako je to naveo svjedok Z. V., odnosno preduzeli radnju podstrekavanja, međutim, pravilno je zaključivanje prvostepenog suda da se to desilo u vremenskom periodu navedenom u izreci pobijane presude u dijelu I~2, tj. u vremenskom periodu od 28.07.2005. godine, kada je uhapšen optuženi A. K. i kada se kod optuženih S.B. i Lj. B. i iz straha da će biti otkriveni kao saučesnici u izvršenju krivičnih djela opisanih dijelom I-1 pojavio motiv za ubistvo oštećenog S.Š., do dana 11.08.2005. godine kada je optuženi Lj.B. lišen slobode, od kada se i nalazio u pritvoru, gdje se nalazio i u vrijeme lišavanja života oštećenog S.Š. (...)“.

Ocjena Ustavnog suda

72. Ustavni sud je utvrdio da je, u odnosu na podnosioca Bi., zaista došlo do izmjene činjeničnog dijela precizirane optužnice i to u presudi prvostepenog suda, tako što je sud, na osnovu sprovedenih dokaza utvrdio vrijeme izvršenja krivičnog djela podstrekavanje na ubistvo, navodeći da se to nesumnjivo desilo u vremenskom periodu od 28.07.2005. godine, kada je uhapšen optuženi K. A. i kada se kod optuženih B. Lj. i B. S. pojavio motiv za ovo ubistvo, pa do 11.08.2005. godine kada je optuženi B.Lj. lišen slobode, iako ovako određeno vrijeme izvršenja predmetnog krivičnog djela nije bilo precizirano optužnicom. Stoga se u ovom dijelu ocjene Ustavnog suda, pojavilo suštinsko pitanje, da li je na gore opisani način narušen identitet presude i optužbe, odnosno da li je optužba, u konkretnom slučaju, prekoračena.

73. Ustavni sud ukazuje da propisivanjem u odredbi člana 369 stav 1. ZKP-a, da se presuda može odnositi samo na lice koje je optuženo i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podignutoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici, ustvari definiše pitanje subjektivnog identiteta (istovjetnost lica kojem se sudi) i objektivnog identiteta (istovjetnost djela, odnosno događaja o kojem treba da se sudi) činjenične osnove izreke pobijane presude i činjenične osnove optužbe. To znači da ne može biti optuženo jedno lice, a presuda se odnositi na drugo lice, kao i da sud ne može suditi o drugom događaju, u odnosu na optužbu. Ukoliko to sud učini prekoračio bi optužbu, što predstavlja bitnu povredu krivičnog postupka iz čl.386 st.1 tač.5 ZKP. Pitanje identiteta presude i optužbe je jedno od najsloženijih pitanja krivično procesnog prava. I dok u praksi sudova gotovo i da nema poteškoća kada je riječ o subjektivnom identitetu (ličnosti kojoj se sudi), pitanje objektivnog identiteta (istovjetnost djela) je daleko složenije i u praksi često sporno pitanje. (vidi, <https://sudovi.me> >ascq>dokumenta)

73.1. Objektivni identitet označava postojanje podudarnosti između činjeničnog opisa optužnice i krivične presude. Riječ je o materijalnom identitetu presude i optužbe, koji se odnosi na činjeničnu osnovu, dok formalni identitet ne mora postojati, jer sud nije vezan pravnom kvalifikacijom tužioca. Dakle, suština same krivične stvari ne smije biti izmijenjena u odnosu na optužni akt. (www.prafak.ni.ac.rs>zbornik-radova)

74. Na ovom mjestu, Ustavni sud ukazuje da se vezanošću presude optužbom omogućava djelotvorno ostvarivanje prava okrivljenog na odbranu. U suprotnom, pravna sigurnost okrivljenog bi bila ozbiljno narušena, kada bi sud imao pravo da mijenja činjenični opis iz optužnog akta. Upravo je pravo na odbranu, ključ rešavanja dilema oko prekoračenja optužbe. Dakle, do prekoračenja optužbe dolazi kada sud u presudi izmijeni činjenično stanje iz optužbe, na način da je time pravo da odbranu dovedeno u pitanje. S toga, navođenje u presudi onih činjenica koje odbrani okrivljenog nisu bile predočene, predstavlja, samim tim, i prekoračenje optužbe. Prema tome, Rubikon prekoračenja optužbe nalazi se između prava okrivljenog na odbranu, sa jedne strane, i načela istine, sa druge strane, jer neograničena težnja za istinom, u krivičnom postupku, može u nekim situacijama dovesti u pitanje osnovno pravo okrivljenog na odbranu. (www.prafak.ni.ac.rs>zbornik-radova)

75. U skladu sa navedenim, Ustavni sud smatra da navode podnosioca navedene u tač. B. obrazloženja ove Odluke treba razmatrati u smislu odredbi člana 37. Ustava, kojima se jemči pravo na odbranu, a koje ustavne odredbe su u direktnoj korelaciji sa odredbama člana 6 stav 3 tačka a) i b), koje glase:

„Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava:

a) da u najkraćem mogućem roku, podrobno i na jeziku koji razume, bude obavešten o prirodi i razlozima za optužbu protiv njega.

b) da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane.“

76. Sud ističe da odredbe člana 6. stav 3 (a) Konvencije zahtijevaju da se posebna pažnja posveti obavještenju o „optužbi“ protiv okrivljenog. Optuženi mora biti „odmah“ i „detaljno“ upućen na uzrok optužbe, odnosno na materijalne činjenice koje se navode protiv njega, a koje su zasnovane na optužbi i na prirodu optužbe, odnosno na pravnu kvalifikaciju ovih materijalnih činjenica. Sud smatra da je u krivičnim stvarima puna detaljna informacija o optužbama protiv okrivljenog osnovni preduslov da se osigura da je postupak pravičan (vidi, ECHR *Pelissier i Sassi protiv Francuske* [GC], br. 25444 / 94, st. 51-52, 1999-II). Iako se obim „detaljnih“ informacija o kojima se govori u ovoj odredbi razlikuje u zavisnosti od posebnih okolnosti svakog slučaja, optuženi u svakom slučaju mora dobiti dovoljno informacija koliko je potrebno da bi u potpunosti razumio obim optužbi protiv njega, u cilju pripreme adekvatne odbrane.

76.1. Što se tiče promena u optužbi, uključujući i promene u njenom "razlogu", optuženi mora biti uredno i potpuno obaviješten o tome i mora mu se obezbediti dovoljno vremena i mogućnosti da reaguje na njih i organizuje svoju odbranu na osnovu bilo koje nove informacije ili tvrdnje. U tom smislu, adekvatnost informacija mora biti procijenjena u odnosu na podstav (b) stava 3 člana 6, koji daje svima pravo da imaju dovoljno vremena i mogućnosti da pripreme svoju odbranu, u svjetlu opšteg prava na pravično suđenje, sadržano u paragrafu 1 člana 6 (vidi *Pelissier i Sassi*, citirano gore, stav 54).

77. Prema praksi Evropskog suda, tačke (a) i (b) člana 6 stav 3 Konvencije su povezane i pravo optuženog da bude obaviješten o prirodi i razlozima za optužbu protiv njega mora se razmotriti u svjetlu prava optuženog da pripremi svoju odbranu (vidi *Pelissier i Sassi*, citirano gore, stav 54).

77.1. U predmetu *Mattoccia v Italy*, br. predstavke 23969/94, presuda od 25. jula 2000. godine, Evropski sud je u zaključku Odluke, pojasnio:

“71. (...) Sud smatra da je u ovom predmetu odbrana bila suočena sa izuzetnim teškoćama. S obzirom na to da su informacije sadržane u optužnici karakterisale nejasnoće u pogledu bitnih detalja u vezi vremena i mjesta, bile više puta protivrječne i izmijenjene tokom suđenja, te s obzirom na dugi period koji je protekao između upućivanja na suđenje i samog suđenja (više od tri i po godine) u poređenju sa brzinom kojom je suđenje sprovedeno (manje od jednog mjeseca), pravičnost je zahtijevala da se podnosiocu zahtjeva pruže veće mogućnosti i sredstva da se brani na praktičan i efikasan način, na primjer pozivajući svedoke da utvrde alibi.

72. U tom kontekstu, Sud nalazi da je povrijeđeno pravo podnosioca predstavke da bude detaljno informisan o prirodi i razlogu optužbe protiv njega i pravo da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu njegove odbrane.

Shodno tome, došlo je do povrede stava 3 podstavova (a) i (b) člana 6 Konvencije, uzetog u vezi sa stavom 1 tog člana.”

77.2. Sličan stav, Evropski sud je zauzeo u predmetu *Sadak i drugi protiv Turske*, br. 29900/96, 29901/96, 29902/96 i 29903/96, presuda od 17. jula 2001. godine, gdje se navodi:

“56. (...) Sud smatra da pripadnost ilegalnoj oružanoj organizaciji nije predstavljala element koji je sastavni dio krivičnog djela za koje su podnosioci predstavke bili optuženi od početka postupka.

57. Sud, stoga, smatra da je, Sud za nacionalnu bezbjednost Ankare, koristeći pravo koje nesumnjivo ima, morao ponovo da okarakterise činjenice koje su, na odgovarajući način u njegovoj nadležnosti, i trebalo je da omogući podnosiocima predstavke da ostvare svoja prava odbrane koja su u pitanju, na praktičan i djelotvoran način, konkretno dajući im vrijeme koje im je bilo neophodno. Iz spisa predmeta proizilazi da Sud za nacionalnu bezbjednost, koji je, na primjer, mogao odlučiti da prekine pretres nakon što su činjenice ponovo okarakterisane, nije dao podnosiocima predstavke mogućnost da pripreme svoju odbranu na novu optužbu, o kojoj nijesu bili informisani sve do poslednjeg dana suđenja, neposredno pre donošenja presude, što je očigledno bilo prekasno. Pored toga, advokati podnosilaca predstavke bili su odsutni na dan poslednjeg saslušanja. Bez obzira na razlog njihovog odsustva, činjenica je da podnosioci predstavke nisu mogli da se konsultuju sa svojim advokatima u vezi sa ponovnim karakterisanjem činjenica od strane tužilaštva i Suda za nacionalnu bezbjednost.

58. Uzimajući u obzir sva gore navedena razmatranja, Sud zaključuje da je pravo podnosilaca predstavke da budu detaljno obaviješteni o prirodi i razlogu optužbe protiv njih i njihovo pravo da imaju dovoljno vremena i

mogućnosti za pripremu svoje odbrane, bilo povrijeđeno. (vidi, mutatis mutandis, Pelissier i Sassi, citirano gore, §§ 60-63, i Mattoccia protiv Italije, br. 23969/94, st. 62-72, ECHR 2000-IKS).

59. Prema tome, došlo je do povrede stava 3 (a) i (b) člana 6 Konvencije, posmatranog u vezi sa stavom 1 tog člana, koji zahtijeva pravično suđenje.”

78. U konkretnom slučaju, Ustavni sud primjećuje da je Viši sud u P. u dispozitivu osporene prvostepene presude Ks.br.1/12, od 9.oktobra 2012. godine (stav I tač.2) promijenio vrijeme izvršenja krivičnog djela teško ubistvo putem podstrekavanja iz člana 144. stav 1. tačka 5. u vezi člana 24. Krivičnog Zakonika, u odnosu na optužene B. S. i B. Lj., utvrđujući da su:” *u vremenskom periodu od 28.07.2005. godine do 11.08.2005. godine umišljano podstrekli okrivljene V. Lj. i Š. M. i njima poznate saučesnike da iz koristoljublja liše života Š. S., (...)*”. Ovako precizirano vrijeme izvršenja krivičnog djela nije bilo određeno optužnicom nadležnog tužioca, niti pak izmjenama te optužnice u završnoj riječi na zadnjem glavnom pretresu pred prvostepenim sudom, od 19.07.2012. godine. Takođe, prvostepeni sud je u istoj presudi izostavio iz dispozitiva presude navode optužbe da je optuženi B. Lj. za vrijeme trajanja pritvora u istražnom zatvoru S., u periodu od 11.08. do 02.09.2005. godine, pod nerazjašnjenim okolnostima izašao iz pritvora dana 22/23. avgusta 2005. godine i sastao se sa okrivljenim V. Lj. u T., ističući u obrazloženju presude da ti navodi optužbe, nijesu dokazani.

79. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud ocjenjuje da su se “razlozi” optužbe u odnosu na podnosioca Bi., promijenili tek u presudi prvostepenog suda, kada više nije bilo moguće da ovaj podnosilac reaguje na te činjenične promjene optužnice, pa su se u takvim okolnostima slučaja, pojavile poteškoće za odbranu, koja se iznenada suočila sa novim vremenom izvršenja krivičnog djela teško ubistvo u podstrekavanju, koje se optuženom Bi. stavljalo na teret.

80. Po prijemu teksta presude, podnosilac Bi. je tako bio suočen sa drugačijim “razlozima” optužbe od onoga što je predstavljeno na suđenju: on je sada osuđen da je preuzeo radnju podstrekavanja u vremenskom periodu od 28.07.2005. godine (kada je uhapšen optuženi K. A.) pa do 11.08.2005. godine (kada je optuženi B.Lj. lišen slobode i od kada se pa sve do 02.09.2005. godine, dakle i u vrijeme ubistva pok. S. Š. nalazio u pritvoru u Istražnom zatvoru u S.).

81. Nije na Ustavnom sudu da ocjenjuje meritum odbrane na koju se optuženi Bi. mogao osloniti da je imao dovoljno vremena da pripremi svoju odbranu protiv optužbe za krivično djelo podstrekavanje na teško ubistvo. Međutim, Sud napominje da razumno bilo očekivati da bi odbrana bila drugačija od one, koja se koristila da bi se osporila optužba, izmijenjena i precizirana više puta od strane nadležnog tužioca. Rasprava po toj optužbi bila je usredsređena na pitanje da li je optuženi Bi. preduzeo radnju podstrekavanja za vrijeme dok se nalazio u pritvoru u istražnom zatvoru S., u periodu od 11.08.2005. godine do 02.09.2005. godine, te da li je pod nerazjašnjenim okolnostima izašao iz pritvora dana 22/23. avgusta 2005. godine i sastao se sa okrivljenim V.Lj. u T.

82. Podnosilac je, po ocjeni ovog Suda, o izmijenjenim “razlozima” optužbe saznao kasno, odnosno tek po prijemu prvostepene presude, kada njegova odbrana više nije mogla reagovati na prekoračenja optužbe, osim u formi žalbenih navoda (vidi Mattoccia v Italy, gore navedeno.)

83. S tim u vezi, Ustavni sud ukazuje da je podnosilac Bi. zaista podnio žalbu Apelacionom sudu Crne Gore protiv prvostepene presude, ističući u žalbenim navodima da je optužba u odnosu na vrijeme počinjenog djela u dijelu I-om, pod tač. 2. izreke. prvostepene presude, prekoračena. Apelacioni sud je presudom, Kžs.br. 5/13, od 2.04. 2013. godine, ukratko presudio da su ti navodi neprihvatljivi, odnosno nedokazani (vidi stav 70.4. obrazloženja ove Odluke). U ponovnom postupku, Apelacioni sud je ponovo otvorio glavni pretres, na kojem je samo pročitao prethodno provedene dokaze i nakon održanog glavnog pretresa, donio odluku Kžs.br.10/14, od 20.02.2015. godine, kojom je u odnosu na tačku I-2 izreke, preinačio prvostepenu presudu, ali samo u pogledu pravne ocjene djela, dok je u pogledu promijenjenog vremena izvršenja krivičnog djela teško ubistvo putem podstrekavanja, u odnosu na podnosioca Bi., podržao stav prvostepenog suda (vidi, tač. 70.5.obrazloženja ove Odluke), ne dajući sopstvenu ocjenu i razloge. U tom smislu, Ustavni sud zapaža da u osporenim odlukama Vrhovnog suda nema ni riječi o predmetnoj izmjeni činjeničnog opisa optužbe.

84. S toga, Ustavni sud ocjenjuje da je, u okolnostima konkretnog slučaja, zbog presudom izmijenjenog vremena izvršenja u odnosu na optužnicu, došlo do prekoračenja optužbe, a time i do povrede odredbe čl. 369 stav 1. Zakonika o krivičnom postupku, na štetu podnosioca ustavne žalbe Bi. U tom smislu, zaključak je Ustavnog suda da je povrijeđeno pravo podnosioca Bi. da bude detaljno informisan o prirodi i razlozima optužbe protiv njega, kao i njegovo pravo da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu odbrane. Prema tome,

došlo je do povrede člana 6 stava 3 tačka (a) i (b), uzetog u vezi sa stavom 1 istog člana, na štetu podnosioca Bi.

85. Obzirom da je samo ustavnom žalbom podnosioca Bi. ukazivano na povredu prava na odbranu, a razlozi utvrđenja osnovanosti po njegovoj žalbi, stoje i u korist podnosioca Bo., koji nije izjavio žalbu u tom pravcu, to je Ustavni sud, za potrebe ovog ustavno-sudskog postupka odlučio, saglasno odredbi čl.87. Poslovnika Ustavnog suda, a u vezi sa članom 402. Zakonika o krivičnom postupku, tako što je u ovom dijelu Odluke (tačka B.) utvrdio povredu prava na odbranu iz člana 37. Ustava i člana 6.stav 1 tačka a) i b) i u odnosu na podnosioca S. B.

C. „RAZUMAN ROK „

Prigovori podnosilaca ustavnih žalbi

86. Podnosioci ustavnih žalbi Bo. i Bi. saglasno ističu da je predmetni krivični postupak nerazumno dugo trajao (preko 10 godina), zbog čega smatraju da im je povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku.

Relevantni stavovi

87. Ocjenjujući razloge i navode ustavne žalbe sa stanovišta ustavnog i konvencijskog prava na suđenje u razumnom roku, na koju se povredu podnosioci u ustavnim žalbama pozivaju, Ustavni sud ukazuje da se, u smislu odredbi člana 32. Ustava i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, trajanje razumnog roka utvrđuje u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. Prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, svako ima pravo da nezavisan, nepristrasan i zakonom ustanovljeni sud, da se pravično i u razumnom roku, javno raspravi i odluči o osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka, kao i o optužbama protiv njega.

88. Pravo na suđenje u razumnom roku, kao jedan segment prava na pravično suđenje izričito je regulisano Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku ("Sl. listu CG, br. 11/07), dok se drugim zakonima potreba za posebno brzim i efikasnim postupanjem iskazuje kroz hitnost ili naročitu hitnost postupka. Tako na primjer: Zakonik o krivičnom postupku u odredbama 15 obavezuje sud da krivični postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogućiti svaku zloupotrebu prava usmerenu na odugovlačenje postupka, pri čemu se ističe da okrivljeni ima pravo da, u najkraćem roku, bude izveden pred sud i da mu bude suđeno bez odlaganja, te da trajanje pritvora, mora biti svedeno na najkraće potrebno vrijeme.

89. Ustavni sud slijedi praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu ESLJP) koji ispituje razumnu dužinu trajanja postupka od datuma kada je uspostavljena njegova nadležnost u odnosu na državu, protiv koje je predstavka podneta tj. kada je Evropska konvencija stupila na pravnu snagu u odnosu na državu ugovornicu.

89.1. U predmetu *Bijelić protiv Crne Gore i Srbije*, (predstavka br. 11890/05, presuda od 28.aprila 2009. godine), Evropski sud je naglasio da njegova nadležnost u odnosu na Crnu Goru važi od 3. marta 2004. godine, ističući u presudi, da je:

"69. Sud mišljenja da treba smatrati da su i Konvencija i Protokol br. 1 bili stalno na snazi u odnosu na Crnu Goru od 3. marta 2004. godine, između 3. marta 2004. godine i 5. juna 2006. godine, kao i nakon toga (v. stavove 53 – 56 ranije u tekstu ove Presude)."

90. Prema konzistentnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) razumnost dužine trajanja postupka mora se ocjenjivati u svjetlu okolnosti svakog pojedinačnog predmeta, vodeći računa o kriterijima uspostavljenim praksom Evropskog suda, a naročito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku, postupanju nadležnih sudova ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za podnosioca (vidi, Evropski sud, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. februara 2002. godine, Izvještaj broj 2002-I, stav 38). Konačno, Evropski sud je ukazao da je potrebna naročita marljivost nadležnih vlasti u svim predmetima koji se tiču ličnog statusa i svojstva, a da je ovaj zahtjev naročito važan u državama u kojima domaći zakon propisuje da određeni sudski postupci imaju hitan karakter (vidi, Evropski sud, *Borgese protiv Italije*, presuda od 26. februara 1992. godine, serija A broj 228-B, stav 18), kao što je slučaj sa krivičnim postupcima u kojima se optuženi nalaze u pritvoru. U tom smislu, ESLJP je u predmetu *Kalashnikov protiv Rusije*, presuda od 15. jul 2002. godine, stav 132, ocijenio da se:

"... tokom čitavog postupka podnosilac predstavke nalazio se u pritvoru - što je zahtijevalo naročitu pažnju sudova koji postupaju u predmetu da brzo sprovedu pravdu".

OCJENA USTAVNOG SUDA PERIOD KOJI SE UZIMA U OBZIR

a) *Početak roka*

91. U skladu sa praksom Evropskog suda, pri ocjeni razumnog roka, početak relevantnog perioda u krivičnim stvarima vezuje se za trenutak u kojem je osoba, koja je u pitanju postala svjesna da je osumnjičena za krivično djelo, jer od tog momenta ima interes da sud donese odluku o postojanju te sumnje. Početak relevantnog perioda može se vezivati i za donošenje rješenja o sprovođenju istrage (vidi, Evropski sud, *Nankov protiv Makedonije*, presuda od 29. novembra 2007. godine), ili datum na koji je izdat nalog za hapšenje ili nalog za pretres; datum stvarnog hapšenja podnosioca predstavke (*Wemhoff protiv Savezne Republike Njemačke*, 27. jun 1968, stav 19), itd. U svakom slučaju ovi kriterijumi nijesu čvrsti i zavise često od okolnosti konkretnog slučaja.

92. Ustavni sud ukazuje da se prilikom utvrđivanja početka razumnog roka u postupku zaštite prava na suđenje u razumnom roku u krivičnom postupku treba rukovoditi relevantnim odredbama Zakonika o krivičnom postupku. Zakonik o krivičnom postupku, ("Službeni list RCG" br. 71/20003, 7/2004 i 47/2006), koji je važio u vrijeme pokretanja ovog krivičnog postupka je u odredbi člana 19 stav 1, propisivao da se krivični postupak pokreće se po zahtjevu ovlaštenog tužioca. Istraga se sprovodila na zahtjev državnog tužioca, tako što je državni tužilac zahtjev sa sprovođenju istrage podnosio istražnom sudiji nadležnog suda (član 250. stav 1. i 2), a istražni sudija je, u slučaju slaganja sa zahtjevom državnog tužioca, donosio rješenje o sprovođenju istrage (član 251 stav 1). U toku trajanja ovog postupka, stupio je na snagu novi Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list CG", br. 57/09, 49/10, 47/14) koji trenutak pokretanja krivičnog postupka precizno reguliše u članu 19 a st.1, propisujući, pored ostalog, da krivični postupak počinje donošenjem naredbe o sprovođenju istrage iz člana 275 ovog zakonika.

92.1. Rukovodeći se navedenim, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju početak relevantnog perioda vezuje za datum donošenja Rješenja Istražnog sudije Višeg suda u P., Ki.br.2/06, od 23. februara 2006. godine, kojim je određeno sprovođenje istrage protiv svih okrivljenih (ovdje podnosilaca ustavne žalbe), zbog osnovane sumnje da su izvršili krivična djela, stavljena im na teret. U tom smislu je i praksa ESLJP, koji je u presudi *Schumacher v Luxembourg*, br. 63286/00, od 25. novembra 2000. godine, stav 27., naveo da Sud smatra da period koji bi trebao uzeti u obzir prilikom procjene trajanja postupka u odnosu na zahtjev „za razumnim rokom“, počeo...na dan kada je podnosioca predstavke „optužio“ istražni sudija.

b) *Kraj roka*

93. Kao kraj relevantnog perioda uzima se trenutak u kojem je okončana nesigurnost u pogledu pravne pozicije osuđenih lica, ovdje podnosilaca ustavne žalbe. Dakle, u krivičnim stvarima za završetak roka uzima se trenutak kada je postupak okončan pred najvišom sudskom instancom, tj. kada je odluka postala pravosnažna. Pod jedinstvenim krivičnim postupkom podrazumijeva se postupak koji se vodi pred prvostepenim sudom, drugostepenim sudom, kao i postupak po zahtjevu za zaštitu zakonitosti, pod uslovom da su ova vanredna pravna sredstva izjavljena na način i pod uslovima propisanim zakonom.

94. Ustavni sud je utvrdio da je predmetni krivični postupak pravosnažno okončan donošenjem presude Apelacionog suda Crne Gore, Kžs.br.10/14, od 20.02.2015. godine i da su nakon te odluke podnosioci ulagali dozvoljene pravne lijekove, te da je poslednja odluka Vrhovnog suda po vanrednom pravnom lijeku Kž-S II br. 2/16, donijeta 20. decembra 2016. godine.

95. Za Ustavni sud se, nametnula kao sporna činjenica koji datum treba uzeti kao kraj roka za ocjenu dužine trajanja ovog postupka, a posebno imajući u vidu da je djelotvornost pravnih lijekova, propisanih Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, Evropski sud utvrdio u predmetima *Vukelić protiv Crne Gore* (br.58258/09, presuda od 4. juna 2013. godine) i *Vučeljić protiv Crne Gore*. br.59129/15, presuda od 18. oktobra 2016. godine). Tako, u predmetu *Vukelić*, ESLJP je smatrao da kontrolni zahtjev treba smatrati djelotvornim pravnim lijekom od 4. septembra 2013. godine, dok je u predmetu *Vučeljić*, ESLJP zaključio da tužbu za pravično zadovoljenje treba smatrati djelotvornim pravnim lijekom od 17. novembra 2016. godine (stav 30). U vezi sa tim, Ustavni sud zapaža da su podnosioci ustavnih žalbi, nakon 4.septembra 2013. godine i 17.novembra 2016. godine, imali na raspolaganju djelotvorne pravne lijekove, kada je u pitanju suđenje u razumnom roku, ali da iste nijesu iskoristili.

95.1. U vezi sa pitanjem iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova, Evropski sud je u gore navedenom predmetu, *Vukelić protiv Crne Gore*, pored ostalog, naveo:

„(...) da se član 35 stav 1 mora primjenjivati uz određeni stepen fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma (v. presudu u predmetu Akdivar i drugi, citiranu u stavu 69 ove presude). Sud dalje prepoznaje da pravilo o iscrpljivanju nije ni apsolutno niti može da se primjeni automatski; u razmatranju da li je ono poštovano od suštinskog je značaja uzeti u obzir konkretne okolnosti svakog pojedinačnog predmeta (v. presudu u predmetu Van Oosterwijck protiv Belgije, 6 novembar 1980. godine, stav 35, Serija A br. 40). To znači, između ostalog, da Sud mora realistično da uzme u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih lijekova u pravnom sistemu Strane ugovornice o kojoj je riječ, već i opšti kontekst u kome oni funkcionišu, kao i lične okolnosti podnosioca predstavke (v. presudu u predmetu Akdivar i drugi, citirano u stavu 69 ove presude). Sud mora da ispita da li je, kada se uzmu u obzir sve okolnosti predmeta, podnosilac predstavke učinio sve što se od njega razumno moglo očekivati da iscrpi domaće pravne lijekove (v. EVT Company protiv Srbije, br. 3102/05, stav 37 in fine, 21. jun 2007. godine).”

95.2. U prethodnim stavovima iste presude, Evropski sud je teret dokazivanja djelotvornosti domaćih pravnih lijekova prebacio, dijelom na tuženu državu, a dijelom na podnosioca predstavke, u stavovima kako slijede:

“80. Međutim, Konvencija propisuje da se moraju iscrpiti samo oni lijekovi koji se odnose na navodne povrede i koji su u isto vrijeme dostupni i dovoljni (v. presude u predmetima Selmouni protiv Francuske [GC], br. 25803/94, stav 75, ECHR 1999 V, McFarlane protiv Irske [GC], br. 31333/06, stav 107, 10. septembar 2010. godine). Postojanje takvih lijekova mora biti dovoljno sigurno ne samo u teoriji već i u praksi, a ukoliko to nije slučaj onda oni nemaju propisanu dostupnost i djelotvornost; odgovornost je tužene države da utvrdi da su ovi različiti uslovi ispunjeni (v. presudu u predmetu Vernillo protiv Francuske, 20. februar 1991. godine, stav 27, Serija A br. 198; i Dalia protiv Francuske, 19. februar 1998. godine, stav 38, Izvještaji 1998-I).

81. Kada se ispuni ovaj teret dokazivanja, odgovornost je podnosioca predstavke da utvrdi da je pravni lijek koji je obezbijedila Vlada zapravo bio upotrijebljen ili da je iz nekog razloga bio neadekvatan i nedjelotvoran u konkretnim okolnostima predmeta ili da su postojale posebne okolnosti koje su ga oslobađale od obaveze da ga upotrijebi (v. presudu u predmetu Akdivar i drugi, citirana u tekstu ove presude, stav 65).”

96. Polazeći o navedenih kriterijuma i citirane prakse, Ustavni sud je utvrdio da, podnosioci u ovom ustavno-sudskom postupku, nijesu dokazali da bi neiscpljena pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u raznom roku, u okolnostima konkretnog predmeta, bili neadekvatna i nedjelotvorna, niti su pak ukazali da postoje bilo kakve okolnosti koje bi ih oslobodile obaveze da upotrijebe ova zakonom predviđena sredstva za ubrzanje krivičnog postupka. Sa druge strane, nadležni sudovi nijesu učinili vjerovatnim da kontrolni zahtev i tužba za pravično zadovoljenja u okolnostima konkretnog slučaja imaju propisanu dostupnost i djelotvornost, odnosno nijesu dokazali da su ovi pravni lijekovi bili djelotvorni i u praksi, posebno za vremenski period od 2013. do 2016. godine.

97. Polazeći od navedenog, a imajući u vidu da sudski postupak po svojoj prirodi predstavlja jedinstvenu cjelinu, koja počinje pokretanjem postupka, a završava se donošenjem odluke, kojom se postupak okončava, Ustavni sud je stanovišta da prilikom ocjene da li je konkretni krivični postupak okončan u okviru razumnog roka ili ne, treba uzeti u obzir cjelokupni period trajanja krivičnog postupka, tj. od 23. februara 2006. godine, kada je donijeto rješenje o sprovođenju istrage do 20. decembra 2016. godine, kada je donijeta poslednja odluka Vrhovnog suda po vanrednom pravnom lijeku, čime je ovaj krivični postupak konačno završen.

98. U smislu prethodno navedenog, Ustavni sud je utvrdio da je u konkretnom slučaju, u odnosu na podnosioca ustavne žalbe, krivični postupak trajao 10 godina, 9 mjeseci i 26 dana, što samo po sebi može ukazivati da postupak nije okončan u okviru razumnog roka.

99. Ustavni sud ponovo ukazuje da na ocjenu razumne dužine trajanja sudskog postupka, pored vremena trajanja postupka, utiču i drugi činioci, kao što su složenost predmeta o kojem se pred sudom raspravlja i odlučuje, ponašanje podnosioca ustavne žalbe tokom postupka, postupanje nadležnih organa, odnosno sudova koji vode postupak i značaj predmeta za podnosioca žalbe.

Analiza razumnosti trajanja postupka

a) složenost predmeta

100. Ustavni sud smatra da je na činjeničnu složenost ovog predmeta uticao je broj i težina optužbi koja se podnosiocima stavlja na teret i o kojima je sud trebao odlučiti, zatim broj okrivljenih u ovom krivičnom postupku, potreba za saslušanjem velikog broja svjedoka i sprovođenje više različitih vrsta vještačenja, radi utvrđivanja pravno relevantnih činjenica, kao i složenost tih vještačenja, radi čega su angažovane specijalizovane ustanove iz inostranstva, a posebno je na složenost postupka uticao obimni dokazni materijal u ovom predmetu.

101. Na pravnu složenost ovog slučaja naročito je uticala izmjena Zakonika o krivičnom postupku, koja je uslijedila 2009 godine, i s tim u vezi nesnalazjenje sudova na novonastale procesne odredbe. Prema ocjeni ovog Suda, složenost ovog postupka izazvala su dva rješenja o proširenju istrage, a potom spajanje postupaka po optužnici za “bombaške napade” i za “ubistvo visokog policijskog službenika”, radi vođenja jedinstvenog postupka i odlučivanja, obzirom da se radilo o međusobno povezanim postupcima protiv istih lica.

b) **ponašanje podnosioca predstavke**

102. U predmetu **Union Alimentaria Sanders S. A. protiv Španije**, broj predstavke 11681/85, presuda o 7.jula 1989. godine, Evropski sud je zauzeo stav da je:

“35. Podnosilac predstavke je dužan da pokaže marljivost u poštovanju i izvršavanju proceduralnih zahteva koji su relevantni, da se uzdrži od bilo kakvih taktika odlaganja, kao i da iskoristi mogućnosti koje su mu pružene domaćim pravom za skraćivanje postupka”.

103. Ustavni sud ocjenjuje da su podnosioci ovih ustavnih žalbi, u postupku čije trajanje osporavaju pokazali jasan interes da se predmetni postupak što brže okonča, posebno ako se ima u vidu da su se gotovo svi podnosioci (izuzev podnosioca Š., koji je jedan vremenski period bio u bjekstvu) nalazili u pritvoru za vrijeme trajanja ovog krivičnog postupka. Kašnjenja u ovom postupku, koja su nastala kao rezultat hospitalizacije podnosioca Bo. i odlaganja glavnih pretresa, zbog nemogućnosti podnosilaca Bo. i Bi. da prisustvuju suđenju, zbog lošeg zdravstvenog stanja, ne mogu se staviti na teret ovim podnosiocima.

104. U postupku koji je prethodio ustavno-sudskom, ovaj Sud kod podnosilaca ustavnih žalbi nije utvrdio odsustvo dobre volje da se postupak okonča u što kraćem roku, odnosno nije utvrdio namjeru podnosilaca da ovaj postupak odugovlače. Podnosioci su, lično i preko svojih branilaca imali aktivnu odbranu, postavljajući u istrazi i na glavnim pretresima bezbroj pitanja, zahtijevajući dodatna svjedočenja i vještačenja, te dopune vještačenja, itd. Međutim, Ustavni sud ocjenjuje da je ovakvo ponašanje dozvoljeno u kontekstu korišćenja svih raspoloživih procesnih sredstava, a u cilju ostvarenja postavljenih zahteva koji su predmet konkretnog postupka” (presuda ESLJP u predmetu *Sokolov protiv Rusije*, broj 3734/02 od 22. 09. 2005. godine, stav 38”), tako da se podnosioci u ovom dijelu ne mogu smatrati odgovornim za prekoračenje roka koji se ne smatra razumnim (presuda ESLJP *Preto i dr. protiv Italije*, broj 7984/77 od 08. 12. 1983. godine, stav 34).

105. Kašnjenja prouzrokovana u ovom postupku, za koja odgovornost ne mogu snositi sudovi odnose se na podnošenje zahtjeva za izuzeće sudija, a posebno više puta traženo izuzeće postupajućeg Specijalnog tužioca S. R. Međutim, Ustavni sud je stava da su kašnjenja u tom kontekstu bila neznatna, a da se podnosiocima ne može zamjeriti što su upotrijebili sva ponuđena pravna sredstva, koja su im Zakonom data na raspolaganje, bez obzira što su isti zahtjevi u postupku, više puta bili odbijeni, kao neosnovani.

106. Konačno, podnosioci žalbi, kao što je već navedeno, nijesu ulagali dozvoljene pravne lijekove za ubrzanje postupka, nakon utvrđivanja njihove djelotvornosti u presudama ESLJP u predmetima *Vukelić i Vučelić*, što je svakako okolnost koja podnosiocima ne ide u korist. Međutim, u okolnostima konkretnog predmeta, posebno ako se ima u vidu nedostatak dokaza o praktičnoj djelotvornosti ovih pravnih sredstava u krivičnim predmetima za vremenski period od 2013. do 2016. godine, Ustavni sud ne može staviti na teret podnosiocima njihov propust da iscrpe navedena pravna sredstva.

c) **ponašanje organa vlasti**

107. Prilikom ispitivanja ovog kriterijuma utvrđuje se da li su sudovi preduzeli sve mjere i radnje na koje su po zakonu bili obavezni kako bi se postupak okončao u razumnom roku. Samo ona odlaganja za koja se država može smatrati odgovornom mogu opravdati ocjenu da je prekoračen razumni rok. (vidi, stav 61 presude ESLJP od 13. novembra 2003. godine u predmetu *Napijalo protiv Hrvatske*, br. predstavke 66485/01).

108. Ocjenjujući postupanje sudova, Ustavni sud je utvrdio da je prva prvostepena presuda donijeta 07.avgusta 2009. godine, da bi postupak bio konačno završen dana 20.decembra 2016. godine, donošenjem poslednje odluke-rješenja Vrhovnog suda u ovom predmetu, nakon što je predmet optužbe tri puta razmatran na sve tri instance. Predmet je tri puta vraćan prvostepenom sudu na ponovno suđenje, što je uzrokovalo odlaganje postupka i u krajnjem ishodu, dovelo do toga da je postupak pravosnažno okončan nakon više od 10.godina. Ustavni sud ističe da se ovakvo postupanje sudova, saglasno praksi Evropskog suda za ljudska prava ocjenjuje kao “neopravdana aktivnost sudova”. U prilog tom zaključku je i praksa Evropskog suda, prema kojoj, činjenica da se više puta nalagalo ponavljanje razmatranja jednog istog predmeta pred nižom instancom može, sama po

sebi, otkriti ozbiljan nedostatak u pravnom sistemu države *Pavlyulynets protiv Ukrajine* br.70767/01, od 6. septembra 2005. godine i *Cvetković protiv Srbije*, br. 17271/04, od 10. juna 2008. godine.

109. Uvidom u dostavljene spise predmeta, Ustavni sud je, imajući u vidu dinamiku zakazivanja ročišta, ocijenio da su glavni pretresi zakazivani u primjerenim rokovima, da su isti redovno i održavani, sa izuzetkom pretresa koji su odlagani zbog: lošeg zdravstvenog stanja okrivljenih, zahtjeva za izuzeće postupajućeg tužioca i sudija, zbog izmjene sastava sudskog vijeća, zbog pripremanja odbrane na izjašnjenja vještaka, čekanja spisa iz žalbenog suda, zbog opravdanog izostanka tužioca, odsutnosti člana sudskog vijeća, itd. Važno je napomenuti da je prvostepeni sud sankcionisao svako nepotrebno odugovlačenje postupka, kao što je slučaj sa neprisustvom branilaca okrivljenih na glavnom pretresu ili neopravdani izostatak branilaca sa pretresa, tako što je advokate kažnjavao novčanom kaznom, čime je prvostepeni sud preduzeo sve mjere koje su mu stojale na raspolanju da bi spriječio zloupotrebu procesnih ovlašćenja stranaka. Imajući u vidu složenost ovog postupka, sa činjeničnog i pravnog aspekta, a posebno obimnost dokaznog materijala kojeg je trebalo sprovesti u dokaznom postupku, Ustavni sud je stava da nije bilo izrazito neopravdanih i dugih perioda neaktivnosti u radu prvostepenog i drugostepenog suda, što se pak ne može reći i za Vrhovni sud. Naime, Ustavni sud je utvrdio da je Vrhovnom sudu bilo potrebno 11 mjeseci da donese rješenje Kžs.I br.3/13, od 2.aprila 2014. godine, tj. da odluči po žalbama Vrhovnog državnog tužilaštva, optuženih i njihovih branilaca. Ovakvo odlučivanje Vrhovnog suda je, po ocjeni Ustavnog suda, bilo predugo, s obzirom da je Vrhovni sud odlučivao samo o pravnim pitanjima, bez potrebe da izvodi dokaze ili preduzima bilo koje druge procesne aktivnosti (vidi Evropski sud, stav 38 presude ESLJP od 2. novembra 2006. godine u predmetu *Markoski protiv Makedonije (Markoski v. Macedonia)*, br. predstavke 22928/03, te stavovi 28–29 odluke u predmetu *Jelavić-Mitrović protiv Hrvatske (Jelavic-Mitrovic v. Croatia)* od 13. januara 2005. godine, br. predstavke 9591/02.)

110. Nadalje, u konkretnom predmetu, glavni pretres pred prvostepenim sudom u izmijenjenom sastavu sudskog vijeća, iznova je počinjao 4 puta (tri puta ponovljeni postupci po ukidnim rješenjima sudova više instance K.br.16/06, Ks.br.4/10 i Ks.br. 1/12 i jedan put u okviru prvog prvostepenog postupka K.br.16/06, usled promjena u krivično-procesnom zakonodavstvu)

što je dovelo do odugovlačenja postupka, usled potrebe da se novi sudija upozna sa predmetom. Višestruka izmjena postupajućih sudija u ovom predmetu je, po ocjenu ovog Suda, nesumnjivo doprinijela dužem trajanju postupka, jer je svaki put, glavni pretres počinjao iznova. Na tom fonu je i praksa ESLJP, koji čestu promenu sudija u predmetu uočava kao jedan od razloga povrede prava na suđenje u razumnom roku (vidi, ESLJP već pomenuta presuda *Nankov protiv Makedonije i predmeti Majkrzyk protiv Poljske* (br. predstavke 52168/99, presuda od 6. maja 2003. godine i *Lechner I Hess protiv Austrije* (br. predstavke 9316/81, presuda od 23.aprila 1987. godine).

111. Ustavni sud je utvrdio da je istraga u konkretnom krivičnom postupku, prolomirana zbog odbijanja Instituta za Sudsku medicinu B. da dostavi traženi nalaz i mišljenje. Iz spisa predmeta, Sud je utvrdio da ovaj Institut dostavio traženi nalaz dana 24. avgusta 2006. godine, iako im je vještačenje povjereno naredbom istražnog sudije Kri.br. 524/05, od 07.10.2005. godine, dakle poslije više od 8 mjeseci, pri čemu odbijanje specijalizovane ustanove za vještačenja da vještači, sudovi nijesu sankcionisali. U tom smislu, kašnjenje u obavljanju vještačenja, kao razlog produženja sudskih postupaka koje sudovi nijesu sankcionisali ESLJP je konstatovao i u presudama *Pena protiv Portugalije* (br. predstavke 57323/00, presuda od 18. decembra 2003. godine i *Tsirikakis protiv Grčke* (stav 42–44 presude od 17. januara 2002. godine br. predstavke 46355/99).

112. U smislu prethodno navedenog, Ustavni sud je ocijenio da se, posmatrajući u cjelini, postupanje sudova ne može smatrati efikasnim, hitnim i djelotvornim i da, u konkretnom slučaju, ni jedan od činilaca koji objektivno mogu uticati na dužinu sudskog postupka, ne mogu opravdati njegovo trajanje od 10 godina, 9 mjeseci i 26. dana.

d) **značaj predmeta za podnosiocce ustavnih žalbi**

113. Opšta je ocjena Ustavnog suda da krivični postupci treba da se odvijaju brže od građanskih parnica. Suđenje u razumnom roku u krivičnom postupku ima za cilj da se izbegne situacija da neko okrivljeno lice ostane predugo u neizvesnosti o svojoj sudbini (vidi, ESLJP, *Grujović protiv Srbije*, br. predstavke 25381/12, presuda od 21. jula 2015. godine, stav 60), posebno ako se nalazi u pritvoru.

113.1. Poseban značaj za podnosiocce postoji i u slučaju zapriječene doživotne kazne zatvora ili neke druge ozbiljne kazne. Stoga, slučajevi koji, prema svim okolnostima, imaju poseban značaj za podnosiocce žalbe zahtevaju naročitu marljivost u postupanju, odnosno posebnu i izuzetnu hitnost.

114. U smislu navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da se u konkretnom slučaju radi o krivičnom predmetu, koji je bio značajan za podnosiocima ustavnih žalbi. Naime, podnosioci ustavnih žalbi su bili okrivljeni, odnosno optuženi za više krivičnih djela i to: podnosilac Bo. za krivično djelo iznuda u pokušaju putem podstrekavanja iz člana 250. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 20. i 24. Krivičnog zakonika, produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti putem podstrekavanja iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 49. i 24. Krivičnog zakonika i za krivično djelo teško ubistvo putem podstrekavanja iz člana 144. stav 1. tačka 5. u vezi člana 24. Krivičnog zakonika i podnosilac Bi. za krivično djelo iznuda u pokušaju putem podstrekavanja iz člana 250. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 20. i 24. Krivičnog zakonika, za produženo krivično djelo izazivanje opšte opasnosti putem podstrekavanja iz člana 327. stav 3. u vezi stava 1. u vezi člana 49. i 24. Krivičnog zakonika, i za krivično djelo teško ubistvo putem podstrekavanja iz člana 144. stav 1. tačka 5. u vezi člana 24. Krivičnog zakonika.

115. Podnosioci su se tokom trajanja ovog postupka nalazili u pritvoru i to: podnosilac Bo., od 19.02.2006. godine, a podnosilac Bi., od 16.02.2006. godine. Po pravosnažnosti osuđujućih presuda, podnosioci su nastavili da služe izrečene zatvorske kazne u koje vrijeme im je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru. Valja ukazati i to da je Sud podnosiocima ustavnih žalbi u ovom krivičnom postupku izrekao najstrožije zatvorske kazne u trajanju od po 30 (trideset) godina zatvora.

116. S obzirom na težinu krivičnih djela koja se podnosiocima stavljala na teret, a posebno imajući u vidu da su podnosioci žalbi, bili optuženi između ostalog, i za krivično djelo teško ubistvo iz člana 144 Krivičnog zakonika, za koje je Zakonom zapriječena kazna zatvora najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora, Ustavni sud smatra da su isti imali interes da neizvjesnost u kojoj se nalaze, zbog izricanja navedene kazne, bude što prije otklonjena. Ovo posebno imajući u vidu da su se svi podnosioci nalazili u pritvoru, pa je postojala obaveza sudova da u ovom predmetu postupaju sa posebnom pažnjom i hitnošću. U tom smislu je i praksa ESLJP, koji je u presudi *Kreps protiv Poljske*, br. predstavke 34097/96, od 26. jula 2001. godine, stav 52, ESLJP ukazao da sudovi moraju pokazati „posebnu marljivost” u predmetima u kojima se lice nalazi u pritvoru tokom krivičnog postupka, prije donošenja odluke o optužbi protiv njega.

117. Polazeći od navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da je predmet bio od posebnog značaja za podnosiocima ustavnih žalbi, a da su se isti dugo vremena nalazili u stanju neizvjesnosti, u pogledu njihove pravne pozicije kao osumnjičenih, okrivljenih i optuženih u ovom postupku.

e) **Zaključak**

118. Ustavni sud zaključuje da je podnosiocima ustavnih žalbi S. B. i Lj. B., u krivičnom predmetu Višeg suda u P., Ks.1/12 (raniji predmeti Ks.br.4/10 i K.br.6/06), povrijeđeno pravo na suđenje u razumom roku, kao jedno od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 32. Ustava i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Prema stavu Ustavnog suda, nerazumnoj dužini trajanja postupka od preko 10 godina, u najvećem dijelu su doprinijeli sudovi, čestim ukidanjem presuda, višestrukim izmjenama postupajućih sudija, nesankcionisanjem neopravdanog odugovlačenja u izradi nalaza vještaka, a posebno dug period neaktivnosti Vrhovnog suda prilikom donošenja ukidnog rješenja, Kžs.I br.3/13, od 2.aprila 2014. godine. Podnosioci žalbe, sa svoje strane nijesu doprinijeli ukupnoj dužini trajanja ovog postupka, koji je za njih bio od posebnog značaja i tokom kojeg su se dugo vremena nalazili u pritvoru, što je zahtijevalo postupanje sudova sa naročitom hitnošću.

119. Utvrdivši povredu ustavnih i konvencijskih prava naznačenih u djelovima obrazloženja ove Odluke pod tač. A, B. i C, Ustavni sud nije ispitivao navode podnosioca o povredi ostalih ustavnih prava, na koja se ukazuje ustavnim žalbama.

120. Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

IV Odluka o objavljivanju ove odluke zasnovana je na odredbi člana 151. stav 2. Ustava i odredbi člana 51. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu.

U-III br. 245/17, 254/17,
265/17, 268/17 i 287/17
Podgorica, 25. jun 2019. godine

Predsjednik,
dr **Dragoljub Drašković**, s.r.

Na osnovu člana 73 stav 2 Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti ("Službeni list RCG", broj 29/07, i „Službeni list CG”, br. 32/11, 43/15, 37/17 i 17/18), Uprava za nekretnine donijela je

RJEŠENJE
O POTVRĐIVANJU BAZE PODATAKA KATASTRA NEPOKRETNOSTI ZA KO
POČEKOVIĆI

1. Potvrđuje se baza podataka za KO Počekovići.
2. Primjena baze podataka katastra nepokretnosti počinje od 23. jula 2019. godine.
3. Katastarski operat za katastarsku opštinu, iz tačke 1 ovog rješenja, izrađen po Zakonu o premjeru i katastru zemljišta ("Službeni list SRCG," broj 37/74). prestaje da važi, a čuva se kod organa uprave nadležnog za poslove premjera i katastra nepokretnosti Opštine Nikšić do 23. jula 2020. godine, nakon čega će se kao dokumentacija trajne vrijednosti arhivirati u skladu sa propisima o arhivskoj djelatnosti.
4. Ovo rješenje će se objaviti u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 02-5850

Podgorica, 17. jula 2019. godine

Direktor,
Dragan Kovačević, s.r.

U skladu sa stavom 1 alinejom 9 člana 17 Statuta Komore fizioterapeuta Crne Gore (“Službeni list Crne Gore”, broj 44/17, 39/18), a na osnovu predloga Izvršnog odbora Komore fizioterapeuta Crne Gore broj 2565 od 19.06.2019. godine, Skupština Komore fizioterapeuta Crne Gore je, na sjednici održanoj 13.07.2019. godine, donijela

**ODLUKU
O IZBORU ZAMJENIKA PREDsjedNIKA KOMORE FIZIOTERAPEUTA
CRNE GORE**

1. Bira se Nemanja Peković za vršenje funkcije zamjenika predsjednika Komore fizioterapeuta Crne Gore.

2. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a biće objavljena u “Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 2637

Podgorica, 13. jul 2019. godine

Skupština Komore fizioterapeuta Crne Gore
Predsjednik,
Zoran Tešić, s.r.

U skladu sa stavom 1 alinejom 14 člana 17 i članom 46 i 47 Statuta Komore fizioterapeuta Crne Gore (“Službeni list Crne Gore”, broj 44/17, 39/18), a na osnovu predloga Izvršnog odbora Komore fizioterapeuta Crne Gore broj 2566 od 19.06.2019. godine, Skupština Komore fizioterapeuta Crne Gore je, na sjednici održanoj 13.07.2019. godine, donijela

ODLUKU
O IZBORU PREDsjedNIKA KOMISIJE ZA EKONOMSKA PITANJA

1. Bira se Jugoslav Tošković za vršenje funkcije predsjednika Komisije za ekonomska pitanja Komore fizioterapeuta Crne Gore.

2. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a biće objavljena u “Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 2638

Podgorica, 13. jul 2019. godine

Skupština Komore fizioterapeuta Crne Gore

Predsjednik,

Zoran Tešić, s.r.

U skladu sa stavom 1 alinejom 14 člana 17 i članom 46 i 47 Statuta Komore fizioterapeuta Crne Gore (“Službeni list Crne Gore”, broj 44/17, 39/18), a na osnovu predloga Izvršnog odbora Komore fizioterapeuta Crne Gore broj 2566 od 19.06.2019. godine, Skupština Komore fizioterapeuta Crne Gore je, na sjednici održanoj 13.07.2019. godine, donijela

ODLUKU
O IZBORU ČLANA KOMISIJE ZA EKONOMSKA PITANJA

1. Bira se Nikola Orlandić za člana Komisije za ekonomska pitanja Komore fizioterapeuta Crne Gore.
2. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a biće objavljena u “Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 2639
Podgorica, 13. jul 2019. godine

Skupština Komore fizioterapeuta Crne Gore
Predsjednik,
Zoran Tešić, s.r.

U skladu sa stavom 1 alinejom 19 člana 17 Statuta Komore fizioterapeuta Crne Gore (“Službeni list Crne Gore”, broj 44/17, 39/18), a na osnovu predloga Izvršnog odbora Komore fizioterapeuta Crne Gore broj 2567 od 19.06.2019. godine, Skupština Komore fizioterapeuta Crne Gore je, na sjednici održanoj 13.07.2019. godine, donijela

**ODLUKU
O IZBORU ČLANA KOMISIJE ZA KONTROLU KVALITETA RADA
FIZIOTERAPEUTA**

1. Bira se Milena Miranović za člana Komisije za kontrolu kvaliteta rada fizioterapeuta Komore fizioterapeuta Crne Gore.

2. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a biće objavljena u “Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 2640

Podgorica, 13. jul 2019. godine

Skupština Komore fizioterapeuta Crne Gore
Predsjednik,
Zoran Tešić, s.r.